

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

**ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ**

© Council of Europe, European Court of Human Rights

Ο Οδηγός συντάχθηκε από το Τμήμα Ερευνών της Γραμματείας του Δικαστηρίου και δεν δεσμεύει το Δικαστήριο. Η πρώτη έκδοση έγινε τον Δεκέμβριο 2010 στην αγγλική και στη γαλλική γλώσσα, επίσημες γλώσσες του Δικαστηρίου. Ο Οδηγός είναι διαθέσιμος σε ψηφιακή μορφή στη διεύθυνση www.echr.coe.int (Case-law – Case-law information – Admissibility Guide).

Η παρούσα μετάφραση στην ελληνική γλώσσα εκδίδεται κατόπιν συμφωνίας με το ΣΕ/ΕΔΔΑ και υπεύθυνη γι' αυτήν είναι η Μεταφραστική Υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
A. Ατομική προσφυγή.....	12
1. Σκοπός της διάταξης.....	12
2. Χαρακτηριστικά της προσφυγής.....	13
3. Ελεύθερη άσκηση του δικαιώματος προσφυγής.....	14
4. Οι υποχρεώσεις του καθ' ου Κράτους.....	16
α) Άρθρο 39 του κανονισμού του Δικαστηρίου.....	16
β) Στοιχειοθέτηση των πραγματικών περιστατικών.....	17
γ) Διερευνητική αποστολή.....	18
B. Ιδιότητα του θύματος.....	18
1. Έννοια του θύματος.....	19
2. Άμεσο θύμα.....	19
3. Έμμεσο θύμα.....	20
4. Θάνατος του θύματος.....	21
5. Απώλεια της ιδιότητας του θύματος.....	22
I. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ	
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	25
A. Μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων.....	25
1. Σκοπός του κανόνα.....	26
2. Εφαρμογή του κανόνα.....	26
α) Ευελξία.....	26
β) Τήρηση των εθνικών κανόνων και ορίων.....	27
γ) Ύπαρξη πολυάριθμων ενδίκων μέσων.....	27
δ) Αιτίαση προβληθείσα κατ'ουσίαν.....	28
ε) Ύπαρξη και προσήκων χαρακτήρας.....	28
στ) Προσβάσιμτητα και αποτελεσματικότητα.....	29
3. Όρια στην εφαρμογή του κανόνα.....	29
α) Βάρος της απόδειξης.....	30
β) Δικονομικά ζητήματα.....	31
γ) Δημιουργία νέων ενδίκων μέσων.....	32

B. Μη τήρηση της εξάμηνης προθεσμίας.....	33
1. Σκοπός του κανόνα.....	33
2. Ημερομηνία εκκίνησης της εξάμηνης προθεσμίας.....	34
α) Τελειδίκη απόφαση.....	35
β) Έναρξη της προθεσμίας.....	36
γ) Επίδοση της απόφασης.....	36
δ) Μη επίδοση της απόφασης.....	37
ε) Έλλειψη ενδίκου μέσου.....	37
στ) Υπολογισμός της προθεσμίας.....	37
ζ) Συνεχιζόμενη κατάσταση.....	38
3. Ημερομηνία εισαγωγής μίας προσφυγής.....	38
α) Πρώτη επιστολή.....	39
β) Διαφορά μεταξύ της ημερομηνίας σύνταξης και της ημερομηνίας αποστολής.....	39
γ) Αποστολή μέσω τηλεομοιοτυπίας.....	39
δ) Προθεσμία κατόπιν της πρώτης επιστολής.....	40
στ) Χαρακτηρισμός μίας αιτίασης.....	40
ζ) Μεταγενέστερες αιτιάσεις.....	40
4. Παραδείγματα.....	41
α) Δυνατότητα εφαρμογής χρονικών περιορισμών επί της υποχρέωσης διενέργειας έρευνας που απορρέει από το άρθρο 2 της Σύμβασης.....	41
β) Προϋποθέσεις εφαρμογής του κανόνα των έξι μηνών σε υποθέσεις πολλαπλών περιόδων κράτησης βάσει του άρθρου 5 § 3 της Σύμβασης.....	42
Γ. Ανώνυμη προσφυγή.....	42
1. Ανώνυμος χαρακτήρας μίας προσφυγής.....	42
2. Μη ανώνυμος χαρακτήρας μίας προσφυγής.....	43
Δ. Πλεονάζουσα προσφυγή.....	44
1. Όμοιοι προσφεύγοντες.....	44
2. Όμοιες αιτιάσεις.....	45
3. Όμοια πραγματικά περιστατικά.....	46
Ε. Προσφυγή ήδη υποβληθείσα ενώπιον άλλης διεθνούς διαδικασίας.....	47

1. Έννοια της διαδικασίας.....	48
α) Η διαδικασία πρέπει να είναι δημόσια.....	48
β) Η διαδικασία πρέπει να είναι διεθνής.....	48
γ) Η διαδικασία πρέπει να είναι ανεξάρτητη.....	48
δ) Η διαδικασία πρέπει να είναι δικαστική.....	49
2. Δικονομικές εγγυήσεις.....	49
α) Κατ'αντιμωλία διαδικασία.....	49
β) Απαιτήσεις που επιβάλλονται στο δικαιοδοτικό όργανο	50
3. Ρόλος της διαδικασίας.....	50
α) Η διαδικασία πρέπει να μπορεί να αποδώσει ευθύνες.....	50
β) Σκοπός της διαδικασίας πρέπει να είναι να θέσει τέρμα στην παραβίαση.....	51
γ) Αποτελεσματικότητα της διαδικασίας.....	51
ΣΤ. Καταχρηστική προσφυγή.....	52
1. Γενικός ορισμός.....	52
2. Παραπληροφόρηση του Δικαστηρίου.....	53
3. Προσβλητική γλώσσα.....	54
4. Παραβίαση της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας του φιλικού διακανονισμού.....	54
5. Προσφυγή προδήλως κακόβουλη ή στερούμενη οποιουδήποτε πραγματικού αντικειμένου.....	56
6. Άλλες περιπτώσεις.....	57
7. Συμπεριφορά προς υιοθέτηση από την εναγόμενη κυβέρνηση.....	57

II. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ.....58

A. Ασύμβατο <i>ratione personae</i>.....	58
1. Αρχές.....	58
2. Δικαιοδοσία.....	60
3. Ευθύνη, καταλογισμός.....	60
4. Ζητήματα περί ενδεχόμενης ευθύνης Κρατών μερών της Σύμβασης λόγω πράξεων ή παραλείψεων σχετικών με τη συμμετοχή τους σε ένα διεθνή οργανισμό.....	63
B. Ασύμβατο <i>ratione loci</i>.....	66

1. Αρχές.....	66
2. Ειδικές περιπτώσεις.....	68
Γ. Ασύμβατο <i>ratione temporis</i>.....	68
1. Γενικές αρχές.....	69
2. Εφαρμογή των αρχών αυτών.....	70
α) Κρίσιμη ημερομηνία ως προς την επικύρωση της Σύμβασης ή την αποδοχή της δικαιοδοσίας των οργάνων της Σύμβασης.....	70
β) Στιγμιαία πραγματικά περιστατικά προγενέστερα ή μεταγενέστερα της έναρξης ισχύος ή της δήλωσης.....	71
3. Ειδικές καταστάσεις.....	74
α) Συνεχιζόμενες παραβιάσεις.....	74
β) Υποχρέωση διενέργειας έρευνας απορρέουσα από το άρθρο 2 περί διερεύνησης ενός θανάτου: διαδικασίες σχετιζόμενες με πραγματικά περιστατικά μη emπίπτοντα στην κατά χρόνο δικαιοδοσία	75
γ) Υποχρέωση διενέργειας έρευνας απορρέουσα από το άρθρο 2 περί διερεύνησης εξαφανίσεων οι οποίες έλαβαν χώρα πριν από την κρίσιμη ημερομηνία.....	76
δ) Υποχρέωση διενέργειας έρευνας απορρέουσα από το άρθρο 3.....	77
ε) Λήψη υπόψη προγενέστερων πραγματικών περιστατικών.....	77
στ) Εκκρεμής διαδικασία ή κράτηση.....	77
ζ) Δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση δικαστικού σφάλματος.....	78
Δ. Ασύμβατο <i>ratione materiae</i>.....	78
1. Η έννοια των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως.....	81
α) Γενικές προϋποθέσεις δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 6 § 1.....	81
β) Ο όρος «αμφισβήτηση».....	82
γ) Ύπαρξη δικαιώματος αναγνωρισμένου κατά τρόπο υποστηρίξιμο στο εθνικό δίκαιο.....	83
δ) «Αστική» φύση του δικαιώματος.....	86
ε) Δικαίωμα ιδιωτικής φύσης: η περιοριστική διάσταση...87	
στ) Επέκταση επί άλλων ειδών αμφισβητήσεων.....	88

ζ) Εξαιρούμενες περιπτώσεις.....	90
η) Δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6 επί διαδικασίας άλλης από την κύρια διαδικασία.....	92
2. Η έννοια της «κατηγορίας ποινικής φύσεως».....	93
α) Γενικές αρχές.....	94
β) Εφαρμογή των γενικών αρχών.....	97
Πειθαρχικές διαδικασίες.....	97
Διοικητικές, φορολογικές, τελωνειακές και σχετικές με το δικαίω του ανταγωνισμού διαδικασίες.....	99
Πολιτικά ζητήματα.....	100
Απέλαση και έκδοση.....	101
Διαφορετικά στάδια των ποινικών διαδικασιών, συναφείς διαδικασίες και μεταγενέστερα ένδικα μέσα.....	101
γ) Σχέση με άλλα άρθρα της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων αυτής.....	105
3. Οι έννοιες της «ιδιωτικής ζωής» και της «οικογενειακής ζωής».....	106
α) Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8.....	106
β) Η σφαίρα της «ιδιωτικής» ζωής.....	106
γ) Η σφαίρα της «οικογενειακής» ζωής.....	111
Δικαίωμα του ατόμου να γίνει γονέας.....	111
Αναφορικά με τα παιδιά.....	112
Αναφορικά με τα ζευγάρια.....	114
Αναφορικά με άλλες σχέσεις.....	114
Υλικά συμφέροντα.....	114
4. Οι έννοιες της «κατοικίας» και της «αλληλογραφίας».....	115
α) Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8.....	115
β) σημασία της έννοιας της «κατοικίας».....	116
γ) Παραδείγματα επέμβασης.....	117
δ) Η σημασία της έννοιας της « αλληλογραφίας».....	119
5. Η έννοια της «περιουσίας».....	120
α) Προστατευόμενη περιουσία.....	120
β) Αυτόνομη σημασία.....	121
γ) Υφιστάμενη περιουσία.....	121
δ) Απαιτήσεις.....	122
ε) Απόδοση περιουσιακών στοιχείων.....	123
στ) Μελλοντικά εισοδήματα.....	124
ζ) Πελατεία.....	125
η) Άδειες εκμετάλλευσης εμπορικής επιχείρησης.....	125
θ) Πληθωρισμός.....	125
ι) Πνευματική ιδιοκτησία.....	126

ια) Μετοχές.....	126
ιβ) Παροχές κοινωνικής ασφάλισης.....	126

ΙΙΙ. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΥΣΙΑ.....127

A. Πρόδηλη έλλειψη βάσης.....127

1. Γενική εισαγωγή.....	127
2. «Τέταρτος βαθμός δικαιοδοσίας».....	129
3. Προφανής ή σαφής απουσία παραβίασης.....	132
α) Καμία ένδειξη αυθαιρεσίας ή αδικίας.....	132
β) Καμία ένδειξη μη αναλογικότητας μεταξύ των σκοπών και των μέσων.....	133
γ) Άλλα σχετικώς απλά ζητήματα ουσίας.....	136
4. Μη τεκμηριωθείσες αιτιάσεις: έλλειψη αποδείξεων.....	137
5. Συγκεχυμένες ή ιδιόρρυθμες αιτιάσεις.....	138

B. Απουσία σημαντικής βλάβης.....139

1. Πλαίσιο υιοθέτησης του νέου κριτηρίου.....	139
2. Αντικείμενο.....	140
3. Επί του ερωτήματος εάν ο προσφεύγων υπέστη σημαντική βλάβη.....	141
4. Δύο ρήτρες διασφάλισης.....	142
α) Επί του ερωτήματος εάν ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου απαιτεί μία επί της ουσίας εξέταση της προσφυγής.....	142
β) Επί του ερωτήματος εάν η υπόθεση έχει ήδη εξετασθεί δεόντως από εθνικό δικαστήριο.....	143

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ.....145

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Το σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών που θέσπισε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου («η Σύμβαση») βασίζεται στην αρχή της επικουρικότητας. Εναπόκειται καταρχήν στα Κράτη μέλη της Σύμβασης να διασφαλίζουν την εφαρμογή αυτής, με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου («το Δικαστήριο») να παρεμβαίνει μόνο στις περιπτώσεις όπου τα Κράτη δεν εκπλήρωσαν το καθήκον τους.

Ο έλεγχος του Στρασβούργου ενεργοποιείται κατά κύριο λόγο μέσω ατομικών προσφυγών οι οποίες μπορούν να κατατεθούν ενώπιον του Δικαστηρίου από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που τελεί υπό τη δικαιοδοσία των Κρατών μερών της Σύμβασης. Η δεξαμενή δυνητικών προσφευγόντων είναι ως εκ τούτου τεράστια: στους οκτακόσιους εκατομμύρια κατοίκους της Γηραιάς Ευρώπης και τους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι κατοικούν ή διέρχονται από αυτή, πρέπει να προσμετρηθούν εκατομμύρια ενώσεις, ιδρύματα, πολιτικά κόμματα, επιχειρήσεις κλπ. Χωρίς να λησμονούμε τα άτομα τα οποία, ως αποτέλεσμα εξωεδαφικών πράξεων των Κρατών μερών της Σύμβασης, οι οποίες διεπράχθησαν εκτός των συγκεκριμένων εδαφών τους, καταλήγουν να εμπίπτουν στη δικαιοδοσία τους.

Εδώ και αρκετά χρόνια, και λόγω διαφόρων παραγόντων, το Δικαστήριο κατακλύζεται από ατομικές προσφυγές (πάνω από 130.000 εκκρεμείς προσφυγές στις 31 Αυγούστου 2010). Ωστόσο, το σύνολο σχεδόν αυτών των προσφυγών (πάνω από 95%) απορρίπτονται, χωρίς επί της ουσίας εξέταση, λόγω μη εκπλήρωσης ενός εκ των προβλεπομένων από τη Σύμβαση κριτηρίων παραδεκτού. Η κατάσταση αυτή προκαλεί μία διπλή απογοήτευση. Αφενός, όντας υποχρεωμένο να απαντήσει σε κάθε προσφυγή, το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να εστιάζει εντός εύλογων προθεσμιών επί των υποθέσεων που απαιτούν μία επί της ουσίας εξέταση, και τούτο χωρίς πραγματικό όφελος για τους διοικούμενους. Αφετέρου,

δεκάδες εκατομμύρια προσφεύγοντες βλέπουν τις προσφυγές τους να απορρίπτονται αμείλικτα, συχνά μάλιστα μετά από πολλά έτη αναμονής.

2. Τα Κράτη μέρη της Σύμβασης, καθώς και το ίδιο το Δικαστήριο και η Γραμματεία του, ουδέποτε σταμάτησαν να σκέπτονται μέτρα για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος και τη διασφάλιση μίας αποτελεσματικής απονομής της δικαιοσύνης. Μεταξύ των πλέον προφανών μέτρων είναι η υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου αριθ.14 της Σύμβασης το οποίο προβλέπει, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα οι προδήλως απαράδεκτες προσφυγές να εξετάζονται στο εξής από έναν μόνο δικαστή επικουρούμενο από μη νομικούς εισηγητές και όχι πια από επιτροπή τριών δικαστών. Το έγγραφο αυτό, το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουνίου 2010, θεσπίζει επίσης ένα νέο κριτήριο παραδεκτού το οποίο συνδέεται με τη σημασία της βλάβης που υπέστη ένας προσφεύγων. Στοχεύει στο να αποθαρρύνει την κατάθεση προσφυγών από άτομα τα οποία υπέστησαν ασήμαντη βλάβη.

Στις 19 Φεβρουαρίου 2010, οι εκπρόσωποι σαράντα επτά Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα οποία δεσμεύονται στο σύνολό τους από τη Σύμβαση, συγκεντρώθηκαν στο Ιντερλάκεν στην Ελβετία για να συζητήσουν για το μέλλον του Δικαστηρίου και ιδίως για την υπερφόρτωση αυτού λόγω του πλήθους απαράδεκτων προσφυγών. Σε μία πανηγυρική διακήρυξη, επαναεπιβεβαίωσαν τον κεντρικό ρόλο του Δικαστηρίου στο ευρωπαϊκό σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών και δεσμεύτηκαν να προβούν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς του διατηρώντας συγχρόνως την αρχή της ατομικής προσφυγής.

3. Η ιδέα να τεθούν στη διάθεση των δυνητικών προσφευγόντων αντικειμενικές και πλήρεις πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία κατάθεσης των προσφυγών καθώς και σχετικά με τα κριτήρια παραδεκτού διατυπώνεται ρητά στο σημείο C-6 (α) και (β) της Διακήρυξης του Ιντερλάκεν. Αυτός ο πρακτικός οδηγός επί των προϋποθέσεων παραδεκτού των ατομικών προσφυγών κινείται σε αυτή τη λογική. Σχεδιάστηκε προκειμένου να επιτρέψει μία πιο σαφή και λεπτομερή ανάγνωση των προϋποθέσεων παραδεκτού με σκοπό, αφενός, να περιοριστεί στο μέτρο του δυνατού το πλήθος των προσφυγών που δεν έχουν καμία πιθανότητα να

οδηγήσουν σε αποφάσεις επί της ουσίας και, αφετέρου, να διασφαλισθεί ότι οι προσφυγές οι οποίες, απεναντίας, αξίζει να εξετασθούν επί της ουσίας, επιτυγχάνουν στη δοκιμασία του παραδεκτού. Στην πλειοψηφία των υποθέσεων που επί του παρόντος επιτυγχάνουν στην εν λόγω δοκιμασία, το παραδεκτό εξετάζεται συγχρόνως με την ουσία, γεγονός που απλοποιεί και επιταχύνει τη διαδικασία.

Πρόκειται για ένα συμπαγές κείμενο, το οποίο απευθύνεται κυρίως σε νομικούς, ιδίως σε δικηγόρους που ειδικεύονται στην εκπροσώπηση προσφευγόντων ενώπιον του Δικαστηρίου. Ένα δεύτερο έγγραφο, περισσότερο βατό και με λιγότερο τεχνικούς όρους, θα χρησιμεύσει ως παιδαγωγικό εργαλείο για ένα πιο ευρύ και λιγότερο ενημερωμένο κοινό.

Όλα τα κριτήρια παραδεκτού που προβλέπονται στα άρθρα 34 (ατομικές προσφυγές) και 35 (προϋποθέσεις παραδεκτού) της Σύμβασης εξετάστηκαν υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου. Όπως είναι φυσικό, ορισμένες έννοιες, όπως η εξάμηνη προθεσμία και, σε μικρότερο βαθμό, η εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων, είναι περισσότερο ευνόητες από άλλες, όπως η «η πρόδηλη έλλειψη βάσης», έννοια η οποία χάνεται σχεδόν στο άπειρο, ή η αρμοδιότητα *ratione materiae* ή *ratione personae* του Δικαστηρίου. Επιπλέον, ορισμένα άρθρα προβάλλονται συχνότερα απ'ότι κάποια άλλα από τους προσφεύγοντες και ορισμένα Κράτη δεν έχουν επικυρώσει όλα τα πρόσθετα πρωτόκολλα της Σύμβασης ενώ άλλα έχουν διατυπώσει επιφυλάξεις ως προς το πεδίο εφαρμογής ορισμένων διατάξεων. Οι σπάνιες περιπτώσεις διακρατικών προσφυγών δεν ελήφθησαν υπόψη διότι αυτού του είδους οι προσφυγές ακολουθούν μία πολύ διαφορετική λογική. Όσον αφορά το νέο κριτήριο παραδεκτού, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι το Πρωτόκολλο αριθ.14 τέθηκε σε ισχύ πολύ πρόσφατα, είναι ακόμη πολύ νωρίς για να χαραχθεί ένα συγκεκριμένο πλαίσιο της νομολογίας του Δικαστηρίου στον τομέα αυτό. Ο παρών οδηγός δεν είναι ως εκ τούτου εξαντλητικός και εστιάζει στις πιο συνηθισμένες περιπτώσεις.

4. Εκπονήθηκε από την Υπηρεσία Νομικού Συμβούλου του Δικαστηρίου και ουδόλως δεσμεύει το Δικαστήριο στην ερμηνεία των κριτηρίων παραδεκτού. Θα επικαιροποιείται τακτικά. Έχοντας συνταχθεί

στη γαλλική και την αγγλική γλώσσα, θα μεταφραστεί σε έναν αριθμό άλλων γλωσσών με προτεραιότητα στις επίσημες γλώσσες των Κρατών κατά των οποίων στρέφεται η πλειοψηφία των προσφυγών.

5. Αφού προσδιορίσει τις έννοιες της ατομικής προσφυγής και της ιδιότητας του θύματος, η ανάλυση θα εξετάσει τους λόγους απαραδέκτου που σχετίζονται με τη διαδικασία (I), εκείνους που σχετίζονται με την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου (II) και εκείνους που σχετίζονται με την ουσία των υποθέσεων (III).

A. Ατομική προσφυγή

Άρθρο 34 – Ατομικές προσφυγές

Το Δικαστήριο μπορεί να επιληφθεί της εξέτασης προσφυγής που υποβάλλεται από κάθε φυσικό πρόσωπο, μη κυβερνητικό οργανισμό ή ομάδα ατόμων που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης, από ένα από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην παρεμποδίζουν με κανένα τρόπο την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος αυτού.

1. Σκοπός της διάταξης

6. Το άρθρο 34 το οποίο θεσπίζει το δικαίωμα ατομικής προσφυγής περιέχει ένα πραγματικό δικαίωμα του ατόμου να κινηθεί δικαστικά σε εθνικό επίπεδο, και συνιστά επιπλέον έναν από τους βασικούς πυλώνες της αποτελεσματικότητας του συστήματος της Σύμβασης· αποτελεί μέρος «των ακρογωνιαίων λίθων του μηχανισμού» προστασίας των δικαιωμάτων του Ανθρώπου (*Δοιζίδου κατά Τουρκίας* (προκαταρκτικές ενστάσεις), § 70, *Mamatkulov και Askarov κατά Τουρκίας* [GC], §§ 100 και 122).

7. Ως εξελικτικό έγγραφο, η Σύμβαση πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως των σημερινών συνθηκών της ζωής, με αυτή την πάγια νομολογία να ισχύει και για τις δικονομικές διατάξεις όπως το άρθρο 34 (*Δοιζίδου κατά Τουρκίας* (προκαταρκτικές ενστάσεις), § 71).

2. Χαρακτηριστικά της προσφυγής

8. **Πεδίο εφαρμογής:** Η προστασία της Σύμβασης μπορεί να προβάλλεται από οποιονδήποτε ιδιώτη κατά ενός Κράτους μέλους εφόσον η επικαλούμενη παραβίαση λαμβάνει χώρα εντός των ορίων της δικαιοδοσίας του Κράτους και τούτο σύμφωνα προς το άρθρο 1 της ΕΣΔΑ (Van der Tang κατά Ισπανίας, § 53). Το θύμα δε χρειάζεται να διευκρινίσει ποιο άρθρο της Σύμβασης παραβιάστηκε (Guzzardi κατά Ιταλίας, § 61).

9. **Νομιμοποιούμενα πρόσωπα:** Οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα ατομικής προσφυγής χωρίς να λαμβάνονται υπόψη η εθνικότητα, ο τόπος κατοικίας, η οικογενειακή κατάσταση, η νομική κατάσταση ή η δικαιοπρακτική ικανότητα (μητέρα μη έχουσα γονική μέριμνα (Scozzari και Giunta κατά Ιταλίας [GC], § 138), ή ανήλικος (A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου), ή άτομο δικαιοπρακτικά ανίκανο χωρίς τη συγκατάθεση της επιτρόπου του (Zehentner κατά Αυστρίας, §§ 39 και επ.).

Οποιαδήποτε μη κυβερνητική οργάνωση, με την ευρεία έννοια, ήτοι με εξαίρεση τις οργανώσεις που έχουν γνωρίσματα δημόσιας εξουσίας, μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα προσφυγής. Αναφορικά με νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου τα οποία δεν ασκούν κανένα προνόμιο δημόσιας εξουσίας, βλέπε Ierés Monés κατά Ελλάδας, § 49, και Radio France και λοιποί κατά Γαλλίας (déc.), §§ 24-26. Αναφορικά με πρόσωπα νομικά και οικονομικά ανεξάρτητα από το Κράτος, βλέπε Compagnie maritime de la République islamique d'Iran κατά Τουρκίας, §§ 80-81, ή Unédic κατά Γαλλίας, §§ 48-59).

Απεναντίας, μία κοινότητα (Ayuntamiento de Mula κατά Ισπανίας (déc.)) ή τμήμα κοινότητας που ασκεί μέρος της δημόσιας εξουσίας (Section de commune d'Antilly κατά Γαλλίας (déc.)) δε νομιμοποιούνται να ασκήσουν προσφυγή στη βάση του άρθρου 34.

Οποιαδήποτε ομάδα ατόμων: πρόκειται για έναν άτυπο σύλλογο που περιλαμβάνει συνήθως διάφορα άτομα («linguistique belge»).

10. Το άρθρο 34 δεν επιτρέπει παράπονα *in abstracto* περί παραβίασης της Σύμβασης. Δεν μπορεί κάποιος να παραπονείται κατά μίας διάταξης του εσωτερικού δικαίου μόνο και μόνο επειδή αυτή μοιάζει να

παραβιάζει τη Σύμβαση (*Monnat κατά Ελβετίας*, §§ 31-32), και η Σύμβαση δεν αναγνωρίζει την *actio popularis* (*Klass και λοιποί κατά Γερμανίας*, § 33, *Parti travailliste géorgien κατά Γεωργίας** (déc.), *Burden κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 33).

11. **Προσφυγή ασκηθείσα μέσω εκπροσώπου:** όταν ένας προσφεύγων επιλέγει να εκπροσωπηθεί παρά να ασκήσει ο ίδιος την προσφυγή του, το άρθρο 45 § 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου απαιτεί την προσκόμιση δεόντως υπογεγραμμένου πληρεξουσίου. Είναι βασικό ο εκπρόσωπος να αποδεικνύει ότι έχει λάβει συγκεκριμένες και ρητές οδηγίες από το άτομο που υποστηρίζει ότι είναι θύμα υπό την έννοια του άρθρου 34, εν ονόματι του οποίου ενεργεί ενώπιον του Δικαστηρίου (*Post κατά Ολλανδίας** (déc.)). Επί της εγκυρότητας μίας πληρεξουσιότητας: *Aliiev κατά Γεωργίας*, §§ 44-49. Επί της γνησιότητας μίας προσφυγής: *Velikova κατά Βουλγαρίας*, §§ 48-52.

12. **Κατάχρηση του δικαιώματος ατομικής προσφυγής:** αναφορικά με **συμπεριφορά του προσφεύγοντος** αντίθετη προς τον **σκοπό του δικαιώματος προσφυγής**, βλέπε την έννοια της **κατάχρησης του δικαιώματος ατομικής προσφυγής** υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης: *Miroslubovs και λοιποί κατά Λετονίας*, §§ 62 και επ.

3. Ελεύθερη άσκηση του δικαιώματος προσφυγής

13. Το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου είναι απόλυτο και δεν υπόκειται σε εμπόδια. Η αρχή αυτή συνεπάγεται μία ελευθερία επικοινωνίας με τα όργανα της Σύμβασης (αλληλογραφία υπό κράτηση: *Peers κατά Ελλάδας*, § 84 – *Kornakovs κατά Λετονίας*, §§ 157 και επ.). Βλέπε προς την κατεύθυνση αυτή την Ευρωπαϊκή Συμφωνία του 1996 για τα άτομα που συμμετέχουν στις διαδικασίες ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (STCE 161).

14. Οι εθνικές αρχές πρέπει να απέχουν από την άσκηση οποιωνδήποτε πιέσεων με σκοπό την απόσυρση μίας προσφυγής ή την τροποποίηση των αιτιάσεών της. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, οι πιέσεις μπορούν να πάρουν τη μορφή άμεσων καταναγκασμών ή καταφανών

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

πράξεων εκφοβισμού δηλωμένων ή δυνητικών προσφευγόντων, της οικογένειάς τους ή του εκπροσώπου τους ενώπιον δικαστηρίου, αλλά ομοίως τη μορφή κακόβουλων έμμεσων πράξεων ή επαφών (Mamatkoulov και Askarov κατά Τουρκίας [GC], § 102).

Το Δικαστήριο εξετάζει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα επί της άσκησης του δικαιώματος ατομικής προσφυγής (Colibaba κατά Μολδαβίας*, § 68).

Πρέπει να εξετάζεται ο ευάλωτος χαρακτήρας του παραπονούμενου και ο κίνδυνος επηρεασμού του από τις αρχές (Iambor κατά Ρουμανίας (αριθ.1), § 212). Ένας προσφεύγων μπορεί να βρεθεί σε ιδιαίτερα ευάλωτη θέση σε περίπτωση που τεθεί υπό κράτηση και υποβληθούν περιορισμοί στις επαφές του με την οικογένειά του ή τον έξω κόσμο (Cotlet κατά Ρουμανίας, § 71).

15. Σχετικά παραδείγματα:

- ανακρίσεις διεξαχθείσες από τις αρχές αναφορικά με την προσφυγή: Akdivar και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 105, Tanrikulu κατά Τουρκίας [GC], § 131,

- απειλές περί ποινικών διώξεων σε βάρος του δικηγόρου της προσφεύγουσας: Kurt κατά Τουρκίας, §§ 159-165, ή μήνυση των αρχών σε βάρος του δικηγόρου στην εσωτερική διαδικασία: McShane κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 151,

- ανάκριση από την αστυνομία του δικηγόρου και του μεταφραστή της προσφεύγουσας σχετικά με το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης: Fedotova κατά Ρωσίας*, §§ 49-51, ή Riabon κατά Ρωσίας*, §§ 53-65, για μία έρευνα διαταχθείσα από τον εκπρόσωπο της Κυβέρνησης,

- μη δυνατότητα συνάντησης μεταξύ του δικηγόρου και του ιατρού του προσφεύγοντος: Boicenco κατά Μολδαβίας*, §§ 158-159,

- μη τήρηση του απορρήτου των επαφών δικηγόρου/προσφεύγοντος σε ένα εντευκτήριο: Oferta Plus SRL κατά Μολδαβίας*, § 156,

- απειλές διατυπωθείσες από τις σωφρονιστικές αρχές: Petra κατά Ρουμανίας, § 44,

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

- άρνηση της σωφρονιστικής αρχής να αποστείλει μία προσφυγή στο Δικαστήριο για τον λόγο ότι δεν εξαντλήθηκαν τα εθνικά ένδικα μέσα: Nourmagomedov κατά Ρωσίας*, § 61,

- πιέσεις ασκηθείσες επί μάρτυρα σε μία ενώπιον του Δικαστηρίου υπόθεση που αφορούσε τις συνθήκες κράτησης: Novinski κατά Ρωσίας*, §§ 119 και επ.

- αποτρεπτικές παρατηρήσεις των σωφρονιστικών αρχών σε συνδυασμό με την αδικαιολόγητη παράλειψη και καθυστέρηση στην παροχή στον κρατούμενο των αναγκαίων για την αλληλογραφία του και των απαιτούμενων εγγράφων για την προσφυγή του ενώπιον του Δικαστηρίου: Gagiu κατά Ρουμανίας, §§ 94 και επ.

16. Οι συνθήκες της υπόθεσης δύνανται να καθιστούν λιγότερο σημαντικό το επικαλούμενο εμπόδιο στην ατομική προσφυγή: Syvsogvena και λοιποί κατά Λετονίας [GC], §§ 118 και επ.

4. Οι υποχρεώσεις του εναγόμενου Κράτους

α) Άρθρο 39 του κανονισμού του Δικαστηρίου

17. Σύμφωνα με το άρθρο 39 του κανονισμού του, το Δικαστήριο μπορεί να υποδείξει **προσωρινά μέτρα** (Mamatkulov και Askarov κατά Τουρκίας [GC], §§ 99-129). Παραβίαση του άρθρου 34 υπάρχει όταν οι αρχές ενός συμβαλλόμενου Κράτους δε λαμβάνουν όλα τα μέτρα που θα μπορούσαν εύλογα να προβλεφθούν προκειμένου να συμμορφωθούν προς το υποδειχθέν από το Δικαστήριο μέτρο (Paladi κατά Μολδαβίας [GC], §§ 87-92). Το Δικαστήριο ελέγχει την τήρηση του προσωρινού μέτρου. Το Κράτος το οποίο θεωρεί ότι έχει στην κατοχή του κρίσιμα στοιχεία ικανά να πείσουν το Δικαστήριο να ακυρώσει το μέτρο αυτό πρέπει να το ενημερώνει σχετικά (Paladi κατά Μολδαβίας [GC], §§ 90-92, Olaechea Cahuas κατά Ισπανίας, § 70, Groni κατά Αλβανίας*, §§ 181 και επ.).

Η κατάθεση μίας απλής αίτησης εφαρμογής του άρθρου 39 δεν επαρκεί για να υποχρεώσει το Κράτος να αναστείλει μία έκδοση (Al-Moayad κατά Γερμανίας* (déc.), §§ 122 και επ., βλέπε επίσης την

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

υποχρέωση του εναγόμενου Κράτους να συνεργάζεται καλόπιστα με το Δικαστήριο).

β) Στοιχειοθέτηση των πραγματικών περιστατικών

18. Αν και το Δικαστήριο είναι υπεύθυνο για τη στοιχειοθέτηση των πραγματικών περιστατικών, είναι αρμοδιότητα των διαδίκων να το συνδράμουν με ενεργό τρόπο παρέχοντάς του όλες τις κρίσιμες πληροφορίες, με τη συμπεριφορά τους να μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά την αναζήτηση των αποδεικτικών στοιχείων (Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 161).

Στα πλαίσια της λειτουργίας του συστήματος ατομικής προσφυγής, έχει σημασία τα Κράτη να παρέχουν κάθε αναγκαία συνδρομή για μία ουσιαστική εξέταση των προσφυγών. Η μη παροχή κρίσιμων πληροφοριών που έχουν στην κατοχή τους χωρίς ικανοποιητική δικαιολογία μπορεί να οδηγήσει σε συμπεράσματα όχι μόνο ως προς το βάσιμο των αιτιάσεων (Maslova και Nalbandov κατά Ρωσίας, §§ 120-121), αλλά ομοίως ως προς το άρθρο 38 § 1α) της Σύμβασης (έλλειψη πρόσβασης στα αρχεία προσωρινής κράτησης: Timurtas κατά Τουρκίας, § 66), ή έλλειψη πρόσβασης σε αντίγραφα του φακέλου της έρευνας: Imakayeva κατά Ρωσίας*, § 201). Για μη γνωστοποίηση στο Δικαστήριο μίας διαβαθμισμένης έκθεσης: Nolan και K. κατά Ρωσίας*, §§ 56 και επ.

Το να μην επιτρέπεται σε έναν δικηγόρο η πρόσβαση στον ιατρικό φάκελο του πελάτη του, φάκελο εν τούτοις σημαντικό στα πλαίσια της προσφυγής του ενώπιον του Δικαστηρίου, αποτελεί εμπόδιο στην άσκηση του δικαιώματος προσφυγής με την έννοια του άρθρου 34 (Boicenco κατά Μολδαβίας, § 158, συνάντηση δικηγόρου/κρατουμένου πελάτη: Chtoukatourov κατά Ρωσίας, §§ 138 και επ.). Συγκρίνεται με την κριθείσα ως «ατυχή» καθυστέρηση της Κυβέρνησης να παράσχει κάποιες συμπληρωματικές πληροφορίες χωρίς εν τούτοις η εν λόγω καθυστέρηση να αποτελεί εμπόδιο στο δικαίωμα ατομικής προσφυγής υπό την έννοια του άρθρου 34 (Öcalan κατά Τουρκίας [GC], § 201).

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Επί της σχέσης μεταξύ των άρθρων 34 και 38 § 1α), βλέπε Bazorkina κατά Ρωσίας*, §§ 170 και επ., και § 175. Το άρθρο 34 σκοπός του οποίου είναι μία ουσιαστική εφαρμογή του δικαιώματος ατομικής προσφυγής αποτελεί ένα είδος γενικού κανόνα, ενώ το άρθρο 38 υποχρεώνει συγκεκριμένα τα Κράτη να συνεργάζονται με το Δικαστήριο.

γ) Διερευνητική αποστολή

19. Η συνεισφορά του καθ' ου η προσφυγή Κράτους ομοίως αναμένεται κατά την ανάπτυξη **διερευνητικών αποστολών** (άρθρο 38) διότι είναι ευθύνη του Κράτους να παράσχει «*τις αναγκαίες διευκολύνσεις*» για να καθίσταται δυνατή η αποτελεσματική εξέταση των προσφυγών (Çakici κατά Τουρκίας [GC], § 76), και τα εμπόδια στην πραγματοποίηση μίας διερευνητικής αποστολής παραβιάζουν το άρθρο 38 (Chamaïev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας, § 504).

B. Ιδιότητα του θύματος

Άρθρο 34 – Ατομικές προσφυγές

Το Δικαστήριο μπορεί να επιληφθεί της εξέτασης προσφυγής που υποβάλλεται από κάθε φυσικό πρόσωπο, μη κυβερνητικό οργανισμό ή ομάδα ατόμων που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης, από ένα από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της (...).

20. Κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, μόνο ένας προσφεύγων ο οποίος θεωρεί ότι είναι θύμα παραβίασης της Σύμβασης μπορεί να παραπονεθεί ενώπιον του Δικαστηρίου. Είναι καταρχήν ευθύνη των εθνικών αρχών να επανορθώσουν την επικαλούμενη παραβίαση της Σύμβασης. Έτσι, το ερώτημα κατά πόσο ένας προσφεύγων μπορεί να ισχυρίζεται ότι είναι θύμα της επικαλούμενης παραβίασης τίθεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου (Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1) [GC], § 179).

1. Έννοια του θύματος

21. Η έννοια του «θύματος» ερμηνεύεται με τρόπο **αυτόνομο** και ανεξάρτητο από κανόνες του εθνικού δικαίου όπως το έννομο συμφέρον ή η νομιμοποίηση προς άσκηση ενδίκου μέσου (Gorraiz Lizarraga και λοιποί κατά Ισπανίας, § 35). Η έννοια δεν προϋποθέτει την **ύπαρξη ζημίας** (Brumarescu κατά Ρουμανίας [GC], § 50). Μπορεί να αρκεί μία πράξη έχουσα προσωρινές έννομες συνέπειες (Monnat κατά Ελβετίας, § 33).

22. Η έννοια του «θύματος» αποτελεί αντικείμενο μίας **εξελικτικής ερμηνείας υπό το φως των σημερινών συνθηκών ζωής** και πρέπει να εφαρμόζεται **χωρίς υπερβολική τυπολατρεία** (Gorraiz Lizarraga και λοιποί κατά Ισπανίας, § 38, Monnat κατά Ελβετίας, §§ 30-33, Stukus και λοιποί κατά Πολωνίας, § 35, Zietal κατά Πολωνίας, §§ 54-59). Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το ζήτημα της ιδιότητας του θύματος δύναται να συνενωθεί με την επί της ουσίας εξέταση της υπόθεσης (Siliadin κατά Γαλλίας, § 63).

2. Άμεσο θύμα

23. Η επίδικη πράξη ή παράλειψη πρέπει να **θίγει με άμεσο τρόπο** τον προσφεύγοντα (Amuur κατά Γαλλίας, § 36). Εν τούτοις, το κριτήριο αυτό δεν εφαρμόζεται με μηχανικό και άκαμπτο τρόπο (Karner κατά Αυστρίας, § 25).

24. Το Δικαστήριο έχει δεχθεί, κατά περίπτωση, την προσφυγή ενός λεγόμενου «**δυνητικού**» θύματος, δηλαδή εκείνου το οποίο δεν μπορεί να παραπονεθεί για μία άμεση προσβολή.

25. Παραδείγματα: η απόφαση σχετικά με την παρακολούθηση τηλεφωνικών συνομιλιών στη Γερμανία (Klass και λοιποί κατά Γερμανίας, § 34), για υποθέσεις έκδοσης (Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου), για μέτρα περιορίζοντα τη διάδοση πληροφοριών για την έκτρωση που θα μπορούσαν να επηρεάσουν γυναίκες σε ηλικία τεκνοποίησης (Open Door και Dublin Well Woman κατά Ιρλανδίας, § 44).

26. Αντιθέτως, **υποψίες ή εικασίες** δεν επαρκούν για να αποκτήσει κάποιος την ιδιότητα του θύματος: απουσία επίσημης εντολής επαναπροώθησης στα σύνορα (Vijayanathan και Pusparajah κατά Γαλλίας,

§ 46), επικαλούμενες συνέπειες μίας κοινοβουλευτικής έκθεσης (Χριστιανική Ένωση των Μαρτύρων του Ιεχωβά της Γαλλίας κατά Γαλλίας (déc.)), πιθανότητα επιβολής προστίμου στην προσφεύγουσα εταιρία (Senator Lines κατά Κρατών της ΕΕ (déc.) [GC]), επικαλούμενες παραβιάσεις μία δικαστικής απόφασης σχετικής με κάποιον τρίτο σε κόμα (Ada Rossi και λοιποί κατά Ιταλίας (déc.)). Ένας προσφεύγων δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι είναι θύμα όταν ευθύνεται εν μέρει προσωπικά για την επικαλούμενη παραβίαση (Paşa και Erkan Erol κατά Τουρκίας).

27. Όσον αφορά έναν **εθνικό νόμο**, ένα άτομο μπορεί να υποστηρίξει ότι αυτός παραγνωρίζει τα δικαιώματά του, ελλείψει ατομικής πράξης εκτέλεσης, εφόσον υποχρεούται να αλλάξει συμπεριφορά υπό την απειλή διώξεων (Norris κατά Ιρλανδίας, Bowman κατά Ηνωμένου Βασιλείου) ή σε περίπτωση που ανήκει σε μία κατηγορία προσώπων που κινδυνεύουν να υποστούν άμεσα τις συνέπειες της νομοθεσίας (Burden κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 34, Johnston και λοιποί κατά Ιρλανδίας). Αναφορικά με ένα **Σύνταγμα**: Sejdic και Finci κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης [GC], § 29.

3. Έμμεσο θύμα

28. Όταν υφίσταται ένας ιδιαίτερος και προσωπικός δεσμός μεταξύ του άμεσου θύματος και του προσφεύγοντος, το Δικαστήριο δέχεται την ατομική προσφυγή ενός ατόμου το οποίο θεωρείται ως **έμμεσο θύμα**.

29. Παραδείγματα: βλέπε στη βάση του άρθρου 2, την προσφυγή της συζύγου του θύματος (McCann και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], ή εκείνη του ανιψιού του αποβιώσαντος (Yaşa κατά Τουρκίας, § 66). Στη βάση του άρθρου 3, η προσφυγή της μητέρας ενός ατόμου που εξαφανίστηκε κατά τη διάρκεια της κράτησής του (Kurt κατά Τουρκίας), αλλά ο αδελφός ενός εξαφανισθέντος δε θεωρήθηκε θύμα (Çakici κατά Τουρκίας [GC], §§ 98-99). Στη βάση του άρθρου 5 § 5, η περίπτωση του συζύγου μίας έγκλειστης προσφεύγουσας (Houtman και Meeus κατά Βελγίου, § 30). Στη βάση του άρθρου 6 § 1 (δίκαιη δίκη) (Grădinar κατά

Μολδαβίας*, (αμεροληψία των δικαστηρίων), το δικαίωμα υπεράσπισης της φήμης θανόντων συζύγων (Brudnicka και λοιποί κατά Πολωνίας, §§ 26 και επ.), για μία υπόθεση περί δίκαιου χαρακτήρα και διάρκειας της διαδικασίας (Marie-Louise Loyen και Bruneel κατά Γαλλίας). Στη βάση του άρθρου 6 § 2, η χήρα ενός κατηγορουμένου θύματος παραβίασης του τεκμηρίου αθωότητας (Nölkenbockhoff κατά Γερμανίας, § 33). Στη βάση του άρθρου 10, το συμφέρον της συζύγου του αποβιώσαντος προσφεύγοντος (Dalban κατά Ρουμανίας [GC], § 39). Επιπλέον, οι συνέταιροι δεν μπορούν να υποστηρίξουν ότι είναι θύματα παραβίασης των δικαιωμάτων της εταιρίας τους υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 (Agrotexim και λοιποί κατά Ελλάδας, §§ 62 και 64), εκτός αν υφίστανται εξαιρετικές περιστάσεις (Camberrow MM5 AD κατά Βουλγαρίας* (déc.)).

4. Θάνατος του θύματος

30. Προσφυγή μπορεί να ασκηθεί μόνο από εν ζωή άτομα ή στο όνομα αυτών. Ένα άτομο το οποίο έχει αποβιώσει δεν μπορεί, ούτε μέσω εκπροσώπου, να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου (Kaya και Polat κατά Τουρκίας (déc.)). Ο θάνατος δεν επιφέρει αυτόματα τη διαγραφή της υπόθεσης από το πινάκιο του Δικαστηρίου.

31. Κατά γενικό κανόνα, τα μέλη της οικογένειας του αρχικού προσφεύγοντος μπορούν να διατηρήσουν την προσφυγή, υπό τον όρο ότι έχουν επαρκές έννομο συμφέρον ως προς τούτο, **εφόσον ο αρχικός προσφεύγων αποβιώσει μετά** την κατάθεση της προσφυγής του στο Δικαστήριο: για την περίπτωση κληρονόμων ή κοντινών συγγενών όπως η χήρα και τα τέκνα (Raimondo κατά Ιταλίας, § 2, Stojkovic κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας*, § 25), οι γονείς (X. κατά Γαλλίας, § 26). Για μία άλλη περίπτωση (Malhous κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας [GC] (déc.)) και, *a contrario*, η απόφαση Scherer κατά Ελβετίας, §§ 31-32). Αναφορικά με ένα καθολικό κληροδόχο χωρίς δεσμούς συγγένειας:

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Thévenon κατά Γαλλίας (déc.), Léger κατά Γαλλίας [GC] (διαγραφή), §§ 50-51.

32. Η κατάσταση είναι απεναντίας αντίθετη σε περίπτωση **θανάτου του άμεσου θύματος πριν από** την κατάθεση της προσφυγής στο Δικαστήριο (Fairfield κατά Ηνωμένου Βασιλείου (déc.)).

Για μία προσφυγή αφορώσα **αιτιάσεις σχετικά με το θάνατο ενός συγγενούς**: Velikova κατά Βουλγαρίας (déc.), ή **σχετικά με την εξαφάνιση** ενός συγγενούς: Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 112).

Αναφορικά με αιτιάσεις ελκόμενες από το **άρθρο 6**, βλέπε Micallef κατά Μάλτας [GC], §§ 48 και επ., και τις παρατιθέμενες παραπομπές.

Για συγγενείς προβάλλοντες αιτιάσεις ελκόμενες από τα άρθρα **8 έως 11 και 3 του Πρωτοκόλλου αριθ.1** σχετικά με διαδικασίες και περιστατικά που αφορούσαν τον ίδιο τον θανόντα: Gakiyev και Gakiyeva κατά Ρωσίας*, §§ 164-168 (και τις παρατιθέμενες παραπομπές). Επί του ζητήματος **μεταβιβάσιμων αιτιάσεων**: Sanles Sanles κατά Ισπανίας (déc.).

33. Κατά τα λοιπά, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αξιολογεί την σκοπιμότητα συνέχισης της εξέτασής του για τον **σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου** (Karner κατά Αυστρίας, §§ 25 και επ.). Η αρμοδιότητα αυτή υπόκειται στην ύπαρξη ενός ζητήματος γενικού ενδιαφέροντος (*ibidem*, § 27, και Marie-Louise Loyen και Bruneel κατά Γαλλίας, § 29), ζήτημα το οποίο μπορεί να τεθεί, ιδίως, όταν μία προσφυγή αφορά τη νομοθεσία ή ένα νομικό σύστημα ή μία πρακτική του εναγόμενου Κράτους (*mutates mutandis*, Karner κατά Αυστρίας, §§ 26 και 28, βλέπε επίσης Léger κατά Γαλλίας [GC] (διαγραφή), § 51).

5. Απώλεια της ιδιότητας του θύματος

34. Ο προσφεύγων πρέπει να είναι σε θέση να αιτιολογήσει την ιδιότητα του θύματος καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας (Bourdov κατά Ρωσίας, § 30).

35. Δεδομένου τούτου, η **ελάφρυνση μίας ποινής, η λήψη μίας απόφασης ή ενός μέτρου ευνοϊκού για τον προσφεύγοντα** από τις εθνικές αρχές δε συνεπάγεται απώλεια της ιδιότητας του θύματος παρά μόνο σε

περίπτωση που αυτή συνοδεύεται από μία ρητή, ή τουλάχιστον κατ'ουσίαν, αναγνώριση ακολουθούμενη από μία επανόρθωση της παραβίασης: Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1) [GC], §§ 178 και επ. και § 193. Τούτο εξαρτάται ιδίως από τη φύση του δικαιώματος του οποίου η παραβίαση προβάλλεται, από την αιτιολογία της απόφασης (Jensen κατά Δανίας (déc.)) και από τη διατήρηση των δυσμενών για τον ενδιαφερόμενο συνεπειών κατόπιν αυτής της απόφασης: Freimanis και λοιποί κατά Λετονίας, § 68).

36. Για παράδειγμα: Dalban κατά Ρουμανίας [GC], § 44 (άρθρο 10), Brumarescu κατά Ρουμανίας [GC], § 50 (άρθρα 1 των Πρωτοκόλλων αριθ.1 και 6), αιτιάσεις σχετικές με το άρθρο 6 αναφορικά με μία διαδικασία οριστικά ακυρωθείσα ή ακολουθούμενη από αθωωτική απόφαση: Oleksy κατά Πολωνίας* (déc.) (συγκρίνεται με μία αιτίαση ελκόμενη από τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής), προς σύγκριση με τις αποφάσεις Arat κατά Τουρκίας*, § 47, και Bouglame κατά Βελγίου (déc.), και τις συγκεκριμένες περιπτώσεις: Constantinescu κατά Ρουμανίας, §§ 40-44, Guisset κατά Γαλλίας, §§ 66-70, Chevrol κατά Γαλλίας, §§ 30 και επ., (κράτηση) Moskovets κατά Ρωσίας, § 50, (πρόστιμο) Moon κατά Γαλλίας, § 29 και επ., (άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου αριθ.4) D.J. και A.-K. R. κατά Ρουμανίας (déc.), §§ 77 και επ., (άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου αριθ.7) Sergueï Zolotoukhine κατά Ρωσίας [GC], § 115.

37. Η επανόρθωση πρέπει να είναι προσήκουσα και επαρκής. Τούτο εξαρτάται από το σύνολο των συνθηκών τις υπόθεσης, λαμβανομένης ιδιαίτερα υπόψη της φύσης της παραβίασης της Σύμβασης για την οποία πρόκειται: Gäfgen κατά Γερμανίας [GC], § 116.

38. Επίσης, η ιδιότητα του θύματος μπορεί να εξαρτάται από το ποσό της επιδικασθείσας από τον εθνικό δικαστή αποζημίωσης και από την αποτελεσματικότητα (συμπεριλαμβανομένης της ταχύτητας) του ενδίκου μέσου το οποίο επιτρέπει την είσπραξη ενός τέτοιου ποσού: Normann κατά Δανίας* (déc.), και Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1), § 202, ή Jensen και Rasmussen κατά Δανίας (déc.), Gäfgen κατά Γερμανίας [GC], §§ 18 και 19.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

39. Νομολογία:

Σε ό,τι αφορά το ζήτημα των προσηκόντων μέτρων που έλαβαν οι εθνικές αρχές αναφορικά με το άρθρο 2 της Σύμβασης: βλέπε Nikolova και Velichkova κατά Βουλγαρίας*, §§ 49-64.

Σε ό,τι αφορά το άρθρο 3 της Σύμβασης: Gäfgen κατά Γερμανίας [GC], §§ 115-129. Επί ισχυρισμών παραβίασης του άρθρου 3 λόγω των συνθηκών κράτησης: Shilbergs κατά Ρωσίας, §§ 66-79.

Στο πεδίο του άρθρου 6 § 1 (διάρκεια μίας διαδικασίας): Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1) [GC] §§ 182-207 και Cocchiarella κατά Ιταλίας [GC], §§ 84-107, Delle Cave και Corrado κατά Ιταλίας, §§ 26 και επ., (καθυστέρηση στην εκτέλεση μίας οριστικής δικαστικής απόφασης): Kudic κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης*, §§ 7-18, Bourdov κατά Ρωσίας (αριθ.2).

40. Επιπλέον, μία υπόθεση μπορεί να **διαγραφεί από το πινάκιο** λόγω απώλειας της ιδιότητας του θύματος/*locus standi* (επίλυση της υπόθεσης σε εθνικό επίπεδο κατόπιν της απόφασης επί του παραδεκτού: Ohlen κατά Δανίας*, σύμβαση εκχώρησης δικαιωμάτων που αποτελούν αντικείμενο προσφυγών οι οποίες τελούν υπό εξέταση από το Δικαστήριο: Dimitrescu κατά Ρουμανίας, §§ 33-34).

41. Επιπλέον, το Δικαστήριο εγκύπτει επί συμβάντων που έλαβαν χώρα μεταγενέστερα από την κατάθεση μίας προσφυγής προκειμένου να εξακριβώσει αν η υπόθεση δεν πρέπει να διαγραφεί από το πινάκιο για έναν ή περισσότερους από τους λόγους που διατυπώνονται στο άρθρο 37 της Σύμβασης παρά το γεγονός ότι ο προσφεύγων μπορεί πάντοτε να υποστηρίξει ότι είναι «θύμα» (Pisano κατά Ιταλίας [GC] (διαγραφή), § 39), και μάλιστα ανεξάρτητα από το ερώτημα αν μπορεί πάντοτε να διεκδικήσει παρόμοια ιδιότητα (για εξελίξεις μεταγενέστερες από την απόφαση παραίτησης υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης: El Majjaoui και Stichting Touba Moskee κατά Ολλανδίας [GC] (διαγραφή), §§ 28-35, από την κήρυξη της προσφυγής παραδεκτής: Chevanova κατά Λετονίας [GC] (διαγραφή), §§ 44 και επ., από απόφαση τμήματος, Syssoyeva και λοιποί κατά Λετονίας [GC], § 96.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

I. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

A. Μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων

Άρθρο 35 § 1 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής παρά μόνο αφού εξαντληθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, όπως αυτά νοούνται σύμφωνα με τις γενικώς παραδεδεγμένες αρχές του διεθνούς δικαίου και εντός προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία της τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης.

42. Η προϋπόθεση παραδεκτού στηρίζεται στις γενικώς παραδεδεγμένες αρχές του διεθνούς δικαίου όπως υποδεικνύει το άρθρο 35. Η υποχρέωση εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων αποτελεί μέρος του εθνικού διεθνούς δικαίου, αναγνωρισμένου ως τέτοιου από τη νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου (για παράδειγμα η υπόθεση *Interhandel (Ελβετία κατά Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής)*, απόφαση της 21^{ης} Μαρτίου 1959). Απαντάται επίσης σε άλλες διεθνείς συνθήκες σχετικές με τα δικαιώματα του ανθρώπου: το διεθνές Σύμφωνο για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα (άρθρο 41 § 1γ) και το προαιρετικό πρωτόκολλό του (άρθρα 2 και 5 § 2β)), η Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 46) και ο Αφρικανικός Χάρτης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των λαών (άρθρα 50 και 56 § 5). Όπως επεσήμανε το Δικαστήριο στην υπόθεση *De Wilde, Ooms και Versyp κατά Βελγίου*, το Κράτος μπορεί να παραιτηθεί από το ευεργέτημα του κανόνα εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, διότι υπάρχει μία μακρόχρονη ευρέως καθιερωμένη διεθνή πρακτική επ' αυτού (§ 55).

43. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επιδιώκει να διαδραματίσει επικουρικό ρόλο ως προς τα εθνικά συστήματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και είναι ευκταίο τα εθνικά δικαστήρια να έχουν αρχικά τη δυνατότητα να επιλύσουν τα ζητήματα συμφωνίας του εθνικού δικαίου προς τη Σύμβαση. Αν εν τούτοις ασκηθεί στη συνέχεια προσφυγή ενώπιον του Στρασβούργου, το Ευρωπαϊκό

Δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επωφεληθεί από τις απόψεις αυτών των δικαστηρίων, τα οποία βρίσκονται σε άμεση και συνεχή επαφή με τις ενεργές δυνάμεις των χωρών τους (*Burden κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 42).

44. Έχει ανακύψει το ερώτημα αν ένα συγκεκριμένο ένδικο μέσο ήταν εθνικό ή διεθνές. Αν είναι εθνικό, αυτό θα πρέπει συνήθως να έχει εξαντληθεί πριν την άσκηση προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου. Αν είναι διεθνές, η προσφυγή μπορεί να απορριφθεί στη βάση του άρθρου 35 § 2β) της Σύμβασης. Εναπόκειται στο Δικαστήριο να καθορίσει τον εθνικό ή διεθνή χαρακτήρα ενός δεδομένου δικαστηρίου, λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών παραγόντων, ιδίως της νομικής φύσης του, του εγγράφου που προέβλεψε τη σύστασή του, της αρμοδιότητάς του, της θέσης του (αν υφίσταται) στο υπάρχον νομικό σύστημα και της χρηματοδότησής του (*Jeličić κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης* (déc.), *Peraldi κατά Γαλλίας* (déc.).

1. Σκοπός του κανόνα

45. Η λογική πάνω στην οποία στηρίζεται ο κανόνας της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων είναι να παρέχεται στις εθνικές αρχές, και καταρχήν στα δικαστήρια, η ευκαιρία να αποτρέψουν ή να επανορθώσουν τις επικαλούμενες παραβιάσεις της Σύμβασης. Βασίζεται στην υπόθεση, η οποία αντανακλάται στο άρθρο 13, ότι η εσωτερική έννομη τάξη θα διασφαλίσει ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο κατά των παραβιάσεων των δικαιωμάτων που καθιερώνει η Σύμβαση. Τούτο αποτελεί σημαντική όψη του επικουρικού χαρακτήρα του καθιερωθέντος από τη Σύμβαση μηχανισμού: *Selmouni κατά Γαλλίας* [GC], § 74, *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], § 152, *Andrášik και λοιποί κατά Σλοβακίας* (déc.).

2. Εφαρμογή του κανόνα

α) Ευελιξία

46. Η εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων αποτελεί περισσότερο έναν χρυσό κανόνα παρά μία αρχή χαραγμένη σε μάρμαρο. Η Επιτροπή και

το Δικαστήριο έχουν συχνά υπογραμμίσει ότι αυτή θα πρέπει να εφαρμόζεται με μία σχετική ευελιξία και χωρίς υπερβολική τυπολατρεία, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (Ringeisen κατά Αυστρίας, § 89, Lehtinen κατά Φινλανδίας (déc.)). Ο κανόνας, ο οποίος ουδόλως απόλυτος είναι, δεν μπορεί να εφαρμόζεται αυτόματα (Kozacioglu κατά Τουρκίας [GC], § 40). Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι θα ήταν υπερβολικά τυπολατρικό το να απαιτείται από τους ενδιαφερόμενους να χρησιμοποιούν ένα ένδικο μέσο το οποίο ούτε το ανώτατο δικαστήριο της χώρας δεν τους υποχρέωνε να ασκήσουν (D.H. και λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας [GC], §§ 116-118).

β) Τήρηση των εθνικών κανόνων και ορίων

47. Οι προσφεύγοντες οφείλουν εν τούτοις να τηρούν τους εφαρμοστέους στο εθνικό δίκαιο κανόνες και τις διαδικασίες και σε αντίθετη περίπτωση η προσφυγή τους κινδυνεύει να απορριφθεί λόγω μη εκπλήρωσης της προϋπόθεσης του άρθρου 35 (Ben Salah, Adraqui και Dhaimé κατά Ισπανίας (déc.), Merger και Cros κατά Γαλλίας (déc.), MPP Golub κατά Ουκρανίας (déc.)).

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι όταν ένα δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξετάζει το βάσιμο του ενδίκου μέσου παρόλο που το θεωρεί απαράδεκτο, το άρθρο 35 § 1 θεωρείται ότι έχει τηρηθεί (Voggenreiter κατά Γερμανίας). Τούτο ισχύει και για όποιον δεν τήρησε τους απαιτούμενους βάσει του εθνικού δικαίου τύπους, εφόσον η ουσία του ενδίκου μέσου που άσκησε εξετάστηκε από την αρμόδια αρχή (Vladimir Romanov κατά Ρωσίας^{*}, § 52). Το ίδιο ισχύει για ένα ένδικο μέσο διατυπωμένο με πολύ συνοπτικό τρόπο και ελάχιστα σύμφωνο προς τις νομικές απαιτήσεις, επί της ουσίας του οποίου αποφάνθηκε ο δικαστής, έστω εν συντομία: Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας (αριθ.2) [GC], §§ 43-45.

γ) Ύπαρξη πολυάριθμων ενδίκων μέσων

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

48. Αν ο προσφεύγων διαθέτει ενδεχομένως περισσότερα από ένα ένδικα μέσα που θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικά, υποχρεούται να χρησιμοποιήσει μόνο ένα εξ αυτών (*Moreira Barbosa κατά Πορτογαλίας* (déc.), *Jeličić κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης* (déc.), *Karakó κατά Ουγγαρίας**, § 14, *Aquilina κατά Μάλτας* [GC], § 39). Πράγματι, εφόσον έχει χρησιμοποιηθεί ένα ένδικο μέσο, δεν απαιτείται η χρήση ενός άλλου το οποίο έχει ουσιαστικά τον ίδιο σκοπό (*Riad και Idiab κατά Βελγίου*, § 84..., *Kozacioglu κατά Τουρκίας* [GC], §§ 40 και επ., *Micallef κατά Μάλτας* [GC], § 58).

δ) Αιτίαση προβληθείσα κατ'ουσίαν

49. Δεν απαιτείται ρητή αναφορά στο καθιερωθέν από τη Σύμβαση δικαίωμα κατά την εσωτερική διαδικασία, στο μέτρο που η αιτίαση έχει προβληθεί «τουλάχιστον κατ'ουσίαν» (*Castells κατά Ισπανίας*, § 32, *Ahmet Sadik κατά Ελλάδας*, § 33, *Fressoz και Roire κατά Γαλλίας*, § 38, *Αζίνάς κατά Κύπρου* [GC], §§ 40-41).

ε) Ύπαρξη και προσήκων χαρακτήρας

50. Οι προσφεύγοντες υποχρεούνται να εξαντλήσουν μόνο τα εθνικά ένδικα μέσα τα οποία ήταν διαθέσιμα και αποτελεσματικά τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών, τα οποία δηλαδή ήταν προσβάσιμα, ικανά να τους παράσχουν επανόρθωση ως προς τις αιτιάσεις τους και παρουσίαζαν εύλογες πιθανότητες ευδοκίμησης (*Sejdovic κατά Ιταλίας* [GC], § 46).

51. Δεν απαιτείται η εξάντληση επιλεκτικών ή έκτακτων ενδίκων μέσων, απευθύνοντας για παράδειγμα αίτηση σε ένα δικαστήριο για αναθεώρηση της απόφασής του (*Cinar κατά Τουρκίας* (déc.), *Prystavka κατά Ουκρανίας* (déc.), αλλά βλέπε την απόφαση *Kiiskinen κατά Φινλανδίας* (déc.), στην οποία κατ'εξαιρεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι έπρεπε να έχει χρησιμοποιηθεί ένα τέτοιο ένδικο μέσο. Ομοίως, η υποβολή παραπόνου δια της ιεραρχικής οδού δε συνιστά αποτελεσματικό ένδικο μέσο (*Horvat κατά*

Κροατίας, § 47, *Hartmann κατά Δημοκρατία της Τσεχίας*, § 66). Επιπλέον, επί του αποτελεσματικού χαρακτήρα ενός ενδίκου μέσου που δεν είναι κατά κανόνα προς εξάντληση (διαμεσολαβητής), βλέπε το σκεπτικό της απόφασης *Egmez κατά Κύπρου*, §§ 66-73.

Όταν ένας προσφεύγων έχει επιχειρήσει να χρησιμοποιήσει ένα ένδικο μέσο το οποίο το Δικαστήριο κρίνει ως ελάχιστα κατάλληλο, ο χρόνος που σπαταλήθηκε για την πράξη αυτή δεν εμποδίζει την έναρξη της εξαμηνιαίας προθεσμίας, γεγονός το οποίο μπορεί να οδηγήσει στην απόρριψη της προσφυγής λόγω μη τήρησης της εν λόγω προθεσμίας (*Rezgui κατά Γαλλίας* (déc.) και *Prystavska κατά Ουκρανίας* (déc.)).

στ) Προσβασιμότητα και αποτελεσματικότητα

52. Τα ένδικα μέσα πρέπει να υφίστανται σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας, τόσο στην πράξη όσο και στη θεωρία. Προκειμένου να εκτιμηθεί αν ένα συγκεκριμένο ένδικο μέσο πληροί ή όχι την προϋπόθεση προσβασιμότητας και αποτελεσματικότητας, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη με τρόπο ρεαλιστικό όχι μόνο τα ένδικα μέσα τα οποία προβλέπονται θεωρητικώς στο εσωτερικό νομικό σύστημα, αλλά ομοίως το γενικό νομικό και πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου αυτά εντάσσονται καθώς και η προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντος (*Akdivar και λοιποί κατά Τουρκίας* [GC], §§ 68-69, *Khashiyev και Akayeva κατά Ρωσίας*, §§ 116-117). Πρέπει να εξετάζεται αν, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των συνθηκών της υπόθεσης, ο προσφεύγων έπραξε ό,τι θα μπορούσε εύλογα να αναμένεται από εκείνον προκειμένου να εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα (*D.H. και λοιποί κατά Δημοκρατία της Τσεχίας* [GC], §§ 116-122).

3. Όρια στην εφαρμογή του κανόνα

53. Σύμφωνα με τις «γενικώς παραδεδομένες αρχές του διεθνούς δικαίου», ορισμένες ιδιαίτερες συνθήκες μπορούν να απαλλάσσουν τον προσφεύγοντα από την υποχρέωση εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων που προσφέρονται σε εκείνον (*Sejdovic κατά Ιταλίας* [GC], § 55). (Βλέπε πιο κάτω το βάρος της απόδειξης).

Ο κανόνας αυτός ομοίως δεν εφαρμόζεται όταν αποδεικνύεται η ύπαρξη μίας διοικητικής πρακτικής συνιστάμενης στην επανάληψη πράξεων απαγορευμένων από τη Σύμβαση και με την επίσημη ανοχή του Κράτους, κατά τρόπο ώστε οποιαδήποτε διαδικασία θα ήταν μάταιη ή αναποτελεσματική (*Aksou κατά Τουρκίας*, § 52).

Το γεγονός της επιβολής προστίμου σε συνάρτηση με το αποτέλεσμα ενός ενδίκου μέσου για το οποίο δεν έχει υποστηριχθεί ότι θα ήταν παράνομο ή καταχρηστικό, αποκλείει το εν λόγω ένδικο μέσο από τα προς εξάντληση ένδικα μέσα: *Prencipe κατά Μονακό*, §§ 95-97.

α) Βάρος της απόδειξης

54. Είναι ευθύνη της Κυβέρνησης η οποία προβάλλει τη μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων να αποδείξει ότι ο προσφεύγων δεν χρησιμοποίησε ένα ένδικο μέσο το οποίο ήταν συγχρόνως αποτελεσματικό και διαθέσιμο (*Dalia κατά Γαλλίας*, § 38). Η προσβασιμότητα ενός ενδίκου μέσου τέτοιου είδους πρέπει να είναι επαρκώς βεβαία τόσο στο νόμο όσο και στην πράξη (*Vernillo κατά Γαλλίας*). Το έρεισμα του ενδίκου μέσου πρέπει συνεπώς να είναι σαφές στο εθνικό δίκαιο (*Scavuzzo-Hager κατά Ελβετίας* (déc.)). Τα επιχειρήματα της κυβέρνησης έχουν προφανώς μεγαλύτερη βαρύτητα όταν αυτή δίδει παραδείγματα από την εθνική νομολογία (*Doran κατά Ιρλανδίας*, *Andrášik και λοιποί κατά Σλοβακίας* (déc.), *Di Sante κατά Ιταλίας* (déc.), *Giummarra κατά Γαλλίας* (déc.), *Paulino Tomás κατά Πορτογαλίας* (déc.), *Johtti Sarmelacat Ry και λοιποί κατά Φινλανδίας** (déc.)).

55. Όταν η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε να έχει επικαλεστεί απευθείας τη Σύμβαση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, πρέπει αυτή να αποδεικνύει με συγκεκριμένα παραδείγματα τον βαθμό βεβαιότητας αυτού του ενδίκου μέσου (*Slavgorodski κατά Εσθονίας* (déc.)).

56. Το Δικαστήριο έχει υπάρξει πιο δεκτικό στα προβαλλόμενα επιχειρήματα όταν το εθνικό κοινοβούλιο είχε θεσπίσει ένα συγκεκριμένο

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

ένδικο μέσο σχετικά με την υπερβολική διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας (*Brusco κατά Ιταλίας* (déc.), *Slavicek κατά Κροατίας* (déc.)). Βλέπε ομοίως *Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1)* [GC], §§ 136-148. Συγκρίνετε με την απόφαση *Merit κατά Ουκρανίας*, § 65.

57. Όταν η Κυβέρνηση απαλλάσσεται από την υποχρέωση απόδειξης καταδεικνύοντας ότι υφίστατο ένα προσήκον και αποτελεσματικό ένδικο μέσο, προσβάσιμο στον προσφεύγοντα, είναι ευθύνη εκείνου να αποδείξει ότι:

- το εν λόγω ένδικο μέσο πράγματι εξαντλήθηκε (*Grässer κατά Γερμανίας** (déc.)),

- ή ότι για τον ένα ή τον άλλο λόγο αυτό ήταν ακατάλληλο και αναποτελεσματικό στην προκειμένη περίπτωση (*Selmouni κατά Γαλλίας* [GC], § 76, υπερβολική διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας – *Radio France και λοιποί κατά Γαλλίας* (déc.), § 34, αίτηση αναίρεσης (*Scordino κατά Ιταλίας* (déc.), *Pressos Compania Naviera S.A. και λοιποί κατά Βελγίου*, §§ 26 και 27),

- ή ακόμη ότι ιδιαίτερες συνθήκες τον απάλλασσαν από αυτή την απαίτηση (*Akdivar και λοιποί κατά Τουρκίας* [GC], §§ 68-75, *Sejdonic κατά Ιταλίας* [GC], § 55).

58. Μόνο το γεγονός της ύπαρξης αμφιβολιών δεν απαλλάσσει τον προσφεύγοντα από το να επιχειρήσει να χρησιμοποιήσει ένα συγκεκριμένο ένδικο μέσο (*Eprözdemir κατά Τουρκίας** (déc.), *Milosević κατά Ολλανδίας** (déc.), *Pellegriti κατά Ιταλίας* (déc.), *MPP Golub κατά Ουκρανίας* (déc.)). Εν τούτοις, όταν ένα προτεινόμενο ένδικο μέσο δεν προσφέρει πράγματι εύλογες πιθανότητες επιτυχίας, λαμβανομένης υπόψη της καθιερωθείσας εθνικής νομολογίας, το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν το χρησιμοποίησε δεν αποτελεί εμπόδιο για το παραδεκτό (*Pressos Compania Naviera S.A. και λοιποί κατά Βελγίου*, § 27).

β) Δικονομικά ζητήματα

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

59. Επί της υποχρέωσης της Κυβέρνησης η οποία σκοπεύει να προβάλλει ένσταση περί μη εξάντλησης, να πράξει τούτο, στο μέτρο που το επιτρέπουν η φύση της ένστασης και οι συνθήκες, στις παρατηρήσεις της πριν από την έκδοση της απόφασης επί του παραδεκτού· η ύπαρξη εντούτοις εξαιρετικών περιστάσεων μπορεί να απαλλάξει την Κυβέρνηση από την υποχρέωση αυτή: Mooren κατά Γερμανίας [GC], § 57 και οι παρατιθέμενες παραπομπές, §§ 58-59.

Δεν είναι σπάνιο η ένσταση περί μη εξάντλησης να συνενώνεται με την επί της ουσίας εξέταση, ιδίως σε υποθέσεις που αφορούν τις δικονομικές υποχρεώσεις ή εγγυήσεις, παραδείγματος χάριν οι προσφυγές που σχετίζονται με τη δικονομική πλευρά των άρθρων 2 ή 3· όσον αφορά το άρθρο 6, Scoppola κατά Ιταλίας (αριθ.2) [GC], § 126· όσον αφορά το άρθρο 13, Sürmeli κατά Γερμανίας [GC], § 78.

γ) Δημιουργία νέων ενδίκων μέσων

60. Η εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων εξετάζεται συνήθως σε συνάρτηση με την κατάσταση της διαδικασίας την ημερομηνία κατάθεσης της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου. Εν τούτοις, ο κανόνας αυτός υπόκειται σε εξαιρέσεις (βλέπε Icyer κατά Τουρκίας (déc.), §§ 72 και επ.). Το Δικαστήριο παρέκκλιने ειδικότερα από αυτόν τον κανόνα σε υποθέσεις που αφορούσαν τη διάρκεια διαδικασιών (Predil Anstalt κατά Ιταλίας (déc.), Bottaro κατά Ιταλίας (déc.), Andrásik και λοιποί κατά Σλοβακίας (déc.), Nogolica κατά Κροατίας (déc.), Brusco κατά Ιταλίας (déc.), Charzynski κατά Πολωνίας (déc.), και Michalak κατά Πολωνίας* (déc.)). Περίπτωση στην οποία το νέο ένδικο μέσο δεν αποδεικνύεται εν προκειμένω αποτελεσματικό: Parizon κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας*, §§ 41-47). Περίπτωση συνταγματικής προσφυγής εκ νέου αποτελεσματικής: Cvetkovic κατά Σερβίας*, § 41.

Αναφορικά με το χρονικό σημείο από το οποίο καθίσταται δίκαιο το να αντισταχθεί στον προσφεύγοντα ένα ένδικο μέσο νεοεισαχθέν στο νομικό

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

σύστημα ενός Κράτους: Depraun κατά Βελγίου (déc.), και αναφορικά με την παρέμβαση μίας μεταστροφής της εθνικής νομολογίας: Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1) [GC], § 147.

Στις αποφάσεις Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1) [GC] και Cocchiarella κατά Ιταλίας [GC], το Δικαστήριο έδωσε οδηγίες ως προς τα χαρακτηριστικά που πρέπει να παρουσιάζουν τα εθνικά ένδικα μέσα προκειμένου να είναι αποτελεσματικά στις υποθέσεις περί διάρκειας της διαδικασίας.

61. Όταν το Δικαστήριο έχει διαπιστώσει δομικά ή γενικά κενά στο δίκαιο ή στην πράξη σε εθνικό επίπεδο, μπορεί να ζητήσει από το καθ'ου Κράτος να εξετάσει την κατάσταση και, εφόσον είναι αναγκαίο, να λάβει αποτελεσματικά μέτρα προκειμένου να αποφευχθεί η ενώπιόν του εισαγωγή υποθέσεων ίδιας φύσης (Lukenda κατά Σλοβενίας, § 98).

Όταν το καθ'ου Κράτος έχει θεσπίσει ένα ένδικο μέσο, το Δικαστήριο διαβεβαιώνεται ότι αυτό είναι αποτελεσματικό (π.χ. Robert Lesjak κατά Σλοβενίας*, §§ 34-55). Αν το ένδικο μέσο είναι πράγματι αποτελεσματικό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι συντάκτες ανάλογων προσφυγών οφείλουν να εξαντλήσουν το εν λόγω νέο ένδικο μέσο, στο μέτρο που δεν εμποδίζονται λόγω προθεσμίας. Κηρύσσει ως εκ τούτου απαράδεκτες τις προσφυγές τους στη βάση του άρθρου 35 § 1, ακόμη κι αν αυτές ασκήθηκαν πριν τη δημιουργία του εν λόγω νέου ενδίκου μέσου (Grzincic κατά Σλοβενίας, §§ 102-110, Icyer κατά Τουρκίας (déc.), §§ 74 και επ.).

B. Μη τήρηση της εξάμηνης προθεσμίας

Άρθρο 35 § 1 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής παρά μόνο αφού εξαντληθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, όπως αυτά νοούνται σύμφωνα με τις γενικώς παραδεδεγμένες αρχές του διεθνούς δικαίου και εντός προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία της τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης.

1. Σκοπός του κανόνα

62. Σκοπός του κανόνα των έξι μηνών είναι να εξυπηρετεί την ασφάλεια του δικαίου, να μεριμνά για την εντός λογικής προθεσμίας εξέταση υποθέσεων που εγείρουν ζητήματα ως προς τη Σύμβαση και συγχρόνως να προστατεύει τις ενδιαφερόμενες αρχές και τα άλλα πρόσωπα από μία μακροχρόνια κατάσταση αβεβαιότητας (P.M. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)).

63. Επιπλέον, ο κανόνας αυτός παρέχει στο δυνητικό προσφεύγοντα ένα επαρκές για αυτόν χρονικό διάστημα προκειμένου να συλλογιστεί επί της σκοπιμότητας άσκησης προσφυγής και, ενδεχομένως, να καθορίσει τις συγκεκριμένες αιτιάσεις και τα επιχειρήματα που πρόκειται να προβάλει (O'Loughlin και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)), και διευκολύνει τη στοιχειοθέτηση των πραγματικών περιστατικών σε μία υπόθεση καθώς με το πέρασμα του χρόνου καθίσταται προβληματική η εξέταση των εγειρόμενων ζητημάτων κατά τρόπο δίκαιο (Nee κατά Ιρλανδίας* (déc.)).

64. Ορίζει το χρονικό όριο του ελέγχου που πραγματοποιεί το Δικαστήριο και υποδεικνύει τόσο στους ιδιώτες όσο και στις αρχές την περίοδο πέραν της οποίας ο εν λόγω έλεγχος δεν ασκείται πλέον (Tahsin Ipek κατά Τουρκίας* (déc.), (Di Giorgio και λοιποί κατά Ιταλίας (déc.)).

65. Το Δικαστήριο δεν έχει τη δυνατότητα μη εφαρμογής του κανόνα των έξι μηνών (για παράδειγμα λόγω του ότι μία κυβέρνηση δε διατύπωσε προκαταρκτική ένσταση στη βάση αυτού του κανόνα) (Belaousof και λοιποί κατά Ελλάδας, § 38).

66. Ο κανόνας των έξι μηνών δεν είναι δυνατό να απαιτεί από έναν προσφεύγοντα να υποβάλει την αιτιάσή του ενώπιον του Δικαστηρίου πριν η κατάσταση σχετικά με το επίμαχο ζήτημα αποτελέσει αντικείμενο τελεσίδικης απόφασης σε εθνικό επίπεδο (Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 157).

2. Ημερομηνία εκκίνησης της εξάμηνης προθεσμίας

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

α) Τελεσίδικη απόφαση

67. Η εξάμηνη προθεσμία αρχίζει να τρέχει από την τελεσίδικη απόφαση στο πλαίσιο της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων (Paul και Audrey Edwards κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)). Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να έχει κάνει συνήθη χρήση των πιθανότατα αποτελεσματικών και επαρκών εθνικών ενδίκων μέσων προκειμένου να επιτύχει θεραπεία των αιτιάσεών του (Moreira Barbosa κατά Πορτογαλίας (déc.)).

68. Μόνο τα συνήθη και αποτελεσματικά ένδικα μέσα μπορούν να λαμβάνονται υπόψη διότι ένας προσφεύγων δεν μπορεί να παρατείνει την αυστηρή προθεσμία που θέτει η Σύμβαση προσπαθώντας να υποβάλει ακατάλληλες ή καταχρηστικές αιτήσεις σε διαδικασίες ή όργανα τα οποία στερούνται της αναγκαίας εξουσίας ή δικαιοδοσίας για την παροχή μίας ουσιαστικής επανόρθωσης ως προς την επίμαχη αιτίαση βάσει της Σύμβασης (Fernie κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)).

69. Δεν μπορεί να λαμβάνονται υπόψη τα ένδικα μέσα των οποίων η άσκηση επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια δημοσίων υπαλλήλων και τα οποία, κατά συνέπεια, δεν είναι άμεσα προσβάσιμα στους προσφεύγοντες. Ομοίως, τα ένδικα μέσα τα οποία δε συνοδεύονται από συγκεκριμένες προθεσμίες προκαλούν αβεβαιότητα και καθιστούν ανενεργό τον κανόνα των έξι μηνών που προβλέπει το άρθρο 35 § 1 (Williams κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)).

70. Κατά γενικό κανόνα, το άρθρο 35 § 1 δεν απαιτεί την άσκηση αίτησης αναθεώρησης ή έκτακτων ενδίκων μέσων του ίδιου τύπου και δεν επιτρέπει την παράταση της εξάμηνης προθεσμίας λόγω της άσκησης τέτοιων ενδίκων μέσων (Berdzenichvili κατά Ρωσίας (dec.)). Εν τούτοις, αν ένα έκτακτο ένδικο μέσο αποτελεί το μόνο ένδικο μέσο που έχει στη διάθεσή του ο ενδιαφερόμενος, η προθεσμία των έξι μηνών μπορεί να υπολογισθεί από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής με το εν λόγω ένδικο μέσο απόφασης (Ahtinen κατά Φινλανδίας* (déc.)).

Μία προσφυγή στην οποία ένας προσφεύγων υποβάλλει τις αιτιάσεις του εντός έξι μηνών από την απόφαση που απορρίπτει την αίτησή

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

του για επανάληψη της διαδικασίας είναι απαράδεκτη, καθώς η εν λόγω απόφαση δε συνιστά «τελεσίδικη απόφαση» (*Sapeïan κατά Αρμενίας**, § 23).

Σε περίπτωση επανάληψης μίας διαδικασίας ή επανεξέτασης μίας τελεσίδικης απόφασης, η εξάμηνη προθεσμία, ως προς την αρχική διαδικασία ή την τελεσίδικη απόφαση, διακόπτεται μόνο όσον αφορά τα προβληθέντα στη βάση της Σύμβασης ζητήματα επί των οποίων στηρίχθηκε η επανεξέταση ή επανάληψη και τα οποία εξετάσθηκαν από το έκτακτο όργανο προσφυγής (*Sapeïan κατά Αρμενίας**, § 24).

β) Έναρξη της προθεσμίας

71. Η περίοδος των έξι μηνών αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία προσφεύγων και/ή ο εκπρόσωπός του έλαβαν επαρκή γνώση της εσωτερικής τελεσίδικης απόφασης (*Koc και Tosun κατά Τουρκίας* (déc.)).

72. Είναι ευθύνη του Κράτους το οποίο προβάλλει τη μη τήρηση της εξάμηνης προθεσμίας να αποδειξεί την ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση της εσωτερικής τελεσίδικης απόφασης (*Ali Şahmo κατά Τουρκίας* (déc.)).

γ) Επίδοση της απόφασης

73. **Στον προσφεύγοντα:** όταν ένας προσφεύγων έχει το δικαίωμα να του επιδοθεί αυτεπάγγελα αντίγραφο της οριστικής εσωτερικής απόφασης, είναι περισσότερο σύμφωνο προς το αντικείμενο και τον σκοπό του άρθρου 35 § 1 της Σύμβασης να θεωρηθεί ότι η προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία επίδοσης του αντιγράφου της απόφασης (*Worm κατά Αυστρίας*, § 33).

74. **Στον δικηγόρο:** η προθεσμία των έξι μηνών τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία ο δικηγόρος έλαβε γνώση της απόφασης με την οποία συντελέσθηκε η εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων, παρά το

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

γεγονός ότι ο προσφεύγων έλαβε μεταγενέστερα γνώση αυτής (Celik κατά Τουρκίας* (déc.)).

δ) Μη επίδοση της απόφασης

75. Όταν η επίδοση δεν προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ημερομηνία καθαρογραφής της απόφασης, ημερομηνία από την οποία οι διάδικοι μπορούν πράγματι να λάβουν γνώση του περιεχομένου αυτής (Παπαγελάς κατά Ελλάδας [GC], § 30).

76. Ο προσφεύγων ή ο δικηγόρος του πρέπει να επιδεικνύουν επιμέλεια προκειμένου να λάβουν αντίγραφο της κατατεθείσας στη γραμματεία απόφασης (Mitlik Ötmez και Yıldız Ötmez κατά Τουρκίας (déc.)).

ε) Έλλειψη ενδίκου μέσου

77. Όταν είναι εξαρχής προφανές ότι ο προσφεύγων δεν έχει στη διάθεσή του κανένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο, η προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει από την ημερομηνία των καταγγελλόμενων πράξεων ή μέτρων ή από την ημερομηνία κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει γνώση αυτών ή υφίσταται τις σχετικές συνέπειες ή τη ζημία (Dennis και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.), Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 157).

78. Όταν ένας προσφεύγων χρησιμοποιεί ένα φαινομενικά διαθέσιμο ένδικο μέσο και δεν αντιλαμβάνεται παρά στη συνέχεια την ύπαρξη περιστάσεων που το καθιστούν αναποτελεσματικό, μπορεί να ενδείκνυται να ληφθεί υπόψη ως χρονικό σημείο έναρξης της εξάμηνης προθεσμίας η ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε ή θα έπρεπε να έχει λάβει για πρώτη φορά γνώση αυτής της κατάστασης (Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 158).

στ) Υπολογισμός της προθεσμίας

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

79. Η προθεσμία αρχίζει να τρέχει από την επομένη της δημόσιας απαγγελίας της οριστικής εθνικής απόφασης, ή ελλείψει απαγγελίας απόφασης, από την επομένη της ημέρας κατά την οποία αυτή γνωστοποιήθηκε στον προσφεύγοντα ή στον εκπρόσωπό του, και λήγει μετά από έξι ημερολογιακούς μήνες όποια κι αν είναι η πραγματική διάρκεια αυτών (*Otto κατά Γερμανίας* (déc.)). Η τήρηση της εξάμηνης προθεσμίας πραγματοποιείται σύμφωνα με τα κριτήρια της Σύμβασης και όχι σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται, για παράδειγμα, στο εσωτερικό δίκαιο εκάστου εναγόμενου Κράτους (*ibidem*).

80. Το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να ορίσει για τη λήξη της εξάμηνης προθεσμίας μία ημερομηνία διαφορετική από την υποδειχθείσα από το εναγόμενο Κράτος (*Tahsin Ipek κατά Τουρκίας* (déc.)).

ζ) Συνεχιζόμενη κατάσταση

81. Η έννοια της «*συνεχιζόμενης κατάστασης*» ορίζει μία κατάσταση πραγμάτων η οποία απορρέει από συνεχείς πράξεις συντελεσθείσες από το Κράτος ή στο όνομα αυτού, της οποίας θύματα είναι οι προσφεύγοντες. Το γεγονός ότι ένα συμβάν μπορεί να έχει σημαντικές συνέπειες οι οποίες εκτείνονται μέσα στο χρόνο δε σημαίνει ότι αυτό αποτελεί αιτία μίας «*συνεχιζόμενης κατάστασης*» (*Iordache κατά Ρουμανίας*, § 49).

82. Όταν η επικαλούμενη παραβίαση αποτελεί μία συνεχιζόμενη κατάσταση κατά της οποίας δεν υφίσταται κανένα ένδικο μέσο στο εσωτερικό δίκαιο, η προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει να τρέχει από το χρονικό σημείο που η εν λόγω συνεχιζόμενη κατάσταση έλαβε τέλος (*Ülke κατά Τουρκίας* (déc.)). Όσο η κατάσταση αυτή συνεχίζεται, ο κανόνας των έξι μηνών δεν έχει εφαρμογή (*Iordache κατά Ρουμανίας*, § 50). Βλέπε επίσης *Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας* [GC], §§ 161 και επ.

3. Ημερομηνία εισαγωγής μίας προσφυγής¹

¹ Βλέπε τον κανονισμό του Δικαστηρίου και την πρακτική οδηγία επί της «*κινήσεως της διαδικασίας*».

α) Πρώτη επιστολή

83. Σύμφωνα με την πάγια πρακτική των οργάνων της Σύμβασης και το άρθρο 47 § 5 του κανονισμού του Δικαστηρίου, η προσφυγή θεωρείται κατά γενικό κανόνα ότι έχει εισαχθεί την ημερομηνία της πρώτης επιστολής του προσφεύγοντος όπου εκτίθεται – έστω συνοπτικά – το αντικείμενο αυτής, υπό την προϋπόθεση της υποβολής ενός προσηκόντως συμπληρωθέντος εντύπου προσφυγής εντός των ορισθεισών από το Δικαστήριο προθεσμιών (*Kemenuako κατά Ολλανδίας** (déc.)).

84. Απόδειξη αποτελεί η σφραγίδα του ταχυδρομείου και όχι η σφραγίδα παραλαβής που έχει τεθεί επί της προσφυγής: *Kipritci κατά Τουρκίας*, § 18. Για ιδιαίτερες περιστάσεις που μπορούν να αιτιολογήσουν μία διαφορετική προσέγγιση: *Bulinwar OOD και Hrusanov κατά Βουλγαρίας*, §§ 30 και επ.

β) Διαφορά μεταξύ της ημερομηνίας σύνταξης και της ημερομηνίας αποστολής

85. Απουσία εξηγήσεων σχετικά με μία απόσταση μεγαλύτερη της μίας ημέρας μεταξύ της ημερομηνίας σύνταξης της επιστολής και της ημερομηνίας ταχυδρόμησής της, η τελευταία είναι αυτή που πρέπει να θεωρηθεί ως ημερομηνία εισαγωγής της προσφυγής (*Arslan κατά Τουρκίας* (déc.), *Ruickoná κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.)).

Ο κανόνας αυτός ισχύει και για το ζήτημα της αποστολής του πρωτοτύπου του εντύπου προσφυγής εντός της απαιτούμενης προθεσμίας των οκτώ εβδομάδων: *Kemenuako κατά Ολλανδίας** (déc.), § 24, και για την αποστολή μέσω τηλεομοιοτυπίας: *Otto κατά Γερμανίας* (déc.).

γ) Αποστολή μέσω τηλεομοιοτυπίας

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

86. Δεν αρκεί μόνο η αποστολή μέσω τηλεομοιοτυπίας του εντύπου προσφυγής χωρίς αποστολή του πρωτοτύπου στο Δικαστήριο εντός της απαιτούμενης προθεσμίας: Kemenuako κατά Ολλανδίας* (déc.), §§ 22 και επ.

δ) Προθεσμία κατόπιν της πρώτης επιστολής

87. Θα αντέβαινε προς το πνεύμα και τον σκοπό του κανόνα των έξι μηνών ο συλλογισμός ότι, μέσω οποιασδήποτε αρχικής επιστολής, ένας προσφεύγων θα μπορούσε να κινήσει την καθιερωθείσα από τη Σύμβαση διαδικασία και κατόπιν να παραμείνει αδρανής για μία μη αιτιολογημένη και αόριστη διάρκεια. Οι προσφεύγοντες πρέπει ως εκ τούτου να δίδουν συνέχεια στην προσφυγή τους με εύλογη ταχύτητα κατόπιν οποιασδήποτε πρώτης επαφής (P.M. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)). Σε περίπτωση μη τήρησης της τεθείσας προθεσμίας των οκτώ εβδομάδων (πρβλ. άρθρο 47 § 5 του κανονισμού του Δικαστηρίου και παράγραφο 4 της πρακτικής οδηγίας για την κίνηση της διαδικασίας), η ημερομηνία εισαγωγής θα είναι εκείνη της υποβολής του πλήρους εντύπου προσφυγής: Kemenuako κατά Ολλανδίας* (déc.), §§ 22 έως 24.

ε) Χαρακτηρισμός μίας αιτίασης

88. Μία αιτίαση χαρακτηρίζεται από τα πραγματικά χαρακτηριστικά τα οποία καταγγέλλει και όχι απλώς από τους προβαλλόμενους νομικούς ισχυρισμούς και τα επιχειρήματα (Scoppola κατά Ιταλίας (αριθ.2) [GC], § 54).

στ) Μεταγενέστερες αιτιάσεις

89. Σε ό,τι αφορά τις αιτιάσεις που δεν περιέχονται στην αρχική προσφυγή, η εξάμηνη προθεσμία διακόπτεται μόνο κατά την ημερομηνία

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

που η αιτίαση προβάλλεται για πρώτη φορά ενώπιον ενός οργάνου της Σύμβασης (*Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου** (déc.)).

90. Αιτιάσεις διατυπωθείσες κατόπιν της λήξης της εξάμηνης προθεσμίας δεν μπορούν να εξετασθούν παρά μόνο αν αφορούν ιδιαίτερες πλευρές των αρχικών αιτιάσεων που προβλήθηκαν εντός της προθεσμίας (*Paroisse Greco Catholique Sâmbata Bihor κατά Ρουμανίας* (déc.)).

91. Μόνο το γεγονός ότι ο προσφεύγων έχει επικαλεσθεί το άρθρο 6 στην προσφυγή του δεν αρκεί για να συνιστά εισαγωγή όλων των μεταγενέστερων αιτιάσεων που έχουν διατυπωθεί κατ'εφαρμογή αυτής της διάταξης, εφόσον καμία ένδειξη δεν είχε δοθεί αρχικά ως προς τη σχετική με τα πραγματικά περιστατικά βάση και τη φύση της επικαλούμενης παραβίασης (*Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου** (déc.), *Adam και λοιποί κατά Γερμανίας** (déc.)).

92. Η προσκόμιση εγγράφων της εσωτερικής διαδικασίας δεν αρκεί για να συνιστά εισαγωγή όλων των μεταγενέστερων αιτιάσεων που βασίζονται σε αυτή τη διαδικασία. Χρειάζεται τουλάχιστον μία συνοπτική ένδειξη της φύσης της επικαλούμενης παραβίασης ως προς τη Σύμβαση για την εισαγωγή μίας αιτίασης και τη διακοπή της εξάμηνης προθεσμίας (*Božinovski κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας** (déc.)).

4. Παραδείγματα

α) Δυνατότητα εφαρμογής χρονικών περιορισμών επί της δικονομικής υποχρέωσης που απορρέει από το άρθρο 2 της Σύμβασης

93. Σε περίπτωση **θανάτου**, οι συγγενείς-προσφεύγοντες θεωρούνται ότι λαμβάνουν μέτρα για είναι ενήμεροι για την πρόοδο της έρευνας, ή τη στασιμότητα αυτής και ότι καταθέτουν τις προσφυγές τους με την επιθυμητή ταχύτητα εφόσον γνωρίζουν, ή θα έπρεπε να γνωρίζουν, ότι δε

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

διεξάγεται καμία αποτελεσματική ποινική έρευνα (Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], §§ 158 και 162).

94. Στις υποθέσεις *εξαφάνισης*, είναι απαραίτητο οι συγγενείς του αγνοούμενου οι οποίοι σκοπεύουν να παραπονεθούν ενώπιον του Στρασβούργου για έλλειψη αποτελεσματικότητας της έρευνας ή για την απουσία έρευνας, να μην καθυστερούν αναιτιολόγητα να προβάλουν την αιτίασή τους ενώπιον του Δικαστηρίου. Σε περιπτώσεις *εξαφάνισης*, οι συγγενείς δεν πρέπει να περιμένουν επ'άοριστον προτού προσφύγουν στο Δικαστήριο. Πρέπει να επιδεικνύουν επιμέλεια και πρωτοβουλία και να εισάγουν τις αιτιάσεις τους χωρίς υπερβολική καθυστέρηση (Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 165, και επί της προθεσμίας §§ 162-166).

β) Προϋποθέσεις εφαρμογής του κανόνα των έξι μηνών σε υποθέσεις πολλαπλών περιόδων κράτησης βάσει του άρθρου 5 § 3 της Σύμβασης

95. Οι πολλαπλές και συνεχόμενες περίοδοι κράτησης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως σύνολο, με την προθεσμία των έξι μηνών να αρχίζει να τρέχει από το τέλος της τελευταίας περιόδου κράτησης (Solmaz κατά Τουρκίας, § 36).

Γ. Ανώνυμη προσφυγή

Άρθρο 35 § 2α) – Προϋποθέσεις παραδεκτού

2. Το Δικαστήριο δεν θα επιληφθεί καμίας ατομικής προσφυγής που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, εφόσον αυτή:

α) είναι ανώνυμη (...)²

1. Ανώνυμος χαρακτήρας μίας προσφυγής

² Η ανώνυμη προσφυγή με την έννοια του άρθρου 35 § 2α) της Σύμβασης πρέπει να διαχωρισθεί από το ζήτημα της μη αποκάλυψης της ταυτότητας ενός προσφεύγοντος κατά παρέκκλιση του συνήθους κανόνα δημοσιότητας της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου, καθώς και από το ζήτημα της εμπιστευτικότητας ενώπιον του Δικαστηρίου (πρβλ. τα άρθρα 33 και 47 § 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου και τις πρακτικές οδηγίες στο παράρτημα).

96. Μία προσφυγή ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου **θεωρείται ανώνυμη** όταν ο φάκελος της υπόθεσης δεν περιέχει κανένα στοιχείο το οποίο θα επέτρεπε στο Δικαστήριο να εξακριβώσει την ταυτότητα του προσφεύγοντος: *«Blondje» κατά Ολλανδίας** (déc.). Κανένα από τα υποβληθέντα έντυπα και έγγραφα δεν περιέχει κάποια αναφορά στο ονοματεπώνυμο, μόνο μία μνεία και ψευδώνυμο, και το πληρεξούσιο προς τον εκπρόσωπο υπογράφεται ως «X»: η ταυτότητα του προσφεύγοντος δεν αποκαλύπτεται.

97. Μία προσφυγή **κατατεθείσα από ένα σύλλογο στο όνομα ατόμων των οποίων η ταυτότητα δεν ήταν γνωστή**, στην οποία ο εν λόγω σύλλογος δεν ισχυριζόταν ότι ήταν ο ίδιος θύμα αλλά παραπονείται για παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή για λογαριασμό των εν λόγω ιδιωτών, οι οποίοι έτσι κατεστάθησαν οι προσφεύγοντες τους οποίους ο σύλλογος δήλωσε ότι εκπροσωπεί, θεωρήθηκε ανώνυμη: *Confédération des syndicats médicaux français et la Fédération nationale des infirmiers κατά Γαλλίας* (déc.).

2. Μη ανώνυμος χαρακτήρας μίας προσφυγής

98. Ένα **ανυπόγραφο έντυπο προσφυγής** το οποίο περιέχει προσωπικά στοιχεία επαρκή προκειμένου να αρθεί οποιαδήποτε αμφιβολία για την ταυτότητα του προσφεύγοντος, συνοδευόμενο από μία επιστολή δεόντως υπογεγραμμένη από τον εκπρόσωπο του προσφεύγοντος δεν είναι ανώνυμο: *Κουζνέτσοβα κατά Ρωσίας** (déc.).

99. **Προσφυγή κατατεθείσα με πλαστά ονόματα:** περίπτωση ατόμων που χρησιμοποιούσαν ψευδώνυμο εξηγώντας στο Δικαστήριο ότι το πλαίσιο μίας ένοπλης σύρραξης τα υποχρέωνε να μην αποκαλύψουν τα πραγματικά ονόματά τους προκειμένου να προστατεύσουν τις οικογένειες και τους οικείους τους. Θεωρώντας ότι «πίσω από τις τακτικές απόκρυψης της πραγματικής ταυτότητας για ενόητους λόγους, βρίσκονται άτομα πραγματικά, συγκεκριμένα και των οποίων η ταυτότητα μπορεί να

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

εξακριβωθεί από έναν επαρκή αριθμό ενδείξεων, εκτός των ονοματεπωνύμων τους (...)» και «την ύπαρξη ενός επαρκώς στενού δεσμού μεταξύ των προσφευγόντων και των επίμαχων συμβάντων», το Δικαστήριο δε θεώρησε ότι η προσφυγή ήταν ανώνυμη: Chamaïen και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας (déc.). Βλέπε επίσης Chamaïen και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας, § 275.

100. Μία προσφυγή κατατεθείσα από ένα όργανο της εκκλησίας ή ένα σύλλογο θρησκευτικού και φιλοσοφικού σκοπού, η ταυτότητα των μελών του οποίου δεν αποκαλύπτεται, δεν απορρίπτεται ως ανώνυμη (άρθρα 9, 10 και 11 της Σύμβασης): Omkarananda και le Divine Light Zentrum κατά Ελβετίας (déc.).

Δ. Πλεονάζουσα προσφυγή

Άρθρο 35 § 2β)

2. Το Δικαστήριο δεν θα επιληφθεί καμίας ατομικής προσφυγής που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, εφόσον αυτή:

(...)

β) είναι ουσιαστικά όμοια με προσφυγή που έχει προηγουμένως εξετασθεί από το Δικαστήριο (...)³

101. Μία προσφυγή θεωρείται «ουσιαστικά όμοια» όταν οι διάδικοι, οι αιτιάσεις και τα πραγματικά περιστατικά είναι πανομοιότυπα: Rauger κατά Αυστρίας (déc.), Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας (αριθ.2) [GC], § 63.

Σε αυτή την περίπτωση, η προσφυγή κηρύσσεται απαράδεκτη.

1. Όμοιοι προσφεύγοντες

102. Προσφυγές με το ίδιο αντικείμενο οι οποίες ωστόσο έχουν κατατεθεί αφενός, από φυσικά πρόσωπα τα οποία προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου και αφετέρου, από ένα σύλλογο ο οποίος έχει καταθέσει

³ Η διάταξη αυτή περιλαμβανόταν προηγουμένως στο άρθρο 27.

αναφορά στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν κατατεθεί από τους ίδιους συντάκτες: Folgero και λοιποί κατά Νορβηγίας (déc.) ή μια προσφυγή κατατεθείσα στον Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα κατατεθείσα από μία ΜΚΟ και όχι από τους προσφεύγοντες: Celniku κατά Ελλάδας, §§ 36 έως 41. Το ίδιο ισχύει για αίτηση κατατεθείσα ενώπιον της Ομάδας Εργασίας για την Αυθαίρετη Κράτηση από μία μη κυβερνητική οργάνωση και για αίτηση κατατεθείσα από τους προσφεύγοντες: Illiu και λοιποί κατά Βελγίου (déc.).

103. Μία διακρατική προσφυγή κατατεθείσα από μία κυβέρνηση δεν στερεί από έναν ιδιώτη τη δυνατότητα να εισάγει ή προβάλλει τις δικές του αιτιάσεις: Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 118.

2. Όμοιες αιτιάσεις

104. Η έννοια της αιτίασης αναλύεται ως το αντικείμενο ή η νομική βάση του αιτήματος.

Χαρακτηρίζεται από τα καταγγελλόμενα περιστατικά και όχι απλώς από τους προβαλλόμενους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς: Guerra και λοιποί κατά Ιταλίας, § 44, Scoppola κατά Ιταλίας (αριθ.2) [GC], § 54, Previti κατά Ιταλίας (déc.), § 293.

105. Η ανάλυση του Δικαστηρίου πραγματοποιείται για κάθε αιτίαση ξεχωριστά.

Μόνο οι αιτιάσεις που είναι ουσιαστικά όμοιες με τις εξετασθείσες σε μία άλλη προσφυγή θα απορρίπτονται κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 § 2: Dinc κατά Τουρκίας (déc.).

106. Όταν ο προσφεύγων επαναλαμβάνει αιτιάσεις που έχει ήδη διατυπώσει σε μία προγενέστερη προσφυγή, η υπό κρίση προσφυγή θα κηρύσσεται απαράδεκτη: X. κατά Γερμανίας (déc.), Duclos κατά Γαλλίας (déc.).

107. Αν και το αντικείμενό της αφορά ένα διαφορετικό διαμέρισμα και έναν διαφορετικό μισθωτή στην ίδια πολυκατοικία, μία νέα προσφυγή, της οποίας η ουσία της υπόθεσης είναι ουσιαστικά όμοια με εκείνη μίας

προγενέστερης υπόθεσης η οποία κηρύχθηκε απαράδεκτη, ασκηθείσα από τον ίδιο προσφεύγοντα, ο οποίος επαναλαμβάνει τις προγενέστερα διατυπωθείσες αιτιάσεις χωρίς να παρουσιάζει νέα στοιχεία, είναι ουσιαστικά όμοια με την αρχική προσφυγή και ως εκ τούτου είναι απαράδεκτη: X. κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (déc.).

108. Έτσι, προσφυγές δεν είναι ουσιαστικά όμοιες στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- μία διαφορά που σχετίζεται με τις συνθήκες προσωρινής κράτησης του προσφεύγοντος διαφέρει από εκείνη που αφορά την καταδίκη του από το Κρατικό Δικαστήριο Ασφαλείας καθώς και από εκείνη που σχετίζεται με έκπτωση βουλευτών από το αξίωμά τους κατόπιν της διάλυσης του κόμματος στο οποίο ανήκαν: Sadak κατά Τουρκίας, §§ 32-33,

- μία διαφορά που σχετίζεται με τις συνθήκες προσωρινής κράτησης και με την καταδίκη του προσφεύγοντος από το κρατικό δικαστήριο ασφαλείας διαφέρει από εκείνη που αφορά την έκπτωση βουλευτών από το αξίωμά τους: Yurttas κατά Τουρκίας, §§ 36-37,

109. Το Δικαστήριο είναι αποκλειστικά υπεύθυνο για τους νομικούς χαρακτηρισμούς των πραγματικών περιστατικών και δε θεωρεί εαυτόν δεσμευμένο από τον χαρακτηρισμό που αποδίδουν σε αυτά οι προσφεύγοντες ή οι κυβερνήσεις. Ως εκ τούτου, μία προσφυγή σκοπός της οποίας είναι η επανεξέταση, υπό το πρίσμα άλλων άρθρων της Σύμβασης, των πραγματικών περιστατικών από τα οποία πήγαζε μία άλλη προσφυγή, αφορά την ίδια αιτίαση και πρέπει ως εκ τούτου να απορρίπτεται λόγω απαράδεκτου: Previti κατά Ιταλίας (déc.), §§ 293-294.

3. Όμοια πραγματικά περιστατικά

110. Η ομοιότητα της αιτίασης δεν αποτελεί, αφ'εαυτού, εμπόδιο στο παραδεκτό της προσφυγής εφόσον αυτή συνοδεύεται από νέα πραγματικά περιστατικά.

111. Εφόσον ο προσφεύγων εκθέσει νέα πραγματικά περιστατικά, η προσφυγή δε θα είναι ουσιαστικά όμοια με την προγενέστερη προσφυγή: Chappex κατά Ελβετίας (déc.), Patera κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας (déc.)

(οι αιτιάσεις που αφορούν πραγματικά περιστατικά τα οποία έχουν ήδη προβληθεί ενώπιον άλλης διεθνούς διαδικασίας είναι απαράδεκτες. Απεναντίας, τα μεταγενέστερα, νέα, πραγματικά περιστατικά είναι παραδεκτά).

112. Στην αντίθετη περίπτωση, η προσφυγή θα κηρύσσεται απαράδεκτη: Hokkanen κατά Φινλανδίας* (déc.), Adesina κατά Γαλλίας* (déc.), Bernardet κατά Γαλλίας (déc.), Gennari κατά Ιταλίας (déc.), Manuel κατά Πορτογαλίας (déc.).

Ε. Προσφυγή ήδη υποβληθείσα ενώπιον άλλης διεθνούς διαδικασίας

Άρθρο 35 § 2β) – Προϋποθέσεις παραδεκτού

2. Το Δικαστήριο δεν θα επιληφθεί καμίας ατομικής προσφυγής που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, εφόσον αυτή:

(...)

β) είναι ουσιαστικά όμοια με προσφυγή που έχει προηγουμένως εξετασθεί από το Δικαστήριο ή έχει ήδη υποβληθεί σε άλλη διεθνή διαδικασία διερεύνησης ή επίλυσης διαφορών και εφόσον δεν περιέχει νέα πραγματικά περιστατικά.

113. Σκοπός αυτής της διάταξης είναι η αποφυγή πολλών εθνικών διαδικασιών που σχετίζονται με τις ίδιες υποθέσεις.

114. Οι προϋποθέσεις παραδεκτού που θέτει αυτό το εδάφιο είναι σωρευτικές:

- η προσφυγή δεν πρέπει να είναι ουσιαστικά όμοια με μία άλλη προσφυγή, δηλαδή δεν πρέπει να υπάρχει ομοιότητα πραγματικών περιστατικών, διαδίκων και αιτιάσεων (για τη διαπίστωση αυτών των στοιχείων: βλ. σημείο Δ επί της πλεονάζουσας προσφυγής), και

- η προσφυγή δεν πρέπει να έχει ήδη υποβληθεί σε άλλη διεθνή διαδικασία διερεύνησης ή επίλυσης διαφορών.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

115. Εφόσον το Δικαστήριο διαπιστώσει, λόγω της ύπαρξης μίας απόφασης εκδοθείσας επί της ουσίας κατά το χρόνο που εξετάζει την υπόθεση, ότι πληρούνται οι τεθείσες από το άρθρο 35 § 2β) προϋποθέσεις, πρέπει να κηρύττει απαράδεκτη μία προσφυγή η οποία έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης από μία άλλη διεθνή διαδικασία.

116. Προκειμένου να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 35 § 2β), η εν λόγω διαδικασία πρέπει να παρουσιάζει χαρακτηριστικά τα οποία επιτρέπουν την εξομοίωσή της με μία ατομική προσφυγή υπό την έννοια του άρθρου 34.

1. Έννοια της διαδικασίας

α) Η διαδικασία πρέπει να είναι δημόσια

117. Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Διακοινοβουλευτικής Ένωσης, η οποία είναι ιδιωτικός οργανισμός, αποτελεί μία μη κυβερνητική οργάνωση. Το άρθρο 27 της Σύμβασης (επί του παρόντος άρθρο 35 § 2) δεν είναι εφαρμοστέο από τη στιγμή που αυτό αφορά διακυβερνητικούς θεσμούς και διαδικασίες (*Lukanov κατά Βουλγαρίας* (déc.)).

β) Η διαδικασία πρέπει να είναι διεθνής

118. Παρά τη σύστασή του με διεθνή συνθήκη και το γεγονός ότι πολλά από τα μέλη του είναι διεθνή μέλη, το Επιμελητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης δεν αποτελεί διεθνή διαδικασία: *Jeličić κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης* (déc.).

γ) Η διαδικασία πρέπει να είναι ανεξάρτητη

119. Τέτοια περίπτωση αποτελεί η Ομάδα Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για την αυθαίρετη κράτηση διότι αποτελείται από ανεξάρτητους

εμπειρογνώμονες, οι οποίοι είναι προεξέχουσες προσωπικότητες εξειδικευμένες στα ανθρώπινα δικαιώματα: *Peraldi κατά Γαλλίας* (déc.).

120. Αντιθέτως, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών «*διαδικασία 1503*» είναι ουσιαστικά ένα διακυβερνητικό όργανο αποτελούμενο από εκπροσώπους των Κρατών. Δεν αποτελεί «*άλλη διεθνή διαδικασία*»: *Mikolenko κατά Εσθονίας** (déc.).

δ) Η διαδικασία πρέπει να είναι δικαστική

121. Η προσφυγή πρέπει να υποβάλλεται ενώπιον δικαστικού ή οιονεί δικαστικού οργάνου: *Zagaria κατά Ιταλίας* (déc.).

122. Τέτοια περίπτωση δεν αποτελεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης («CPT») της οποίας ο ρόλος έχει προληπτικό χαρακτήρα. Οι πληροφορίες που συλλέγει η CPT είναι εμπιστευτικής φύσης. Οι ιδιώτες δε διαθέτουν ούτε δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία, ούτε δικαίωμα ενημέρωσης επί των συστάσεων που μπορεί να υιοθετηθούν από την εν λόγω επιτροπή, εκτός εάν αυτές δημοσιευθούν: *Zagaria κατά Ιταλίας* (déc.).

2. Δικονομικές εγγυήσεις

α) Κατ'αντιμωλία διαδικασία

123. Οι συντάκτες αναφορών που υποβάλλονται βάσει της διαδικασίας 1503 ενώπιον της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν μπορούν να συμμετέχουν στη διαδικασία, η οποία είναι εμπιστευτική. Ενημερώνονται δε, όσον αφορά τα μέτρα τα οποία είναι δυνατόν να λάβουν τα Ηνωμένα Έθνη, μόνο εφόσον αυτά δημοσιοποιηθούν. Η διαδικασία αυτή δεν μπορεί ως εκ τούτου να εξομοιώνεται, σε μία άλλη διαδικασία, με ατομική προσφυγή υπό την έννοια του άρθρου 34: *Celniku κατά Ελλάδας*, §§ 39-41.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

β) Απαιτήσεις που επιβάλλονται στο δικαιοδοτικό όργανο

124. Οι αποφάσεις της επίδικης διαδικασίας πρέπει να αιτιολογούνται, να κοινοποιούνται στους διαδίκους και να δημοσιεύονται: Peraldi κατά Γαλλίας (déc.).

3. Ρόλος της διαδικασίας

125. Ένας φορέας με προληπτικό ρόλο δεν μπορεί να εξομοιωθεί με διεθνή διαδικασία: Zagarìa κατά Ιταλίας (déc.), De Pace κατά Ιταλίας, ή Gallo κατά Ιταλίας (déc.) (αναφορικά με τη CPT). Επιπλέον, οι πληροφορίες που συλλέγει αυτό το όργανο είναι εμπιστευτικές, οι ιδιώτες δε διαθέτουν δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία ή ενημέρωσης επί των συστάσεων αυτού του οργανισμού, εκτός εάν αυτές δημοσιευθούν.

126. Το ίδιο ισχύει για ένα όργανο το οποίο εξετάζει μία γενική κατάσταση (Mikolenko κατά Εσθονίας* (déc.)), ή για έναν ειδικό εισηγητή επιφορτισμένο με τη σύνταξη έκθεσης επί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των κρατουμένων (Yagmurdereli κατά Τουρκίας (déc.)).

α) Η διαδικασία πρέπει να μπορεί να αποδώσει ευθύνες

127. Τέτοια περίπτωση δεν αποτελεί:

- η Επιτροπή Αγνοουμένων της Κύπρου, καθώς η Τουρκία δε συμμετέχει στη διαδικασία ενώπιον της εν λόγω επιτροπής και η τελευταία δεν μπορεί να αποδώσει ευθύνες ως προς το θάνατο των προσώπων: Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας (déc.),

- η Ομάδα Εργασίας της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών για τις καταναγκαστικές και ακούσιες εξαφανίσεις, διότι δεν μπορεί να αποφανθεί επί των ευθυνών σε περίπτωση θανάτου των

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

αγνοουμένων ή να προβεί σε διαπιστώσεις ως προς την αιτία: Malsagova κατά Ρωσίας* (déc.).

128. Απεναντίας, η ομάδα εργασίας για την αυθαίρετη κράτηση η οποία μπορεί να εκδίδει συστάσεις επιτρέπουσες τον καθορισμό των κρατικών ευθυνών, όσον αφορά στις περιπτώσεις αυθαίρετης κράτησης μπορεί να θεωρηθεί ως διεθνής διαδικασία διερεύνησης: Peraldi κατά Γαλλίας (déc.).

β) Σκοπός της διαδικασίας πρέπει να είναι να θέσει τέρμα στην παραβίαση

129. Στόχος των αποστελλόμενων στις κυβερνήσεις συστάσεων της Ομάδας Εργασίας για την αυθαίρετη κράτηση, είναι να έχουν ως αποτέλεσμα το να τεθεί τέλος στις επίδικες καταστάσεις: Peraldi κατά Γαλλίας (déc.), Illiu και λοιποί κατά Βελγίου (déc.).

130. Τα θύματα μίας παραβίασης πρέπει να μπορούν να λάβουν αποζημίωση. Τούτο δεν ισχύει στην περίπτωση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών (Mikolenko κατά Εσθονίας* (déc.)) ή της Ομάδας Εργασίας της εν λόγω επιτροπής για τις καταναγκαστικές και ακούσιες εξαφανίσεις (Malsagova κατά Ρωσίας* (déc.)).

γ) Αποτελεσματικότητα της διαδικασίας

131. Η απόφαση πρέπει να δημοσιεύεται: ενώπιον της CPT οι ιδιώτες δε διαθέτουν δικαίωμα ενημέρωσης επί των συστάσεων που μπορούν να υιοθετηθούν εκτός εάν αυτές δημοσιευθούν: Zagarìa κατά Ιταλίας (déc.) και De Pace κατά Ιταλίας.

132. Η διαδικασία ενώπιον της Ομάδας Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για την αυθαίρετη κράτηση επιτρέπει την προσάρτηση των αποστελλόμενων στην κυβέρνηση απόψεων, συνοδευόμενων από συστάσεις, στην ετήσια έκθεση που διαβιβάζεται στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων η οποία μπορεί στη συνέχεια να αποστείλει συστάσεις στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Λόγω των

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

δυνητικών αποτελεσμάτων της, αυτή η διαδικασία εξομοιώνεται με ατομική προσφυγή: Peraldi κατά Γαλλίας (déc.).

133. Θεωρούνται ως εκ τούτου ως «άλλη διεθνής διαδικασία»:

- η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών: Calcerrada Fornieles και Caheza Mato κατά Ισπανίας (déc.), Rauger κατά Αυστρίας (déc.), C.W. κατά Φινλανδίας* (déc.),

- η Επιτροπή Συνδικαλιστικής Ελευθερίας της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας: Cereceda Martin και 22 άλλοι κατά Ισπανίας (déc.),

- η Ομάδα Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για την αυθαίρετη κράτηση: Peraldi κατά Γαλλίας (déc.).

ΣΤ. Καταχρηστική προσφυγή

Άρθρο 35 § 3 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

3. Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, οσάκις εκτιμά ότι η προσφυγή είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, προδήλως αβάσιμη ή καταχρηστική.

1. Γενικός ορισμός

134. Η έννοια της «κατάχρησης», υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3, πρέπει να γίνεται αντιληπτή με τη συνήθη σημασία της, σύμφωνα με τη γενική θεωρία του δικαίου – ήτοι το γεγονός της εφαρμογής ενός δικαιώματος, από τον κάτοχό του, κατά τρόπο επίσημο εκτός των πλαισίων αυτού. Ως εκ τούτου, είναι καταχρηστική οποιαδήποτε συμπεριφορά ενός προσφεύγοντος η οποία είναι προδήλως αντίθετη προς τον σκοπό του δικαιώματος προσφυγής που καθιερώνει η Σύμβαση και η οποία παρεμποδίζει την ομαλή λειτουργία του Δικαστηρίου και την ομαλή διεξαγωγή της ενώπιόν του διαδικασίας (Mirolubovs και λοιποί κατά Λετονίας, §§ 62 και 65).

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

135. Από τεχνικής απόψεως, από τη διατύπωση του άρθρου 35 § 3 προκύπτει ότι μία καταχρηστική προσφυγή πρέπει να κηρύσσεται απαράδεκτη παρά να διαγράφεται από το πινάκιο. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι η απόρριψη μίας προσφυγής λόγω κατάχρησης του δικαιώματος προσφυγής αποτελεί εξαιρετικό μέτρο (*Mirolubovs και λοιποί κατά Λετονίας*, § 62). Οι υποθέσεις στις οποίες το Δικαστήριο έχει διαπιστώσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα μίας προσφυγής μπορούν να χωρισθούν σε πέντε τυπικές κατηγορίες: παραπληροφόρηση του Δικαστηρίου, χρήση προσβλητικής γλώσσας, παραβίαση της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας του φιλικού διακανονισμού, προσφυγή προδήλως κακόβουλη ή στερούμενη οποιουδήποτε πραγματικού αντικειμένου, καθώς και άλλες υποθέσεις των οποίων δεν μπορεί να γίνει εξαντλητική απαρίθμηση.

2. Παραπληροφόρηση του Δικαστηρίου

136. Μία προσφυγή είναι καταχρηστική αν στηρίζεται ηθελημένα σε αναληθή πραγματικά περιστατικά με σκοπό την εξαπάτηση του Δικαστηρίου (*Varbanov κατά Βουλγαρίας*, § 36). Το πιο σοβαρό και χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας κατάχρησης είναι η παραποίηση εγγράφων που αποστέλλονται στο Δικαστήριο (*Jian κατά Ρουμανίας* (déc.), *Bagheri και Maliki κατά Ολλανδίας** (déc.) και *Roznanski και λοιποί κατά Γερμανίας* (déc.)). Αυτό το είδος κατάχρησης μπορεί ομοίως να διαπραχθεί λόγω παράλειψης, όταν ο προσφεύγων παραλείπει να ενημερώσει το Δικαστήριο από την αρχή σχετικά με ένα ουσιώδες στοιχείο για την εξέταση της υπόθεσης (*Al-Nashif κατά Βουλγαρίας*, § 89, και *Kérétschachvili κατά Γεωργίας* (déc.)). Ομοίως, αν εμφανισθούν νέες σημαντικές εξελίξεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου και αν – παρά τη ρητή υποχρέωσή του δυνάμει του κανονισμού – ο προσφεύγων δεν ενημερώσει το Δικαστήριο σχετικά, εμποδίζοντάς το έτσι να αποφανθεί επί της υπόθεσης έχοντας πλήρη γνώση των πραγματικών περιστατικών, η προσφυγή του μπορεί να απορριφθεί ως καταχρηστική (*Hadrabová και*

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.), και Predescu κατά Ρουμανίας, §§ 25-27).

137. Η πρόθεση του ενδιαφερομένου να οδηγήσει το Δικαστήριο σε πλάνη πρέπει πάντοτε να τεκμηριώνεται με επαρκή βεβαιότητα (Melnik κατά Ουκρανίας*, §§ 58-60, και Nold κατά Γερμανίας, § 87).

3. Προσβλητική γλώσσα

138. Κατάχρηση του δικαιώματος προσφυγής υπάρχει όταν ο προσφεύγων χρησιμοποιεί, στην αλληλογραφία του με το Δικαστήριο, ιδιαίτερα κακόβουλες, προσβλητικές, απειλητικές ή προκλητικές εκφράσεις – είτε αυτές στρέφονται κατά της εναγόμενης κυβέρνησης, του εκπροσώπου της, των αρχών του εναγόμενου Κράτους, του ίδιου του Δικαστηρίου, των δικαστών του, της γραμματείας του ή των μελών της τελευταίας (Rehák κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.), Duringer και Grunze κατά Γαλλίας (déc.), και Σταμουλακάτος κατά Ηνωμένου Βασιλείου).

139. Δεν αρκεί η γλώσσα του προσφεύγοντος να είναι απλώς αιχμηρή, πολεμικού χαρακτήρα ή σαρκαστική. Πρέπει να υπερβαίνει «τα όρια μίας φυσιολογικής, πολιτισμένης και θεμιτής κριτικής» προκειμένου να χαρακτηριστεί καταχρηστική (Di Salvo κατά Ιταλίας (déc.), για αντίθετο παράδειγμα, βλέπε Alexanian κατά Ρωσίας*, §§ 116-118). Αν, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ο προσφεύγων παύσει να χρησιμοποιεί τις επίδικες εκφράσεις κατόπιν ρητής προειδοποίησης του Δικαστηρίου, τις αποσύρει ρητά ή, ακόμα καλύτερα, ζητήσει συγγνώμη, η προσφυγή δεν απορρίπτεται πλέον ως καταχρηστική (Tchernitsine κατά Ρωσίας*, §§ 25-28).

4. Παραβίαση της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας του φιλικού διακανονισμού

140. Τυχόν εκ προθέσεως παραβίαση, από κάποιον προσφεύγοντα, της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας των διαπραγματεύσεων φιλικού

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

διακανονισμού, η οποία τίθεται στους διαδίκους από το άρθρο 38 § 2 της Σύμβασης και του άρθρου 62 § 2 του κανονισμού, μπορεί να χαρακτηριστεί ως κατάχρηση του δικαιώματος προσφυγής και να οδηγήσει στην απόρριψη της προσφυγής (Mirolubovs και λοιποί κατά Λετονίας, § 66, Hadrabonά και λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.), και Ρορον κατά Μολδαβίας (αριθ.1)*, § 48).

141. Προκειμένου να καθορισθεί αν ο προσφεύγων παραβίασε την υποχρέωσή του περί εμπιστευτικότητας, πρέπει πρώτα να ορισθούν τα όρια αυτής της υποχρέωσης. Πράγματι, αυτή πρέπει πάντοτε να ερμηνεύεται υπό το φως του γενικού σκοπού της, ήτοι της διευκόλυνσης του φιλικού διακανονισμού προστατεύοντας τους διαδίκους και το Δικαστήριο από ενδεχόμενες πιέσεις. Ως εκ τούτου, αν και η γνωστοποίηση σε κάποιον τρίτο του περιεχομένου των σχετικών με τον φιλικό διακανονισμό εγγράφων μπορεί κατ'αρχήν να αποτελεί κατάχρηση υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης, δεν μπορεί εν τούτοις να εξαχθεί μία απόλυτη και άνευ όρων απαγόρευση να επιδείξει κανείς ή να μιλήσει για τα εν λόγω έγγραφα σε οποιονδήποτε τρίτο. Πράγματι, μία τόσο ευρεία και αυστηρή ερμηνεία θα μπορούσε να θίξει την υπεράσπιση των νόμιμων συμφερόντων του προσφεύγοντος – για παράδειγμα, όταν αυτός αναζητά συμβουλές σε ad hoc βάση από κάποιον ειδικό σε μία υπόθεση όπου του επιτρέπεται να εκπροσωπήσει ο ίδιος τον εαυτό του ενώπιον του Δικαστηρίου. Επιπλέον, θα ήταν πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, για το Δικαστήριο να ελέγξει την τήρηση μίας τέτοιας απαγόρευσης. Αυτό που τα άρθρα 38 § 2 της Σύμβασης και 62 § 2 του κανονισμού απαγορεύουν στους διαδίκους είναι να δημοσιοποιούν τις επίδικες πληροφορίες, είτε μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης, με μία αλληλογραφία που ενδέχεται να αναγνώσει μεγάλος αριθμός ατόμων, ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο (Mirolubovs και λοιποί κατά Λετονίας, § 68). Καταχρηστικό επομένως είναι αυτό το είδος συμπεριφοράς, το οποίο παρουσιάζει ένα βαθμό σοβαρότητας.

142. Προκειμένου να χαρακτηριστεί καταχρηστική, η αποκάλυψη εμπιστευτικών πληροφοριών πρέπει να γίνεται εκ προθέσεως. Η άμεση ευθύνη του προσφεύγοντος στην εν λόγω αποκάλυψη πρέπει πάντοτε να

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

στοιχειοθετείται με επαρκή βεβαιότητα, μη αρκούσας μίας απλής υποψίας επί αυτού (*Mirolubovs και λοιποί κατά Λετονίας*, § 66 *in fine*). Για συγκεκριμένα παραδείγματα εφαρμογής αυτής της αρχής, βλέπε: για ένα θετικό παράδειγμα, την υπόθεση *Hadrabová και λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας** (déc.), στην οποία οι προσφεύγοντες είχαν αναφέρει ρητά τις διατυπωθείσες από τη γραμματεία του Δικαστηρίου προτάσεις φιλικού διακανονισμού στην αλληλογραφία τους με το υπουργείο Δικαιοσύνης της χώρας τους, γεγονός που οδήγησε στην απόρριψη της προσφυγής τους ως καταχρηστικής· για ένα αρνητικό παράδειγμα, την υπόθεση *Mirolubovs και λοιποί κατά Λετονίας*, στην οποία δεν αποδείχθηκε με βεβαιότητα ότι και οι τρεις προσφεύγοντες ευθύνονταν για την αποκάλυψη των εμπιστευτικών πληροφοριών, γεγονός που οδήγησε το Δικαστήριο να απορρίψει την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης.

5. Προσφυγή προδήλως κακόβουλη ή στερούμενη
οποιοδήποτε πραγματικού αντικειμένου

143. Είναι καταχρηστική η επανάληψη, από κάποιον προσφεύγοντα, ενώπιον του Δικαστηρίου, κακόβουλων και προδήλως αβάσιμων προσφυγών, παρόμοιων με προσφυγή του η οποία έχει ήδη κηρυχθεί απαράδεκτη κατά το παρελθόν (*M. κατά Ηνωμένου Βασιλείου** (déc.), και *Φίλης κατά Ελλάδας** (déc.)).

144. Το Δικαστήριο δύναται ομοίως να κηρύξει καταχρηστική μία προσφυγή η οποία στερείται προδήλως οποιοδήποτε πραγματικού αντικειμένου και/ή η οποία αφορά ένα ευτελές χρηματικό ποσό. Στην υπόθεση *Bock κατά Γερμανίας** (déc.), ο προσφεύγων παραπονείται για τη διάρκεια μίας αστικής διαδικασίας την οποία είχε κινήσει προκειμένου να του επιστραφεί το αντίτιμο ενός συμπληρώματος διατροφής που του είχε γράψει ο ιατρός του, αντίτιμο το οποίο ανερχόταν σε 7,99 ευρώ. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το πινάκιο του ήταν υπερφορτωμένο από πολυάριθμες εκκρεμείς προσφυγές οι οποίες ήγειραν σοβαρά ζητήματα

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και ότι ο προσφεύγων είχε κάνει δυσανάλογη χρήση του καθιερωθέντος από τη Σύμβαση συστήματος προστασίας λαμβανομένου υπόψη, αφενός, του ευτελούς χαρακτήρα του επίδικου ποσού (και σε σύγκριση προς το ύψος του μισθού του) και, αφετέρου, του γεγονότος ότι η διαδικασία δεν αφορούσε ένα φάρμακο αλλά ένα συμπλήρωμα διατροφής. Παρατήρησε επιπλέον ότι οι παρόμοιες με αυτήν διαδικασίες συνέβαλαν στη συμφόρηση των εθνικών δικαστηρίων και αποτελούσαν μία από τις αιτίες της υπερβολικής διάρκειας των διαδικασιών. Η προσφυγή απορρίφθηκε ως εκ τούτου ως καταχρηστική.

6. Άλλες περιπτώσεις

145. Ορισμένες φορές, οι αποφάσεις του Δικαστηρίου επί της ουσίας και επί του παραδεκτού, καθώς και οι υποθέσεις που εκκρεμούν ακόμη ενώπιόν του, χρησιμοποιούνται μέσα στα πλαίσια του πολιτικού λόγου σε εθνικό επίπεδο εντός των συμβαλλομένων Κρατών. Μία προσφυγή εμπνεόμενη από μία επιθυμία δημοσιότητας ή προπαγάνδας δεν είναι καταχρηστική μόνο για αυτόν τον λόγο (McFeeley και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου (déc.), και ομοίως Khadjialiyev και λοιποί κατά Ρωσίας, §§ 66-67). Εν τούτοις, μπορεί να υφίσταται κατάχρηση αν ο προσφεύγων, παρακινούμενος από πολιτικά συμφέροντα, παραχωρεί συνεντεύξεις στον τύπο ή την τηλεόραση επιδεικνύοντας μία ανεύθυνη και επιπόλαιη συμπεριφορά ως προς την εκκρεμή ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία (Parti travailliste géorgien κατά Γεωργίας^{*}).

7. Συμπεριφορά προς υιοθέτηση από την εναγόμενη κυβέρνηση

146. Αν η εναγόμενη κυβέρνηση θεωρεί ότι ο προσφεύγων διέπραξε κατάχρηση του δικαιώματος προσφυγής, πρέπει να ενημερώνει σχετικά το Δικαστήριο και να του γνωστοποιεί τις πληροφορίες που διαθέτει επί αυτού ώστε το Δικαστήριο να μπορεί να εξάγει τα κατάλληλα συμπεράσματα.

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Πράγματι, είναι ευθύνη του ίδιου του Δικαστηρίου, και όχι της εναγόμενης κυβέρνησης, ο έλεγχος της τήρησης των δικονομικών υποχρεώσεων που επιβάλλει η Σύμβαση και ο κανονισμός της στην προσφεύγουσα πλευρά. Απεναντίας, απειλές, από την πλευρά της Κυβέρνησης και των οργάνων αυτής, περί άσκησης ποινικών ή πειθαρχικών διώξεων σε βάρος ενός προσφεύγοντος λόγω υποτιθέμενης παραβίασης των δικονομικών υποχρεώσεων του ενώπιον του Δικαστηρίου, θα μπορούσαν να προκαλέσουν πρόβλημα στο πεδίο του άρθρου 34 *in fine* της Σύμβασης, το οποίο απαγορεύει κάθε εμπόδιο στην αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος ατομικής προσφυγής (*Mirulubovs και λοιποί κατά Λετονίας*, § 70).

II. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

A. Ασύμβατο *ratione personae*

Άρθρο 35 § 3 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

3. Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, οσάκις εκτιμά ότι η προσφυγή είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της (...).

Άρθρο 32 §§ 1 και 2 – Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου

1. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου επεκτείνεται εφ' όλων των θεμάτων που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, που του υποβάλλονται υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τα άρθρα 33, 34, 46 και 47.

2. Σε περίπτωση αμφισβήτησης όσον αφορά τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, αποφασίζει το Δικαστήριο.

1. Αρχές

147. Η συμβατότητα *ratione personae* απαιτεί η επικαλούμενη παραβίαση της Σύμβασης να έχει διαπραχθεί από ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ή να αποδίδεται κατά κάποιο τρόπο σε αυτό.

148. Ακόμη κι αν το εναγόμενο Κράτος δεν έχει προβάλει αντιρρήσεις ως προς την αρμοδιότητα *ratione personae* του Δικαστηρίου, το ζήτημα αυτό απαιτεί αυτεπάγγελτη εξέταση από το Δικαστήριο (*Sejdic και Finci κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης* [GC], § 27).

149. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που προστατεύουν οι διεθνείς συνθήκες επί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να καλύπτουν τα άτομα που κατοικούν στην επικράτεια του σχετικού Κράτους μέλους, ανεξαρτήτως τυχόν μεταγενέστερης διάλυσης ή διαδοχής του (*Bijelić κατά Μαυροβουνίου και Σερβίας*, § 69).

150. Μία κρατική εταιρία πρέπει να απολαμβάνει επαρκούς θεσμικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας έναντι του Κράτους προκειμένου αυτό να απαλλάσσεται από την ευθύνη του βάσει της Σύμβασης για τις πράξεις και παραλείψεις της (*Mikhailenki και λοιποί κατά Ουκρανίας*, §§ 43-45, *Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei κατά Μολδαβίας**, § 19).

151. Οι προσφυγές θα κηρύσσονται ασύμβατες *ratione personae* για τους ακόλουθους λόγους:

- εάν ο προσφεύγων δεν **νομιμοποιείται για την άσκηση προσφυγής** στη βάση του άρθρου 34 της Σύμβασης (*Section de commune d'Antilly κατά Γαλλίας* (déc.),

- εάν δεν είναι σε θέση να αποδείξει ότι είναι **θύμα** της επικαλούμενης παραβίασης (βλέπε πιο πάνω τα σημεία-κλειδιά της νομολογίας επί της έννοιας του θύματος),

- εάν η προσφυγή στρέφεται κατά **ιδιώτη** (*X. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Durini κατά Ιταλίας* (déc.)),

- εάν η προσφυγή στρέφεται κατά **Κράτους το οποίο δεν έχει επικυρώσει** τη Σύμβαση (*X. κατά Τσεχοσλοβακίας* (déc.)), ή άμεσα κατά διεθνούς οργανισμού ο οποίος δεν έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

(*Stephens κατά Κύπρου, Τουρκίας και Ηνωμένων Εθνών** (déc.), τελευταία παράγραφος),

- εάν η προσφυγή αφορά Πρωτόκολλο της Σύμβασης που το εναγόμενο Κράτος δεν έχει επικυρώσει (*Horsham κατά Ηνωμένου Βασιλείου** (déc.), *De Saedeleer κατά Βελγίου*, § 68).

2. Δικαιοδοσία

152. Μία διαπίστωση έλλειψης δικαιοδοσίας *ratione loci* δεν απαλλάσσει το Δικαστήριο από το να εξετάζει αν οι προσφεύγοντες υπάγονται στη δικαιοδοσία ενός ή περισσοτέρων συμβαλλομένων Κρατών υπό την έννοια του 1^{ου} άρθρου της Σύμβασης (*Drozdz και Janousek κατά Γαλλίας και Ισπανίας*, § 90). Κατά συνέπεια, ενστάσεις περί μη υπαγωγής των προσφευγόντων στη δικαιοδοσία ενός εναγόμενου Κράτους θα εγείρονται συνηθέστερα προβάλλοντας το ασύμβατο *ratione personae* (βλέπε τις θέσεις των εναγομένων Κυβερνήσεων στις υποθέσεις *Banković και λοιποί κατά Βελγίου και 16 άλλων συμβαλλομένων Κρατών* (déc.) [GC], § 35, *Πασσι και λοιποί κατά Μολδαβίας και Ρωσίας* [GC], § 300, *Weber και Saravia κατά Γερμανίας** (déc.)).

153. Η συμβατότητα *ratione personae* απαιτεί επιπλέον η επικαλούμενη παραβίαση να μπορεί να καταλογιστεί σε ένα συμβαλλόμενο Κράτος (*Gentilhomme, Schaff-Benhadj και Zerouki κατά Γαλλίας*, § 20). Εν τούτοις, σε πρόσφατες υποθέσεις, τα ζητήματα καταλογισμού/ευθύνης εξετάστηκαν χωρίς ρητή αναφορά στη συμβατότητα *ratione personae* (*Assanidze κατά Γεωργίας* [GC], §§ 144 και επ., *Hussein κατά Αλβανίας και 20 άλλων συμβαλλομένων Κρατών** (déc.), *Ισαάκ και λοιποί κατά Τουρκίας** (déc.), *Stephens κατά Μάλτας (αριθ.1)**, § 45).

3. Ευθύνη, καταλογισμός

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

154. Τα Κράτη μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνα για πράξεις των αρχών τους οι οποίες παράγουν αποτελέσματα εκτός της επικράτειάς τους, είτε αυτές εκτελούνται εντός ή εκτός των εθνικών συνόρων τους (βλέπε Drozdz και Janousek κατά Γαλλίας και Ισπανίας, § 91, Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου, §§ 86 και 91, Λοϊζίδου κατά Τουρκίας, § 62). Τούτο θα συμβαίνει ωστόσο κατ'εξαίρεση (Πασσι και λοιποί κατά Μολδαβίας και Ρωσίας [GC], § 314, Banković και λοιποί κατά Βελγίου και 16 άλλων συμβαλλομένων Κρατών (déc.) [GC], § 71). Τούτο θα συμβαίνει όταν ένα συμβαλλόμενο Κράτος ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο ή, τουλάχιστον, αποφασιστική επιρροή επί ενός εδάφους (Πασσι και λοιποί κατά Μολδαβίας και Ρωσίας [GC], §§ 314, 382 και 392, Medvedyev και λοιποί κατά Γαλλίας [GC], §§ 63-64, και επί της έννοιας του «συνολικού ελέγχου», §§ 315-316, Banković και λοιποί κατά Βελγίου και 16 άλλων συμβαλλομένων Κρατών (déc.) [GC], §§ 67 και επ., και §§ 79-82, Κύπρος κατά Τουρκίας [GC], §§ 75-81, Λοϊζίδου κατά Τουρκίας, § 52, Marković και λοιποί κατά Ιταλίας [GC], § 54).

155. Ένα Κράτος μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για παραβιάσεις των βάσει της Σύμβασης δικαιωμάτων των ατόμων που βρίσκονται στο έδαφος ενός άλλου Κράτους, αλλά τα οποία διαπιστώνεται ότι τελούν υπό την εξουσία ή τον έλεγχο του πρώτου εκ των Κρατών αυτών μέσω των εκπροσώπων του οι οποίοι ενεργούν – με νόμιμο ή μη τρόπο – εντός του δεύτερου Κράτους (Issa και λοιποί κατά Τουρκίας^{*}, § 71, Illich Ramirez Sánchez κατά Γαλλίας, Öcalan κατά Τουρκίας [GC], § 91, Medvedyev και λοιποί κατά Γαλλίας [GC], §§ 66-67).

Για πράξεις που έλαβαν χώρα σε ζώνη ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών: Ισαάκ και λοιποί κατά Τουρκίας^{*} (déc.).

156. Για τα εδάφη που υπάγονται από νομικής άποψης στη δικαιοδοσία ενός συμβαλλόμενου Κράτους αλλά τα οποία δεν τελούν υπό την πραγματική εξουσία/έλεγχο του εν λόγω Κράτους, η προσφυγή μπορεί να θεωρηθεί ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης (An και λοιποί κατά Κύπρου^{*} (déc.)), αλλά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι θετικές υποχρεώσεις του Κράτους δυνάμει της Σύμβασης (βλέπει Πασσι και λοιποί

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

κατά Μολδαβίας και Ρωσίας [GC], §§ 312-313, §§ 333 και επ.). Ομοίως Stephens κατά Κύπρου, Τουρκίας και Ηνωμένων Εθνών* (déc.).

157. Υπάρχουν εξαιρέσεις στην αρχή σύμφωνα με την οποία η φυσική παρουσία ενός ατόμου στο έδαφος ενός εκ των συμβαλλομένων Κρατών έχει ως συνέπεια να τίθεται αυτό υπό τη δικαιοδοσία του σχετικού Κράτους. Για παράδειγμα, όταν πρόκειται για ένα Κράτος το οποίο είναι η έδρα ενός διεθνούς οργανισμού και ο προσφεύγων παραπονείται κατά του τελευταίου. Μόνο το γεγονός ότι η έδρα και τα γραφεία του διεθνούς ποινικού δικαστηρίου βρίσκονται στην Ολλανδία δε συνιστά επαρκή λόγο ώστε να καταλογίζονται στο Κράτος αυτό οι καταγγελλόμενες πράξεις ή οι παραλείψεις του εν λόγω διεθνούς δικαστηρίου το οποίο είχε καταδικάσει τους προσφεύγοντες (Galić κατά Ολλανδίας* (déc.), και Blagojević κατά Ολλανδίας* (déc.)). Για μία προσφυγή στρεφόμενη κατά του εναγόμενου Κράτους με την ιδιότητά του ως Κράτους της μόνιμης έδρας ενός διεθνούς οργανισμού: Lopez Cifuentes κατά Ισπανίας (déc.), §§ 25-26. Για την αποδοχή μίας διεθνούς πολιτικής διοίκησης στην επικράτειά του: Berić και λοιποί κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης* (déc.), § 30.

158. Η συμμετοχή ενός Κράτους σε μία διαδικασία στρεφόμενη κατά αυτού σε ένα άλλο Κράτος δε συνεπάγεται αφ'εαυτού εξωεδαφική άσκηση της δικαιοδοσίας του (McElhinney κατά Ιρλανδίας και Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.) [GC], Treska κατά Αλβανίας και Ιταλίας (déc.), Manoilescu και Dobrescu κατά Ρουμανίας και Ρωσίας (déc.), §§ 99-111).

159. Η ευθύνη των συμβαλλομένων Κρατών για τις πράξεις ιδιωτών, παρόλο που συνήθως εξετάζεται υπό το πρίσμα της συμβατότητας *ratione personae*, μπορεί ομοίως να εξαρτάται από το περιεχόμενο των εγγυώμενων στη Σύμβαση ατομικών δικαιωμάτων και την εμβέλεια των θετικών υποχρεώσεων που σχετίζονται με τα εν λόγω δικαιώματα (βλέπε για παράδειγμα Siliadin κατά Γαλλίας, §§ 77-81, Beganović κατά Κροατίας, §§ 69-71). Η ευθύνη του Κράτους μπορεί να στοιχειοθετείται βάσει της Σύμβασης αν οι αρχές του εγκρίνουν, επίσημα ή σιωπηρά, τις πράξεις ιδιωτών που παραβιάζουν τα εγγυώμενα από τη Σύμβαση δικαιώματα

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

άλλων ιδιωτών που τελούν υπό τη δικαιοδοσία του (Πλατσι και λοιποί κατά Μολδαβίας και Ρωσίας [GC], § 318).

160. Το Δικαστήριο έχει ομοίως θέσει αρχές ως προς την εξωεδαφική ευθύνη για πράξεις σύλληψης και κράτησης στο πλαίσιο μίας διαδικασίας έκδοσης (Stephens κατά Μάλτας (αριθ.1)*, § 52).

4. Ζητήματα περί ενδεχόμενης ευθύνης Κρατών μερών της Σύμβασης λόγω πράξεων ή παραλείψεων σχετικών με τη συμμετοχή τους σε ένα διεθνή οργανισμό

161. Η Σύμβαση δεν μπορεί να ερμηνεύεται κατά τρόπο που να υποβάλλονται στον έλεγχο του δικαστηρίου οι πράξεις και παραλείψεις συμβαλλομένων Κρατών οι οποίες καλύπτονται από αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και διαπράττονται πριν ή κατά τη διάρκεια αποστολών του ΟΗΕ για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, διότι κάτι τέτοιο θα αποτελούσε επέμβαση στην εκπλήρωση μίας βασικής αποστολής του ΟΗΕ (Behrami και Behrami κατά Γαλλίας και Saramati κατά Γαλλίας, Γερμανίας και Νορβηγίας [GC], §§ 146-152).

162. Σε ό,τι αφορά αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων, το Δικαστήριο έχει κατ'επέκταση απορρίψει τη δικαιοδοσία του *ratione personae* να αποφαινεται επί προσφυγών που αφορούν τη διαδικασία ενώπιον του **Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου** για την Πρώην Γιουγκοσλαβία («ICTY»), το οποίο δημιουργήθηκε δυνάμει απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (Galić κατά Ολλανδίας* (déc.), και Blagojević κατά Ολλανδίας* (déc.)). Για την ανάκληση δημοσίων αξιωματούχων με απόφαση του Ύπατου Εκπροσώπου για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, του οποίου η εξουσία βασίζεται στις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών: Berić και λοιποί κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης* (déc.), §§ 26 και επ.

163. Σε ένα συμβαλλόμενο Κράτος δεν μπορεί να καταλογισθεί μία επικαλούμενη παραβίαση της Σύμβασης λόγω μίας απόφασης ή ενός

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

μέτρου ενός οργάνου ενός διεθνούς οργανισμού του οποίου είναι μέλος, στο μέτρο που δεν έχει αποδειχθεί ούτε υποστηριχθεί ότι η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων την οποία προσφέρει συνολικά ο εν λόγω διεθνής οργανισμός δεν είναι «αντίστοιχη» προς εκείνη που διασφαλίζει η Σύμβαση και στο μέτρο που το σχετικό Κράτος δεν έχει συμμετάσχει ούτε άμεσα ούτε έμμεσα στην τέλεση της επίδικης πράξης (Gasparini κατά Ιταλίας και Βελγίου (déc.)).

164. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο απέρριψε τη δικαιοδοσία του *ratione personae* αναφορικά με παράπονα κατά ατομικών αποφάσεων που ελήφθησαν από το αρμόδιο όργανο ενός διεθνούς οργανισμού, στα πλαίσια μίας εργατικής διαφοράς εντασσόμενης εξ ολοκλήρου στην εσωτερική έννομη τάξη του διεθνούς οργανισμού με ξεχωριστή νομική προσωπικότητα από εκείνη των Κρατών μελών του, τα οποία ουδόλως παρενέβησαν στη διαφορά και των οποίων καμία πράξη ή παράλειψη δε στοιχειοθετούσε τυχόν ευθύνη τους βάσει της Σύμβασης: Boivin κατά 34 Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης (déc.) – ατομική εργατική διαφορά εντός του Eurocontrol, Lopez Cifuentes κατά Ισπανίας (déc.) – πειθαρχική διαδικασία κινηθείσα εντός του Διεθνούς Συμβουλίου Ελαιολάδου, §§ 28 και 29, Beygo κατά 46 Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης (déc.) – πειθαρχική διαδικασία εντός του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αναφορικά με επικαλούμενες παραβιάσεις της Σύμβασης που πηγάζουν από την ανάκληση ενός υπαλλήλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τη διαδικασία προσφυγής ενώπιον των TPICE και CJCE: Connolly κατά 15 Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (déc.). Επιπλέον, για μία διαδικασία ενώπιον του Ευρωπαϊκού Γραφείου Ευρεσιτεχνιών, Rambus Inc. κατά Γερμανίας* (déc.).

Συγκρίνετε με την εξέταση που πραγματοποίησε το Δικαστήριο αναφορικά με ισχυρισμούς περί δομικών ελλείψεων ενός εσωτερικού μηχανισμού σε έναν διεθνή οργανισμό – ο οποίος κατά τους ισχυρισμούς δεν προσέδιδε στα θεμελιώδη δικαιώματα μία προστασία «αντίστοιχη» προς εκείνη που διασφαλίζει η Σύμβαση – στον οποίο τα σχετικά Κράτη μέλη μεταβίβασαν μέρος των κυρίαρχων εξουσιών τους: Gasparini κατά Ιταλίας και Βελγίου (déc.).

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

165. Το Δικαστήριο ακολουθεί διαφορετική προσέγγιση στις υποθέσεις που ενέχουν μία άμεση ή έμμεση παρέμβαση του καθ' ου Κράτους στην επίδικη διαφορά, στοιχειοθετώντας ως εκ τούτου τη διεθνή ευθύνη του (βλέπε Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi (Bosphorus Airways) κατά Ιρλανδίας [GC] § 153 – συγκρίνετε με την απόφαση Behrami και Behrami κατά Γαλλίας και Saramati κατά Γαλλίας, Γερμανίας και Νορβηγίας, § 151), για παράδειγμα:

- απόφαση αποκλεισμού της προσφεύγουσας ως ψηφοφόρου στη βάση μίας συνθήκης που έχει συναφθεί στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Matthews κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC]),

- εφαρμογή επί του προσφεύγοντος ενός γαλλικού νόμου που ενσωμάτωνε μία κοινοτική οδηγία (Cantoni κατά Γαλλίας),

- άρνηση πρόσβασης στα γερμανικά δικαστήρια (Beer και Regan κατά Γερμανίας [GC] και Waite και Kennedy κατά Γερμανίας [GC]),

- κατάσχεση τελεσθείσα επί του εδάφους του από τις αρχές του, με υπουργική απόφαση, δυνάμει των έννομων υποχρεώσεων που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο (Bosphorus Airways κατά Ιρλανδίας) (κοινοτικός κανονισμός εκδοθείς κατ'εφαρμογή απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, βλέπε §§ 153-154),

- παραπομπή ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από εθνικό δικαστήριο (Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. κατά Ολλανδίας* (déc.)).

166. Σε ό,τι αφορά την **Ευρωπαϊκή Ένωση**, οι προσφυγές που στρέφονται κατά Κρατών μελών ως προς την εκ μέρους τους εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου δε είναι αναγκαστικά απαράδεκτες για το λόγο αυτό (Bosphorus Airways κατά Ιρλανδίας [GC], § 137, Matthews κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], §§ 26-35).

167. Σε ό,τι αφορά τις προσφυγές που στρέφονται απευθείας κατά οργάνων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η οποία δεν είναι μέλος της Σύμβασης, μία παλαιότερη νομολογία επιτρέπει την κήρυξη αυτών απαραδέκτων *ratione personae* (Confédération française démocratique du travail κατά Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εναλλακτικά: τα κράτη μέλη τους ως

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

σύνολο ή μεμονωμένα, και οι άλλες παραπομπές που παρατίθενται στην απόφαση Bosphorus Airways κατά Ιρλανδίας, § 152, προσφάτως, (Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. κατά Ολλανδίας* (déc.)).

Η νομολογία αυτή ισχύει ομοίως για το **Ευρωπαϊκό Γραφείο Ευρεσιτεχνιών** (Lenzing AG κατά Γερμανίας (déc.)).

168. Επί του ζητήματος αν μπορεί να στοιχειοθετηθεί η ευθύνη μίας χώρας λόγω του Συντάγματός της το οποίο αποτελεί προσάρτημα μίας διεθνούς συνθήκης: Sejdić και Finci κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης [GC], § 30.

B. Ασύμβατο *ratione loci*

Άρθρο 35 § 3 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

3. Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, οσάκις εκτιμά ότι η προσφυγή είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της (...).

Άρθρο 32 §§ 1 και 2 – Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου

1. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου επεκτείνεται εφ' όλων των θεμάτων που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, που του υποβάλλονται υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τα άρθρα 33, 34, 46 και 47.

2. Σε περίπτωση αμφισβήτησης όσον αφορά τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, αποφασίζει το Δικαστήριο.

1. Αρχές

169. Η συμβατότητα *ratione loci* απαιτεί η επικαλούμενη παραβίαση της Σύμβασης να λαμβάνει χώρα εντός της δικαιοδοσίας του εναγόμενου Κράτους ή επί του εδάφους που ελέγχει πραγματικά το εν λόγω Κράτος

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

(Κύπρος κατά Τουρκίας [GC], §§ 75-81, Drozdz και Janousek κατά Γαλλίας και Ισπανίας, §§ 84-90).

170. Όταν οι προσφυγές βασίζονται επί συμβάντων τα οποία έλαβαν χώρα επί εδάφους εκτός του συμβαλλόμενου Κράτους και δεν υφίσταται καμία σχέση μεταξύ των εν λόγω συμβάντων και οποιασδήποτε αρχής υπαγόμενης στη δικαιοδοσία του συμβαλλόμενου Κράτους, οι προσφυγές αυτές θα απορρίπτονται λόγω ασυμβατότητας *ratione loci*.

171. Ως προς τις προσφυγές που αφορούν **ενέργειες οι οποίες έλαβαν χώρα εκτός της επικράτειας ενός συμβαλλομένου Κράτους**, η Κυβέρνηση μπορεί να προβάλει προκαταρκτική ένσταση περί ασυμβατότητας *ratione loci* της προσφυγής (Δοϊζίδου κατά Τουρκίας, § 55). Μία τέτοια ένσταση θα εξετάζεται με γνώμονα το 1^ο άρθρο της Σύμβασης (επί της έκτασης της έννοιας της «δικαιοδοσίας» σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, βλέπε Banković και λοιποί κατά Βελγίου και 16 άλλων συμβαλλομένων Κρατών (déc.) [GC], § 75).

172. Είναι σαφές, εν τούτοις, ότι ένα Κράτος είναι υπεύθυνο για τις πράξεις των διπλωματικών και προξενικών εκπροσώπων του στο εξωτερικό και ότι δεν μπορεί να τίθεται ζήτημα ασυμβατότητας *ratione loci* όσον αφορά στις **διπλωματικές αποστολές** (X. κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (déc.), W.M. κατά Δανίας (déc.), § 1 και παρατιθέμενες παραπομπές) ή για πράξεις διαπραχθείσες πάνω σε **αεροσκάφη** καταχωρημένα στο επίμαχο Κράτος ή σε πλοία που φέρουν τη σημαία του (Banković και λοιποί κατά Βελγίου και 16 άλλων συμβαλλομένων Κρατών (déc.) [GC], § 73).

173. Τέλος, τυχόν διαπίστωση έλλειψης δικαιοδοσίας *ratione loci* δεν απαλλάσσει το Δικαστήριο από το να εξετάζει αν οι προσφεύγοντες υπάγονται στη δικαιοδοσία ενός ή περισσοτέρων συμβαλλομένων Κρατών υπό την έννοια του 1^{ου} άρθρου της Σύμβασης (Drozdz και Janousek κατά Γαλλίας και Ισπανίας, § 90).

Κατά συνέπεια, οι ενστάσεις περί μη υπαγωγής των προσφευγόντων στη δικαιοδοσία ενός εναγόμενου Κράτους προβάλλονται κατ'επίκληση του ασυμβάτου *ratione personae* (βλέπε τις θέσεις των εναγομένων Κυβερνήσεων στις υποθέσεις Banković και λοιποί κατά Βελγίου και 16

άλλων συμβαλλομένων Κρατών (déc.) [GC], § 35, Παescu και λοιποί κατά Μολδαβίας και Ρωσίας [GC], § 300, Weber και Sarania κατά Γερμανίας (déc.)).

2.Ειδικές περιπτώσεις

174. Ως προς τις προσφυγές που αφορούν **εξαρτώμενα εδάφη**, αν το συμβαλλόμενο Κράτος δεν έχει προβεί σε **δήλωση στη βάση του άρθρου 56** (πρώην άρθρο 63) περί επέκτασης της εφαρμογής της Σύμβασης επί ενός εδάφους, η προσφυγή θα είναι ασύμβατη *ratione loci* (Gillow κατά Ηνωμένου Βασιλείου, §§ 60-62, Bui Van Thanh και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου (déc.), Yonghong κατά Πορτογαλίας (déc.). Κατ'επέκταση, τούτο ομοίως ισχύει για τα Πρωτόκολλα της Σύμβασης (Quark Fishing Limited κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)).

Αν το συμβαλλόμενο Κράτος έχει προβεί σε τέτοια δήλωση στη βάση του άρθρου 56, δεν μπορεί να υπάρξει συμβατότητα ως προς τούτο (Tyrrer κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 23).

175. Αν το **εξαρτώμενο έδαφος καταστεί ανεξάρτητο**, η δήλωση λήγει αυτομάτως. Οι μεταγενέστερες προσφυγές κατά του μητροπολιτικού Κράτους θα κηρύσσονται μη συμβατές *ratione personae* (Εκκλησία Χ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)).

176. Εφόσον το εξαρτώμενο έδαφος ενσωματωθεί στο μητροπολιτικό έδαφος ενός συμβαλλόμενου Κράτους, η Σύμβαση εφαρμόζεται αυτόματα επί αυτού του **προγενέστερα εξαρτώμενου εδάφους** (βλέπε Hingitaa 53 και λοιποί κατά Δανίας (déc.)).

Γ. Ασύμβατο *ratione temporis*

Άρθρο 35 § 3 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

3. Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, οσάκις εκτιμά ότι η προσφυγή

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

είναι μη συμβατή προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της (...).

Άρθρο 32 §§ 1 και 2 – Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου

1. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου επεκτείνεται εφ' όλων των θεμάτων που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, που του υποβάλλονται υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τα άρθρα 33, 34, 46 και 47.

2. Σε περίπτωση αμφισβήτησης όσον αφορά τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, αποφασίζει το Δικαστήριο.

1. Γενικές αρχές

177. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου (αρχή της μη αναδρομικότητας των συνθηκών), οι διατάξεις της Σύμβασης δε δεσμεύουν ένα συμβαλλόμενο Μέρος ούτε σε ό,τι αφορά μία πράξη ή ένα συμβάν προγενέστερο της ημερομηνίας θέσης σε ισχύ της Σύμβασης ως προς το εν λόγω μέρος, ούτε σε ό,τι αφορά μία κατάσταση η οποία είχε παύσει να υφίσταται πριν από την ημερομηνία αυτή (Blečić κατά Κροατίας [GC], § 70, Šilih κατά Σλοβενίας [GC], § 140, Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 130).

178. Η δικαιοδοσία *ratione temporis* καλύπτει μόνο την περίοδο τη μεταγενέστερη από την επικύρωση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της από το καθ' ου Κράτος. Εν τούτοις, αυτή δεν επιβάλλει στα συμβαλλόμενα Κράτη καμία συγκεκριμένη υποχρέωση επανόρθωσης μίας αδικίας ή βλάβης προκληθείσας πριν από την ημερομηνία αυτή (Κορεσκή κατά Σλοβακίας [GC], § 38).

179. Από την ημερομηνία επικύρωσης και εφεξής, όλες οι προβαλλόμενες καταλογιστέες στο Κράτος πράξεις η παραλείψεις πρέπει να είναι συμβατές προς τη Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της, ακόμη κι όταν αποτελούν μόνο προεκτάσεις μίας προϋπάρχουσας κατάστασης (Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão και λοιποί κατά Πορτογαλίας, § 43). Το Δικαστήριο μπορεί ωστόσο να λαμβάνει υπόψη συμβάντα προγενέστερα

της επικύρωσης στο μέτρο που μπορεί αυτά να θεωρηθούν ως η απαρχή μίας συνεχιζόμενης κατάστασης η οποία επεκτάθηκε πέραν της ημερομηνίας αυτής ή ότι αυτά είναι σημαντικά για την κατανόηση των συμβάντων που επήλθαν κατόπιν της ημερομηνίας αυτής (*Hutten-Czapska κατά Πολωνίας* [GC], §§ 147-153).

180. Το Δικαστήριο υποχρεούται να εξακριβώνει **αυτεπάγγελτα** και **σε όλα τα στάδια της διαδικασίας** τη δικαιοδοσία του *ratione temporis*, καθώς πρόκειται περισσότερο για ένα ζήτημα δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου παρά για ένα ζήτημα παραδεκτού με την αυστηρή έννοια του όρου (*Blečić κατά Κροατίας* [GC], § 67).

2. Εφαρμογή των αρχών αυτών

α) Κρίσιμη ημερομηνία ως προς την επικύρωση της Σύμβασης ή την αποδοχή της δικαιοδοσίας των οργάνων της Σύμβασης

181. Η κρίσιμη ημερομηνία για τη στοιχειοθέτηση της χρονικής δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου είναι, κατ'αρχήν, εκείνη της **έναρξης ισχύος της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της** ως προς το ενδιαφερόμενο μέρος (παράδειγμα, *Šilih κατά Σλοβενίας* [GC], § 164).

182. Η Σύμβαση του 1950 προέβλεπε ωστόσο την αρμοδιότητα της Επιτροπής για την εξέταση των ατομικών προσφυγών (άρθρο 25) καθώς και την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου (άρθρο 46) δυνάμει **δηλώσεων** των συμβαλλομένων Μερών ως προς τούτο. Οι εν λόγω δηλώσεις μπορούσαν πράγματι να προβλέπουν περιορισμούς, ιδίως χρονικούς. Σε ό,τι αφορά χώρες οι οποίες έχουν προβεί σε τέτοιες δηλώσεις, κατόπιν της ημερομηνίας της εκ μέρους τους επικύρωσης της Σύμβασης, το Δικαστήριο και η Επιτροπή δέχονται τον **χρονικό περιορισμό** της δικαιοδοσίας τους επί πραγματικών περιστατικών που έχουν λάβει χώρα **μεταξύ της έναρξης ισχύος της Σύμβασης και της σχετικής δήλωσης** (*X. κατά Ιταλίας* (déc.), *Σταμουλακάτος κατά Ελλάδας* (αριθ.1), § 32).

183. **Απουσία παρόμοιου χρονικού περιορισμού** προβλεπόμενου από τη δήλωση της Κυβέρνησης (βλέπε τη δήλωση της Γαλλίας με ημερομηνία 2 Οκτωβρίου 1981), τα όργανα της Σύμβασης δέχονται **την αναδρομική ισχύ** της αποδοχής της δικαιοδοσίας τους (Χ. κατά Γαλλίας (déc.)).

Οι **χρονικοί περιορισμοί** που καθορίζονται με τις εν λόγω δηλώσεις **παραμένουν σε ισχύ** για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου να αποφαινεται επί των προβλεπόμενων στο άρθρο 34 της Σύμβασης ατομικών προσφυγών, δυνάμει του άρθρου 6 του **Πρωτοκόλλου αριθ.11**⁴ (Blečić κατά Κροατίας [GC], § 72). Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη το παλαιό σύστημα στο σύνολό του, εκτιμά ότι έχει δικαιοδοσία από την πρώτη δήλωση που αναγνωρίζει το δικαίωμα ατομικής προσφυγής ενώπιον της Επιτροπής, παρά τον διαδραμόντα χρόνο μεταξύ αυτής της δήλωσης και της αναγνώρισης της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου (Cankozak κατά Τουρκίας, § 26, Yorgiyadis κατά Τουρκίας^{*}, § 24, Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας [GC], § 133).

β) Στιγμιαία πραγματικά περιστατικά προγενέστερα ή μεταγενέστερα της έναρξης ισχύος ή της δήλωσης

184. Η χρονική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου πρέπει να καθορίζεται με γνώμονα τα πραγματικά περιστατικά που στοιχειοθετούν την επικαλούμενη επέμβαση. Για την τεκμηρίωση της χρονικής δικαιοδοσίας του, είναι ουσιώδες να εντοπίζεται σε κάθε δεδομένη υπόθεση η ακριβής θέση μέσα στο χρόνο της επικαλούμενης επέμβασης. Το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη ως προς τούτο τόσο τα πραγματικά περιστατικά για τα οποία παραπονείται ο προσφεύγων όσο και την εμβέλεια του δικαιώματος που εγγυάται η Σύμβαση και του οποίου η παραβίαση προβάλλεται (Blečić

⁴ «Όταν ένα Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος έχει αναγνωρίσει την αρμοδιότητα της Επιτροπής ή τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου με την προβλεπόμενη στο πρώην άρθρο 25 ή στο πρώην άρθρο 46 της Σύμβασης δήλωση, μόνο για τις μεταγενέστερες υποθέσεις, ή για τις υποθέσεις που βασίζονται σε πραγματικά περιστατικά μεταγενέστερα της εν λόγω δήλωσης, ο περιορισμός αυτός θα συνεχίζει να εφαρμόζεται επί της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου βάσει του παρόντος Πρωτοκόλλου».

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

κατά Κροατίας [GC], § 82, και *Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας* [GC], § 131).

185. Όταν εφαρμόζει αυτό το κριτήριο στις διάφορες προγενέστερες ή μεταγενέστερες της κρίσιμης ημερομηνίας δικαστικές αποφάσεις, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την **οριστική απόφαση η οποία είναι αφ'εαυτής ικανή να έχει προσβάλει τα δικαιώματα του προσφεύγοντος** (απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου αποφαινόμενου επί της λύσης της μίσθωσης της προσφεύγουσας, *Blečić κατά Κροατίας* [GC], § 85, ή απόφαση του εφετείου, βλέπε *Mrkic κατά Κροατίας** (déc.)), παρά την ύπαρξη **μεταγενέστερων ενδίκων μέσων, των οποίων μοναδικό αποτέλεσμα ήταν να επιτρέψουν την συνέχιση της προσβολής του δικαιώματος** (μεταγενέστερη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, επικυρούσα την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου, *Blečić κατά Κροατίας* [GC], § 85, ή δύο αποφάσεις εκδοθείσες από το Ανώτατο Δικαστήριο και το Συνταγματικό Δικαστήριο, *Mrkic κατά Κροατίας** (déc.)).

Η μετέπειτα αποτυχία ενδίκων μέσων ασκηθέντων με σκοπό την επανόρθωση της προσβολής του δικαιώματος δεν μπορεί να τοποθετήσει την προσβολή αυτή εντός της κατά χρόνο δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου (*Blečić κατά Κροατίας* [GC], §§ 77-79). Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε εκ νέου ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν υποχρεούνται να εφαρμόσουν αναδρομικά τη Σύμβαση επί παραβιάσεων που έλαβαν χώρα πριν από την κρίσιμη ημερομηνία (*Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας* [GC], § 130).

Παραδείγματα υποθέσεων:

186. Επεμβάσεις σε δικαιώματα προγενέστερες της κρίσιμης ημερομηνίας και μεταγενέστερες οριστικές δικαστικές αποφάσεις: *Meltex Ltd κατά Αρμενίας** (déc.).

Επεμβάσεις μεταγενέστερες της κρίσιμης ημερομηνίας: *Lepojić κατά Σερβίας**, § 45, *Filipović κατά Σερβίας**, § 33.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Χρήση αποδεικτικών στοιχείων που προκύπτουν από περιπτώσεις κακομεταχείρισης προγενέστερες της κρίσιμης ημερομηνίας σε μεταγενέστερες δικαστικές αποφάσεις: Haroutyounian κατά Αρμενίας, § 50.

Αίτηση ακύρωσης τίτλου κυριότητας ασκηθείσα πριν από την κρίσιμη ημερομηνία αλλά περατωθείσα κατόπιν αυτής (Turgut και λοιποί κατά Τουρκίας, § 73). Ημερομηνία οριστικής ακύρωσης ενός τίτλου κυριότητας: Fener Rum Patrikligi (Οικουμενικό Πατριαρχείο) κατά Τουρκίας (déc.).

187. Βλέπε ομοίως:

- ερήμην καταδίκη του προσφεύγοντος από τα ελληνικά δικαστήρια πριν από τη δήλωση της Ελλάδας κατά το άρθρο 25, παρά την ύπαρξη ενός, τελικώς απορριφθέντος, ενδίκου μέσου το οποίο είχε ως αντικείμενο την εν λόγω καταδίκη κατόπιν αυτής της ημερομηνίας (Σταμουλακάτος κατά Ελλάδας (αριθ.1), § 33),

- σιωπηρή απόφαση, εκδοθείσα από την Κεντρική Εκλογική Επιτροπή πριν από την επικύρωση, απορρίπτουσα το αίτημα του προσφεύγοντος να υπογράψει μία αναφορά χωρίς να έχει τοποθετηθεί σφραγίδα στο διαβατήριό του, ενώ η διαδικασία που κινήθηκε κατόπιν της αίτησής του διεξήχθη μετά από αυτή την ημερομηνία (Kadikis κατά Αιτονίας (déc.)),

- απόλυση του προσφεύγοντος και αστική αγωγή ασκηθείσα από αυτόν πριν από την επικύρωση, ακολουθούμενη από την απόφαση που εξέδωσε το Συνταγματικό Δικαστήριο κατόπιν αυτής της ημερομηνίας (Ιovanović κατά Κροατίας (déc.)),

- υπουργική απόφαση η οποία είχε μεταφέρει τη διαχείριση της επιχείρησης των προσφευγόντων σε ένα συμβούλιο διορισθέν από τον υπουργό Οικονομίας στερώντας τους το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, ενώ η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου που απέρριπτε την αίτηση των προσφευγόντων είχε εκδοθεί μετά από την κρίσιμη ημερομηνία (Κεφαλάς και λοιποί κατά Ελλάδας, § 45),

- καταδίκη προσφεύγοντος μεταγενέστερη της σχετικής δήλωσης στη βάση του άρθρου 46, για δηλώσεις σε δημοσιογράφους πριν από την ημερομηνία αυτή (Zana κατά Τουρκίας, § 42),

- έρευνα στα γραφεία της επιχείρησης του προσφεύγοντος και κατάσχεση εγγράφων, παρά το γεγονός ότι η μετέπειτα διαδικασία ήταν μεταγενέστερη της επικύρωσης (Veeber κατά Εσθονίας (αριθ.1), § 55, βλέπε επίσης Kikots και Kikota κατά Λετονίας (déc.)).

188. Εν τούτοις, αν ο προσφεύγων προβάλλει μία ξεχωριστή αιτίαση σχετικά με τη συμβατότητα των μεταγενέστερων διαδικασιών προς ένα άρθρο της Σύμβασης, το Δικαστήριο μπορεί να αναγνωρίσει την αρμοδιότητά του *ratione temporis* αναφορικά με αυτά τα ένδικα μέσα (αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου αφορώσα απόφαση του πρωτοδικείου να θέσει τέλος στην έκδοση και διανομή μίας εφημερίδας, Kerimon κατά Αζερμπαϊτζάν* (déc.)).

189. Η αρχή και τα κριτήρια που καθιερώθηκαν στην απόφαση Blečić κατά Κροατίας [GC] είναι γενικής φύσης. Ο συγκεκριμένος χαρακτήρας ορισμένων δικαιωμάτων, όπως εκείνα που εγγυώνται τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εφαρμογή αυτών των κριτηρίων (Šilih κατά Σλοβενίας [GC], § 147).

3. Ειδικές καταστάσεις

α) Συνεχιζόμενες παραβιάσεις

190. Τα όργανα της Σύμβασης δέχονται την επέκταση της δικαιοδοσίας τους *ratione temporis* επί καταστάσεων **συνεχιζόμενης παραβίασης οι οποίες άρχισαν πριν την έναρξη ισχύος της Σύμβασης, αλλά εξακολουθούν κατόπιν της ημερομηνίας αυτής** (De Becker κατά Βελγίου (déc.)).

191. Το Δικαστήριο ακολούθησε αυτή την προσέγγιση σε πολυάριθμες υποθέσεις σχετικές με το **δικαίωμα κυριότητας**:

- παράνομη και συνεχιζόμενη κατοχή από το Ναυτικό ενός οικοπέδου που ανήκε στους προσφεύγοντες, χωρίς αποζημίωση (Παπαμιχαλόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδα, § 40),

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

- μη δυνατότητα πρόσβασης, για τον προσφεύγοντα, στο ακίνητό του το οποίο βρισκόταν στο βόρειο τμήμα της Κύπρου (Δοϊζίδου κατά Τουρκίας, §§ 46-47),

- απουσία οριστικής αποζημίωσης για κρατικοποιημένα περιουσιακά στοιχεία (Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão και λοιποί κατά Πορτογαλίας, § 43),

- συνεχής μη δυνατότητα της προσφεύγουσας να επανακτήσει την κυριότητα του ακινήτου της και να εισπράττει ένα ικανοποιητικό μίσθωμα για την εκμίσθωση της οικίας της, η οποία απορρέει από μία νομοθεσία η οποία ίσχυε πριν και κατόπιν της επικύρωσης του Πρωτοκόλλου αριθ.1 από την Πολωνία (Hutten-Czapska κατά Πολωνίας [GC], §§ 152-153).

192. **Όρια:** το απλό γεγονός της **αποστέρησης** ενός ατόμου από την οικία του ή το **περιουσιακό στοιχείο** του αποτελεί εν τούτοις, κατ'αρχήν, μία «**στιγμιαία πράξη**», η οποία δεν παράγει μία συνεχιζόμενη κατάσταση «**αποστέρησης ενός δικαιώματος**» (Blečić κατά Κροατίας [GC], § 86 και παραπομπές). Για τη συγκεκριμένη περίπτωση αποστερήσεων ιδιοκτησίας μεταγενέστερων του 1945 δυνάμει ενός προηγούμενου καθεστώτος, βλέπε τις παρατιθέμενες παραπομπές στην απόφαση Preussische Treuhand GmbH & Co. Kg a. A. κατά Πολωνίας* (déc.), §§ 55-62.

193. Ο συνεχής χαρακτήρας μίας παραβίασης μπορεί να διαπιστωθεί ως προς οποιοδήποτε άλλο άρθρο της Σύμβασης (αναφορικά με το άρθρο 2 και τη θανατική ποινή στην οποία είχαν καταδικασθεί οι προσφεύγοντες πριν από την κρίσιμη ημερομηνία, βλέπε Παστσι και λοιποί κατά Μολδαβίας και Ρωσίας [GC], §§ 406-408).

β) Υποχρέωση απορρέουσα από το άρθρο 2 περί διερεύνησης ενός θανάτου: διαδικασίες σχετιζόμενες με πραγματικά περιστατικά μη εμπύπτοντα στην κατά χρόνο δικαιοδοσία.

194. Αναφορικά με τη **θετική υποχρέωση διεξαγωγής αποτελεσματικής έρευνας** η οποία απορρέει από το **άρθρο 2** της

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Σύμβασης, το Δικαστήριο την έχει θεωρήσει ως μία διακριτή υποχρέωση η οποία μπορεί να επιβληθεί στο Κράτος, ακόμη κι όταν ο θάνατος είναι προγενέστερος της κρίσιμης ημερομηνίας. Το Δικαστήριο έχει θέσει την αρχή της κατά χρόνο δικαιοδοσίας του προκειμένου να εξακριβώνει την τήρηση της απορρέουσας από το άρθρο 2 υποχρέωσης διεξαγωγής έρευνας σχετικά με ένα θάνατο ο οποίος επήλθε προγενέστερα από την περίοδο που καλύπτει η δικαιοδοσία του, δικαιοδοσία η οποία καλύπτει τις μεταγενέστερες αυτής της ημερομηνίας πράξεις/παραλείψεις της διαδικασίας έρευνας, και τούτο, εντός ορισμένων ορίων, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της ασφάλειας του δικαίου (*Şilih κατά Σλοβενίας* [GC], §§ 159-167, ιδίως 161-163 – η υπόθεση αφορά ένα θάνατο προγενέστερο της κρίσιμης ημερομηνίας ενώ τα κενά ή οι παραλείψεις στη διεξαγωγή της έρευνας είναι μεταγενέστερα αυτής). Προκειμένου να καθίστανται εφαρμοστέες οι επιβαλλόμενες από το άρθρο 2 υποχρεώσεις διεξαγωγής έρευνας, πρέπει να αποδεικνύεται ότι ένα σημαντικό μέρος των ενεργειών της έρευνας πραγματοποιήθηκαν ή έπρεπε να πραγματοποιηθούν μετά την επικύρωση της Σύμβασης από τη σχετική χώρα. Πράγματι, η έρευνα την οποία απαιτεί το άρθρο 2 υπό το σχετικό σκέλος του δεν αποτελεί διαδικασία επανόρθωσης για τους σκοπούς του άρθρου 35.

γ) Υποχρέωση απορρέουσα από το άρθρο 2 περί διερεύνησης εξαφανίσεων οι οποίες έλαβαν χώρα πριν από την κρίσιμη ημερομηνία

195. Η υποχρέωση διερεύνησης μίας ύποπτης εξαφάνισης διαφέρει από εκείνη της διερεύνησης ενός ύποπτου θανάτου ή αυτοκτονίας. Η εξαφάνιση δεν έχει «στιγμιαίο» χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, όσο η τύχη του αγνοούμενου προσώπου παραμένει άγνωστη, η υποχρέωση διερεύνησης εξακολουθεί δυνητικά να υφίσταται. Η συνεχιζόμενη μη διεξαγωγή της απαιτούμενης έρευνας θα θεωρείται ως επιφέρουσα μία συνεχιζόμενη παραβίαση, ακόμη κι αν τελικώς μπορεί να τεκμαρθεί η ύπαρξη θανάτου (*Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας* [GC], §§ 148-149).

δ) Υποχρέωση απορρέουσα από το άρθρο 3

196. Η απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης *Šilih κατά Σλοβενίας* έθεσε αρχές ως προς το «διακριτό» των υποχρεώσεων διεξαγωγής έρευνας (§§ 148-163) και, ιδίως, ως προς τα δύο εφαρμοστέα κριτήρια (§§ 162-163) προκειμένου να καθορίσει τη δικαιοδοσία του *ratione temporis*, όταν τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν στο ουσιαστικό σκέλος των άρθρων 2 και 3 τοποθετούνται εκτός της καλυπτόμενης από τη δικαιοδοσία του περιόδου, ενώ τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν το σκέλος διεξαγωγής έρευνας, ήτοι τη μεταγενέστερη περίοδο, τοποθετούνται τουλάχιστον εν μέρει εντός αυτής της περιόδου (§ 148) (βλέπε τις παρατιθέμενες παραπομπές).

ε) Λήψη υπόψη προγενέστερων πραγματικών περιστατικών

197. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι μπορεί «να λαμβάνει υπόψη πραγματικά περιστατικά προγενέστερα της επικύρωσης στο μέτρο που αυτά μπορούν να θεωρηθούν ότι αποτελούν την αρχή μίας κατάστασης η οποία εξακολούθησε να υφίσταται πέραν αυτής της ημερομηνίας ή ότι είναι σημαντικά για την κατανόηση των πραγματικών περιστατικών που έλαβαν χώρα μετά από αυτή την ημερομηνία» (*Broniowski κατά Πορτογαλίας* (déc.) [GC], § 74).

στ) Εκκρεμής διαδικασία ή κράτηση

198. Μία ειδική κατάσταση γεννάται από αιτιάσεις που αφορούν τη **διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας** (άρθρο 6 § 1), η οποία κινήθηκε πριν από την επικύρωση, αλλά συνεχίζεται και μετά από αυτή την ημερομηνία. Παρόλο που η δικαιοδοσία του περιορίζεται στη μεταγενέστερη της κρίσιμης ημερομηνίας περίοδο, το Δικαστήριο έχει πολυάριθμες φορές λάβει υπόψη, προκειμένου να διαμορφώσει άποψη, πραγματικά περιστατικά τα οποία έλαβαν χώρα πριν από την ημερομηνία

αυτή (για παράδειγμα, *Humen κατά Πολωνίας* [GC], §§ 58-59, *Foti και λοιποί κατά Ιταλίας*, § 53).

Τούτο ισχύει ομοίως για τις υποθέσεις που αφορούν την **προσωρινή κράτηση** (άρθρο 5 § 3, *Klyakhin κατά Ρωσίας**, §§ 58-59) ή τις **συνθήκες κράτησης** (άρθρο 3) (*Kalashnikov κατά Ρωσίας*, § 36).

199. Αναφορικά με το **δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας**, το Δικαστήριο μπορεί να εξακριβώσει εάν οι πλημμέλειες της δίκης μπορούν να αντισταθμιστούν με τις εγγυήσεις που προσφέρει η διεξαχθείσα πριν από την κρίσιμη ημερομηνία ανάκριση (*Barberá, Messegué και Jabardo κατά Ισπανίας*, §§ 61 και 84). Πράττοντας κατ'αυτόν τον τρόπο, οι Δικαστές του Στρασβούργου αξιολογούν τη διαδικασία στο σύνολό της (βλέπε ομοίως *Kerojärvi κατά Φινλανδίας*, § 41).

200. Η αφορώσα τη διαδικασία αιτίαση που βασίζεται στο άρθρο 5 § 5 δεν μπορεί να υπαχθεί στην κατά χρόνο δικαιοδοσία του Δικαστηρίου εφόσον η στέρηση της ελευθερίας έλαβε χώρα πριν από την έναρξη ισχύος της Σύμβασης (*Korizno κατά Λετονίας* (déc.)).

ζ) Δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση δικαστικού σφάλματος

201. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι στερείται δικαιοδοσίας να εξετάσει μία αιτίαση ερειδόμενη στο άρθρο 3 του **Πρωτοκόλλου αριθ.7** σχετικά με μία καταδίκη προγενέστερη της κρίσιμης ημερομηνίας, εφόσον η ακύρωση της εν λόγω καταδίκης ήταν μεταγενέστερη της κρίσιμης ημερομηνίας (*Matveïev κατά Ρωσίας**, § 38).

Δ. Ratione materiae συμβατότητα⁵

Άρθρο 35 § 3 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

3. Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, οσάκις εκτιμά ότι η προσφυγή

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

⁵ Επικαιροποιήθηκε στις 30 Ιουνίου 2010.

είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της (...).

Άρθρο 32 §§ 1 και 2 – Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου

1. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου επεκτείνεται εφ' όλων των θεμάτων που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, που του υποβάλλονται υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τα άρθρα 33, 34, 46 και 47.

2. Σε περίπτωση αμφισβήτησης όσον αφορά τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, αποφασίζει το Δικαστήριο.

202. Η *ratione materiae* συμβατότητα μίας προσφυγής ή μίας αιτίαςης πηγάζει από την κατ'ουσίαν δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Προκειμένου μία αιτίαση να είναι *ratione materiae* παραδεκτή, **πρέπει το επικαλούμενο από τον προσφεύγοντα δικαίωμα να προστατεύεται από τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της που έχουν τεθεί σε ισχύ**. Για παράδειγμα, είναι απαράδεκτες προσφυγές σχετικές με το δικαίωμα στη χορήγηση άδειας οδήγησης (*X. κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας* (déc.)), το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό (*X. κατά Ολλανδίας* (déc.)), καθώς και το δικαίωμα εισόδου και παραμονής σε ένα συμβαλλόμενο Κράτος για άτομα που δεν είναι υπήκοοι του Κράτους αυτού (*Peñafiel Salgado κατά Ισπανίας* (déc.)), δικαιώματα τα οποία δε συμπεριλαμβάνονται, ως τέτοια, στον αριθμό των δικαιωμάτων και ελευθεριών που εγγυάται η Σύμβαση.

203. Αν και το Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να εξετάζει επικαλούμενες παραβιάσεις δικαιωμάτων που προστατεύονται από άλλα διεθνή έγγραφα, όταν ορίζει τη σημασία των όρων και των εννοιών που περιλαμβάνονται στο κείμενο της Σύμβασης, μπορεί και πρέπει να λαμβάνει υπόψη **στοιχεία διεθνούς δικαίου εκτός της Σύμβασης** (*Demir και Baykara κατά Τουρκίας* [GC], § 85).

204. Το Δικαστήριο πρέπει να εξετάζει το ζήτημα της *ratione materiae* δικαιοδοσίας του σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, ανεξαρτήτως

του αν έχει αποκλειστεί ή όχι η δυνατότητα της Κυβέρνησης να διατυπώσει ένσταση ως προς τούτο (*Tănase κατά Μολδαβίας* [GC], § 131).

205. Κηρύσσονται *ratione materiae* απαράδεκτες **οι προσφυγές που σχετίζονται με μία διάταξη της Σύμβασης η οποία έχει αποτελέσει αντικείμενο επιφύλαξης από το καθ'ου Κράτος** (βλέπε, παραδείγματος χάριν, *Kozłova και Smirnova κατά Λετονίας* (déc.)), υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω επιφύλαξη θεωρείται έγκυρη από το Δικαστήριο, βάσει του άρθρου 57 της Σύμβασης (βλέπε, για μία ερμηνευτική δήλωση κριθείσα μη έγκυρη, *Belilos κατά Ελβετίας*).

206. Επιπλέον, **το Δικαστήριο δεν έχει *ratione materiae* δικαιοδοσία να εξετάσει αν ένα συμβαλλόμενο Μέρος συμμορφώθηκε προς τις υποχρεώσεις που του επιβάλλει μία εκ των αποφάσεών του.** Δεν μπορεί να εξετάσει τέτοιου είδους αιτιάσεις χωρίς να υπεισέλθει στις αρμοδιότητες της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία εποπτεύει την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 46 § 2 της Σύμβασης. Ωστόσο, ο ρόλος της Επιτροπής των Υπουργών στον τομέα αυτό δε σημαίνει ότι τα μέτρα που λαμβάνει ένα καθ'ου Κράτος προκειμένου να θεραπεύσει τη διαπιστωθείσα από το Δικαστήριο παραβίαση δεν μπορούν να εγείρουν ένα νέο πρόβλημα, μη επιλυθέν από την απόφαση και, ως εκ τούτου, να αποτελέσουν αντικείμενο μίας νέας προσφυγής την οποία το Δικαστήριο μπορεί να κληθεί να εξετάσει (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας (αριθ.2)* [GC], § 62). Άλλως ειπείν, το Δικαστήριο μπορεί να δεχθεί μία αιτίαση σύμφωνα με την οποία η επανάληψη μίας διαδικασίας σε εθνικό επίπεδο, με σκοπό την εκτέλεση μίας εκ των αποφάσεών του, δημιούργησε μία νέα παραβίαση της Σύμβασης (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας (αριθ.2)* [GC], § 62, *Lyons κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)).

207. Δεδομένου τούτου, ο μεγάλος αριθμός των αποφάσεων με τις οποίες κηρύσσονται προσφυγές απαράδεκτες λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας αφορούν τα όρια του πεδίου εφαρμογής των άρθρων της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, ιδίως το άρθρο 6 (**δικαίωμα σε δίκαιη δίκη**), το άρθρο 8 (**δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της**

κατοικίας και της αλληλογραφίας), και το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 (προστασία της περιουσίας).

1. Η έννοια των «δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσης»

Άρθρο 6 § 1 – Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθεί δικάως (...) υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως (...)

α) Γενικές προϋποθέσεις δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 6 § 1

208. Η έννοια των «δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως» δεν μπορεί να ερμηνευθεί με απλή αναφορά στο εσωτερικό δίκαιο του εναγόμενου Κράτους. Πρόκειται για μία «αυτόνομη» έννοια η οποία απορρέει από τη Σύμβαση. Το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης εφαρμόζεται ανεξαρτήτως της ιδιότητας των διαδίκων όπως και της φύσεως του νόμου που διέπει την «αμφισβήτηση» και της αρχής που είναι αρμόδια να αποφανθεί (*Γεωργιάδης κατά Ελλάδας*, § 34).

209. Εν τούτοις, η αρχή σύμφωνα με την οποία οι αυτόνομες έννοιες που περιέχονται στη Σύμβαση πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως των παρουσών συνθηκών ζωής δεν επιτρέπει στο Δικαστήριο να ερμηνεύει το άρθρο 6 § 1 όπως εάν το επίθετο «αστικής», με τα όρια που αναγκαία το εν λόγω επίθετο θέτει στην κατηγορία των «δικαιωμάτων και υποχρεώσεων» επί της οποίας εφαρμόζεται αυτό το άρθρο, δεν περιλαμβάνονταν στο κείμενο (*Ferazzini κατά Ιταλίας* [GC], § 30).

210. Η εφαρμογή του άρθρου 6 § 1 επί αστικών υποθέσεων υπόκειται καταρχάς στην ύπαρξη μίας αμφισβήτησης («*dispute*» στην αγγλική γλώσσα). Εν συνεχεία, αυτή πρέπει να σχετίζεται με «δικαιώματα και υποχρεώσεις» για τα οποία μπορεί να λεχθεί, τουλάχιστον με υποστηρίξιμο τρόπο, ότι αναγνωρίζονται στο εθνικό δίκαιο. Τέλος, τα εν

λόγω «δικαιώματα και υποχρεώσεις» πρέπει να είναι «αστικής φύσεως» υπό την έννοια της Σύμβασης, ακόμη κι αν το άρθρο 6 δεν τους εξασφαλίζει το ίδιο κανένα συγκεκριμένο περιεχόμενο εντός της έννομης τάξης των συμβαλλομένων Κρατών.

β) Ο όρος «αμφισβήτηση»

211. Στον όρο «αμφισβήτηση» πρέπει να δοθεί ένα ορισμός κυρίως ουσιαστικός παρά τυπικός (*Le Compte, Van Leuven και De Meyere κατά Βελγίου*, § 40).

212. Η «αμφισβήτηση» πρέπει να είναι πραγματική και σοβαρή (*Sporrong και Lönnroth κατά Σουηδίας*, § 81). Η προϋπόθεση αυτή αποκλείει για παράδειγμα μία αστική αγωγή στρεφόμενη κατά της σωφρονιστικής διεύθυνσης λόγω της απλής παρουσίας στη φυλακή κρατουμένων μολυσμένων με τον ιό του HIV (*Skorobogatykh κατά Ρωσίας*⁶ (déc.)). Έτσι, το Δικαστήριο θεώρησε πραγματική μία «αμφισβήτηση» σε μία υπόθεση που αφορούσε την αίτηση με την οποία η προσφεύγουσα καλούσε τον εισαγγελέα να ασκήσει αίτηση αναίρεσης. Έκρινε πράγματι ότι το διάβημα αυτό αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος του συνόλου της διαδικασίας με στόχο την αποζημίωση της ενδιαφερόμενης ως πολιτικώς ενάγουσας (*Γώρου κατά Ελλάδας (αριθ.2)*, § 35).

213. Η αμφισβήτηση μπορεί να αφορά τόσο την ύπαρξη αυτή καθαυτή ενός δικαιώματος όσο και την έκτασή του ή τους τρόπους άσκησής του (*Bentham κατά Ολλανδίας*, § 32). Μπορεί ομοίως να αφορά πραγματικά στοιχεία.

214. Η έκβαση της διαδικασίας πρέπει να είναι άμεσα καθοριστική για το εν λόγω δικαίωμα. Συνεπώς, μία ασήμαντη σχέση ή τυχόν μακρινές συνέπειες δεν επαρκούν για την εφαρμογή του άρθρου 6 § 1. Για παράδειγμα, το Δικαστήριο θεώρησε ότι το ένδικο μέσο με το οποίο οι προσφεύγοντες είχαν αμφισβητήσει τη νομιμότητα της παράτασης της άδειας εκμετάλλευσης ενός πυρηνικού σταθμού δεν ενέπιπτε στο πεδίο του άρθρου 6 § 1, διότι η σχέση μεταξύ της απόφασης περί παράτασης της

⁶ Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

άδειας και του δικαιώματος των προσφευγόντων στην προστασία της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της περιουσίας τους ήταν «*υπερβολικά ασήμαντη και μακρινή*», λόγω μη απόδειξης από τους προσφεύγοντες ότι βρίσκονταν εκτεθειμένοι σε μία όχι μόνο συγκεκριμένη απειλή, αλλά κυρίως άμεση (*Balmer-Schafroth και λοιποί κατά Ελβετίας*, § 40, βλέπε, πιο πρόσφατα, *Sdruzeni Jihoceske Matky κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.)). Ομοίως, η διαδικασία που εισήγαγαν δύο υπάλληλοι του δημοσίου τομέα για να αμφισβητήσουν τον διορισμό ενός εκ των συναδέλφων τους μπορούσε να έχει μόνο μακρινές συνέπειες επί των αστικής φύσεως δικαιωμάτων τους (πιο συγκεκριμένα, το δικό τους δικαίωμα για διορισμό – βλέπε *Revel και Mora κατά Γαλλίας* (déc.))

215. Αντιθέτως, το Δικαστήριο έκρινε εφαρμοστέο το άρθρο 6 § 1 σε μία υπόθεση που αφορούσε την κατασκευή ενός φράγματος που θα συνεπαγόταν την πλημμύρα του χωριού των προσφευγόντων (*Gorraiz Lizarraga και λοιποί κατά Ισπανίας*, § 46) και σε μία υπόθεση σχετική με τη χορήγηση άδειας εκμετάλλευσης ενός χρυσωρυχείου με χρήση της μεθόδου έκπλυσης κυανίου πλησίον των χωριών των προσφευγόντων (*Taşkin και λοιποί κατά Τουρκίας*, § 133). Πιο πρόσφατα, σε μία υπόθεση που αφορούσε προσφυγή ασκηθείσα από έναν τοπικό σύλλογο προστασίας του περιβάλλοντος με σκοπό την ακύρωση μίας πολεοδομικής άδειας, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προβληθείσα από το εν λόγω νομικό πρόσωπο αμφισβήτηση είχε επαρκή σχέση με το δικαίωμα που αυτό διεκδικούσε, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της ιδιότητας του προσφεύγοντος και των ιδρυτικών μελών του, καθώς και του κατ'ουσίαν και γεωγραφικά περιορισμένου στόχου που επεδίωκε το εν λόγω νομικό πρόσωπο (*L'Erabliere A.S.B.L. κατά Βελγίου*, §§ 28-30).

γ) Ύπαρξη δικαιώματος αναγνωρισμένου κατά τρόπο υποστηρίξιμο στο εθνικό δίκαιο

216. Το άρθρο 6 δεν εξασφαλίζει σε ένα «δικαίωμα» κανένα συγκεκριμένο περιεχόμενο εντός της έννομης τάξης των συμβαλλομένων Κρατών και το Δικαστήριο πρέπει, καταρχήν, να παραπέμπει στο εθνικό

δίκαιο προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη ενός δικαιώματος. Το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί ότι δικαιώματα όπως το δικαίωμα στη ζωή, την υγεία, σε ένα υγιές περιβάλλον και στην περιουσία αναγνωρίζονται στο εθνικό δίκαιο (Αθανάσογλου και λοιποί κατά Ελβετίας [GC], § 44).

217. Το εν λόγω δικαίωμα πρέπει να έχει μία νομική βάση στην εσωτερική έννομη τάξη. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να δημιουργήσει, μέσω της ερμηνείας του άρθρου 6 § 1, ένα ουσιαστικό δικαίωμα αστικής φύσης το οποίο στερείται οποιασδήποτε νομικής βάσης εντός του αντίστοιχου Κράτους (Fayed κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 65).

218. Εν τούτοις, το αν ένα πρόσωπο έχει, σε εθνικό επίπεδο, μία αξίωση η οποία θα μπορούσε να διεκδικηθεί δικαστικά μπορεί να εξαρτάται όχι μόνο από το ουσιαστικό περιεχόμενο, για την ακρίβεια, του επίμαχου δικαιώματος αστικής φύσης όπως το ορίζει το εθνικό δίκαιο, αλλά και από την ύπαρξη δικονομικών φραγμών («*procedural bars*») που εμποδίζουν ή περιορίζουν τις δυνατότητες προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου για πιθανά παράπονα. Επί αυτής της τελευταίας κατηγορίας υποθέσεων, το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης μπορεί να εφαρμοστεί (Al-Adsani κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], §§ 46-47, Fogarty κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 25). Εν τούτοις, το άρθρο 6 δεν μπορεί, καταρχήν, να εφαρμοστεί στους ουσιαστικούς περιορισμούς ενός δικαιώματος καθιερωθέντος από την εσωτερική νομοθεσία (Roche κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 119).

219. Προκειμένου να αξιολογηθεί αν υφίσταται ένα «δικαίωμα» αστικής φύσης και να καθορισθεί ποιος είναι ο χαρακτηρισμός – ουσιαστικός ή δικονομικός – που πρέπει να δοθεί σε έναν περιορισμό, πρέπει καταρχάς να λαμβάνεται υπόψη η διατύπωση των διατάξεων του εθνικού δικαίου και ο τρόπος με τον οποίο αυτές έχουν ερμηνευθεί από τα εθνικά δικαστήρια (Masson και Van Zon κατά Ολλανδίας, § 49). Πέραν των φαινομένων, πρέπει να εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο ο εσωτερικός νόμος χαρακτηρίζει τον συγκεκριμένο περιορισμό και να γίνεται εστίαση στην πραγματικότητα (Van Droogenbroeck κατά Βελγίου, § 38). Τέλος, μία οριστική δικαστική απόφαση δεν αφαιρεί πάντοτε αναδρομικά από τις αιτιάσεις των προσφευγόντων τον υποστηρίξιμο χαρακτήρα τους (Le Calvez

κατά Γαλλίας, § 56). Έτσι, η περιορισμένη εμβέλεια του δικαστικού ελέγχου μίας πράξης εξωτερικής πολιτικής (αεροπορικοί βομβαρδισμοί του ΝΑΤΟ στη Σερβία) δεν μπορεί να αφαιρέσει αναδρομικά από τις αιτιάσεις των προσφευγόντων που στρέφονται κατά του Κράτους τον υποστηρίξιμο χαρακτήρα τους, καθώς τα εθνικά δικαστήρια κλήθηκαν να αποφανθούν πρώτα επί αυτού του ζητήματος (Marković και λοιποί κατά Ιταλίας [GC], §§ 100-102).

220. Εφαρμόζοντας το διαχωρισμό μεταξύ ουσιαστικών περιορισμών και δικονομικών εμποδίων υπό το φως των κριτηρίων αυτών, το Δικαστήριο αναγνώρισε, για παράδειγμα, ότι ενέπιπταν στο πεδίο του άρθρου 6 § 1 αστικές αγωγές για αμέλεια στρεφόμενες κατά της αστυνομίας (Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου) ή κατά τοπικών αρχών (Z. και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC]) και εξέτασε αν ένας συγκεκριμένος περιορισμός (ασυλία από διώξεις ή απαλλαγή από ευθύνη) πληρούσε τις προϋποθέσεις αναλογικότητας ως προς το άρθρο 6 § 1. Επιπλέον, απεφάνθη ότι η απαλλαγή του Στέμματος από οποιαδήποτε αστική ευθύνη έναντι των μελών των ενόπλων δυνάμεων απέρρευε από έναν ουσιαστικό περιορισμό και ότι το εσωτερικό δίκαιο δεν αναγνώριζε συνεπώς ένα «δικαίωμα» υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (Roche κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 124).

221. Οι προσφεύγοντες πρέπει ομοίως να μπορούν να διεκδικήσουν με υποστηρίξιμο τρόπο τα αναγνωρισθέντα στο εθνικό δίκαιο δικαιώματα. Το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι ενώσεις μπορούσαν ομοίως να τυγχάνουν της προστασίας του άρθρου 6 § 1 εφόσον επεδίωκαν να υπερασπιστούν τα συγκεκριμένα δικαιώματα και συμφέροντα των μελών τους (Gorraiz Lizarraga και λοιποί κατά Ισπανίας, § 45), ή ακόμα συγκεκριμένα δικαιώματα των οποίων το σεβασμό μπορούσαν να διεκδικήσουν ως νομικά πρόσωπα (όπως το δικαίωμα του «κοινού» στην πληροφόρηση ή τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον – βλέπε Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox – Collectif Stop Melox et Mox κατά Γαλλίας (déc.), ή όταν η αγωγή της ένωσης δεν μπορεί να θεωρηθεί *actio popularis* (L'Erabliere A.S.B.L. κατά Βελγίου).

222. Όταν μία νομοθεσία υποβάλλει σε ορισμένες προϋποθέσεις την είσοδο σε μία εργασία ή ένα επάγγελμα, ο ενδιαφερόμενος ο οποίος πληροί αυτές κατέχει ένα δικαίωμα πρόσβασης στην εν εργασία ή το επάγγελμα (*De Moor κατά Βελγίου*, § 43). Για παράδειγμα, όταν ένας προσφεύγων μπορεί να ισχυρισθεί, με υποστηρίξιμο τρόπο, ότι πληροί τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος προκειμένου να εγγραφεί στον ιατρικό σύλλογο, το άρθρο 6 έχει εφαρμογή (*Chevrol κατά Γαλλίας*, § 55, βλέπε, *a contrario*, *Bouilloc κατά Γαλλίας* (déc.)). Σε κάθε περίπτωση, εφόσον η νομιμότητα μίας διαδικασίας η οποία αφορούσε ένα δικαίωμα αστικής φύσης μπορούσε να αμφισβητηθεί μέσω ενδίκου μέσου, το οποίο ασκήθηκε από τον προσφεύγοντα, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι προέκυψε μία «αμφισβήτηση» σχετική με ένα «δικαίωμα αστικής φύσης», ακόμη κι αν οι εθνικές αρχές έκριναν τελικώς ότι ο προσφεύγων δεν πληρούσε τις απαιτούμενες προϋποθέσεις (παράδειγμα: δικαίωμα συνέχισης της ειδικότητάς της στην ιατρική την οποία η προσφεύγουσα είχε ξεκινήσει στην αλλοδαπή *Kök κατά Τουρκίας*, § 37).

δ) «Αστική» φύση του δικαιώματος

223. Η εξέταση περί αστικής ή μη φύσης ενός δικαιώματος υπό το φως της Σύμβασης πρέπει να πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη όχι το νομικό χαρακτηρισμό, αλλά το ουσιαστικό περιεχόμενο και τα αποτελέσματα που αποδίδει σε αυτό το εθνικό δίκαιο του επίμαχου Κράτους. Εναπόκειται στο Δικαστήριο, κατά την άσκηση του ελέγχου του, να λαμβάνει ομοίως υπόψη το αντικείμενο και τον σκοπό της Σύμβασης, καθώς και τα συστήματα εθνικού δικαίου των άλλων συμβαλλομένων Κρατών (*König κατά Γερμανίας*, § 89).

224. Καταρχήν, η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 σε διαφορές μεταξύ ιδιωτών οι οποίες χαρακτηρίζονται αστικές στο εθνικό δίκαιο δεν προσφέρεται για αμφισβήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου (για μία υπόθεση δικαστικού χωρισμού, βλέπε *Airey κατά Ιρλανδίας*, § 21).

ε) Δικαίωμα ιδιωτικής φύσης: η περιουσιακή διάσταση

225. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 οι διαδικασίες οι οποίες, στο εθνικό δίκαιο, υπάγονται στο «δημόσιο δίκαιο» και των οποίων η έκβαση είναι καθοριστική για δικαιώματα και υποχρεώσεις ιδιωτικής φύσης. Οι εν λόγω διαδικασίες μπορούν για παράδειγμα να αφορούν την άδεια πώλησης ενός οικοπέδου (*Ringelsen κατά Αυστρίας*, § 94), την εκμετάλλευση μίας ιδιωτικής κλινικής (*König κατά Γερμανίας*, §§ 94-95), μία οικοδομική άδεια (βλέπε, για παράδειγμα, *Sporrong και Lönnroth κατά Σουηδίας*, § 79), την κυριότητα και χρήση ενός θρησκευτικού κτιρίου (*Paroisse Greco Catholique Sâmbata Bihor κατά Ρουμανίας*, § 65), μία διοικητική άδεια σχετικά με τους όρους άσκησης μίας δραστηριότητας (*Bentham κατά Ολλανδίας*, § 36) ή μία άδεια πρατηρίου οιοπνευματωδών ποτών (*Tre Traktörer AB κατά Σουηδίας*, § 43). Το άρθρο 6 έχει εφαρμογή, επί της ίδιας βάσης, σε πειθαρχικές διαδικασίες οι οποίες διεξάγονται ενώπιον επαγγελματικών φορέων και των οποίων αντικείμενο είναι το δικαίωμα άσκησης ενός επαγγέλματος (*Le Compte, Van Leuven και De Meyere κατά Βελγίου*), σε μία αγωγή κατά του Κράτους για αμέλεια (*X. κατά Γαλλίας*), σε μία αίτηση ακύρωσης μίας διοικητικής απόφασης παραβιάζουσας τα δικαιώματα του προσφεύγοντος (*De Geouffre de la Pradelle κατά Γαλλίας*), σε μία διοικητική διαδικασία περί απαγόρευσης της αλιείας εντός ζωνών που ανήκαν στους προσφεύγοντες (*Alatulkkila και λοιποί κατά Φινλανδίας**, § 49) και σε μία διαδικασία ανάθεσης διαγωνισμού της οποίας αντικείμενο αποτελεί ένα δικαίωμα αστικής φύσης – όπως το δικαίωμα για μη διάκριση λόγω των θρησκευτικών πεποιθήσεων ή των πολιτικών απόψεων κατά την υποβολή προσφοράς για συμβάσεις δημοσίων έργων (*Tinnelly & Sons και λοιποί και McElduff και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 61, βλέπε, *a contrario*, *I.T.C. κατά Μάλτας** (déc.)).

226. Το άρθρο 6 § 1 έχει εφαρμογή επί μίας μήνυσης με παράσταση πολιτικής αγωγής (*Perez κατά Γαλλίας* [GC], §§ 70-71), εκτός από την

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

περίπτωση μίας αστικής αγωγής κινηθείσας με σκοπό την τιμωρία ή την προσωπική εκδίκηση (Σιγάλας κατά Ελλάδας, § 29). Η Σύμβαση δεν εγγυάται ως τέτοιο το δικαίωμα ποινικής δίωξης ή καταδίκης τρίτων. Προκειμένου να υπεισέρχεται στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, το εν λόγω δικαίωμα πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύεται με την εκ μέρους του θύματος άσκηση του δικαιώματός του να ασκήσει την αγωγή, αστική από την φύση της, που προσφέρεται από το εθνικό δίκαιο, έστω και ενόψει της επίτευξης μιας συμβολικής επανόρθωσης ή της προστασίας ενός δικαιώματος αστικής φύσεως, όπως, για παράδειγμα, το δικαίωμα της απόλαυσης μιας «καλής φήμης» (Perez κατά Γαλλίας [GC], § 70, βλέπε ομοίως Γώρου κατά Ελλάδας (αριθ.2), § 24). Συνεπώς, το άρθρο 6 εφαρμόζεται επί μίας διαδικασίας με παράσταση πολιτικής αγωγής από τη στιγμή που το πρόσωπο δηλώσει ότι παρίσταται ως πολιτική αγωγή, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος έχει παραιτηθεί με τρόπο σαφή από το δικαίωμα αποζημίωσης.

227. Το άρθρο 6 § 1 έχει ομοίως εφαρμογή επί μίας αστικής αγωγής αποζημίωσης για κακομεταχείριση που προβάλλεται ότι διαπράχθηκε από εκπροσώπους του Κράτους (Aksoy κατά Τουρκίας, § 92).

στ) Επέκταση επί άλλων ειδών αμφισβητήσεων

228. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 6 § 1 είναι εφαρμοστέο επί αμφισβητήσεων που αφορούν κοινωνικά ζητήματα, ιδίως επί μίας διαδικασίας σχετικής με την απόλυση ενός εργαζομένου από μία ιδιωτική επιχείρηση (Buchholz κατά Γερμανίας), μίας διαδικασίας σχετικής με τη χορήγηση παροχών κοινωνικής ασφάλισης (Feldbrugge κατά Ολλανδίας) ή με επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας, ακόμη και στο πλαίσιο ενός μη ανταποδοτικού συστήματος (Salesi κατά Ιταλίας), και επί μίας διαδικασίας για την υποχρέωση καταβολής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (Schouten και Meldrum κατά Ολλανδίας). Στις υποθέσεις αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα στοιχεία ιδιωτικού δικαίου υπερείχαν έναντι εκείνων δημοσίου δικαίου. Επιπλέον, έκρινε ότι υφίσταντο ομοιότητες μεταξύ του δικαιώματος σε επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας και του δικαιώματος

αποζημίωσης από ένα ιδιωτικό ίδρυμα λόγω διωγμών από τους ναζί (Wos κατά Πολωνίας, § 76).

229. Οι αμφισβητήσεις που αφορούν δημοσίους υπαλλήλους εμπίπτουν καταρχήν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 1. Στην απόφαση Pellegrin (Pellegrin κατά Γαλλίας [GC], §§ 64-71), το Δικαστήριο υιοθέτησε ένα «*λειτουργικό*» κριτήριο. Στην απόφασή του Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας [GC], §§ 50-62, αποφάσισε να ακολουθήσει μία νέα προσέγγιση. Η αρχή είναι στο εξής ότι θα υπάρχει παραδοχή περί της εφαρμογής του άρθρου 6 και θα εναπόκειται στο εναγόμενο Κράτος να αποδείξει, κατά πρώτον, ότι σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ένας προσφεύγων-δημόσιος υπάλληλος δεν έχει δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο και, κατά δεύτερον, ότι ο αποκλεισμός των εγγυώμενων στο άρθρο 6 δικαιωμάτων είναι βάσιμος αναφορικά με τον εν λόγω δημόσιο υπάλληλο. Αν ο προσφεύγων είχε πρόσβαση σε δικαστήριο δυνάμει του εθνικού δικαστηρίου, το άρθρο 6 έχει εφαρμογή (ακόμη και επί εν ενεργεία στρατιωτικών και επί των αιτήσεών τους ενώπιον των στρατιωτικών δικαστηρίων· βλέπε, ως προς τούτο, Pridatchenko και λοιποί κατά Ρωσίας*, § 47). Αναφορικά με το δεύτερο κριτήριο, ο αποκλεισμός πρέπει να βασίζεται σε «*αντικειμενικούς λόγους συνδεδεμένους με το συμφέρον του Κράτους*», γεγονός που υποχρεώνει το Κράτος να αποδεικνύει ότι το αντικείμενο της εν λόγω διαφοράς σχετίζεται με την άσκηση της δημόσιας εξουσίας ή ότι αμφισβητεί την ειδική σχέση μεταξύ του δημοσίου υπαλλήλου και του Κράτους. Ως εκ τούτου, τίποτα κατ'αρχήν δε δικαιολογεί τον αποκλεισμό από τις εγγυήσεις του άρθρου 6 κοινών εργατικών διαφορών – όπως εκείνες που αφορούν μισθούς, αποζημιώσεις ή άλλα δικαιώματα αυτού του είδους – λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα της σχέσης μεταξύ του ενδιαφερόμενου δημοσίου υπαλλήλου και του εν λόγω Κράτους (βλέπε, για παράδειγμα, τη διαφορά που αφορούσε το δικαίωμα του προσωπικού της αστυνομίας σε μία ειδική αποζημίωση στην υπόθεση Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας [GC]). Προσφάτως, υπό το φως των διατυπωθέντων κριτηρίων στην απόφαση Eskelinen, το Δικαστήριο κήρυξε εφαρμοστέο το άρθρο 6 § 1 επί της διαδικασίας περί καταχρηστικής

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

απόλυσης που κίνησε μία υπάλληλος πρεσβείας (γραμματέας και τηλεφωνήτρια στην πρεσβεία της Πολωνίας, βλέπε *Cudak κατά Λιθουανίας* [GC], §§ 44-47), επί μίας διαδικασίας σχετικά με το δικαίωμα σε μία θέση βοηθού βουλευτή (*Savino και λοιποί κατά Ιταλίας*), και επί μίας πειθαρχικής διαδικασίας σε βάρος ενός δικαστή (*Olujić κατά Κροατίας*^{*}).

230. Οι διαφορές που εισάγονται ενώπιον ενός συνταγματικού δικαστηρίου μπορούν ομοίως να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 εφόσον η συνταγματική διαδικασία έχει καθοριστικό αντίκτυπο επί της έκβασης της διαφοράς (αναφορικά με ένα δικαίωμα «αστικής φύσεως») ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων (*Ruiz-Mateos κατά Ισπανίας*).

231. Τέλος, το άρθρο 6 έχει ομοίως εφαρμογή επί άλλων ζητημάτων τα οποία δεν έχουν αμιγώς περιουσιακό χαρακτήρα, όπως τα περιβαλλοντικά ζητήματα, όπου μπορούν να προκύψουν αμφισβητήσεις σχετικά με το δικαίωμα στη ζωή, στην υγεία ή σε ένα υγιές περιβάλλον (*Taşkin και λοιποί κατά Τουρκίας*), η τοποθέτηση παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες (*McMichael κατά Ηνωμένου Βασιλείου*), το δικαίωμα στην ελευθερία (*Laidin κατά Γαλλίας (αριθ.2)*), οι περιορισμοί στα δικαιώματα των κρατουμένων (για παράδειγμα διαφορές σχετικές με τους περιορισμούς στους οποίους υποβάλλονται οι κρατούμενοι οι οποίοι κρατούνται σε πτέρυγες υψίστης ασφαλείας (*Enea κατά Ιταλίας* [GC], §§ 97-107), ή μία πειθαρχική διαδικασία με αποτέλεσμα περιορισμούς επί των επισκέψεων μελών της οικογένειας στη φυλακή, βλέπε *Gülmez κατά Τουρκίας*^{*}, § 30), το δικαίωμα απόλαυσης μίας καλής φήμης (*Helmets κατά Σουηδίας*), το δικαίωμα πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα (*Loiseau κατά Γαλλίας* (déc.)) και τέλος, το δικαίωμα παρακολούθησης σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (*Ermine Arac κατά Τουρκίας*, §§ 18-25). Αυτή η επέκταση της εφαρμογής του άρθρου 6 επιτρέπει στο Δικαστήριο να υπαγάγει στο αστικό σκέλος της διάταξης αυτής όχι μόνο περιουσιακά αλλά και ατομικά δικαιώματα.

ζ) Εξαιρούμενες περιπτώσεις

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

232. Το γεγονός της απόδειξης του «περιουσιακού» χαρακτήρα μίας διαφοράς δεν επαρκεί αφ'εαυτού για να υπάρχει δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 υπό το αστικό σκέλος του (*Ferrazzini κατά Ιταλίας* [GC], § 25).

232. Οι φορολογικές διαδικασίες περιλαμβάνονται μεταξύ των υποθέσεων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6: οι φορολογικές υποθέσεις ανήκουν ακόμη στον σκληρό πυρήνα των προνομίων της δημόσιας εξουσίας, με το δημόσιο χαρακτήρα της σχέσης μεταξύ του φορολογούμενου και του οργανισμού να παραμένει κυρίαρχος (*Ferrazzini κατά Ιταλίας* [GC], § 29). Ομοίως αποκλείονται οι διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων που αφορούν την καταβολή δασμών (*Emesa Sugar N.V. κατά Ολλανδίας** (déc.)).

234. Το ίδιο ισχύει επί ζητημάτων μετανάστευσης, διαδικασιών χορήγησης πολιτικού ασύλου ή απέλασης (αίτηση ακύρωσης διαταγής απέλασης: βλέπε *Maaouia κατά Γαλλίας* [GC], § 38, έκδοση: βλέπε *Peñafiel Salgado κατά Ισπανίας* (déc.), αγωγή αποζημίωσης ενός αιτούντος άσυλο λόγω της άρνησης χορήγησης ασύλου σε αυτόν: βλέπε *Panjeheighalehei κατά Δανίας* (déc.), παρά τις ενδεχόμενες σοβαρές επιπτώσεις στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή ή στις προοπτικές εργασίας. Το δικαίωμα σε διαβατήριο και το δικαίωμα στην υπηκοότητα δεν αποτελούν δικαιώματα αστικής φύσης για τους σκοπούς του άρθρου 6 (*Smirnov κατά Ρωσίας** (déc.)). Εν τούτοις, το δικαίωμα ενός αλλοδαπού να ζητήσει άδεια εργασίας δύναται να εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 6, σε ό,τι αφορά τόσο τον εργοδότη όσο και τον αιτούντα, ακόμη κι αν, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ο τελευταίος δε νομιμοποιείται να ζητήσει την άδεια, υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται μόνο για ένα διαδικαστικό εμπόδιο το οποίο δεν έχει καμία επίπτωση επί της ουσίας του δικαιώματος (*Jurisc και Collegium Mehrerau κατά Αυστρίας**, §§ 54-62).

235. Σύμφωνα με την απόφαση *Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας* [GC], οι διαφορές που αφορούν δημοσίους υπαλλήλους δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 εφόσον πληρούνται τα δύο

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

καθιερωθέντα κριτήρια (πιο πάνω παράγραφος 229). Τούτο ισχύει στην περίπτωση ενός στρατιώτη απολυθέντος από τον στρατό για πειθαρχικούς λόγους ο οποίος δεν μπορεί να προσβάλει την απόφαση απόλυσης ενώπιον των δικαστηρίων, δεδομένου ότι αμφισβητείται η ειδική σχέση μεταξύ αυτού και του Κράτους (Suküt κατά Τουρκίας (déc.)). Το ίδιο ισχύει για μία αμφισβήτηση σχετική με την επανένταξη ενός δικαστή κατόπιν παραίτησής του (Arag κατά Τουρκίας (déc.)).

236. Τέλος, τα πολιτικά δικαιώματα όπως το δικαίωμα υποψηφιότητας σε εκλογές και διατήρησης της έδρας (Pierre-Bloch κατά Γαλλίας, § 50), το δικαίωμα σε σύνταξη ως πρώην βουλευτής (Paron κατά Γαλλίας* (déc.)), ή το δικαίωμα ενός πολιτικού κόμματος να επιδίδεται στις πολιτικές δραστηριότητές του (Refah Partisi (Κόμμα της Ευημερίας) και λοιποί κατά Τουρκίας (déc.)) δεν μπορούν να θεωρηθούν δικαιώματα αστικής φύσης υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης. Ομοίως, η διαδικασία στα πλαίσια της οποίας σε μία ΜΚΟ επιφορτισμένη με την εποπτεία των βουλευτικών εκλογών απαγορεύθηκε η πρόσβαση σε έγγραφα τα οποία δεν περιείχαν πληροφορίες για τον ίδιο τον προσφεύγοντα, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 (Geraguyn Khorhurd Akumb κατά Αρμενίας* (déc.)).

η) Δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6 επί διαδικασίας άλλης από την κύρια διαδικασία

237. Οι προκαταρκτικές διαδικασίες όπως οι διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων δε θεωρούνται συνήθως ότι «αποφαίνονται» επί αμφισβητήσεων επί δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων αστικής φύσεως και ως εκ τούτου δεν τυγχάνουν υπό κανονικές συνθήκες της προστασίας του άρθρου 6 (βλέπε, ιδίως, Verlagsgruppe News GMBH κατά Αυστρίας* (déc.), και Libert κατά Βελγίου (déc.)). Εν τούτοις, το Δικαστήριο απομακρύνθηκε προσφάτως από την προγενέστερη νομολογία του για να υιοθετήσει μία νέα προσέγγιση. Στην απόφαση Micallef κατά Μάλτας [GC], §§ 83-86, όρισε ότι η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6 επί προσωρινών μέτρων εξαρτάται

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

από την τήρηση ορισμένων προϋποθέσεων. Πρώτον, το επίμαχο δικαίωμα τόσο στην κύρια δίκη όσο και στη διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων πρέπει να είναι «αστικής φύσεως» υπό την έννοια της Σύμβασης. Δεύτερον, η φύση, το αντικείμενο και ο σκοπός του προσωρινού μέτρου, καθώς και οι επιπτώσεις του επί του επίμαχου δικαιώματος, πρέπει να εξετάζονται λεπτομερώς. Οσάκις μπορεί να θεωρηθεί ότι ένα μέτρο είναι καθοριστικό για το επίμαχο δικαίωμα ή την υποχρέωση αστικής φύσης, ανεξαρτήτως της διάρκειας ισχύος αυτού, το άρθρο 6 θα έχει εφαρμογή.

238. Διαδοχικές ποινικές και αστικές διαδικασίες. Αν το εθνικό δίκαιο ενός Κράτους προβλέπει μία διαδικασία η οποία περιλαμβάνει δύο στάδια – εκείνο κατά το οποίο το δικαστήριο αποφαινεται επί της ύπαρξης του δικαιώματος αποζημίωσης και κατόπιν εκείνο κατά το οποίο καθορίζει το ποσό αυτής –, είναι εύλογο να θεωρείται ότι για τους σκοπούς του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης το δικαίωμα αστικής φύσης καθίσταται «ορισμένο» με τον καθορισμό του εν λόγω ποσού: προσδιορισμός ενός δικαιώματος σημαίνει απόφαση όχι μόνο επί της ύπαρξής του, αλλά ομοίως επί της έκτασης ή των τρόπων άσκησής του, συμπεριλαμβανομένου προφανώς του υπολογισμού της αποζημίωσης (*Torri κατά Ιταλίας*, § 19).

239. Εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων. Το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια των δικαστικών διαδικασιών για την εξέταση «αμφισβητήσεων επί δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως», χωρίς να μπορούν να εξαιρεθούν τα στάδια που είναι προγενέστερα των επί της ουσίας αποφάσεων. Η εκτέλεση μίας απόφασης, οποιουδήποτε δικαστηρίου, πρέπει συνεπώς να θεωρείται ως αναπόσπαστο τμήμα της «δίκης» για τους σκοπούς του άρθρου 6 (*Hornsby κατά Ελλάδας*, § 40). Ανεξαρτήτως της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 6 στην αρχική διαδικασία, ο εκτελεστός τίτλος με τον οποίο έχει επιλυθεί μία αμφισβήτηση επί δικαιωμάτων αστικής φύσης δεν είναι υποχρεωτικό να προκύπτει από μία διαδικασία επί της οποίας έχει εφαρμογή το άρθρο 6 (*Buij κατά Κροατίας**, § 19). Η κήρυξη εκτελεστότητας μίας διαταγής κατάσχεσης εκδοθείσας από αλλοδαπό δικαστήριο εμπίπτει στο πεδίο

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

εφαρμογής του άρθρου 6, μόνο υπό το αστικό σκέλος του (*Saccoccia κατά Αυστρίας* (déc.)).

240. Αιτήσεις επανάληψης της διαδικασίας. Το άρθρο 6 δεν είναι εφαρμοστέο επί διαδικασίας στην οποία εξετάζεται αίτηση με σκοπό την επανάληψη μίας αστικής δίκης η οποία έχει περατωθεί με τελεσίδικη απόφαση (*Sablon κατά Βελγίου*, § 86). Ο συλλογισμός αυτός ομοίως ισχύει στην περίπτωση αίτησης επανάληψης κατατεθείσας κατόπιν μίας απόφασης του Δικαστηρίου η οποία έχει διαπιστώσει παραβίαση (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας* (αριθ.2) [GC], § 24).

2. Η έννοια της «κατηγορίας ποινικής φύσεως»

Άρθρο 6 § 1 – Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθεί δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση (...) πάσης εναντίον του **κατηγορίας ποινικής φύσεως**. (...)

Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του.

Ειδικότερον, πας κατηγορούμενος έχει δικαίωμα: (...)

α) Γενικές αρχές

241. Η έννοια της «κατηγορίας ποινικής φύσεως» έχει μία «**αυτόνομη**» σημασία, ανεξάρτητη από τις κατηγοριοποιήσεις που χρησιμοποιούν τα εθνικά νομικά συστήματα των Κρατών μελών (*Adolf κατά Αυστρίας*, § 30).

242. Η έννοια της «κατηγορίας» πρέπει να νοείται υπό την έννοια της Σύμβασης. Μπορεί, ως εκ τούτου, να ορίζεται ως «η επίσημη γνωστοποίηση από την αρμόδια αρχή της μομφής περί διάπραξης ποινικής παράβασης», ορισμός ο οποίος εξαρτάται ομοίως από την ύπαρξη ή μη «σημαντικού αντίκτυπου επί της κατάστασης του [ενόχου]» (βλέπε, για παράδειγμα, *Deweer κατά Βελγίου*, §§ 42 και 46, και *Eckle κατά Γερμανίας*,

§ 73). Έτσι, για παράδειγμα, οι δηλώσεις στις οποίες προέβη ένα άτομο, κατά τη διάρκεια οδικού ελέγχου, χωρίς να έχει ενημερωθεί για το λόγο για τον οποίο ανακρίθηκε, για τη φύση και την αιτία της σε βάρος του υποψίας, ούτε για το γεγονός ότι οι δηλώσεις του θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν εναντίον του, είχαν «σημαντικό αντίκτυπο» επί της κατάστασής του, παρά την απουσία επίσημης σε βάρος του κατηγορίας (Aleksandr Zaichenko κατά Ρωσίας^{*}, § 43).

243. Σε ό,τι αφορά την αυτόνομη έννοια του «**ποινικής**», η Σύμβαση δεν αντιτίθεται στην «**αποποινικοποίηση**» εντός των συμβαλλομένων Κρατών. Εν τούτοις, οι παραβάσεις που κατατάσσονται μεταξύ των «**κανονιστικών**» παραβάσεων μπορούν, κατόπιν της αποποινικοποίησης, να εμπίπτουν στην αυτόνομη έννοια της «**ποινικής**» παράβασης. Το να αφήνεται στα Κράτη η ευχέρεια να εξαιρούν τις εν λόγω παραβάσεις θα μπορούσε να επιφέρει αποτελέσματα ασυμβίβαστα προς το αντικείμενο και τον σκοπό της Σύμβασης (βλέπε Öztürk κατά Γερμανίας, § 49).

244. Το σημείο αφετηρίας της εξέτασης της δυνατότητας εφαρμογής του ποινικού σκέλους του άρθρου 6 της Σύμβασης βασίζεται σε **κριτήρια που διατυπώθηκαν στην απόφαση Engel και λοιποί** (Engel και λοιποί κατά Ολλανδίας, §§ 82-83): (1) χαρακτηρισμός στο εθνικό δίκαιο, (2) φύση της παράβασης, (3) σοβαρότητα της ποινής που μπορεί να επιβληθεί στον ενδιαφερόμενο.

245. Το **πρώτο κριτήριο** έχει σχετική βαρύτητα και χρησιμεύει μόνο ως σημείο αφετηρίας. Εκείνο που είναι αποφασιστικής σημασίας είναι αν το εθνικό δίκαιο κατατάσσει μία παράβαση μεταξύ των ποινικών παραβάσεων. Ελλείψει τέτοιας κατηγοριοποίησης, το Δικαστήριο θα κοιτάξει πίσω από την εθνική κατηγοριοποίηση εξετάζοντας την ουσιαστική αλήθεια της εν λόγω διαδικασίας.

246. Κατά την εξέταση του **δεύτερου κριτηρίου**, το οποίο θεωρείται πιο σημαντικό (Jussila κατά Φινλανδίας [GC], § 38), οι ακόλουθοι παράγοντες μπορούν να λαμβάνονται υπόψη:

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

- αν ο επίμαχος νομικός κανόνας απευθύνεται αποκλειστικά σε μία συγκεκριμένη ομάδα ή επιβάλλεται σε όλους από τη φύση του (Bendenoun κατά Γαλλίας, § 47),

- αν η διαδικασία κινείται από δημόσια αρχή δυνάμει νόμιμων εκτελεστικών εξουσιών (Benham κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 56,

- αν ο νομικός κανόνας έχει κατασταλτικό ή αποτρεπτικό σκοπό (Öztürk κατά Γερμανίας, § 53, Bendenoun κατά Γαλλίας, § 47),

- αν η καταδίκη σε οποιαδήποτε ποινή εξαρτάται από τη διαπίστωση της ενοχής (Benham κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 56),

- πώς ταξινομούνται παρόμοιες διαδικασίες σε άλλα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (Öztürk κατά Γερμανίας, § 53),

- το γεγονός ότι μία παράβαση δεν εγγράφεται στο ποινικό μητρώο μπορεί να αποτελεί σημαντικό στοιχείο αλλά δεν είναι αποφασιστικό διότι πρόκειται συνήθως για μία αντανάκλαση της εσωτερικής ταξινόμησης (Ravnsborg κατά Σουηδίας, § 38).

247. Το **τρίτο κριτήριο** καθορίζεται με γνώμονα τη μέγιστη δυνατή ποινή που προβλέπει ο εφαρμοστέος νόμος (Campbell και Fell κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 72, Demicoli κατά Μάλτας, § 34).

248. Το **δεύτερο και τρίτο κριτήριο** τα οποία διατυπώθηκαν στην απόφαση *Engel* είναι **εναλλακτικά και όχι αναγκαία σωρευτικά**: προκειμένου να κριθεί εφαρμοστέο το άρθρο 6, αρκεί η επίμαχη παράβαση να θεωρείται, από τη φύση της, «ποινική» από την άποψη της Σύμβασης ή η παράβαση να υποβάλλει το άτομο σε κύρωση η οποία, από τη φύση της και τον βαθμό σοβαρότητάς της, εμπίπτει εν γένει στο «ποινικό» πεδίο (Öztürk κατά Γερμανίας, § 54, και Lutz κατά Γερμανίας, § 55). Μία **σωρευτική προσέγγιση** μπορεί εν τούτοις να υιοθετηθεί όταν μία ξεχωριστή ανάλυση εκάστου κριτηρίου δεν επιτρέπει τη συναγωγή σαφούς συμπεράσματος ως προς την ύπαρξη μίας κατηγορίας ποινικής φύσεως (Bendenoun κατά Γαλλίας, § 47).

249. Χρησιμοποιώντας τις εκφράσεις «κατηγορία ποινικής φύσεως» και «κατηγορούμενος για παράβαση», οι **τρεις παράγραφοι του άρθρου 6** αναφέρονται σε όμοιες καταστάσεις. Κατά συνέπεια, το κριτήριο περί

δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 6 υπό το ποινικό σκέλος του είναι το ίδιο και για τις τρεις παραγράφους.

β) Εφαρμογή γενικών αρχών

Πειθαρχικές διαδικασίες

250. Οι παραβάσεις στρατιωτικής πειθαρχίας, οι οποίες συνεπάγονται την τοποθέτηση σε πειθαρχική μονάδα για περίοδο ορισμένων μηνών, εμπίπτουν στο ποινικό σκέλος του άρθρου 6 της Σύμβασης (*Engel και λοιποί κατά Ολλανδίας*, § 85). Αντιθέτως, οι περιπτώσεις δεκαήμερης κράτησης κρίθηκαν υπερβολικά σύντομης διάρκειας για να εμπίπτουν στο πεδίο του «ποινικού δικαίου» (*Engel και λοιποί κατά Ολλανδίας*, § 85).

251. Το άρθρο 6 της Σύμβασης είναι σαφώς εφαρμοστέο επί διαδικασιών ενώπιον στρατιωτικών δικαστηρίων (*Findlay κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 69).

252. Σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες επί υποθέσεων επαγγελματικής πειθαρχίας, το ζήτημα παραμένει ανοικτό διότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ανώφελο το να αποφανθεί επί αυτού, έχοντας συμπεράνει ότι η διαδικασία εμπίπτει στο αστικό σκέλος (*Albert et Le Compte κατά Βελγίου*, § 30). Αναφορικά με μία πειθαρχική διαδικασία η οποία οδήγησε στην αυτεπάγγελτη συνταξιοδότηση ενός δημοσίου υπαλλήλου, το Δικαστήριο δεν αναγνώρισε τον «ποινικό» χαρακτήρα αυτής υπό την έννοια του άρθρου 6, στο μέτρο που οι αρχές μπόρεσαν να διατηρήσουν την απόφασή τους σε ένα καθαρά διοικητικό πεδίο (*Mouillet κατά Γαλλίας* (déc.)).

253. Λαμβάνοντας «δεόντως υπόψη» το σωφρονιστικό πλαίσιο και το ειδικό πειθαρχικό καθεστώς εντός των φυλακών, το άρθρο 6 μπορεί να εφαρμόζεται επί παραβάσεων της σωφρονιστικής πειθαρχίας, λόγω της φύσης των κατηγοριών καθώς και της φύσης και της σοβαρότητας των ποινών (η κατηγορία περί απειλής θανάτου κατά επιμελητή επιτήρησης και η κατηγορία επίθεσης κατά αστυνομικού οι οποίες οδήγησαν σε σαράντα επιπλέον ημέρες κράτησης και σε επτά ημέρες κράτησης αντίστοιχα στην υπόθεση *Ezeh και Connors κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 82, βλέπε α

*contrario Štitić κατά Κροατίας**, §§ 51-63 όπου το άρθρο 6 δεν κρίθηκε εφαρμοστέο επί πειθαρχικών διαδικασιών οι οποίες οδήγησαν στην επιβολή ποινής απομόνωσης επτά ημερών και περιορισμών, για τρεις μήνες, στις μετακινήσεις του προσφεύγοντος εντός της φυλακής, χωρίς επιμήκυνση της περιόδου κράτησης).

254. Εν τούτοις, οι σωφρονιστικές διαφορές αυτές καθεαυτές δεν υπεισέρχονται στο ποινικό σκέλος του άρθρου 6. Έτσι, για παράδειγμα, η τοποθέτηση ενός κρατουμένου σε μονάδα υψηλής παρακολούθησης δεν αφορά το βάσιμο μίας κατηγορίας ποινικής φύσεως. Η πρόσβαση σε δικαστήριο προκειμένου να προσβληθεί ένα τέτοιο μέτρο και οι περιορισμοί που ενδέχεται να το συνοδεύουν πρέπει να αναλύονται υπό το αστικό σκέλος του άρθρου 6 § 1 (*Enea κατά Ιταλίας* [GC], § 98).

255. Τα μέτρα που έχουν διαταχθεί από δικαστήριο δυνάμει κανόνων οι οποίοι επιβάλλουν κυρώσεις για ανάρμοστη συμπεριφορά ενώπιον δικαστηρίου (**προσβολή δικαστηρίου**) θεωρούνται ως μη εμπιπτόντα στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 διότι εξομοιώνονται με την άσκηση πειθαρχικών εξουσιών (*Ravnsborg κατά Σουηδίας*, § 34, *Putz κατά Αυστρίας*, §§ 33-37). Εν τούτοις, η φύση της παράβασης και η σοβαρότητα της ποινής μπορούν να καταστήσουν το άρθρο 6 εφαρμοστέο επί καταδίκης για προσβολή δικαστηρίου η οποία κατά το εθνικό δίκαιο κατατάσσεται μεταξύ των ποινικών καταδικών (*Κυπριανού κατά Κύπρου* [GC], §§ 61-64, σχετικά με μία ποινή κάθειρξης πέντε ημερών) ή μεταξύ των διοικητικών παραβάσεων (*Zaicevs κατά Λετονίας*, §§ 31-36, σχετικά με μία διοικητική κράτηση τριών ημερών).

256. Σε ό,τι αφορά μία **παραβίαση του απορρήτου της ανάκρισης**, θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ, αφενός, των ατόμων τα οποία, κατεξοχήν, δεσμεύονται από το απόρρητο της ανάκρισης, όπως οι δικαστές, οι δικηγόροι και όλα τα άτομα τα οποία σχετίζονται στενά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και, αφετέρου, των διαδίκων οι οποίοι δεν υπάγονται στο πειθαρχικό πεδίο του δικαστικού συστήματος (*Weber κατά Ελβετίας*, §§ 33 και 34).

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

257. Σε ό,τι αφορά **την προσβολή του Κοινοβουλίου**, το Δικαστήριο εφαρμόζει μία διάκριση μεταξύ, αφενός, των εξουσιών ενός νομοθετικού σώματος για την υιοθέτηση των δικών του διαδικασιών αναφορικά με την προσβολή των προνομίων ως προς τα Μέλη του και, αφετέρου, μίας εκτεταμένης αρμοδιότητας επιβολής κυρώσεων σε τρίτους για πράξεις διαπραχθείσες αλλού. Οι πρώτες μπορούν να θεωρηθούν ως εξουσίες από τη φύση τους πειθαρχικές, ενώ το Δικαστήριο θεωρεί τις δεύτερες ως ποινικές εξουσίες, λαμβανομένης υπόψη της γενικής εφαρμογής και της σοβαρότητας της ενδεχόμενης ποινής που θα μπορούσε να επιβληθεί (φυλάκιση διάρκειας έως 60 ημερών καθώς και πρόστιμο στην υπόθεση *Demicoli κατά Μάλτας*, § 32).

Διοικητικές, φορολογικές, τελωνειακές διαδικασίες και σχετικές με το δίκαιο του ανταγωνισμού διαδικασίες

258. Οι ακόλουθες **διοικητικές παραβάσεις** δύνανται να εμπίπτουν στο ποινικό σκέλος του άρθρου 6:

- παραβάσεις οδικής κυκλοφορίας οι οποίες τιμωρούνται με πρόστιμα, περιορισμούς σχετικούς με την άδεια οδήγησης, όπως η αφαίρεση πόντων ή μία αναστολή ή ακύρωση της άδειας οδήγησης (*Lutz κατά Γερμανίας*, § 182, *Schmautzer κατά Αυστρίας*, *Malige κατά Γαλλίας*),

- αδικήματα βλαπτικής επενέργειας (*Lauko κατά Σλοβακίας*),

- παράβαση της νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφάλισης (μη δήλωση εργασίας, παρά το μικρό ποσό του επιβληθέντος προστίμου, *Hüseyin Turan κατά Τουρκίας*, §§ 18-21),

259. Απεναντίας, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το άρθρο 6 δεν είναι εφαρμοστέο επί ενός μέτρου πρόληψης, όπως η άμεση αφαίρεση μίας άδειας οδήγησης (*Escoubet κατά Βελγίου* [GC]).

260. Το άρθρο 6 κρίθηκε ότι έχει εφαρμογή επί **διαδικασιών σχετικών με προσαυξήσεις φόρου**, στη βάση των ακόλουθων στοιχείων: (1) ο νόμος που όριζε τις ποινές εφαρμοζόταν επί όλων των πολιτών με την ιδιότητα των φορολογουμένων, (2) σκοπός της προσαύξησης δεν ήταν να αποτελέσει μία χρηματική επανόρθωση της προκληθείσας ζημίας αλλά, ουσιαστικά, κύρωση προκειμένου να μην επαναληφθεί η παράβαση, (3)

επιβλήθηκε δυνάμει ενός γενικού κανόνα ο σκοπός του οποίου είναι αποτρεπτικός και κατασταλτικός συγχρόνως, (4) η προσαύξηση είχε ευρεία έκταση (*Bendenoun κατά Γαλλίας*). Η ποινική φύση της παράβασης μπορεί να αρκεί για την εφαρμογή του άρθρου 6, παρά το ευτελές ποσό της προσαύξησης φόρου (δέκα τοις εκατό της καταλογισθείσας φορολογικής οφειλής στην υπόθεση *Jussila κατά Φινλανδίας* [GC], § 38).

261. Εν τούτοις, το άρθρο 6 δεν εφαρμόζεται ούτε στις **διαδικασίες που αφορούν «αμιγώς» έναν καταλογισμό φόρου** ούτε στις διαδικασίες που σχετίζονται με **τόκους υπερημερίας**, στο μέτρο που σκοπός αυτών είναι ουσιαστικά η επανόρθωση της υλικής ζημίας που υπέστησαν οι φορολογικές αρχές παρά η αποτροπή της επανάληψης της παράβασης (*Mieg de Boofzheim κατά Γαλλίας* (déc.)).

262. Το άρθρο 6, υπό το ποινικό σκέλος του, κρίθηκε εφαρμοστέο επί του **τελωνειακού δικαίου** (*Salabiaku κατά Γαλλίας*), επί του **δικαίου του ανταγωνισμού** (*Société Stenuit κατά Γαλλίας*) και επί των ποινών που είχε επιβάλει δικαστήριο αρμόδιο επί **οικονομικών υποθέσεων** (*Guisset κατά Γαλλίας*).

Πολιτικά ζητήματα

263. **Οι εκλογικές κυρώσεις**, όπως μία ποινή αποκλεισμού υποψηφιότητας και μία υποχρέωση καταβολής στο Δημόσιο Ταμείο ενός ποσού αντίστοιχου με εκείνο του πλεονάσματος των εκλογικών δαπανών, δεν εμπίπτουν στο ποινικό σκέλος του άρθρου 6 (*Pierre-Bloch κατά Γαλλίας*, §§ 53-60).

264. Οι **διαδικασίες που σχετίζονται με τη διάλυση πολιτικών κομμάτων** αφορούν τα πολιτικά δικαιώματα και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 (*Refah Partisi (Κόμμα της Ευημερίας) και λοιποί κατά Τουρκίας* (déc.)).

265. Το άρθρο 6 κρίθηκε μη εφαρμοστέο επί **κοινοβουλευτικών εξεταστικών επιτροπών**, δεδομένου ότι τα όργανα αυτά διερευνούν ζητήματα γενικού και δημόσιου συμφέροντος (βλέπε *Giovanni Montera κατά Ιταλίας* (déc.)).

266. Σε ό,τι αφορά τις **διαδικασίες περί εργασίας στις υπηρεσίες ασφαλείας**, το Δικαστήριο κατέληξε προσφάτως ότι η κυριαρχία των πτυχών με ποινικές αποχρώσεις (φύση της παράβασης – ψευδής δήλωση περί εργασίας στις υπηρεσίες ασφαλείας – και φύση και σοβαρότητα της ποινής – απαγόρευση άσκησης ορισμένων επαγγελμάτων για μία μακρόχρονη περίοδο) μπορεί να θέσει αυτές τις διαδικασίες στο πεδίο του ποινικού σκέλους του άρθρου 6 της Σύμβασης (*Matyjek κατά Πολωνίας* (déc.), βλέπε *a contrario Sidabras και Džiautas κατά Λιθουανίας** (déc.)).

Απέλαση και έκδοση

267. Οι διαδικασίες **απέλασης αλλοδαπών** δεν εμπίπτουν στο ποινικό σκέλος του άρθρου 6, παρά το γεγονός ότι αυτές μπορούν να κινηθούν μέσα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (*Maouiia κατά Γαλλίας* [GC], § 39). Η ίδια απόλυτη προσέγγιση εφαρμόζεται επί **διαδικασιών έκδοσης** (*Peñafiel Salgado κατά Ισπανίας* (déc.)) ή επί διαδικασιών σχετικών με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (*Monedero Angora κατά Ισπανίας* (déc.)).

268. Αντιθέτως, ωστόσο, η αντικατάσταση μίας ποινής φυλάκισης με απέλαση και απαγόρευση εισόδου στη χώρα για μία περίοδο 10 ετών, χωρίς ακρόαση του ενδιαφερομένου και χωρίς να έχουν ληφθεί υπόψη άλλες περιστάσεις εκτός από τη σχεδόν αυτόματη εφαρμογή μίας νέας ποινικής διάταξης, πρέπει να αναλύεται ως μία ποινή επί της ίδιας βάσης με εκείνη που είχε επιβληθεί κατά την αρχική καταδίκη (*Gurguchiani κατά Ισπανίας*, §§ 40 και 47-48).

Διαφορετικά στάδια των ποινικών διαδικασιών, συναφείς διαδικασίες και μεταγενέστερα ένδικα μέσα

269. Τα μέτρα που υιοθετούνται για την **αποτροπή ταραχών και εγκληματικών πράξεων** δεν καλύπτονται από τις εγγυήσεις του άρθρου 6 (μία ειδική παρακολούθηση από την αστυνομία, *Raimondo κατά Ιταλίας*, § 43, ή η προειδοποίηση που δόθηκε από την αστυνομία σε έναν ανήλικο ο

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

οποίος διέπραξε ασελγείς πράξεις σε βάρος κοριτσιών του σχολείου του, R. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)).

270. Το άρθρο 6 της Σύμβασης μπορεί να εφαρμόζεται σε περίπτωση άσκησης πίεσης για τη λήψη καταθέσεων ακόμη και εν απουσία οποιασδήποτε άλλης διαδικασίας, ή όταν ο προσφεύγων αθώνεται στο πλαίσιο της επί της ουσίας διαδικασίας (για παράδειγμα όταν ένα άτομο καταχωρημένο ως ιδιοκτήτης ενός οχήματος καταδικάζεται σε πρόστιμο λόγω άρνησης παροχής πληροφοριών για τον εντοπισμό του οδηγού ο οποίος φέρεται να έχει διαπράξει παράβαση του κώδικα οδικής κυκλοφορίας, παρότι η επί της ουσίας διαδικασία δεν είχε συνέχεια, βλέπε O'Halloran και Francis κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 35).

271. Κατ'αρχήν, το άρθρο 6 § 1 δεν έχει εφαρμογή υπό το ποινικό σκέλος του σε διαδικασίες αιτήσεως παροχής **δικαστικής αρωγής** (Gutfreund κατά Γαλλίας, §§ 36-37).

272. Κατ'αρχήν, τα **μέτρα κατάσχεσης** τα οποία θίγουν τα δικαιώματα κυριότητας τρίτων, απουσία οποιασδήποτε απειλής κίνησης ποινικών διαδικασιών σε βάρος των τελευταίων, δεν ισοδυναμούν με «κρίση επί του βασίμου μίας ποινικής φύσεως κατηγορίας» (κατάσχεση αεροπλάνου Air Canada κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 54, κατάσχεση χρυσών νομισμάτων, AGOSI κατά Ηνωμένου Βασιλείου, §§ 65-66). Αντιθέτως, μία διοικητική προειδοποίηση και η κατάσχεση ενός εντύπου (το οποίο προωθούσε το εθνικό μίσος), λαμβανομένου υπόψη του αποτρεπτικού χαρακτήρα τους, του κατασταλτικού σκοπού και της σοβαρότητας της κύρωσης, εμπίπτουν στο ποινικό πεδίο (Balsyte-Lideikiene κατά Λιθουανίας, § 61).

273. Όσον αφορά το **προγενέστερο της δίκης στάδιο (έρευνα, ανάκριση)**, το Δικαστήριο κρίνει τις ποινικές διαδικασίες ως σύνολο. Κατά συνέπεια, ορισμένες από τις απαιτούμενες από το άρθρο 6 προϋποθέσεις, όπως η λογική προθεσμία και το δικαίωμα της υπεράσπισης, μπορούν να είναι ομοίως συναφείς σε αυτό το στάδιο της διαδικασίας, στο μέτρο που ο δίκαιος χαρακτήρας της δίκης ενδέχεται να θιγεί σοβαρά από μία αρχική μη εκπλήρωση των εν λόγω απαιτούμενων προϋποθέσεων (Imbrioscia κατά

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Ελβετίας, § 36). Εν τούτοις, ο τρόπος με τον οποίο οι εγγυήσεις αυτές εφαρμόζονται κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής έρευνας, εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της διαδικασίας και τις συνθήκες της υπόθεσης (John Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 62).

274. Αν ο ανακριτής δεν κληθεί να αποφανθεί επί του βασίμου μίας «κατηγορίας ποινικής φύσεως», οι πράξεις που εκτελεί επηρεάζουν άμεσα τη διεξαγωγή και το δίκαιο χαρακτήρα της μετέπειτα διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένης της δίκης αυτής καθαυτής. Ως εκ τούτου, το άρθρο 6 § 1 μπορεί να κριθεί εφαρμοστέο επί της διαδικασίας της ανάκρισης την οποία διεξάγει ένας ανακριτής, ακόμη κι αν ενδέχεται να μην εφαρμόζονται ορισμένες από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 6 § 1 δικονομικές εγγυήσεις (Vera Fernández-Huidobro κατά Ισπανίας, §§ 108-114).

275. Αναστολή των ποινικών διαδικασιών λόγω βουλευτικής ασυλίας. Αν και το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν καθιερώνει δικαίωμα στη λήψη ενός δεδομένου αποτελέσματος κατόπιν μίας ποινικής δίκης ούτε, κατά συνέπεια, στην έκδοση μίας ρητής καταδικαστικής ή αθωωτικής απόφασης σχετικά με τις διατυπωθείσες κατηγορίες, αναγνωρίζει ωστόσο αδιαμφισβήτητα το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου να εκδικασθεί η υπόθεσή του από δικαστήριο εντός λογικής προθεσμίας, αφού ξεκινήσει η δικαστική διαδικασία. Ως εκ τούτου, η μη δυνατότητα ενός βουλευτή να επιτύχει την άρση της βουλευτικής ασυλίας του προκειμένου να αμυνθεί έναντι των σε βάρος του ποινικών διαδικασιών, οι οποίες έχουν ανασταλεί έως τη λήξη της θητείας του, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 (Kart κατά Τουρκίας [GC], §§ 67-70).

276. Το άρθρο 6 § 1 εφαρμόζεται επί ολόκληρης της διαδικασίας κρίσης επί του βασίμου πάσης «κατηγορίας ποινικής φύσεως», συμπεριλαμβανομένου του σταδίου **καθορισμού της ποινής** (για παράδειγμα, οι **διαδικασίες κατάσχεσης** οι οποίες επιτρέπουν στα εθνικά δικαστήρια να εκτιμήσουν το ποσό που θα πρέπει να καθορισθεί στη διαταγή κατάσχεσης, στην υπόθεση Phillips κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 39). Το άρθρο 6 μπορεί ομοίως να εφαρμόζεται, υπό το ποινικό σκέλος του, επί μίας δίκης η οποία οδηγεί στην κατεδάφιση μίας οικίας ανεγερθείσας χωρίς άδεια, μέτρο το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως «ποινή» (Hamer

κατά Βελγίου, § 60, βλέπε, ως προς το άρθρο 7, μία κατάσχεση οικοπέδων λόγω παράνομης οικοδόμησης επί του αιγιαλού στην υπόθεση *Sud Fondi Srl και λοιποί κατά Ιταλίας* (déc.)). Εν τούτοις, δεν έχει εφαρμογή επί μίας διαδικασίας με αντικείμενο τη συμμόρφωση μίας αρχικής καταδίκης προς το νέο ευνοϊκότερο ποινικό κώδικα (*Nourmagomedov κατά Ρωσίας*, § 50).

277. Οι διαδικασίες που αφορούν **την εκτέλεση ποινών**, όπως οι διαδικασίες αίτησης αμνηστίας (*Montcornet de Caumont κατά Γαλλίας* (déc.)), οι διαδικασίες απόλυσης υπό όρους (*Aldrian κατά Αυστρίας* (déc.)), οι διαδικασίες μεταφοράς οι οποίες καλύπτονται από τη Σύμβαση για τη μεταφορά καταδίκων (*Szabó κατά Σουηδίας* (déc.)), ή οι διαδικασίες σχετικά με την κήρυξη εκτελεστότητας μίας διαταγής κατάσχεσης εκδοθείσας από αλλοδαπό δικαστήριο (*Saccoccia κατά Αυστρίας* (déc.)) δεν εμπíπτουν στο ποινικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6.

278. Οι εγγυήσεις του άρθρου 6 εφαρμόζονται, κατ'αρχήν, στις **αιτήσεις αναίρεσης** (*Meftah και λοιποί κατά Γαλλίας* [GC], § 40) και στις **συνταγματικές διαδικασίες** (*Gast και Porp κατά Γερμανίας*, §§ 65-66, *Caldas Ramirez de Arrellano κατά Ισπανίας* (déc.)) εφόσον οι εν λόγω διαδικασίες αποτελούν μεταγενέστερο στάδιο της αντίστοιχης ποινικής διαδικασίας και τα αποτελέσματα αυτών δύνανται να είναι αποφασιστικού χαρακτήρα για τους καταδικασθέντες.

279. Τέλος, το άρθρο 6 δεν εφαρμόζεται επί **διαδικασίας αποσκοπούσας στην επανάληψη μίας διαδικασίας** διότι το άτομο το οποίο, αφού η καταδίκη του έχει καταστεί τελεσίδικη, ζητεί την εν λόγω επανάληψη, δεν «κατηγορείται για παράβαση» υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου (*Fischer κατά Αυστρίας* (déc.)). Μόνο οι νέες διαδικασίες, κατόπιν της έγκρισης επανάληψης της δίκης, μπορούν να θεωρηθούν ότι αφορούν την κρίση επί του βασίμου μίας ποινικής φύσεως κατηγορίας (*Löffler κατά Αυστρίας*^{*}, §§ 18-19). Εν τούτοις, οι διαδικασίες αναθεώρησης οι οποίες επιφέρουν μία τροποποίηση της απόφασης που έχει εκδοθεί σε τελευταίο βαθμό, εμπíπτουν στο ποινικό σκέλος του άρθρου 6 (*Vanyan κατά Ρωσίας*^{*}, § 58).

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

**γ) Σχέση με άλλα άρθρα της Σύμβασης ή των
Πρωτόκολλων αυτής**

280. Το εδάφιο γ) του άρθρου 5 § 1 επιτρέπει μόνο τη στέρηση της ελευθερίας η οποία έχει διαταχθεί μέσα στα πλαίσια μίας ποινικής διαδικασίας. Τούτο προκύπτει από τη διατύπωσή του, η οποία πρέπει να αναγιγνώσκεται σε συνδυασμό με, αφενός, το εδάφιο α) και, αφετέρου, την παράγραφο 3, με την οποία αποτελεί σύνολο (*Ciulla κατά Ιταλίας*, § 38). Κατά συνέπεια, η έννοια της «κατηγορίας ποινικής φύσεως» είναι ομοίως κρίσιμη για τη δυνατότητα εφαρμογής των εγγυήσεων του **άρθρου 5 §§ 1 α) και γ) και 3** (βλέπε, για παράδειγμα, *Steel και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 49). Έπεται ότι οι διαδικασίες που σχετίζονται με την κράτηση, μόνο για έναν από τους λόγους των λοιπών εδαφίων του άρθρου 5 § 1, όπως η κράτηση φρενοβλαβούς (εδάφιο ε)), δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 υπό το ποινικό σκέλος του (*Aerts κατά Βελγίου*, § 59).

281. Αν και υφίσταται ένας στενός δεσμός μεταξύ του **άρθρου 5 § 4** και του άρθρου 6 § 1 στο πεδίο των ποινικών διαδικασιών, δεν πρέπει να λησμονούμε ότι τα δύο άρθρα επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς και, ως εκ τούτου, το ποινικό σκέλος του άρθρου 6 δεν εφαρμόζεται επί διαδικασιών ελέγχου της νομιμότητας της κράτησης που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 § 4, το οποίο αποτελεί *lex specialis* ως προς το άρθρο 6 (*Reinprecht κατά Αυστρίας*, §§ 36, 39, 48 και 55).

282. Η έννοια της «ποινής» δυνάμει του **άρθρου 7** της Σύμβασης έχει ομοίως αυτόνομη σημασία (*Welch κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 27). Το Δικαστήριο θεωρεί ότι το σημείο αφετηρίας οποιασδήποτε εκτίμησης περί ύπαρξης μίας «ποινής» συνίσταται στο να προσδιορισθεί αν το εν λόγω μέτρο διατάχθηκε κατόπιν μίας καταδίκης για «ποινική παράβαση». Ως προς τούτο, πρέπει να υιοθετείται το τριπλό κριτήριο που καθιερώθηκε στην υπόθεση *Engel (Irwin Brown κατά Ηνωμένου Βασιλείου** (déc.)).

283. Τέλος, οι έννοιες της «ποινικής παράβασης» και της «ποινής» μπορούν να είναι ομοίως κρίσιμες για τη δυνατότητα εφαρμογής των

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

άρθρων 2 και 4 του Πρωτοκόλλου αριθ.7 (*Greco κατά Ρουμανίας*, § 81, *Serguei Zolotoukhine κατά Ρωσίας* [GC], §§ 52-57).

3. Οι έννοιες της «ιδιωτικής ζωής» και της «οικογενειακής ζωής»

Άρθρο 8 – Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρο το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον διά την εθνικήν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

α) Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8

284. Παρόλο που το άρθρο 8 επιδιώκει να προστατεύσει τέσσερις τομείς της αυτονομίας του ατόμου – την ιδιωτική ζωή του, την οικογενειακή ζωή του, την κατοικία του και την αλληλογραφία του –, οι τομείς αυτοί δεν είναι αμοιβαία αποκλειστικοί και ένα μέτρο μπορεί να αποτελεί επέμβαση στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή συγχρόνως (*Mentes και λοιποί κατά Τουρκίας*, § 73, *Stjerna κατά Φινλανδίας*, § 37, *López Ostra κατά Ισπανίας*, § 51, *Burghartz κατά Ελβετίας*, § 24, *Ploski κατά Πολωνίας*^{*}, § 32).

β) Η σφαίρα της «ιδιωτικής ζωής»

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

285. Δεν υφίσταται εξαντλητικός ορισμός της έννοιας της ιδιωτικής ζωής (*Niemietz κατά Γερμανίας*, § 29), αλλά πρόκειται για μία **ευρεία έννοια** (*Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 57, *Pretty κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 61), η οποία περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- τη **σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα** ενός ατόμου (*X. και Y. κατά Ολλανδίας*, § 22), συμπεριλαμβανομένης της **ιατρικής θεραπείας και των ψυχιατρικών εξετάσεων** (*Glass κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, §§ 70 έως 72, *Y.F. κατά Τουρκίας*, § 33, αναφορικά με μία δια της βίας γυναικολογική εξέταση, *Matter κατά Σλοβακίας**, § 64, *Worwa κατά Πολωνίας*, § 80) και **την πνευματική υγεία** (*Bensaid κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 47),

- πλευρές της **φυσικής και κοινωνικής ταυτότητας** ενός ατόμου (για παράδειγμα, το δικαίωμα λήψης πληροφοριών για τον εντοπισμό της προέλευσης ενός ατόμου και της ταυτότητας των γεννητόρων του, *Mikulic κατά Κροατίας*, § 53, και *Odièvre κατά Γαλλίας* [GC], § 29), συμπεριλαμβανομένης της κατάσχεσης εγγράφων αναγκαίων για την απόδειξη της ταυτότητάς του (*Smirnova κατά Ρωσίας*, §§ 95-97),

- **το όνομα και το επώνυμο φυσικών προσώπων** (*Mentzen κατά Λετονίας* (déc.), *Burghartz κατά Ελβετίας*, § 24, *Guillot κατά Γαλλίας*, §§ 21-22, *Güzel Erdagöz κατά Τουρκίας*, § 43),

- **το δικαίωμα στην εικόνα και τις φωτογραφίες ενός ατόμου** (*Von Hannover κατά Γερμανίας*, §§ 50-53, *Sciacca κατά Ιταλίας*, § 29, *Ρέκλος και Δαβουρλής κατά Ελλάδας*, § 40),

- τη **φήμη** (*Chaunvγ και λοιποί κατά Γαλλίας*, § 70, *Pfeifer κατά Αυστρίας*, § 35, *Petrina κατά Ρουμανίας*, § 28) και **την τιμή** (*A. κατά Νορβηγίας*, § 64) ενός ατόμου,

- τη **γενετήσια ταυτότητα** (*B. κατά Γαλλίας*, §§ 43 έως 63), συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος νομικής αναγνώρισης χειρουργηθέντων διαφυλικών ατόμων (*Christine Goodwin κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 77),

- **τον γενετήσιο προσανατολισμό** (*Dudgeon κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 41),

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

- τη γενετήσια ζωή (*Dudgeon κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 41, *Laskey, Jaggard και Brown κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 36, *A.D.T. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, §§ 21-26),

- το δικαίωμα δημιουργίας και ανάπτυξης **σχέσεων με τους ομοίους του** και τον έξω κόσμο (*Niemietz κατά Γερμανίας*, § 29),

- τους **κοινωνικούς δεσμούς μεταξύ των εγκατεστημένων μεταναστών και της κοινότητας** εντός της οποίας διαβιούν, ανεξαρτήτως της ύπαρξης ή μη μίας οικογενειακής ζωής (*Üner κατά Ολλανδίας* [GC], § 59),

- τις **συναισθηματικές σχέσεις μεταξύ δύο ατόμων του ίδιου φύλου** (*Mata Estevez κατά Ισπανίας* (déc.)),

- το **δικαίωμα στην προσωπική ανάπτυξη και την προσωπική αυτοτέλεια** (*Pretty κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, §§ 61 και 67), το οποίο εν τούτοις δεν προστατεύει κάθε δημόσια δραστηριότητα στην οποία ένα άτομο μπορεί να επιθυμεί να επιδοθεί μαζί με άλλους (για παράδειγμα, η θήρα άγριων θηλαστικών με τη βοήθεια ομάδας κυνηγόσκυλων, *Friend και Countryside Alliance και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου** (déc.)), §§ 40-43),

- το **δικαίωμα στο σεβασμό της επιλογής κάποιου να γίνει γονέας ή όχι**, με τη γενετική έννοια του όρου (*Evans κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 71). Αντιθέτως, το Δικαστήριο έχει αφήσει ανοικτό το ερώτημα αν το δικαίωμα υιοθεσίας εμπίπτει ή όχι στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 μεμονωμένα, αναγνωρίζοντας ωστόσο ότι το δικαίωμα ενός εργένη να ζητήσει άδεια υιοθεσίας σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία εμπίπτει «στο πεδίο εφαρμογής» του άρθρου 8 (*E.B. κατά Γαλλίας* [GC], §§ 46 και 49),

- τις **επαγγελματικές ή εμπορικές δραστηριότητες** (*Niemietz κατά Γερμανίας*, § 29, *Halford κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 44) καθώς και τους περιορισμούς στην πρόσβαση σε κάποιο επάγγελμα ή κάποια εργασία (*Sidabras και Džiautas κατά Λιθουανίας*, §§ 47-50, *Bigaeva κατά Ελλάδας*, §§ 22-25),

- **τα αρχεία ή τα δεδομένα προσωπικού ή δημόσιου χαρακτήρα** (παραδείγματος χάριν, πληροφορίες σχετικές με την πολιτική

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

δραστηριότητα ενός ατόμου) τα οποία συλλέγουν και διατηρούν οι αρχές ασφαλείας ή άλλα όργανα του Κράτους (*Rotaru κατά Ρουμανίας* [GC], §§ 43 και 44, *Amann κατά Ελβετίας* [GC], §§ 65-67, *Leander κατά Σουηδίας*, § 48· αναφορικά με προφίλ DNA, κυτταρικά δείγματα και δακτυλικά αποτυπώματα, βλέπε *S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], §§ 68-86· αναφορικά με την καταχώριση δραστών γενετήσιων αδικημάτων σε ένα εθνικό δικαστικό μητρώο, βλέπε *Gardel κατά Γαλλίας*, § 58),

- τις πληροφορίες σχετικά με την υγεία ενός ατόμου (παραδείγματος χάριν, πληροφορίες σχετικά με την οροθετικότητά του, *Z. κατά Φινλανδίας*, § 71, και *C.C. κατά Ισπανίας*, § 33, ή πληροφορίες σχετικά με την αναπαραγωγική ικανότητά του, *K.H. και λοιποί κατά Σλοβακίας**, § 44), καθώς και τις πληροφορίες για τους κινδύνους για την υγεία του (*McGinley και Egan κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 97, *Guerra και λοιποί κατά Ιταλίας*, § 60),

- την εθνική ταυτότητα (*S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 66, *Ciubotaru κατά Μολδαβίας**, § 53) και το δικαίωμα των μελών μίας εθνικής μειονότητας να διατηρούν την ταυτότητά τους και να διάγουν μία ιδιωτική και οικογενειακή ζωή σύμφωνη προς αυτή την παράδοση (*Charman κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 73),

- τις πληροφορίες σχετικά με τις προσωπικές θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις (*Folgero και λοιποί κατά Νορβηγίας* [GC], § 98),

- ορισμένα δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες: το άρθρο 8 κρίθηκε εφαρμοστέο επί της υποχρέωσης ενός ατόμου κηρυχθέντος ανίκανου να καταβάλει τον φόρο απαλλαγής από τη στρατιωτική θητεία (*Glor κατά Ελβετίας*, § 54), αλλά όχι επί του δικαιώματος ενός ατόμου με αναπηρία να έχει πρόσβαση στην παραλία και τη θάλασσα κατά τη διάρκεια των διακοπών του (*Botta κατά Ιταλίας*, § 35),

- τις κατ'οίκον έρευνες και κατασχέσεις (*McLeod κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 36, *Funke κατά Γαλλίας*, § 48),

- το σταμάτημα και τη σωματική έρευνα ενός ατόμου σε δημόσιο χώρο (*Gillan και Quinton κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, §§ 61-65),

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

- την παρακολούθηση των επικοινωνιών και τηλεφωνικών συνομιλιών (βλέπε Halford κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 44, Weber και Saravia κατά Γερμανίας (déc.), §§ 76-79), αλλά όχι απαραίτητα τη χρήση μυστικών αστυνομικών (Lüdi κατά Ελβετίας, § 40),

- την παρακολούθηση με κάμερες δημόσιων χώρων όταν τα οπτικά δεδομένα καταγράφονται, αποθηκεύονται και αποκαλύπτονται δημοσίως (Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου, §§ 57-63),

- τις περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις που μπορούν να επηρεάσουν την ευεξία ενός ατόμου και να του στερήσουν την απόλαυση της κατοικίας του κατά τρόπο που να θίγεται η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του (López Ostra κατά Ισπανίας, § 51, Táatar κατά Ρουμανίας, § 97), συμπεριλαμβανομένων των οσφρητικών ενοχλήσεων που προέρχονται από μία χωματερή κείμενη πλησίον μίας φυλακής και επηρεάζουν το κελί ενός κρατουμένου το οποίο θεωρείται ως ο μοναδικός «χώρος διαβίωσής» του για πολλά έτη (Brändușe κατά Ρουμανίας, §§ 64-67),

- ζητήματα σχετικά με τον ενταφιασμό μελών της οικογένειας όπου το άρθρο 8 είναι ομοίως εφαρμοστέο. ενίοτε χωρίς το Δικαστήριο να προσδιορίζει αν η επέμβαση σχετίζεται με την έννοια της ιδιωτικής ζωής ή με εκείνη της οικογενειακής ζωής: η υπερβολική καθυστέρηση των αρχών να επιστρέψουν τη σωρό ενός παιδιού κατόπιν διενέργειας αυτοψίας (Pannullo και Forte κατά Γαλλίας, § 36)· η άρνηση χορήγησης άδειας για τη μεταφορά της τεφροδόχου που περιείχε την τέφρα του συζύγου της προσφεύγουσας (Ellī Poluhas Dödsbo κατά Σουηδίας, § 24)· το ζήτημα αν μία μητέρα είχε το δικαίωμα να παρευρεθεί στον ενταφιασμό του γεννημένου νεκρού τέκνου της, συνοδευόμενου ενδεχομένως από τελετή, και να μεταφερθεί η σωρός του με κατάλληλο όχημα (Hadri-Vionnet κατά Ελβετίας, § 52).

286. Αν και το άρθρο 8 εγγυάται στο άτομο μία σφαίρα εντός της οποίας μπορεί να επιδιώξει ελεύθερα την ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του (Brüggeman και Scheuten κατά Γερμανίας (déc.), § 55), δεν περιορίζεται στα μέτρα που θίγουν ένα άτομο εντός της κατοικίας ή των ιδιωτικών χώρων του: υφίσταται μία ζώνη αλληλεπίδρασης μεταξύ του ατόμου και των άλλων η οποία, ακόμα και εντός ενός δημοσίου πλαισίου,

μπορεί να εντάσσεται στην ιδιωτική ζωή (P.G. και J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, §§ 56 και 57).

287. Οι επιζήμιες για τη σωματική ή ψυχική ακεραιότητα ενός ατόμου πράξεις δεν συνεπάγονται απαραίτητως προσβολή του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Εν τούτοις, μία μεταχείριση η οποία δεν αγγίζει έναν επαρκή βαθμό σοβαρότητας προκειμένου να εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 3 μπορεί να παραβιάζει το άρθρο 8 ως προς τα σκέλη του που αφορούν την ιδιωτική ζωή εφόσον υφίστανται σε επαρκή βαθμό επιζήμιες συνέπειες για τη σωματική και ψυχική ακεραιότητα (Costello-Roberts κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 36). Ενδέχεται να υφίστανται καταστάσεις όπου το άρθρο 8 θα μπορούσε να παράσχει μία προστασία αναφορικά με συνθήκες κράτησης οι οποίες δεν αγγίζουν τον απαιτούμενο από το άρθρο 3 βαθμό σοβαρότητας (Raninen κατά Φινλανδίας, § 63).

γ) Η σφαίρα της «οικογενειακής ζωής»

288. Η έννοια της οικογενειακής ζωής έχει αυτόνομη σημασία (Marckx κατά Βελγίου, §§ 31 και 69). Συνεπώς, το ζήτημα της ύπαρξης ή μη μίας «οικογενειακής ζωής» αποτελεί ουσιαστικά ένα πραγματικό ζήτημα το οποίο εξαρτάται από την αληθινή στην πράξη ύπαρξη στενών προσωπικών δεσμών (K. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (déc.)). Το Δικαστήριο θα εξετάζει ως εκ τούτου τους de facto οικογενειακούς δεσμούς, όπως η κοινή ζωή των προσφευγόντων, απουσία οποιασδήποτε νομικής αναγνώρισης μίας οικογενειακής ζωής (Johnston και λοιποί κατά Ιρλανδίας, § 56). Τα υπόλοιπα στοιχεία θα περιλαμβάνουν τη διάρκεια της σχέσης και, στην περίπτωση ζευγαριών, το αν απέδειξαν τη δέσμευση του ενός έναντι του άλλου αποκτώντας μαζί τέκνα (X., Y. και Z. κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], 36). Και πάλι, αν και δεν υφίσταται εξαντλητικός ορισμός της σφαίρας της οικογενειακής ζωής, στη νομολογία του Δικαστηρίου αυτή περιλαμβάνει τα κάτωθι στοιχεία:

Δικαίωμα του ατόμου να γίνει γονέας

289. Όπως και η έννοια της «ιδιωτικής ζωής», η έννοια της «οικογενειακής ζωής» ομοίως συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα σεβασμού των αποφάσεων των ατόμων να γίνουν γενετικοί γονείς (*Dickson κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 66). Ως εκ τούτου, το δικαίωμα ενός ζευγαριού να καταφύγει στην ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8, ως έκφραση της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (*S. H. και λοιποί κατά Αυστρίας**, § 60). Εν τούτοις, οι διατάξεις του άρθρου 8 λαμβανόμενες μεμονωμένα δεν εγγυώνται ούτε το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας ούτε το δικαίωμα υιοθεσίας (*E.B. κατά Γαλλίας*).

Αναφορικά με τα παιδιά

290. Ο φυσικός δεσμός μεταξύ μίας **μητέρας** και του **τέκνου** της (*Marckx κατά Βελγίου*, § 31, *Kearns κατά Γαλλίας*, § 72).

291. Ένα τέκνο προερχόμενο από μία **γαμική ένωση** εντάσσεται αυτοδίκαια εντός αυτής της σχέσης. Συνεπώς, από τη στιγμή της γέννησής του και λόγω αυτής και μόνο, υφίσταται μεταξύ αυτού και των γονέων του ένας δεσμός ο οποίος ισοδυναμεί με «οικογενειακή ζωή» και τον οποίο δεν μπορούν να διαρρήξουν μεταγενέστερα συμβάντα παρά μόνο υπό εξαιρετικές περιστάσεις (*Ahmut κατά Ολλανδίας*, § 60, *Gül κατά Ελβετίας*, § 32, *Berrehab κατά Ολλανδίας*, § 21, *Hokkanen κατά Φινλανδίας*, § 54).

292. Για ένα φυσικό **πατέρα** και το τέκνο του το οποίο γεννήθηκε εκτός γάμου, τα κρίσιμα στοιχεία μπορούν να περιλαμβάνουν τη συγκατοίκηση, τη φύση της σχέσης μεταξύ των γονέων και το ενδιαφέρον του για το τέκνο (*Keegan κατά Ιρλανδίας*, §§ 42 έως 45, *M.B. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.), *Nylund κατά Φινλανδίας* (déc.), *Lebbink κατά Ολλανδίας*, §§ 37 έως 40).

293. Σε γενικές γραμμές, εν τούτοις, η **συγκατοίκηση** δεν αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση για μία οικογενειακή ζωή μεταξύ γονέων και τέκνων (*Berrehab κατά Ολλανδίας*, § 21).

294. **Τα υιοθετημένα τέκνα** και τους θετούς γονείς τους (*X. κατά Γαλλίας* (déc.), *X. κατά Βελγίου και Ολλανδίας* (déc.), *Pini και λοιποί κατά*

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Ρουμανίας, §§ 139-140 και 143-148). Μία νόμιμη και μη εικονική υιοθεσία μπορεί να συνιστά «οικογενειακή ζωή», ακόμη και εν απουσία συγκατοίκησης ή οποιουδήποτε πραγματικού δεσμού μεταξύ ενός υιοθετημένου τέκνου και των θετών γονέων (Pini και λοιποί κατά Ρουμανίας, §§ 143-148).

295. Το Δικαστήριο μπορεί να αναγνωρίσει την ύπαρξη μίας *de facto* «οικογενειακής ζωής» μεταξύ **μίας ανάδοχης οικογένειας και ενός παιδιού**, λαμβανομένου υπόψη του χρόνου που έχουν ζήσει μαζί, της ποιότητας της σχέσης και του ρόλου που έχει αναλάβει ο ενήλικος έναντι του παιδιού (Moretti και Benedetti κατά Ιταλίας, §§ 48-52).

296. Οι δεσμοί μεταξύ του παιδιού και των **κοντινών συγγενών**, όπως μεταξύ παππούδων και εγγονιών, διότι οι συγγενείς αυτοί μπορεί να έχουν σημαντικό ρόλο στην οικογενειακή ζωή (Price κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Bronda κατά Ιταλίας, § 51).

297. Η οικογενειακή ζωή δεν παύει όταν η επιμέλεια ενός παιδιού αφαιρείται από τους γονείς του (Johansen κατά Νορβηγίας, § 52) ή σε περίπτωση διαζυγίου των γονέων (Mustafa και Armagan Agin κατά Τουρκίας*, § 19).

298. Σε περιπτώσεις **μετανάστευσης**, μεταξύ γονέων και ενήλικων τέκνων δε θα υφίσταται οικογενειακή ζωή εκτός αν μπορούν να αποδείξουν πρόσθετα στοιχεία εξάρτησης, εκτός των συνήθων συναισθηματικών δεσμών (Slivenko κατά Λετονίας [GC], § 97, Kwakye-Nti και Dufie κατά Ολλανδίας (déc.)). Εν τούτοις, οι δεσμοί αυτοί μπορούν να ληφθούν υπόψη υπό το σκέλος της «ιδιωτικής ζωής» (Slivenko κατά Λετονίας [GC], § 97). Το Δικαστήριο έχει δεχθεί σε αρκετές υποθέσεις που αφορούν νεαρούς ενήλικους οι οποίοι δεν είχαν ακόμα δημιουργήσει τη δική τους οικογένεια ότι οι δεσμοί τους με τους γονείς τους και τα άλλα μέλη της οικογένειάς τους αναλύονταν ομοίως σε μία «οικογενειακή ζωή» (Maslov κατά Αυστρίας [GC], § 62).

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Αναφορικά με τα ζευγάρια

299. Η αναφερόμενη στο άρθρο 8 έννοια της «οικογένειας» δεν περιορίζεται μόνο σε σχέσεις βασισμένες στο γάμο, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει και άλλους *de facto* «οικογενειακούς» δεσμούς, όταν οι διάδικοι συμβιώνουν εκτός γάμου (Johnston και λοιποί κατά Ιρλανδίας, § 56).

300. Ακόμη και εν απουσία συμβίωσης μπορεί να υφίστανται επαρκείς δεσμοί συγκροτούντες μία οικογενειακή ζωή (Kroon και λοιποί κατά Ολλανδίας, § 30).

301. Οι γάμοι οι οποίοι δεν είναι σύμφωνοι προς το εθνικό δίκαιο δεν εμποδίζουν μία οικογενειακή ζωή (Abdulaziz, Cabales και Balketali κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 63).

302. Η δέσμευση δε δημιουργεί αφ'εαυτού οικογενειακή ζωή (Wakefield κατά Ηνωμένου Βασιλείου (déc.)).

303. Ένα ζευγάρι ομοφυλόφιλων το οποίο διαβιεί σε σταθερή σχέση εμπίπτει στην έννοια της «οικογενειακής ζωής», κατά τον ίδιο τρόπο με τη σχέση μεταξύ ενός ζευγαριού αντίθετου φύλου (Schalk και Kopf κατά Αυστρίας (μη οριστική), §§ 92-94).

Αναφορικά με άλλες σχέσεις

304. Οικογενειακή ζωή μπορεί ομοίως να υφίσταται μεταξύ αδερφών (Moustaquim κατά Βελγίου, § 36, Mustafa και Armagan Akin κατά Τουρκίας*, § 19) και μεταξύ θείων και ανιψιών (Boyle κατά Ηνωμένου Βασιλείου, §§ 41 έως 47). Εν τούτοις, η παραδοσιακή προσέγγιση είναι ότι οι στενές σχέσεις εκτός της «οικογενειακής ζωής» εμπίπτουν σε γενικές γραμμές στη σφαίρα της «ιδιωτικής ζωής» (Znamenskaïa κατά Ρωσίας*, § 27).

Υλικά συμφέροντα

305. Η «οικογενειακή ζωή» δεν περιλαμβάνει μονάχα σχέσεις κοινωνικού, πνευματικού ή πολιτιστικού χαρακτήρα, αλλά και υλικά συμφέροντα, όπως καταδεικνύουν ιδίως οι υποχρεώσεις διατροφής και η

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

θέση που κατέχει η νόμιμη μοίρα στην εσωτερική έννομη τάξη της πλειοψηφίας των συμβαλλομένων Κρατών. Το Δικαστήριο έχει ως εκ τούτου δεχθεί ότι τα κληρονομικά δικαιώματα μεταξύ τέκνων και γονέων, καθώς και μεταξύ εγγονιών και παππούδων, έχουν τόσο στενή σχέση με την οικογενειακή ζωή που εμπίπτουν στο πεδίο του άρθρου 8 (*Marcckx κατά Βελγίου*, § 52, *Pla και Puncernau κατά Ανδόρας*, § 26). Το άρθρο 8 δεν απαιτεί ωστόσο ένα παιδί να δικαιούται να αναγνωρισθεί, για κληρονομικούς λόγους, ως κληρονόμος ενός θανόντος (*Haas κατά Ολλανδίας*, § 43). Η έννοια της «οικογενειακής ζωής» ομοίως δεν εφαρμόζεται επί αγωγής αποζημίωσης κατά τρίτου κατόπιν θανάτου της αρραβωνιαστικιάς του προσφεύγοντος (*Hofmann κατά Γερμανίας** (déc.)).

4. Οι έννοιες της «κατοικίας» και της «αλληλογραφίας»

Άρθρο 8 – Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρο το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον διά την εθνικήν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

α) Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8

306. Αν και σκοπός του άρθρου 8 είναι η προστασία τεσσάρων τομέων της προσωπικής αυτονομίας – της ιδιωτικής ζωής, της οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας – οι εν λόγω τομείς δεν αλληλοαποκλείονται αμοιβαία και ένα μέτρο μπορεί να συνιστά συγχρόνως επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και

οικογενειακής ζωής και στο δικαίωμα σεβασμού της κατοικίας ή της αλληλογραφίας (Mentes και λοιποί κατά Τουρκίας, § 73, Klass και λοιποί κατά Γερμανίας, § 41, López Ostra κατά Ισπανίας, § 51, Margareta και Roger Andersson κατά Σουηδίας, § 72).

β) Το εύρος της έννοιας της «κατοικίας»

307. Η κατοικία αποτελεί μία αυτόνομη έννοια, αν και η απάντηση στο ερώτημα αν μία συγκεκριμένη οικία αποτελεί «κατοικία» εμπίπτουσα στην προστασία του άρθρου 8 § 1 εξαρτάται από τις πραγματικές συνθήκες, ιδίως από την ύπαρξη επαρκών και συνεχών δεσμών με έναν καθορισμένο τόπο (Prokorovitch κατά Ρωσίας, § 36, Gillow κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 46, McKay-Kordecka κατά Πολωνίας* (déc.)). Επιπλέον, η λέξη «home» στην αγγλική εκδοχή του άρθρου 8 είναι ένας όρος ο οποίος δεν επιδέχεται αυστηρής ερμηνείας, δεδομένου ότι η αντίστοιχη γαλλική λέξη «domicile» έχει μία ευρύτερη σημασία (Niemietz κατά Γερμανίας, § 30). Η έννοια αυτή:

- καλύπτει την κατοίκηση σε μία οικία **ιδιοκτησίας άλλου** εφόσον η εν λόγω κατοίκηση διαρκεί για μακρόχρονες περιόδους κάθε έτος (Mentes και λοιποί κατά Τουρκίας, § 73). Ένας προσφεύγων δεν απαιτείται να είναι ιδιοκτήτης της «κατοικίας» για τους σκοπούς του άρθρου 8,

- δεν περιορίζεται στην κατά νόμο κατοικία (Buckley κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 54, Prokorovitch κατά Ρωσίας, § 36),

- μπορεί συνεπώς να εφαρμόζεται επί μίας κατοικίας στο πλαίσιο κοινωνικών προγραμμάτων, στην οποία διέμενε ο προσφεύγων ως μισθωτής, ακόμη κι αν, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, το δικαίωμα κατοίκησης είχε παύσει (McCann κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 46),

- δεν περιορίζεται στις παραδοσιακές κατοικίες και περιλαμβάνει συνεπώς, μεταξύ άλλων, τα **καραβάνια** και τις **μη σταθερές οικίες** (Buckley κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 64, Charman κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], §§ 71-74),

- μπορεί ομοίως να εφαρμόζεται στις **δευτερεύουσες ή εξοχικές κατοικίες** (Demades κατά Τουρκίας*, §§ 32-34),

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

- μπορεί ομοίως να εφαρμόζεται στους **επαγγελματικούς χώρους** ελλείπει σαφούς διάκρισης μεταξύ του γραφείου και της ιδιωτικής οικίας ή μεταξύ των ιδιωτικών και επαγγελματικών δραστηριοτήτων (Niemietz κατά Γερμανίας, §§ 29-31),

- ομοίως εφαρμόζεται στην έδρα, στις θυγατρικές ή σε άλλους επαγγελματικούς χώρους μίας εταιρίας (Société Colas Est και λοιποί κατά Γαλλίας, § 41),

- δεν εφαρμόζεται επί της πρόθεσης ανέγερσης οικίας επί οικοπέδου, ούτε επί του γεγονότος να έχει κάποιος τις ρίζες του σε μία συγκεκριμένη περιοχή (Δοϊζίδου κατά Τουρκίας, § 66),

- δεν εφαρμόζεται σε ένα πλυσταριό το οποίο ανήκει από κοινού στους συνιδιοκτήτες μίας πολυκατοικίας και το οποίο θεωρείται ότι χρησιμοποιείται περιστασιακά (Chelu κατά Ρουμανίας, § 45), σε ένα καμαρίνι (Hartung κατά Γαλλίας (déc.)), ή στα εδάφη όπου οι ιδιοκτήτες εξασκούν κάποιο άθλημα ή σε εκείνα των οποίων τη χρήση επιτρέπουν (για παράδειγμα, τη θήρα, Friend και Countryside Alliance και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.), § 45).

Όταν ένας προσφεύγων διεκδικεί ως «κατοικία» του ένα χώρο στον οποίο ουδέποτε ή σπανίως κατοίκησε ή στον οποίο δεν κατοικεί πλέον για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενδέχεται οι δεσμοί που διατηρεί με τον εν λόγω χώρο να είναι τόσο ασθενείς που να παύουν να εγείρουν ζήτημα, ή τουλάχιστον χωριστό ζήτημα, υπό το πρίσμα του άρθρου 8 (βλέπε, για παράδειγμα, Andreou Papi κατά Τουρκίας*, § 54). Η δυνατότητα κληρονομίας της κυριότητας του αγαθού αυτού δεν αποτελεί επαρκή συγκεκριμένο δεσμό ώστε να θεωρηθεί ως «κατοικία» (Δημόπουλος και λοιποί κατά Τουρκίας [GC] (déc.), §§ 136-137).

γ) Παραδείγματα επέμβασης

308. Μεταξύ των πιθανών επεμβάσεων στο δικαίωμα σεβασμού της κατοικίας, μπορούμε να αναφέρουμε τις εξής:

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

- η εκούσια **καταστροφή** της κατοικίας (*Selçuk και Asker κατά Τουρκίας*, § 86),

- η άρνηση χορήγησης άδειας σε **μετακινηθέντα άτομα να επιστρέψουν** στην κατοικία τους (*Κύπρος κατά Τουρκίας* [GC], §§ 165-177),

- η **κατ'οίκον έρευνα** (*Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 88, *Chappell κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, §§ 50 και 51, *Funke κατά Γαλλίας*, § 48) και **άλλες κατ'οίκον επισκέψεις της αστυνομίας** (*Evcepen κατά Ολλανδίας**, *Kanthak κατά Γερμανίας* (déc.)),

- οι **αποφάσεις επί ζητημάτων χωροταξικού σχεδιασμού** (*Buckley κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 60) και οι **διαταγές απαλλοτρίωσης** (*Howard κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)),

- τα **περιβαλλοντικά προβλήματα** (*López Ostra κατά Ισπανίας*, § 51, *Powell και Rayner κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 40),

- οι **τηλεφωνικές υποκλοπές** (βλέπε *Klass και λοιποί κατά Γερμανίας*, § 41),

- η μη προστασία **προσωπικών αγαθών** αποτελούντων μέρος της κατοικίας (*Novoseletskiy κατά Ουκρανίας*).

309. Υφίστανται εν τούτοις μέτρα τα οποία θίγουν την απόλαυση της κατοικίας και τα οποία συντρέχει λόγος να εξεταστούν υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1. Πρόκειται ιδίως:

για κλασσικές υποθέσεις **απαλλοτρίωσης** (*Mehmet Salih και Abdülşamet Çakmak κατά Τουρκίας*, § 22, *Mutlu κατά Τουρκίας**, § 23),

ορισμένες πτυχές των **μισθώσεων** όπως το ύψος του μισθώματος (*Langborger κατά Σουηδίας*, § 39).

310. Ομοίως, ορισμένα μέτρα τα οποία αποτελούν παραβίαση του άρθρου 8 δεν οδηγούν απαραίτητως σε διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 (*Surugiu κατά Ρουμανίας*).

311. Όσον αφορά τις **θετικές υποχρεώσεις**, ο σεβασμός της κατοικίας μπορεί ομοίως να συνεπάγεται την υιοθέτηση από τις δημόσιες εξουσίες μέτρων που στοχεύουν στην επιβολή του σεβασμού του δικαιώματος αυτού ακόμη και στις σχέσεις μεταξύ των ατόμων,

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

προκειμένου ιδίως να αποφευχθούν τυχόν εισβολές και επεμβάσεις στην κατοικία του προσφεύγοντος (*Novoseletskiy κατά Ουκρανίας**, § 68, *Surugiū κατά Ρουμανίας*, § 59 και οι παρατιθέμενες παραπομπές).

δ) Η σημασία της έννοιας της «αλληλογραφίας»

312. Το δικαίωμα σεβασμού της αλληλογραφίας στοχεύει στην προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των ιδιωτικών επικοινωνιών (*B.C. κατά Ελβετίας* (déc.)) και, ως τέτοιο, έχει ερμηνευθεί ότι εφαρμόζεται στους ακόλουθους τομείς:

- στην **αλληλογραφία** μεταξύ ατόμων, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων στις οποίες ο αποστολέας ή ο παραλήπτης είναι κρατούμενος (*Silver και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 84), καθώς και σε δέματα που κατάσχουν **τελωνειακοί υπάλληλοι** (*X. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)),

- στις **τηλεφωνικές συνομιλίες** (*Klass και λοιποί κατά Γερμανίας*, §§ 21 και 41, *Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 64, *Margareta και Roger Andersson κατά Σουηδίας*, § 72), συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που σχετίζονται με τις εν λόγω συνομιλίες, ιδίως την ημερομηνία και τη διάρκεια αυτών καθώς και τους αριθμούς των οποίων έγινε κλήση (*P.G. και J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 42),

- στα **μηνύματα μέσω μπίπερ** (*Taylor-Sabori κατά Ηνωμένου Βασιλείου**),

- στις παλαιότερες μορφές ηλεκτρονικής επικοινωνίας όπως το **τέλεξ** (*Christie κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.)),

- στα **ηλεκτρονικά μηνύματα (e-mails)**, όπως και στα στοιχεία τα οποία συλλέγονται μέσω παρακολούθησης της χρήσης του ίντερνετ που κάνει ένα άτομο (*Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, §§ 41-42),

- σε ένα **ιδιωτικό ραδιόφωνο** (*X. και Y. κατά Βελγίου* (déc.)), αλλά όχι όταν αυτό εκπέμπει σε δημόσια συχνότητα και είναι συνεπώς προσβάσιμο σε άλλους (*B.C. κατά Ελβετίας* (déc.)),

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

- στην παραβίαση αλληλογραφίας μέσα στα πλαίσια **επαγγελματικών δραστηριοτήτων** ή σε επαγγελματικούς χώρους (Korpp κατά Ελβετίας, § 50, Halford κατά Ηνωμένου βασιλείου, §§ 44-46),

- τα **ηλεκτρονικά δεδομένα** τα οποία κατάσχονται κατά τη διάρκεια έρευνας σε γραφείο δικηγόρου (Wieser και Bicos Beteiligungen GmbH κατά Αυστρίας, § 45).

313. Το **περιεχόμενο** της αλληλογραφίας **δεν έχει καμία επίπτωση** επί του ζητήματος της επέμβασης (A. κατά Γαλλίας, §§ 35-37, Frérot κατά Γαλλίας, § 54).

314. Δεν υφίσταται **de minimis** αρχή προκειμένου να διαπιστωθεί επέμβαση: αρκεί το άνοιγμα και μίας μόνο επιστολής (Narinen κατά Φινλανδίας*, § 32).

315. Έως σήμερα, το Δικαστήριο έχει προβεί στη διαπίστωση των ακόλουθων **θετικών υποχρεώσεων** όσον αφορά συγκεκριμένα την αλληλογραφία:

- την υποχρέωση αποτροπής της αποκάλυψης ιδιωτικών συνομιλιών στο δημόσιο πεδίο (Craxi κατά Ιταλίας (αριθ.2)*, §§ 68-76),

- την υποχρέωση συνδρομής των κρατουμένων στην αλληλογραφία παρέχοντάς τους τα αναγκαία (Cotlet κατά Ρουμανίας, §§ 60-65).

5. Η έννοια της «περιουσίας»

Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1

Έκαστο φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας του (...)

α) Προστατευόμενη περιουσία

316. Ένας προσφεύγων δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 παρά μόνο στο μέτρο που οι αποφάσεις στις οποίες προσάπτει παραβίαση αναφέρονται στην «περιουσία» του υπό την έννοια της διάταξης αυτής. Η έννοια της

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

«περιουσίας» μπορεί να περιλαμβάνει τόσο την «υφιστάμενη περιουσία» όσο και περιουσιακές αξίες, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων, δυνάμει των οποίων ο προσφεύγων μπορεί να υποστηρίξει ότι έχει τουλάχιστον μία «θεμιτή προσδοκία» να επιτύχει την πραγματική απόλαυση ενός δικαιώματος κυριότητας (J.A. Pye (Oxford) Ltd και J.A. Pye (Oxford) Land Ltd κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 61, Maltzan και λοιποί κατά Γερμανίας (déc.) [GC], § 74c), Korecký κατά Σλοβακίας [GC], § 35c)).

β) Αυτόνομη σημασία

317. Η έννοια της «περιουσίας» την οποία προβλέπει το πρώτο μέρος του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 έχει μία αυτόνομη σημασία η οποία δεν περιορίζεται στην κυριότητα ενσώματων αγαθών και η οποία είναι ανεξάρτητη από τους τυπικούς χαρακτηρισμούς του εθνικού δικαίου: ορισμένα άλλα δικαιώματα και συμφέροντα τα οποία αποτελούν περιουσιακά στοιχεία μπορούν ομοίως να θεωρούνται «δικαιώματα κυριότητας» και ως εκ τούτου «περιουσία» υπό την έννοια αυτής της διάταξης. Αυτό που έχει σημασία είναι να ερευνώνται εάν οι συνθήκες μίας δεδομένης υπόθεσης, κρινόμενες στο σύνολό τους, μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν καταστήσει τον προσφεύγοντα δικαιούχο ενός ουσιαστικού συμφέροντος προστατευόμενου από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 (Anheuser-Busch Inc. κατά Πορτογαλίας [GC], § 63, Öneriyildiz κατά Τουρκίας [GC], § 124, Broniowski κατά Πολωνίας [GC], § 129, Beyeler κατά Ιταλίας [GC], § 100, Ιατρίδης κατά Ελλάδας [GC], § 54).

Στην περίπτωση των άυλων αγαθών, το Δικαστήριο έχει λάβει ειδικότερα υπόψη το αν η επίμαχη νομική κατάσταση οδηγούσε σε οικονομικά δικαιώματα και συμφέροντα και είχε ως εκ τούτου μία οικονομική αξία (Paeffgen GmbH κατά Γερμανίας * (déc.)).

γ) Υφιστάμενη περιουσία

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

318. Το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 εφαρμόζεται μόνο επί της υφιστάμενης περιουσίας (Marckx κατά Βελγίου, § 50, Anheuser-Busch Inc. κατά Πορτογαλίας [GC], § 64). Δεν εγγυάται το δικαίωμα απόκτησης περιουσίας (Slivenko και λοιποί κατά Λετονίας (déc.) [GC], § 121, Korecký κατά Σλοβακίας [GC], § 35b)).

319. Ένα άτομο το οποίο καταγγέλλει παραβίαση του δικαιώματός του στο σεβασμό της περιουσίας του πρέπει καταρχάς να αποδεικνύει την ύπαρξη ενός τέτοιου δικαιώματος (Pistoroná κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας^{*}, § 38, Des Fours Walderode κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας (déc.), Zhigalev κατά Ρωσίας^{*}, § 131).

320. Σε περίπτωση ύπαρξης αμφισβήτησης ως προς το αν ένας προσφεύγων έχει ένα περιουσιακό δικαίωμα, το οποίο θα μπορούσε να προστατευτεί από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 1, το Δικαστήριο καλείται να ορίσει τη νομική κατάσταση του ενδιαφερομένου (J.A. Pye (Oxford) Ltd και J.A. Pye (Oxford) Land Ltd κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], § 61).

δ) Απαιτήσεις

321. Όταν η σχετική περιουσιακή αξίωση αποτελεί απαίτηση, προκειμένου να θεωρηθεί «περιουσιακή αξία» πρέπει να έχει επαρκή βάση στο εθνικό δίκαιο, για παράδειγμα να έχει επιβεβαιωθεί από μία ευρέως καθιερωθείσα νομολογία των δικαστηρίων (Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας [GC], § 94, Anheuser-Busch Inc. κατά Πορτογαλίας [GC], § 65, Korecký κατά Σλοβακίας [GC], § 52, Draon κατά Γαλλίας [GC], § 68).

322. Μία απαίτηση αναγνωρισθείσα με δικαστική απόφαση αποτελεί «περιουσία» εφόσον αυτή είναι επαρκώς αποδεδειγμένη ώστε να είναι απαιτητή (Ελληνικά Διωλιστήρια Στραν και Στρατής Ανδρεάδης κατά Ελλάδας, § 59, Bourdon κατά Ρωσίας, § 40).

323. Η νομολογία του Δικαστηρίου δεν θεωρεί την ύπαρξη μίας «πραγματικής αμφισβήτησης» ή μίας «υποστηρίξιμης αξίωσης» ως κριτήριο το οποίο επιτρέπει την κρίση περί ύπαρξης μίας «θεμιτής προσδοκίας» προστατευόμενης από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 (Korecký κατά

^{*} Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

Σλοβακίας [GC], § 52, Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας [GC], § 94).

324. Δεν μπορεί να διαπιστωθεί ύπαρξη μίας θεμιτής προσδοκίας σε περίπτωση αμφισβήτησης ως προς τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ερμηνευτεί και εφαρμοστεί το εθνικό δίκαιο και όταν τα επιχειρήματα που έχει αναπτύξει ο προσφεύγων ως προς τούτο έχουν απορριφθεί οριστικά από τα εθνικά δικαστήρια (Anheuser-Busch Inc. κατά Πορτογαλίας [GC], § 65, Korecký κατά Σλοβακίας [GC], § 50).

ε) Απόδοση περιουσιακών στοιχείων

325. Το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι επιβάλλει στα συμβαλλόμενα Κράτη μία γενική υποχρέωση απόδοσης περιουσιακών στοιχείων τα οποία τους εκχωρήθηκαν πριν να επικυρώσουν τη Σύμβαση. Ομοίως, το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 δεν επιβάλλει στα συμβαλλόμενα Κράτη κανένα περιορισμό επί της ελευθερίας καθορισμού του πεδίου εφαρμογής των νομοθεσιών που μπορούν να υιοθετούν ως προς την απόδοση περιουσιακών στοιχείων και επί της ελευθερίας επιλογής των προϋποθέσεων υπό τις οποίες δέχονται να αποκαταστήσουν ένα δικαίωμα κυριότητας σε άτομα από τα οποία το εν λόγω δικαίωμα αφαιρέθηκε.

326. Ειδικότερα, τα συμβαλλόμενα Κράτη απολαμβάνουν ενός ευρέος περιθωρίου εκτίμησης όσον αφορά τον αποκλεισμό ορισμένων κατηγοριών πρώην ιδιοκτητών από το εν λόγω δικαίωμα απόδοσης. Στις περιπτώσεις κατηγοριών ιδιοκτητών που έχουν αποκλεισθεί κατ'αυτόν τον τρόπο, μία αίτηση αποκατάστασης υποβληθείσα από άτομο το οποίο ανήκει σε κάποια από τις κατηγορίες αυτές δεν μπορεί να αποτελέσει τη βάση μίας «θεμιτής προσδοκίας» που προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1.

327. Αντιθέτως, όταν ένα συμβαλλόμενο Κράτος, κατόπιν επικύρωσης της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του Πρωτοκόλλου αριθ.1, υιοθετεί μία νομοθεσία η οποία προβλέπει την ολική ή μερική απόδοση περιουσιακών στοιχείων τα οποία κατασχέθηκαν δυνάμει ενός

προγενέστερου καθεστώτος, η νομοθεσία αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι γεννά ένα νέο δικαίωμα κυριότητας προστατευόμενο από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 υπέρ των ατόμων εκείνων που πληρούν τις προϋποθέσεις απόδοσης. Η ίδια αρχή μπορεί να εφαρμόζεται ως προς τους μηχανισμούς απόδοσης ή αποζημίωσης που θεσπίστηκαν δυνάμει μίας νομοθεσίας υιοθετηθείσας πριν από την επικύρωση της Σύμβασης εφόσον η νομοθεσία αυτή παραμένει σε ισχύ κατόπιν της επικύρωσης του Πρωτοκόλλου αριθ.1 (*Maltzan κατά Γερμανίας* (déc.) [GC], § 74d), *Korecký κατά Σλοβακίας* [GC], § 35d)).

328. Η ελπίδα αναγνώρισης ενός δικαιώματος κυριότητας, το οποίο δεν είναι δυνατόν να ασκηθεί αποτελεσματικά, δεν μπορεί να θεωρηθεί «περιουσία» υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, και το ίδιο ισχύει για μία υπό αίρεση απαίτηση η οποία ματαιώνεται λόγω μη πλήρωσης της αίρεσης (*Malhous κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.) [GC], *Korecký κατά Σλοβακίας* [GC], § 35c)).

329. Η πεποίθηση ότι ένας νόμος ο οποίος ίσχυε προηγουμένως θα τροποποιείτο προς όφελος ενός προσφεύγοντος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μία μορφή θεμιτής προσδοκίας ως προς το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1. Υφίσταται μία διαφορά μεταξύ μίας απλής ελπίδας, όσο κατανοητή κι αν είναι αυτή, και μίας θεμιτής προσδοκίας, η οποία πρέπει να είναι πιο συγκεκριμένη και να στηρίζεται σε διάταξη νόμου ή νομική πράξη, όπως μία δικαστική απόφαση (*Gratzinger και Gratzingerova κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.) [GC], § 73, *Maltzan και λοιποί κατά Γερμανίας* (déc.) [GC], § 112).

στ) Μελλοντικά εισοδήματα

330. Τα μελλοντικά εισοδήματα αποτελούν «περιουσία» μόνο εφόσον οι σχετικές αξιώσεις έχουν γεννηθεί ή υφίσταται δικαστική αναγνώρισή τους (*Ian Edgar (Liverpool) Ltd κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.), *Wendenburg και λοιποί κατά Γερμανίας* (déc.), *Levänen και λοιποί*

κατά Φινλανδίας* (déc.), Anheuser-Busch Inc. κατά Πορτογαλίας [GC], § 64).

ζ) Πελατεία

331. Το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 εφαρμόζεται στους ελεύθερους επαγγελματίες και στην πελατεία τους, διότι πρόκειται για οντότητες που έχουν μία συγκεκριμένη αξία. Καθώς έχουν από πολλές απόψεις τον χαρακτήρα ενός ιδιωτικού δικαιώματος, αναλύονται ως μία περιουσιακή αξία και συνεπώς ως περιουσία υπό την έννοια της πρώτης φράσης του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 (Lederer κατά Γερμανίας (déc.), Buzescu κατά Ρουμανίας*, § 81, Wendenburg και λοιποί κατά Γερμανίας (déc.), Olbertz κατά Γερμανίας (déc.), Döring κατά Γερμανίας (déc.), Van Marle και λοιποί κατά Ολλανδίας, § 41).

η) Άδειες εκμετάλλευσης εμπορικής επιχείρησης

332. Μία άδεια εκμετάλλευσης εμπορικής επιχείρησης αποτελεί περιουσία. Η αφαίρεση αυτής αναλύεται ως προσβολή του δικαιώματος σεβασμού της περιουσίας όπως το εγγυάται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 (Megadat.com SRL κατά Μολδαβίας, §§ 62-63, Bimer S.A. κατά Μολδαβίας*, § 49, Rosenzweig και Bonded Warehouses Ltd κατά Πολωνίας*, § 49, Capital Bank AD κατά Βουλγαρίας, § 130, Tre Traktörer AB κατά Σουηδίας, § 53).

θ) Πληθωρισμός

333. Το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 δε δημιουργεί μία γενική υποχρέωση για τα Κράτη να διατηρούν, μέσω μίας συστηματικής αναπροσαρμογής των χρημάτων που αποταμιεύονται, την αγοραστική δύναμη ποσών κατατεθειμένων σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

(*Rudzińska κατά Πολωνίας* (déc.), *Gayduk και λοιποί κατά Ουκρανίας* (déc.), *Riabykh κατά Ρωσίας*, § 63).

Ούτε υποχρεώνει το Κράτος να διατηρεί την αξία των απαιτήσεων ή να εφαρμόζει επί ιδιωτικών απαιτήσεων τόκους υπερημερίας λαμβάνοντας υπόψη τον πληθωρισμό (*Todorov κατά Βουλγαρίας** (déc.)).

ι) Πνευματική ιδιοκτησία

334. Το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 εφαρμόζεται επί της πνευματικής ιδιοκτησίας αυτής καθεαυτής (*Anheuser-Busch Inc. κατά Πορτογαλίας* [GC], § 72).

335. Ομοίως εφαρμόζεται επί αίτησης καταχώρησης ενός σήματος (*ibidem*, § 78).

ια) Μετοχές

336. Μετοχές οι οποίες έχουν οικονομική αξία μπορούν να θεωρηθούν περιουσία (*Olczak κατά Πολωνίας* (déc.), § 60, *Sovtransavto Holding κατά Ουκρανίας*, § 91).

ιβ) Παροχές κοινωνικής ασφάλισης

337. Τίποτα δεν αιτιολογεί τη διάκριση μεταξύ ανταποδοτικών και μη ανταποδοτικών παροχών για τους σκοπούς της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1.

338. Αν και το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 δεν περιλαμβάνει το δικαίωμα λήψης κοινωνικών παροχών, οποιουδήποτε είδους, όταν ένα Κράτος θεσπίζει νομοθεσία η οποία προβλέπει την αυτόματη καταβολή μίας κοινωνικής παροχής – είτε η χορήγηση της εν λόγω παροχής εξαρτάται ή όχι από την προηγούμενη καταβολή εισφορών – η εν λόγω νομοθεσία πρέπει να θεωρείται ότι γεννά ένα περιουσιακό συμφέρον το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 για τα άτομα που εκπληρώνουν της προϋποθέσεις που θέτει (*Stec και λοιποί κατά*

Ηνωμένου Βασιλείου (déc.) [GC], §§ 53-55, *Andrejeva κατά Λετονίας* [GC], § 77).

III. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΥΣΙΑ

A. Πρόδηλη έλλειψη βάσης

Άρθρο 35 § 3 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, οσάκις εκτιμά:

*α) ότι η προσφυγή είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, **προδήλως αβάσιμη ή καταχρηστική.** (...)*

1. Γενική εισαγωγή

339. Ακόμη κι όταν μία προσφυγή είναι συμβατή με τη Σύμβαση, και έχουν εκπληρωθεί όλες οι τυπικές προϋποθέσεις παραδεκτού, το Δικαστήριο μπορεί εν τούτοις να την κηρύξει απαράδεκτη για λόγους ελκόμενους από την εξέταση της ουσίας. Μεταξύ των λόγων αυτών, η πλέον συνηθισμένη περίπτωση είναι η απόρριψη της προσφυγής ως προδήλως αβάσιμης. Είναι αλήθεια ότι η χρήση του όρου «*προδήλως*» στο άρθρο 35 § 3 α) ενδέχεται να δημιουργεί σύγχυση: υπό την κυριολεκτική έννοια του, θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ότι αυτός ο λόγος παραδέκτου εφαρμόζεται μόνο επί προσφυγών των οποίων ο ιδιόρρυθμος και αβάσιμος χαρακτήρας θα ήταν άμεσα προφανής για οποιονδήποτε μέσο αναγνώστη. Εν τούτοις, από την πάγια και πολύ πλούσια νομολογία των οργάνων της Σύμβασης (δηλαδή του Δικαστηρίου και, πριν από την 1^η Νοεμβρίου 1998, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) προκύπτει ότι ο όρος αυτός πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μίας ευρύτερης ερμηνείας, υπό την έννοια της οριστικής έκβασης της υπόθεσης. Πράγματι, «*προδήλως αβάσιμη*» είναι **οποιαδήποτε προσφυγή η οποία, κατόπιν μίας προκαταρκτικής εξέτασης του περιεχομένου της,**

δεν παρουσιάζει καμία ένδειξη παραβίασης των δικαιωμάτων που εγγυάται η Σύμβαση, κατά τρόπο που να μπορεί αυτή να κηρυχθεί εξ αρχής απαράδεκτη, χωρίς να διέλθει από το τυπικό στάδιο της εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης (το οποίο θα κατέληγε φυσιολογικά σε μία απόφαση επί της ουσίας).

340. Το γεγονός ότι, προκειμένου να διαπιστώσει πρόδηλη έλλειψη βάσης, το Δικαστήριο χρειάζεται ενίοτε να συλλέξει παρατηρήσεις των διαδίκων και να καταφύγει σε ένα μακροσκελές αναλυτικό σκεπτικό στην απόφασή του, ουδόλως αλλάζει τον «προδήλως» αβάσιμο χαρακτήρα της προσφυγής (*Mentzen κατά Λετονίας* (déc.)).

341. Η απόλυτη πλειοψηφία των προδήλως αβάσιμων προσφυγών κηρύσσονται απαράδεκτες *de plano* από έναν μόνο δικαστή ή από μία επιτροπή τριών δικαστών (άρθρα 27 και 28 της Σύμβασης). Εν τούτοις, ορισμένες προσφυγές αυτού του είδους εξετάζονται από τμήματα ή ακόμη – σε εξαιρετικές περιπτώσεις – από το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης (*Gratzinger και Gratzingerona κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* [GC] (déc.), *Δημόπουλος και λοιποί κατά Τουρκίας* [GC] (déc.)).

342. Όταν αναφερόμαστε σε μία «προδήλως αβάσιμη» προσφυγή, μπορεί να πρόκειται είτε για την προσφυγή στο σύνολό της ή για μία συγκεκριμένη αιτίαση διατυπωθείσα εντός του ευρύτερου πλαισίου μίας υπόθεσης. Έτσι, σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα τμήμα της προσφυγής μπορεί να απορριφθεί ως εμπίπτον σε δικαιοδοσία τετάρτου βαθμού, ενώ το υπόλοιπο τμήμα της προσφυγής μπορεί να κηρυχθεί παραδεκτό και μάλιστα να οδηγήσει σε διαπίστωση παραβίασης της Σύμβασης. Είναι ως εκ τούτου πιο ακριβές να μιλούμε για «προδήλως αβάσιμες αιτιάσεις».

343. Προκειμένου να γίνουν κατανοητά η σημασία και το εύρος της έννοιας της πρόδηλης έλλειψης βάσης, πρέπει να υπενθυμισθεί ότι μία εκ των θεμελιωδών αρχών πάνω στις οποίες στηρίζεται ολόκληρο το σύστημα της Σύμβασης είναι εκείνη της **επικουρικότητας**. Εντός του συγκεκριμένου πλαισίου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, τούτο σημαίνει ότι το καθήκον διασφάλισης του σεβασμού των δικαιωμάτων που καθιερώνει η Σύμβαση, καθώς και η εφαρμογή και κύρωση αυτών βαρύνουν καταρχήν τις αρχές των συμβαλλομένων Κρατών

και όχι το Δικαστήριο. Μόνο σε περίπτωση αποτυχίας των εθνικών αρχών μπορεί το τελευταίο να παρέμβει (*Scordino κατά Ιταλίας (αριθ.1)*) [GC], § 140). Είναι ως εκ τούτου προτιμητέο οι διερευνήσεις ως προς τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης και η εξέταση των ζητημάτων που εγείρουν να πραγματοποιούνται, στο μέτρο του δυνατού, σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου οι εθνικές αρχές, οι οποίες, ευρισκόμενες σε άμεση και συνεχή επαφή με τις ζωντανές δυνάμεις της χώρας τους, είναι οι πλέον κατάλληλες να το πράξουν, να λαμβάνουν μέτρα για την επανόρθωση των επικαλούμενων παραβιάσεων της Σύμβασης (*Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας*) [GC], § 164).

344. Οι προδήλως αβάσιμες αιτιάσεις μπορούν να ταξινομηθούν σε τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες: αιτιάσεις «τετάρτου βαθμού δικαιοδοσίας», αιτιάσεις ως προς τις οποίες υφίσταται προφανής ή σαφής απουσία παραβίασης, μη τεκμηριωθείσες αιτιάσεις, και, τέλος, συγκεχυμένες και ιδιόρρυθμες αιτιάσεις.

2. «Τέταρτος βαθμός δικαιοδοσίας»⁷

345. Μία ιδιαίτερη κατηγορία αιτιάσεων που υποβάλλονται ενώπιον του Δικαστηρίου αποκαλούνται κοινώς «αιτιάσεις τετάρτου βαθμού δικαιοδοσίας». Ο όρος αυτός – ο οποίος δεν περιλαμβάνεται στο κείμενο της Σύμβασης και εισήχθη από τη νομολογία των οργάνων της Σύμβασης (*Kemmache κατά Γαλλίας (αριθ.3)*, § 44) – είναι κάπως παράδοξος, διότι εστιάζει σε κάτι που το Δικαστήριο δεν είναι: δεν είναι εφετείο, ούτε αναιρετικό ή αναθεωρητικό δικαστήριο ως προς τα δικαστήρια των Κρατών μελών της Σύμβασης, και δε δύναται να επανεξετάσει την υπόθεση με τον ίδιο τρόπο που θα το έπραττε ένα ανώτατο εθνικό δικαστήριο. Οι υποθέσεις τετάρτου βαθμού δικαιοδοσίας προέρχονται επομένως από μία **εσφαλμένη αντίληψη, εκ μέρους των προσφευγόντων**, του ρόλου του Δικαστηρίου και του χαρακτήρα του δικαστικού μηχανισμού που έχει θεσπίσει η Σύμβαση.

⁷ Επικαιροποιήθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 2010.

346. Πράγματι, παρά τις ιδιαιτερότητές της, η Σύμβαση παραμένει μία διεθνής συνθήκη η οποία υπακούει στους ίδιους κανόνες με τις υπόλοιπες διακρατικές συνθήκες, ιδίως εκείνες της Σύμβασης της Βιέννης επί του δικαίου των συνθηκών (*Demir και Baykara κατά Τουρκίας* [GC], § 65). Το Δικαστήριο δεν μπορεί συνεπώς να υπερβεί τα όρια των γενικών αρμοδιοτήτων που τα συμβαλλόμενα Κράτη του ανέθεσαν μέσω της κυρίαρχης βούλησής. Τα όρια αυτά ορίζονται στο άρθρο 19 της Σύμβασης το οποίο προβλέπει:

Προκειμένου να διασφαλισθεί ο σεβασμός των υποχρεώσεων που απορρέουν για τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη από την παρούσα Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα αυτής, συστήνεται Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (...)

347. Ως εκ τούτου, η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου περιορίζεται στον έλεγχο της τήρησης, από τα συμβαλλόμενα Κράτη, των δεσμεύσεων ως προς τα δικαιώματα του ανθρώπου, τις οποίες ανέλαβαν προσχωρώντας στη Σύμβαση (και στα Πρωτόκολλα αυτής). Επιπλέον, ελλείψει εξουσιών άμεσης παρέμβασης στις εθνικές έννομες τάξεις των συμβαλλομένων Μερών, πρέπει να σέβεται την αυτονομία των εν λόγω εννόμων τάξεων. Τούτο σημαίνει ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εξετάσει τα πραγματικά ή νομικά σφάλματα στα οποία υποτίθεται ότι περιέπεσε ένα δικαστήριο, εκτός αν και στο μέτρο που θα μπορούσαν να θίξουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύονται από την Σύμβαση. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να εκτιμήσει το ίδιο τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που οδήγησαν ένα εθνικό δικαστήριο να λάβει μία απόφαση έναντι κάποιας άλλης, ειδάλλως, θα αναγορευόταν σε δικαστή τρίτου ή τετάρτου βαθμού και θα παραγνώριζε τα όρια της αποστολής του (*Garcia Ruiz κατά Ισπανίας* [GC], § 28, *Perlala κατά Ελλάδας*, § 25).

348. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, κατά γενικό κανόνα, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αμφισβητήσει τις ακόλουθες διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα των εθνικών δικαστηρίων:

α) την στοιχειοθέτηση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης,

β) την ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου,

- γ) το παραδεκτό και την αξιολόγηση των αποδείξεων σε μία δίκη,
- δ) τον ουσιαστικό δίκαιο χαρακτήρα του αποτελέσματος μίας διαφοράς αστικής φύσης,
- ε) την ενοχή ή μη ενός κατηγορουμένου σε μία ποινική υπόθεση.

349. Η μόνη περίπτωση στην οποία το Δικαστήριο δύναται κατ'εξαιρέση να αμφισβητήσει τις εν λόγω διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα είναι όταν αυτά πάσχουν από κατάφωρη και πρόδηλη αυθαιρεσία, αντίθετη προς τη δικαιοσύνη και την κοινή λογική και επιφέρουσα αφ'εαυτής μία παραβίαση της Σύμβασης (Syssoyeva και λοιποί κατά Λετονίας [GC], § 89).

350. Μία αιτίαση δικαιοδοσίας τετάρτου βαθμού μπορεί να διατυπωθεί υπό το πρίσμα οποιασδήποτε διάταξης της Σύμβασης και ανεξαρτήτως του τομέα δικαίου στον οποίο υπάγεται η διαφορά σε εθνικό επίπεδο. Η θεωρία της δικαιοδοσίας τετάρτου βαθμού εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, σε υποθέσεις:

- α) αστικές (Garcia Ruiz κατά Ισπανίας [GC] § 28 και Pla και Puncernau κατά Ανδόρας, § 26),
- β) ποινικές (Perlala κατά Ελλάδας, § 25 καθώς και Khan κατά Ηνωμένου Βασιλείου, § 34),
- γ) φορολογικές (Dukmedjian κατά Γαλλίας, § 71),
- δ) κοινωνικές (Marion κατά Γαλλίας, § 22),
- ε) διοικητικές (Αγαθός και 49 άλλοι κατά Ελλάδας, § 26),
- στ) εκλογικές (Adamsons κατά Λετονίας, § 118),
- ζ) σχετικές με την είσοδο, παραμονή και απομάκρυνση αλλοδαπών (Syssoyeva και λοιποί κατά Λετονίας [GC]).

351. Εν τούτοις, αιτιάσεις τετάρτου βαθμού συνήθως διατυπώνονται στο πεδίο του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης σχετικά με το δικαίωμα σε «δίκαιη δίκη» σε αστικές και ποινικές υποθέσεις. Δεν πρέπει να λησμονούμε – διότι επί αυτού εντοπίζεται η πηγή πολυάριθμων παρανοήσεων από την πλευρά των προσφευγόντων – ότι ο επιθυμητός από το άρθρο 6 § 1 «δίκαιος χαρακτήρας» δεν είναι ο «ουσιαστικός» δίκαιος χαρακτήρας, έννοια η οποία βρίσκεται στα όρια του δικαιώματος και της ηθικής και την οποία μόνο ο δικαστής της ουσίας μπορεί να εφαρμόσει. Το

άρθρο 6 § 1 εγγυάται μόνο τον «*διαδικαστικό*» δίκαιο χαρακτήρα ο οποίος, στην πράξη, μεταφράζεται σε μία κατ'αντιμωλία διαδικασία όπου οι διάδικοι εξετάζονται και τοποθετούνται επί ίσης βάσης ενώπιον του δικαστή (*Star Cate Επίλεκτα Γεύματα και λοιποί κατά Ελλάδα* (déc.)).

352. Κατά συνέπεια, όταν μία αιτίαση δικαιοδοσίας τετάρτου βαθμού διατυπώνεται στο πεδίο του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, το Δικαστήριο την απορρίπτει διαπιστώνοντας ότι ο προσφεύγων έτυχε μίας κατ'αντιμωλία διαδικασίας· ότι μπόρεσε, στα διάφορα στάδια αυτής, να εκθέσει τα επιχειρήματα και τις αποδείξεις που έκρινε κρίσιμα για την υπεράσπιση της υπόθεσής του· ότι μπόρεσε να αμφισβητήσει αποτελεσματικά τα επιχειρήματα και τις αποδείξεις που προσκόμισε ο αντίδικος· ότι όλα τα αντικειμενικά κρίσιμα επιχειρήματά του για την επίλυση της διαφοράς έτυχαν προσήκουσας ακρόασης και εξέτασης από το δικαστήριο· ότι η επίδικη απόφαση είναι ευρέως αιτιολογημένη, όσον αφορά τόσο τα πραγματικά περιστατικά όσο και το νομικό μέρος· και ότι, συνεπώς, η διαδικασία κρινόμενη στο σύνολό της ήταν δίκαιη (*Garcia Ruiz κατά Ισπανίας* [GC] και *Khan κατά Ηνωμένου Βασιλείου*).

3. Προφανής ή σαφής απουσία παραβίασης

353. Υφίσταται ομοίως πρόδηλη έλλειψη βάσης όταν η αιτίαση του προσφεύγοντος, η οποία πληροί όλες τις τυπικές προϋποθέσεις παραδεκτού, η οποία είναι σύμφωνη προς τη Σύμβαση και η οποία δεν αποτελεί περίπτωση τετάρτου βαθμού, δεν παρουσιάζει ωστόσο καμία ένδειξη παραβίασης των δικαιωμάτων που εγγυάται η Σύμβαση. Σε μία τέτοια περίπτωση, η προσέγγιση του Δικαστηρίου συνίσταται στην εξέταση της ουσίας της αιτίασης, στη διατύπωση συμπεράσματος περί απουσίας οποιασδήποτε ένδειξης παραβίασης και στην κήρυξη της εν λόγω αιτίασης απαράδεκτης χωρίς να απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες. Μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη αιτιάσεων οι οποίες απαιτούν μία τέτοια προσέγγιση.

α) Καμία ένδειξη αυθαιρεσίας ή αδικίας

354. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, καταρχήν αρμόδιες να διασφαλίζουν το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων που καθιερώνει η Σύμβαση είναι οι εθνικές αρχές. Συνεπώς, κατά γενικό κανόνα, η στοιχειοθέτηση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης και η ερμηνεία του εθνικού δικαίου εμπίπτουν στην απόλυτη αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων και άλλων αρχών, των οποίων οι διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα σε αυτούς τους τομείς δεσμεύουν το Δικαστήριο. Εν τούτοις, σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικότητας των δικαιωμάτων η οποία είναι συνυφασμένη με ολόκληρο το σύστημα της Σύμβασης, το Δικαστήριο μπορεί και πρέπει να διαβεβαιώνεται ότι η διαδικασία λήψης απόφασης που οδήγησε στην πράξη που καταγγέλλει ο προσφεύγων ήταν δίκαιη και απαλλαγμένη από αυθαιρεσίες (η διαδικασία λήψης απόφασης εν προκειμένω μπορεί να είναι διοικητική ή δικαστική, ή και τα δύο, αναλόγως την περίπτωση).

355. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δύναται να κηρύξει προδήλως αβάσιμη μία αιτίαση η οποία εξετάστηκε κατ'ουσίαν από τις αρμόδιες εθνικές αρχές κατά τη διάρκεια μίας διαδικασίας η οποία πληρούσε *a priori* τις ακόλουθες προϋποθέσεις (και ελλείπει ενδείξεων περί του αντιθέτου):

α) η διαδικασία διεξήχθη ενώπιον οργάνων αρμόδιων ως προς τούτο βάσει των διατάξεων του εθνικού δικαίου,

β) η διαδικασία διεξήχθη σύμφωνα με τις δικονομικές διατάξεις του εθνικού δικαίου,

γ) ο ενδιαφερόμενος διάδικος μπόρεσε να υποβάλει τα επιχειρήματα και τα αποδεικτικά στοιχεία του τα οποία εξετάστηκαν προσηκόντως από την επίμαχη αρχή,

δ) τα αρμόδια όργανα εξέτασαν και έλαβαν υπόψη όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία είναι αντικειμενικά κρίσιμα για τη δίκαιη επίλυση της υπόθεσης,

ε) η διαδικασία κατέληξε σε μία επαρκώς αιτιολογημένη απόφαση.

β) Καμία ένδειξη μη αναλογικότητας μεταξύ των σκοπών και των μέσων

356. Όταν το επικαλούμενο στη βάση της Σύμβασης δικαίωμα δεν είναι απόλυτο και υπόκειται σε άμεσους (ρητά αναφερόμενους στη Σύμβαση) ή έμμεσους (καθορισθέντες από τη νομολογία του Δικαστηρίου) περιορισμούς, το Δικαστήριο καλείται συχνά να προβεί σε μία ανάλυση της αναλογικότητας της προβαλλόμενης επέμβασης.

357. Μεταξύ των διατάξεων που διατυπώνουν ρητά τους επιτρεπόμενους περιορισμούς, πρέπει να διακρίνουμε μία συγκεκριμένη υπο-ομάδα τεσσάρων άρθρων: το άρθρο 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής), το άρθρο 9 (ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας), το άρθρο 10 (ελευθερία έκφρασης), το άρθρο 11 (ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι). Όλα αυτά τα άρθρα έχουν την ίδια δομή: η παράγραφος 1 διατυπώνει το σχετικό θεμελιώδες δικαίωμα, ενώ η παράγραφος 2 προβλέπει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το Κράτος μπορεί να περιορίσει την άσκηση του δικαιώματος αυτού. Τα κείμενα των δεύτερων αυτών παραγράφων δεν είναι πανομοιότυπα, αλλά διαθέτουν την ίδια δομή. Για παράδειγμα, όσον αφορά το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το άρθρο 8 § 2 προβλέπει:

Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη **προβλέπεται υπό του νόμου** και αποτελεί μέτρο το οποίον, **εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον** διά την εθνικήν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

Το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου αριθ.4 (ελευθερία κυκλοφορίας) ανήκει και αυτό σε αυτή την κατηγορία διατάξεων καθώς η παράγραφος 3 ακολουθεί την ίδια μορφή.

358. Όταν το Δικαστήριο οδηγείται να εξετάσει την επέμβαση των δημόσιων εξουσιών στην άσκηση ενός εκ των προαναφερόμενων δικαιωμάτων, προβαίνει πάντοτε σε μία ανάλυση τριών σταδίων. Εφόσον έχει όντως υπάρξει «επέμβαση» εκ μέρους του Κράτους (και πρόκειται για ένα ξεχωριστό προκαταρκτικό ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί, διότι η

απάντηση δεν είναι πάντοτε προφανής), το Δικαστήριο προσπαθεί να απαντήσει σε τρία διαδοχικά ερωτήματα:

α) Η επέμβαση προβλέπεται από έναν επαρκώς προσβάσιμο και προβλέψιμο «νόμο»;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, η επέμβαση επιδιώκει τουλάχιστον έναν από τους εξαντλητικώς απαριθμημένους (και τον οποίων ο κατάλογος ποικίλλει ελαφρά ανάλογα με το άρθρο) «θεμιτούς σκοπούς»;

γ) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, η επέμβαση είναι «αναγκαία εντός μίας δημοκρατικής κοινωνίας» για να επιτύχει το θεμιτό σκοπό που επιδιώκει; Άλλως ειπείν, υφίσταται σχέση αναλογικότητας μεταξύ του σκοπού αυτού και των υπό κρίση περιορισμών;

359. Μόνο σε περίπτωση καταφατικής απάντησης σε καθένα από τα τρία αυτά ερωτήματα θεωρείται η επέμβαση σύμφωνη προς τη Σύμβαση, ενώ τυχόν αρνητική απάντηση συνεπάγεται διαπίστωση περί παραβίασης. Εξετάζοντας το τελευταίο από τα τρία αυτά ερωτήματα, το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη το περιθώριο εκτίμησης το οποίο διαθέτει το Κράτος και του οποίου η έκταση ποικίλλει σημαντικά αναλόγως των συνθηκών, της φύσης του προστατευόμενου δικαιώματος καθώς και της φύσης της επέμβασης (*Stoll κατά Ελβετίας* [GC], § 105, *Demir και Baykara κατά Τουρκίας* [GC], § 119, *S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], § 102, *Mentzen κατά Λετονίας* (déc.)).

360. Η ίδια αρχή εφαρμόζεται όχι μόνο στα προαναφερόμενα άρθρα, αλλά ομοίως στην πλειοψηφία των άλλων διατάξεων της Σύμβασης – συμπεριλαμβανομένης και της περίπτωσης έμμεσων περιορισμών, μη περιλαμβανόμενων στο κείμενο του επίμαχου άρθρου. Για παράδειγμα, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζει το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, δεν είναι απόλυτο: υπόκειται σε περιορισμούς που γίνονται σιωπηρά δεκτοί, διότι απαιτεί από την ίδια την φύση του απαιτεί μία ρύθμιση εκ μέρους του Κράτους. Τα συμβαλλόμενα Κράτη απολαμβάνουν ως προς τούτο ενός σχετικού περιθωρίου εκτίμησης. Εναπόκειται αντιθέτως στο Δικαστήριο να αποφανθεί σε τελευταίο βαθμό επί της τήρησης των απαιτήσεων της Σύμβασης. Οφείλει να εξακριβώσει ότι οι περιορισμοί αυτοί δεν περιορίζουν την ανοικτή πρόσβαση σε έναν ενδιαφερόμενο, κατά

τρόπο ή σε βαθμό που το δικαίωμα να θίγεται στην ίδια την ουσία του. Επιπλέον, οι περιορισμοί αυτοί στο δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1 παρά μόνον αν επιδιώκουν ένα θεμιτό σκοπό και αν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού (*Cudak κατά Λιθουανίας* [GC], § 55).

361. Αν, κατά την προκαταρκτική εξέταση της προσφυγής, το Δικαστήριο πεισθεί ότι εκπληρώθηκαν οι πιο πάνω προϋποθέσεις, και ότι, λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών συνθηκών της υπόθεσης, δεν υπήρξε προφανής έλλειψη αναλογικότητας μεταξύ των επιδιωκόμενων από την κρατική επέμβαση σκοπών και των χρησιμοποιούμενων μέσων, κηρύσσει απαράδεκτη την υπό κρίση αιτίαση λόγω πρόδηλης έλλειψης βάσης. Η αιτιολογία της απόφασης περί απαραδέκτου είναι σε αυτή την περίπτωση όμοια ή παρόμοια με εκείνη που θα υιοθετούσε το Δικαστήριο σε μία απόφαση η οποία διαπιστώνει, επί της ουσίας, μη παραβίαση (*Mentzen κατά Λετονίας* (déc.)).

γ) Άλλα σχετικώς απλά ζητήματα ουσίας

362. Επιπλέον των πιο πάνω περιγραφόμενων καταστάσεων, το Δικαστήριο κηρύσσει προδήλως αβάσιμη μία αιτίαση αν πεισθεί ότι, για λόγους ουσίας, δεν υφίσταται καμία ένδειξη παραβίασης της επικαλούμενης διάταξης της Σύμβασης. Τούτο προκύπτει ιδίως σε δύο περιπτώσεις:

α) όταν υφίσταται μία πάγια και πλούσια νομολογία του Δικαστηρίου, διατυπωθείσα σε πανομοιότυπες ή παρόμοιες υποθέσεις, και η οποία επιτρέπει να συναχθεί συμπέρασμα περί απουσίας παραβίασης της Σύμβασης στην προκειμένη περίπτωση (*Galev και λοιποί κατά Βουλγαρίας** (déc.)),

β) ακόμη και σε περίπτωση έλλειψης νομολογίας η οποία να εξετάζει με άμεσο και συγκεκριμένο τρόπο το προβληθέν ζήτημα, τα υφιστάμενα νομολογιακά στοιχεία επιτρέπουν να συναχθεί το συμπέρασμα

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

ότι δεν υφίσταται καμία ένδειξη παραβίασης της Σύμβασης (*Hartung κατά Γαλλίας* (déc.)).

363. Στις δύο προαναφερόμενες περιπτώσεις, το Δικαστήριο μπορεί να οδηγηθεί να εξετάσει μακροσκελώς και με κάθε λεπτομέρεια τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης και όλα τα υπόλοιπα συναφή πραγματικά στοιχεία (*Collins και Akaziebie κατά Σουηδίας* (déc.)).

4. Μη τεκμηριωθείσες αιτιάσεις: έλλειψη αποδείξεων

364. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου έχει τον χαρακτήρα μίας κατ'αντιμωλία διαδικασίας. Ως εκ τούτου, είναι ευθύνη των διαδίκων – ήτοι του προσφεύγοντος και της εναγόμενης κυβέρνησης – να τεκμηριώσουν τις θέσεις τους τόσο ως προς τα πραγματικά περιστατικά (παρέχοντας στο Δικαστήριο τα απαραίτητα πραγματικά αποδεικτικά στοιχεία) όσο και ως προς το νομικό μέρος (εξηγώντας τον λόγο που, κατά την άποψή τους, η επικαλούμενη διάταξη της Σύμβασης παραβιάστηκε ή όχι).

365. Στο μέτρο που έχει εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση, το άρθρο 47 του κανονισμού του Δικαστηρίου, το οποίο διέπει το περιεχόμενο των ατομικών προσφυγών, προβλέπει:

1. Για οποιαδήποτε προσφυγή ασκείται βάσει του άρθρου 34 της Σύμβασης θα πρέπει να κατατίθεται έντυπο προσφυγής το οποίο χορηγείται από την Γραμματεία, εκτός εάν ο Πρόεδρος του αρμόδιου τμήματος αποφασίσει διαφορετικά. Θα αναφέρει

(...)

δ) μία σύντομη αναφορά των πραγματικών περιστατικών

ε) μία σύντομη αναφορά των παραβιάσεων της Σύμβασης, κατά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, και τα σχετικά επιχειρήματα

(...)

ζ) το αντικείμενο της προσφυγής

και θα συνοδεύεται από

η) αντίγραφα όλων των σχετικών εγγράφων και ιδίως των αποφάσεων, δικαστικών ή μη, που αφορούν το αντικείμενο της προσφυγής.

(...)

4. Άρνηση συμμορφώσεως προς τις υποδείξεις των παρ.1 και 2 ενδέχεται να οδηγήσει στη μη εξέταση της προσφυγής από το Δικαστήριο.

366. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 44Γ § 1 του κανονισμού του Δικαστηρίου,

Όταν ένας διάδικος παραλείπει να προσκομίσει τις απαιτούμενες από το Δικαστήριο αποδείξεις ή πληροφορίες ή να αποκαλύψει αυτοβούλως σχετικές πληροφορίες, ή όταν δε συμμετέχει ουσιαστικά στη διαδικασία, το Δικαστήριο μπορεί να εξάγει από τη συμπεριφορά του τα συμπεράσματα που κρίνει κατάλληλα.

367. Σε περίπτωση μη εκπλήρωσης των προαναφερόμενων προϋποθέσεων, το Δικαστήριο κηρύσσει απαράδεκτη την προσφυγή λόγω πρόδηλης έλλειψη βάσης. Ειδικότερα, τούτο μπορεί να προκύψει στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν ο προσφεύγων περιορίζεται στην παράθεση μίας ή περισσότερων διατάξεων της Σύμβασης χωρίς να εξηγεί με ποιο τρόπο αυτές παραβιάστηκαν, εκτός αν τούτο καθίσταται προφανές από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης (*Trofimchuk κατά Γαλλίας* (déc.), *Baillard κατά Γαλλίας* (déc.)),

β) όταν ο προσφεύγων παραλείπει ή αρνείται να προσκομίσει έγγραφες αποδείξεις σε στήριξη των ισχυρισμών του (ιδίως αποφάσεις δικαστηρίων και άλλων εθνικών αρχών), εκτός αν υφίστανται εξαιρετικές περιστάσεις ανεξάρτητες από τη βούλησή του και οι οποίες τον εμποδίζουν να πράξει τούτο (για παράδειγμα, όταν η διεύθυνση της φυλακής αρνείται σε έναν κρατούμενο να διαβιβάσει έγγραφα του φακέλου του στο Δικαστήριο).

5. Συγκεχυμένες ή ιδιόρρυθμες αιτιάσεις

368. Το Δικαστήριο απορρίπτει ως προδήλως αβάσιμες αιτιάσεις οι οποίες είναι συγκεκριμένες σε τέτοιο βαθμό που είναι αντικειμενικά αδύνατο για το Δικαστήριο να κατανοήσει τα πραγματικά περιστατικά που καταγγέλλει ο προσφεύγων και τα παράπονα που επιθυμεί να του απευθύνει. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η απουσία οποιασδήποτε ένδειξης παραβίασης της Σύμβασης είναι προφανής για οποιοδήποτε μέσο παρατηρητή, ακόμη κι αν αυτός στερείται νομικών γνώσεων.

B. Απουσία σημαντικής βλάβης⁸

Άρθρο 35 § 3β) – Κριτήρια παραδεκτού

3. Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 34, οσάκις εκτιμά ότι (...)

β. ο προσφεύγων δεν έχει υποστεί σημαντική βλάβη, εκτός εάν ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου όπως αυτά ορίζονται από τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα αυτής απαιτούν μία εξέταση της προσφυγής επί της ουσίας και υπό την προϋπόθεση ότι δεν μπορεί να απορριφθεί για τον λόγο αυτό καμία υπόθεση η οποία δεν έχει εξετασθεί δεόντως από εσωτερικό δικαστήριο.

1. Πλαίσιο υιοθέτησης του νέου κριτηρίου

369. Με τη θέση σε ισχύ του Πρωτοκόλλου αριθ.14, την 1^η Ιουνίου 2010, ένα νέο κριτήριο παραδεκτού ήρθε να προστεθεί στα προβλεπόμενα στο άρθρο 3 κριτήρια. Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου, η νέα διάταξη εφαρμόζεται επί όλων των προσφυγών που εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου, με εξαίρεση εκείνες που κηρύχθηκαν παραδεκτές πριν την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου. Η εισαγωγή του νέου αυτού κριτηρίου κρίθηκε αναγκαία λαμβανομένου υπόψη του συνεχώς αυξανόμενου φόρτου εργασίας του Δικαστηρίου. Δίδει σε αυτό ένα συμπληρωματικό εργαλείο, το οποίο θα πρέπει να του επιτρέπει να επικεντρώνεται επί των υποθέσεων

⁸ Επικαιροποιήθηκε στις 7 Ιουλίου 2010.

που αιτιολογούν μία επί της ουσίας εξέταση. Άλλως ειπείν, επιτρέπει στο Δικαστήριο να απορρίπτει υποθέσεις οι οποίες έχουν κριθεί «ελάσσονος σημασίας» κατ'εφαρμογή της αρχής σύμφωνα με την οποία οι δικαστές δεν πρέπει εξετάζουν τέτοιες υποθέσεις («*de minimis non curat praetor*»).

370. Η έννοια του '*de minimis*', αν και δεν είχε συμπεριληφθεί επισήμως στη Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου πριν από την 1^η Ιουνίου 2010, είχε ωστόσο αναφερθεί σε πολυάριθμες αποκλίνουσες απόψεις μελών της Επιτροπής (βλέπε *Eyoum-Priso κατά Γαλλίας** (déc.), *H.F.K.-F. κατά Γερμανίας**, *Lechesne κατά Γαλλίας* (déc.)), και δικαστών του Δικαστηρίου (βλέπε, παραδείγματος χάριν, *Dudgeon κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, *O'Halloran και Francis κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], και *Micallef κατά Μάλτας* [GC]) καθώς και από Κυβερνήσεις στις παρατηρήσεις τους ενώπιον του Δικαστηρίου (βλέπε, παραδείγματος χάριν, *Κουμουτσέα και λοιποί κατά Ελλάδα* (déc.)).

2. Αντικείμενο

371. Το άρθρο 35 § 3β) περιλαμβάνει τρία ξεχωριστά στοιχεία. Πρώτον, διατυπώνει το κριτήριο παραδεκτού αυτό καθεαυτό: το Δικαστήριο μπορεί να κηρύσσει απαράδεκτη οποιαδήποτε ατομική προσφυγή οσάκις εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν έχει υποστεί σημαντική βλάβη. Εν συνεχεία ακολουθούν δύο ρήτρες διασφάλισης. Πρώτον, το Δικαστήριο δεν μπορεί να κηρύσσει απαράδεκτη μία προσφυγή εάν ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου απαιτεί εξέταση επί της ουσίας. Δεύτερον, δεν μπορεί να απορρίπτει στη βάση αυτού του νέου κριτηρίου μία υπόθεση η οποία δεν έχει εξετασθεί προσηκόντως από εσωτερικό δικαστήριο.

372. Μόνο το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει αυτή τη νέα προϋπόθεση παραδεκτού και να την εφαρμόσει. Για μία διάρκεια δύο ετών κατόπιν της έναρξης ισχύος του Πρωτοκόλλου, η εφαρμογή αυτού του νέου κριτηρίου παραδεκτού θα γίνεται από τα τμήματα και το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης (άρθρο 20 § 2 του Πρωτοκόλλου αριθ.14) τα οποία θα

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

καθιερώσουν σαφείς νομολογιακές αρχές ως προς τη λειτουργία του νέου κριτηρίου επί συγκεκριμένων περιπτώσεων.

3. *Επί του ερωτήματος αν ο προσφεύγων υπέστη σημαντική βλάβη*

373. Η έκφραση «σημαντική βλάβη» μπορεί και πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μίας ερμηνείας η οποία να καθιερώνει αντικειμενικά κριτήρια μέσω της προοδευτικής ανάπτυξης της νομολογίας του Δικαστηρίου. Προσφέρει στο Δικαστήριο μία σχετική ευελιξία επιπλέον εκείνης της οποίας ήδη επωφελείται στη βάση των υφιστάμενων κριτηρίων παραδεκτού (βλέπε την εισηγητική έκθεση του Πρωτοκόλλου αριθ.14, STCE αριθ. 194, §§ 78 και 80 («η εισηγητική έκθεση»)). Το νέο κριτήριο βασίζεται στην ιδέα ότι η παραβίαση ενός δικαιώματος, όποια κι αν είναι η πραγματικότητα αυτού από αμιγώς νομικής απόψεως, πρέπει να αγγίζει ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας προκειμένου να αιτιολογείται η εξέτασή του από ένα διεθνές δικαστήριο (*Korolev κατά Ρωσίας** (déc.)).

374. Η διατύπωση του κριτηρίου λαμβάνει υπόψη τη βλάβη που έχει ήδη υποστεί ο προσφεύγων σε εθνικό επίπεδο. Μεταξύ των παραγόντων που μπορούν να ληφθούν υπόψη περιλαμβάνεται, ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά, ο οικονομικός αντίκτυπος για τον προσφεύγοντα (βλέπε *Bock κατά Γερμανίας** (déc.) για ένα πρόσφατο παράδειγμα μίας υπόθεσης η οποία κηρύχθηκε απαράδεκτη λόγω του ευτελούς χαρακτήρα του επίμαχου ποσού). Στην υπόθεση *Ionescu κατά Ρουμανίας**, το Δικαστήριο εξέφρασε την άποψη ότι η οικονομική ζημία που υπέστη ο προσφεύγων δεν ήταν σημαντική. Πράγματι, η ζημία ανερχόταν σε 90 ευρώ και τίποτα δεν υποδείκνυε ότι η απώλεια αυτού του ποσού είχε σημαντικές συνέπειες επί της προσωπικής ζωής του προσφεύγοντος. Στην υπόθεση *Korolev κατά Ρωσίας** (déc.), οι αιτιάσεις του προσφεύγοντος περιορίζονται ρητά στη μη καταβολή από την εναγομένη αρχή ενός ποσού που αντιστοιχούσε σε λιγότερο από ένα ευρώ και το οποίο είχε επιδικασθεί στον ενδιαφερόμενο

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

από ένα εθνικό δικαστήριο. Εν τούτοις, το Δικαστήριο δε λησμονεί ότι οι επιπτώσεις μίας υλικής απώλειας δεν πρέπει να υπολογίζονται αφηρημένα. Ακόμη και μία μικρή υλική ζημία μπορεί να είναι σημαντική υπό το φως της συγκεκριμένης κατάστασης του ατόμου και της οικονομικής κατάστασης της χώρας ή της περιοχής στην οποία κατοικεί.

375. Δεδομένου τούτου, το Δικαστήριο έχει συγχρόνως επίγνωση του γεγονότος ότι το περιουσιακό διακύβευμα δεν αποτελεί το μόνο στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη προκειμένου να καθορισθεί αν ο προσφεύγων υπέστη σημαντική βλάβη. Πράγματι, μία παραβίαση της Σύμβασης μπορεί να αφορά σημαντικά ζητήματα αρχής και συνεπώς να προκαλεί μία σημαντική βλάβη χωρίς ωστόσο να θίγει ένα περιουσιακό συμφέρον (*Korolev κατά Ρωσίας** (déc.)). Το υποκειμενικό αίσθημα του προσφεύγοντος σχετικά με τις επιπτώσεις της επικαλούμενης παραβίασης πρέπει να μπορεί να αιτιολογηθεί από αντικειμενικούς λόγους.

4. Δύο ρήτρες διασφάλισης

α) Επί του ερωτήματος εάν ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου απαιτεί μία επί της ουσίας εξέταση της προσφυγής

376. Το δεύτερο στοιχείο αποτελεί μία ρήτρα διασφάλισης (εισηγητική έκθεση, § 81) δυνάμει της οποίας η προσφυγή δε θα κηρύσσεται απαράδεκτη εάν ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου τον οποίο εγγυάται η Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της απαιτεί μία επί της ουσίας εξέταση της προσφυγής. Η διατύπωση αυτού του στοιχείου εμπνέεται από τη δεύτερη φράση του άρθρου 37 § 1 της Σύμβασης, όπου εκπληρώνει μία παρόμοια λειτουργία στο πλαίσιο της απόφασης διαγραφής μίας προσφυγής από το πινάκιο. Η ίδια διατύπωση εφαρμόζεται και στο άρθρο 39 § 1 ως βάση για την επίτευξη ενός φιλικού διακανονισμού μεταξύ των διαδίκων.

377. Τα όργανα της Σύμβασης έχουν, κατά πάγια νομολογία, δεχθεί ότι αυτές οι διατάξεις τα υποχρεώνουν να συνεχίσουν την εξέταση μίας

υπόθεσης, παρά τη διευθέτηση αυτής από τους διαδίκους ή την ύπαρξη οποιουδήποτε άλλου λόγου διαγραφής της προσφυγής από το πινάκιο. Το Δικαστήριο έχει κρίνει αναγκαίο να προβαίνει σε μία βαθύτερη εξέταση στην περίπτωση υπόθεσης η οποία εγείρει ζητήματα γενικού χαρακτήρα που θίγουν τον σεβασμό της Σύμβασης. (*Tyrer κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, § 21).

378. Παρόμοια ζητήματα γενικού χαρακτήρα τίθενται για παράδειγμα όταν πρέπει να διευκρινισθούν οι υποχρεώσεις των Κρατών ως προς τη Σύμβαση ή να παρακινηθεί το καθ' ου Κράτος να επιλύσει ένα δομικό πρόβλημα το οποίο θίγει και άλλα άτομα που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τον προσφεύγοντα. Το Δικαστήριο έχει ως εκ τούτου κληθεί συχνά να εξακριβώσει, υπό το πρίσμα των παλαιών άρθρων 37 και 38, αν το γενικό πρόβλημα που προβαλλόταν στην υπόθεση είχε ή επρόκειτο να επιλυθεί και αν παρόμοια νομικά ζητήματα είχαν επιλυθεί από το Δικαστήριο σε άλλες υποθέσεις (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Can κατά Αυστρίας*, §§ 15-18, και *Léger κατά Γαλλίας* [GC] (διαγραφή), § 51). Ως εκ τούτου, όταν το Δικαστήριο είχε ήδη τη δυνατότητα να αποφανθεί επί της εφαρμογής δικονομικών κανόνων από τις εθνικές αρχές και όταν η αιτίαση παρουσιάζει ένα αμιγώς ιστορικό ενδιαφέρον, ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν απαιτεί την περαιτέρω εξέταση της ίδιας αιτίασης (*Ionescu κατά Ρουμανίας**). Στην απόφαση που εξέδωσε στην υπόθεση *Korolev κατά Ρωσίας** (déc.), το Δικαστήριο δε διέκρινε κανένα επιτακτικό λόγο δημόσιας τάξης που θα αιτιολογούσε την εξέταση της υπόθεσης επί της ουσίας. Σε αυτό το συμπέρασμα κατέληξε, πρώτον, διότι είχε αποφανθεί σε πολυάριθμες περιπτώσεις επί ζητημάτων ανάλογων με εκείνα που προβάλλονταν στην εν λόγω υπόθεση και, δεύτερον, διότι το Δικαστήριο και η Επιτροπή των Υπουργών είχαν χειριστεί το δομικό πρόβλημα της μη εκτέλεσης αποφάσεων που είχαν εκδοθεί από τα εθνικά δικαστήρια στη Ρωσική Ομοσπονδία.

β) Επί του ερωτήματος εάν η υπόθεση έχει ήδη εξετασθεί δεόντως από εθνικό δικαστήριο

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

379. Το Δικαστήριο δε θα μπορούσε ποτέ να απορρίψει μία προσφυγή λόγω κοινοτοπίας, εάν η υπόθεση δεν έχει εξετασθεί δεόντως από εθνικό δικαστήριο. Ο όρος αυτός, ο οποίος αντανάκλα την αρχή της επικουρικότητας, εγγυάται ότι για τους σκοπούς της εφαρμογής του νέου κριτηρίου παραδεκτού, κάθε υπόθεση θα αποτελεί αντικείμενο δικαστικής εξέτασης, είτε σε εθνικό επίπεδο, είτε σε ευρωπαϊκό. Άλλως ειπείν, σκοπός του είναι η αποφυγή οποιασδήποτε αρνησιδικίας.

380. Ως προς την ερμηνεία του όρου «δεόντως», το νέο αυτό κριτήριο δε θα αποτελεί αντικείμενο μίας ερμηνείας το ίδιο αυστηρής με την απαίτηση περί δίκαιης δίκης την οποία θέτει το άρθρο 6 της Σύμβασης (*Korolev κατά Ρωσίας** (déc.)).

* Το κείμενο είναι διαθέσιμο μόνο στην αγγλική γλώσσα.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ

(οι αριθμοί παραπέμπουν σε αριθμούς σελίδας)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

<i>A. κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 23 Νοεμβρίου 1993, série A no. 277-B....	139
<i>A. κατά Νορβηγίας</i> , αριθ. 28070/06, 9 Απριλίου 2009.....	124
<i>A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 23 Σεπτεμβρίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998 VI.....	14
<i>A.D.T κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 3576/97, CEDH 200-IX.....	125
<i>Abdulaziz, Cabales και Balketali κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 28 Μαΐου 1985, série A no.94.....	132
<i>Ada Rossi και λοιποί κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 55185/08, 55483/08, 55516/08, 55519/08, 56010/08, 56278/08, 58420/08 και 58424/08, CEDH 2008-.....	22
<i>Adam και λοιποί κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ. 290/03, 1 ^η Σεπτεμβρίου 2005.....	47
<i>Adamsons κατά Λετονίας</i> , αριθ. 3669/03, 24 Ιουνίου 2008.....	153
<i>Adesina κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 31398/96, 16 Σεπτεμβρίου 2005.....	53
<i>Adolf κατά Αυστρίας</i> , απόφαση της 26 Μαρτίου 1982, série A no. 49.....	109
<i>Aerts κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 30 Ιουλίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-V.....	122
<i>Αγαθός και 49 άλλοι κατά Ελλάδα</i> , αριθ. 19841/02, 23 Σεπτεμβρίου 2004...153	
<i>AGOSI κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 24 Οκτωβρίου 1986, série A no. 108.....	118

<i>Agrotexim και λοιποί κατά Ελλάδας</i> , απόφαση της 24 Οκτωβρίου 1995, série A no. 330-A.....	23
<i>Ahmet Sadik κατά Ελλάδας</i> , αριθ. 18877/91, 15 Νοεμβρίου 1996.....	31
<i>Ahmut κατά Ολλανδίας</i> , απόφαση της 28 Νοεμβρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-VI, σελ. 2030.....	130
<i>Ahtinen κατά Φιλανδίας</i> (déc.), αριθ. 48907/99, 31 Μαΐου 2005.....	40
<i>Air Canada κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 5 Μαΐου 1995, série A no. 316-A, σελ.20.....	118
<i>Airey κατά Ιρλανδίας</i> , απόφαση της 9 Οκτωβρίου 1979, série A no. 32...100	
<i>Akdivar και λοιποί κατά Τουρκίας</i> [GC], απόφαση της 16 Σεπτεμβρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-VI.....	16, 33, 35
<i>Aksoy κατά Τουρκίας</i> , απόφαση της 18 Δεκεμβρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-VI.....	33, 102
<i>Al-Adsani κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 35763/97, CEDH 2001-XI.....	97
<i>Alatulkkila και λοιποί κατά Φινλανδίας</i> , αριθ. 33538/96, 28 Ιουνίου 2005.....	101
<i>Albert και Le Compte κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 10 Φεβρουαρίου 1983, série A no. 58.....	113
<i>Aldrian κατά Αυστρίας</i> , αριθ. 16266/90, απόφαση της Επιτροπής της 7 Μαΐου 1990, DR 65.....	120
<i>Aleksandr Zaichenko κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 39660/02, 18 Φεβρουαρίου 2010.....	110
<i>Alexanian κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 46468/06, 22 Δεκεμβρίου 2008.....	62
<i>Ali Şahmo κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 37415/97, 1 ^η Απριλίου 2003.....	41
<i>Alien κατά Γεωργίας</i> , αριθ. 522/04, 13 Ιανουαρίου 2009.....	15
<i>Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 48539/99, 28 Αυγούστου 2001.....	46, 47
<i>Almeida Garret, Mascarenhas Falcão και λοιποί κατά Πορτογαλίας</i> , αριθ. 29813/96 και 30229/96, CEDH 2000-I.....	80,86

<i>Al-Moayad κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ. 35865/03, 20 Φεβρουαρίου 2007.....	18
<i>Al-Nashif κατά Βουλγαρίας</i> , αριθ. 50963/99, 20 Ιουνίου 2002.....	61
<i>Amann κατά Ελβετίας</i> [GC], αριθ.27798/95, CEDH 2000-II.....	126
<i>Amuur κατά Γαλλίας</i> , 25 Ιουνίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-III.....	21
<i>An και λοιποί κατά Κύπρου</i> , αριθ. 18270/91, απόφαση της Επιτροπής της 8 Οκτωβρίου 1991.....	71
<i>Andrášik και λοιποί κατά Σλοβακίας</i> (déc.), αριθ.57984/00, 60237/00, 60242/00, 60679/00, 60680/00, 68563/01, 60226/00, CEDH 2002-IX.....	29, 34, 36
<i>Andrejeva κατά Λετονίας</i> [GC], αριθ. 55707/00, CEDH 2009-.....	148
<i>Andreou Papi κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 16094/90, 22 Σεπτεμβρίου 2009.....	136
<i>Anheuser-Busch Inc. κατά Πορτογαλίας</i> [GC], αριθ. 73049/01, CEDH 2007-I.....	141, 142, 143, 145, 146
<i>Aray κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 3964/05, 11 Σεπτεμβρίου 2007.....	106
<i>Aquilina κατά Μάλτας</i> [GC], αριθ. 25642/94, CEDH 1999-III.....	31
<i>Arat κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 10309/03, 10 Νοεμβρίου 2009.....	25
<i>Arslan κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 36747/02, CEDH 2002-X (αποσπάσματα).....	45
<i>Assanidze κατά Γεωργίας</i> [GC], αριθ. 71503/01, CEDH 2004-II.....	69
<i>Αθανάσογλου και λοιποί κατά Ελβετίας</i> [GC], αριθ. 27644/95, CEDH 2000-IV.....	97
<i>Ayuntamiento de Mula κατά Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 55346/00, CEDH 2001-I.....	14
<i>Αζινάς κατά Κύπρου</i> [GC], αριθ. 56679/00, CEDH 2004-III).....	31
<i>B. κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 25 Μαΐου 1992, série A no.232-C, σελ. 47-54.....	125
<i>B.C. κατά Ελβετίας</i> , αριθ. 21353/93, απόφαση της Επιτροπής της 27 Φεβρουαρίου 1995.....	138, 139
<i>Bagheri και Maliki κατά Ολλανδίας</i> (déc.), αριθ. 30164/06, 15 Μαΐου 2007.....	61
<i>Baillard κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 6032/04, 25 Σεπτεμβρίου 2008.....	161

<i>Balmer-Shafroth</i> και λοιποί κατά <i>Ελβετίας</i> , απόφαση της 26 Αυγούστου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1997-IV.....	96
<i>Balsytė-Lindeikienė</i> κατά <i>Λιθουανίας</i> , αριθ. 72596/01, 4 Νοεμβρίου 2008.....	119
<i>Banković</i> και λοιποί κατά <i>Βελγίου και 16 άλλων συμβαλλομένων Κρατών</i> (déc.) [GC], αριθ.52207/99, CEDH 2001-XII.....	69, 70, 77, 78
<i>Barberà, Messegué και Jabardo</i> κατά <i>Ισπανίας</i> , απόφαση της 6 Δεκεμβρίου 1988, série A no.146.....	90
<i>Βαρνάβα</i> και λοιποί κατά <i>Τουρκίας</i> (déc.) 14 Απριλίου 1998.....	58
<i>Βαρνάβα</i> και λοιποί κατά <i>Τουρκίας</i> [GC], αριθ. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 και 16073/90, CEDH 2009.....	24, 39, 42, 43, 44, 47, 48, 51, 80, 82, 83, 84, 89, 150
<i>Bazorkina</i> κατά <i>Ρωσίας</i> , αριθ. 69481/01, 27 Ιουλίου 2006.....	19
<i>Beer και Regan και Waite και Kennedy</i> [GC], αριθ. 28934/95 και 26083/94, CEDH 1999-I.....	75
<i>Beganović</i> κατά <i>Κροατίας</i> , αριθ. 46423/06, CEDH 2009-.....	72
<i>Behrami και Behrami</i> κατά <i>Γαλλίας και Saramati</i> κατά <i>Γαλλίας, Γερμανίας και Νορβηγίας</i> (déc.) [GC], 31 Μαΐου 2007.....	72, 75
<i>Belaousof</i> και λοιποί κατά <i>Ελλάδας</i> , αριθ. 66296/01, 27 Μαΐου 2004.....	39
<i>Belilos</i> κατά <i>Ελβετίας</i> , απόφαση της 29 Απριλίου 1988, série A no.132.....	92
<i>Ben Salah, Adraoui και Dhaimé</i> κατά <i>Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 45023/98, 27 Απριλίου 2000.....	30
<i>Bendenoun</i> κατά <i>Γαλλίας</i> , απόφαση της 24 Φεβρουαρίου 1994, série A no .284.....	111, 112, 115
<i>Benham</i> κατά <i>Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 10 Ιουνίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-III.....	111
<i>Bensaid</i> κατά <i>Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 44599/98, CEDH 2001-I.....	124
<i>Bentham</i> κατά <i>Ολλανδίας</i> , απόφαση της 23 Οκτωβρίου 1985, série A no. 97.....	95,101
<i>Berdzenichvili</i> κατά <i>Ρωσίας</i> (déc.), αριθ. 31697/03, CEDH 2004-II.....	40

<i>Berić και λοιποί κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης (déc.), αριθ. 36357/04 και λοιπές, CEDH 2007-XII</i>	72, 73
<i>Bernardet κατά Γαλλίας (déc.), αριθ. 31406/96, 27 Νοεμβρίου 1996</i>	53
<i>Berrehab κατά Ολλανδίας, απόφαση της 21 Ιουνίου 1988, série A no. 138, σελ. 14</i>	130
<i>Beyeler κατά Ιταλίας [GC], αριθ. 33202/96, CEDH 2000-I</i>	141
<i>Beygo κατά 46 Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης (déc.), αριθ. 36099/06, 16 Ιουνίου 2009</i>	74
<i>Bigaeva κατά Ελλάδα, αριθ. 26713/05, 28 Μαΐου 2009</i>	126
<i>Bijelić κατά Μαυροβουνίου και Σερβίας, αριθ. 11890/05, 28 Απριλίου 2009</i>	68
<i>Bimer S.A. κατά Μολδαβίας, αριθ. 15084/03, 10 Ιουλίου 2007</i>	146
<i>Blagojević κατά Ολλανδίας, αριθ. 49032/07, 9 Ιουνίου 2009</i>	71, 73
<i>Blečić κατά Κροατίας [GC], αριθ. 59532/00, CEDH 2006-III</i>	80, 81, 82, 83, 86, 87
<i>Bock κατά Γερμανίας (déc.), αριθ. 22051/07, 19 Ιανουαρίου 2010</i> ...65, 164	
<i>Boicenco κατά Μολδαβίας, αριθ. 41088/05, απόφαση της 11 Ιουλίου 2006</i>	17, 19
<i>Boivin κατά 34 Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης (déc.), αριθ. 73250/01, CEDH 2008-</i>	74
<i>Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi (Bosphorus Airways) κατά Ιρλανδίας [GC], αριθ. 45036/98, CEDH 2005-VI</i>	75, 76
<i>Botta κατά Ιταλίας, 24 Φεβρουαρίου 1998, Recueil des arrêts et décisions 1998-I</i>	127
<i>Bottaro κατά Ιταλίας (déc.), αριθ. 56298/00, 23 Μαΐου 2002</i>	36
<i>Bouglame κατά Βελγίου (déc.), αριθ. 16147/08, 2 Μαρτίου 2010</i>	25
<i>Bouilloc κατά Γαλλίας (déc.), αριθ. 34489/003, 28 Νοεμβρίου 2006</i>	99
<i>Bourdov κατά Ρωσίας (αριθ.2), αριθ. 33509/04, CEDH 2009</i>	27
<i>Bourdov κατά Ρωσίας, αριθ.59498/00, CEDH 2002-III</i>	25, 142
<i>Bowman κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αριθ. 24839/94, Recueil des arrêts et décisions 1998-I</i>	22
<i>Boyle κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφαση της 28 Φεβρουαρίου 1994, série A no. 282-B, έκθεση της Επιτροπής της 9 Φεβρουαρίου 1993</i>	133

<i>Božinovski κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας</i> (déc.), αριθ. 68368/01, 1 ^η Φεβρουαρίου 2005.....	47
<i>Brândușe κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 6586/03, CEDH 2009- ...(αποσπάσματα).....	128
<i>Bronda κατά Ιταλίας</i> , απόφαση της 9 Ιουνίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-IV,σελ. 1489.....	131
<i>Broniowski κατά Πολωνίας</i> (déc.) [GC], αριθ. 31443/96, CEDH 2002- X.....	89
<i>Broniowski κατά Πολωνίας</i> [GC], αριθ. 31443/96, CEDH 2004-V.....	141
<i>Brudnicka και λοιποί κατά Πολωνίας</i> , αριθ. 54723/00, CEDH 2005-II.....	23
<i>Brüggeман και Scheuten κατά Γερμανίας</i> , αριθ. 6959/75, έκθεση της Επιτροπής της 12 ^{ης} Ιουλίου 1977,DR 10.....	128
<i>Brumarescu κατά Ρουμανίας</i> [GC], αριθ. 28342/95, CEDH 1999- VII.....	21, 25
<i>Brusco κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 69789/01, 6 Σεπτεμβρίου 2001.....	35, 36
<i>Buchholz κατά Γερμανίας</i> , 6 Μαΐου 1981, série A no.42.....	102
<i>Buckley κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 25 Σεπτεμβρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-IV.....	135, 137
<i>Bui Van Thanh και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 16137/90, απόφαση της Επιτροπής της 12 ^{ης} Μαρτίου 1990, DR 65.....	78
<i>Buj κατά Κροατίας</i> , αριθ. 24661/02, 1 ^η Ιουνίου 2006.....	108
<i>Bulinwar OOD και Hrusanov κατά Βουλγαρίας</i> , αριθ. 66455/01, 12 Απριλίου 2007.....	44
<i>Burden κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 13378/05, CEDH 2008-	15, 22, 29
<i>Burghartz κατά Ελβετίας</i> , απόφαση της 22 Φεβρουαρίου 1994, série A no. 280-B.....	123, 124
<i>Buzescu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 61302/00, 24 Μαΐου 2005.....	145
<i>C.C κατά Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 1425/06, CEDH 2009-.....	126
<i>C.W. κατά Φινλανδίας</i> (déc.), αριθ. 17230/90, 9 Οκτωβρίου 1991.....	59
<i>Çakıcı κατά Τουρκίας</i> [GC], αριθ. 23657/94, CEDH 1999-IV.....	20, 23

<i>Calcerrada Fornieles Mato κατά Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 17512/90, 6 Ιουλίου 1992.....	59
<i>Caldas Ramirez de Arrellano κατά Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 68874/01, CEDH 2003-I (αποσπάσματα).....	121
<i>Camberrow MM5 AD κατά Βουλγαρίας</i> (déc.), αριθ. 50357/99, 1 ^η Απριλίου 2004.....	23
<i>Campbell και Fell κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 28 ^{ης} Ιουνίου 1984, série A no. 80.....	111
<i>Can κατά Αυστρίας</i> , 30 Σεπτεμβρίου 1985, série A no. 96.....	166
<i>Cankozak κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 25182/94 και αριθ. 26956/95, 20 Φεβρουαρίου 2001.....	82
<i>Cantoni κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 15 ^{ης} Νοεμβρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-V.....	75
<i>Capital Bank AD κατά Βουλγαρίας</i> , αριθ. 49429/99, CEDH 2005-XII (αποσπάσματα).....	146
<i>Castells κατά Ισπανίας</i> , αριθ. 11798/85, 23 Απριλίου 1992.....	31
<i>Çelik κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 52991/99, CEDH 2004-X.....	41
<i>Celniku κατά Ελλάδας</i> , αριθ. 21449/04, 5 Ιουλίου 2007.....	51, 57
<i>Cereceda Martin και 22 άλλοι κατά Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 16358/90, 12 Οκτωβρίου 1992.....	59
<i>Chataïen και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας</i> (déc.), αριθ. 36378/90, 16 Σεπτεμβρίου 2003.....	50
<i>Chataïen και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας</i> , αριθ. 36378/90, CEDH 2005-III.....	20, 50
<i>Charman κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 27238/95, CEDH 2001-I.....	127, 135
<i>Chappel κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 30 Μαρτίου 1989, série A no. 152-A.....	137
<i>Charpex κατά Ελβετίας</i> (déc.), αριθ. 20338/92, 12 Οκτωβρίου 1994.....	53
<i>Charzynski κατά Πολωνίας</i> , αριθ. 15212/03, και <i>Michalak κατά Πολωνίας</i> (déc.), αριθ. 24549/03, 1 Μαρτίου 2005.....	36
<i>Chaunv και λοιποί κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 64915/01, CEDH 2004-VI.....	124
<i>Chelu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 40274/04, 12 Ιανουαρίου 2010.....	136

<i>Chevanona κατά Λετονίας</i> [GC] (διαγραφή), αριθ. 58822/00, 7 Δεκεμβρίου 2007.....	27
<i>Chevrol κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 49636/99, CEDH 2003-III.....	26, 99
<i>Christie κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 21482/93, απόφαση της Επιτροπής της 27 Ιουνίου 1994.....	139
<i>Christine Goodwin κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC] , αριθ. 28957/95, CEDH 2002-VI.....	125
<i>Chtoukatouρον κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 44009/05, 27 Μαρτίου 2008.....	19
<i>Cinar κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 28602/95, 13 Νοεμβρίου 2003.....	32
<i>Ciubotaru κατά Μολδαβίας</i> , αριθ. 27138/04, 27 Απριλίου 2010.....	126
<i>Ciulla κατά Ιταλίας</i> , απόφαση της 22 Φεβρουαρίου 1989, série A no.148.....	121
<i>Cocchiarella κατά Ιταλίας</i> [GC], αριθ. 64886/01, CEDH 2006-V.....	26, 37
<i>Colibaba κατά Μολδαβίας</i> , αριθ. 29089/06, 23 Οκτωβρίου 2007.....	16
<i>Collectif national d'information και d'opposition à l'usine Melox-Collectif Stop Melox και Mox κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 75218/01, 28 Μαρτίου 2006.....	99
<i>Collins και Akaziebie κατά Σουηδίας</i> (déc.), αριθ. 23944/05, CEDH 2007-III.....	159
<i>Compagnie maritime de la République d'Iran κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 40998/98, CEDH 2007-XIV.....	14
<i>Confédération des syndicats médicaux Γαλλίας και la Fédération nationale des infirmiers κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 10983/84, 12 Μαΐου 1986, DR47.....	49
<i>Confédération française démocratique du travail κατά Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων</i> , αριθ. 8030/77, απόφαση της Επιτροπής της 10 Ιουλίου 1978, DR13.....	76
<i>Connoly κατά 15 Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης</i> (déc.), αριθ. 73274/01, 9 Δεκεμβρίου 2008.....	74
<i>Constantinescu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 28871/95, CEDH 2000-VIII.....	26
<i>Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A κατά Ολλανδίας</i> (déc.), αριθ. 13645/05, CEDH 2009-.....	75, 76

<i>Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei κατά Μολδαβίας</i> , αριθ. 39745/02, 3 Απριλίου 2007.....	68
<i>Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 62617/00, CEDH 2007-IV.....	139
<i>Costello-Roberts κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 25 ^{ης} Μαρτίου 1993, série A no.247-C.....	129
<i>Cotlet κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 38565/97, 3 Ιουνίου 2003.....	16, 140
<i>Craxi κατά Ιταλίας (αριθ.2)</i> , αριθ. 25337/94, 17 Ιουλίου 2003.....	140
<i>Cudak κατά Λιθουανίας [GC]</i> , αριθ. 15869/02, CEDH 2010-.....	104, 158
<i>Cvetkovic κατά Σερβίας</i> , αριθ. 17271/04, 10 Ιουνίου 2008.....	37
<i>D.H. και λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας [GC]</i> , αριθ. 57325/00, CEDH 2007-XII.....	30, 33
<i>D.J. και A.-K. R. κατά Ρουμανίας (déc.)</i> , αριθ. 34175/05, 20 Οκτωβρίου 2009.....	26
<i>Dalban κατά Ρουμανίας [GC]</i> , αριθ. 28114/95, CEDH 1999-VI.....	23, 25
<i>Dalia κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 19 Φεβρουαρίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-I.....	34
<i>De Becker κατά Βελγίου (déc.)</i> , αριθ. 214/56, 9 Ιουνίου 1958.....	86
<i>De Geouffre de la Pradelle κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 16 Δεκεμβρίου 1992, série A no. 253 B.....	101
<i>De Moor κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 23 Ιουνίου 1994, série A no. 292-A.....	99
<i>De Pace κατά Ιταλίας</i> , αριθ. 22728/03, 17 Ιουλίου 2008.....	57, 59
<i>De Saedeleer κατά Βελγίου</i> , αριθ. 27535/04, 24 Ιουλίου 2007.....	69
<i>De Wilde, Ooms και Versyp κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 18 Ιουνίου 1971, série A no.12.....	28
<i>Delle Cave και Corrado κατά Ιταλίας</i> , αριθ. 14626/03, 5 Ιουνίου 2007, CEDH 2007-VI.....	26
<i>Demades κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 16219/90, 31 Ιουλίου 2003.....	135
<i>Demicoli κατά Μάλτας</i> , απόφαση της 27 Αυγούστου 1991, série A no. 210.....	111, 115
<i>Demir και Baykara κατά Τουρκίας [GC]</i> , αριθ.34503/97, 12 Νοεμβρίου 2008.....	92, 151, 157

Δημόπουλος και λοιποί κατά Τουρκίας (déc.), αριθ. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04, και 21819/04, CEDH 2010-.....	136, 149
<i>Dennis και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 76573/01, 2 Ιουλίου 2002.....	42
<i>Derauw κατά Βελγίου</i> (déc.), αριθ. 2115/04, CEDH 2007-V (αποσπάσματα).....	37
<i>Des Fours Walderode κατά Δημοκρατία της Τσεχίας</i> (déc.), αριθ. 40057/98, CEDH 2004-V.....	142
<i>Deweer κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 27 Φεβρουαρίου 1980, série A no.35.....	110
<i>Di Giorgio και λοιποί κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 35808/03, 29 Σεπτεμβρίου 2009.....	39
<i>Di Salvo κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 16098/05, 11 Ιανουαρίου 2007.....	62
<i>Di Sante κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 56079/00, 24 Ιουνίου 2004.....	34
<i>Dickson κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 44362/04, CEDH 2007-X.....	129
<i>Dimitrescu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 5629/03 και αριθ. 3028/04, 3 Ιουνίου 2008.....	27
<i>Dinc κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 42437/98, 22 Νοεμβρίου 2001.....	52
<i>Doran κατά Ιρλανδίας</i> , αριθ. 50389/99, 31 Ιουλίου 2003.....	34
<i>Döring κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ. 37595/97, CEDH 1999-VIII.....	145
<i>Draon κατά Γαλλίας</i> [GC], αριθ.1513/03, 6 Οκτωβρίου 2005.....	142
<i>Drozdz και Janousek κατά Γαλλίας και Ισπανίας</i> , απόφαση της 26 ^{ης} Ιουνίου 1992, série A no. 240.....	69, 70, 77, 78
<i>Duclos κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 23661/94, 6 Απριλίου 1995.....	52
<i>Dudgeon κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , 22 Οκτωβρίου 1981, série A no. 45.....	125, 163
<i>Dukmedjian κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 60495/00, 31 Ιανουαρίου 2006.....	153
<i>Duringer και Grunge κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 61164/00 και αριθ. 18589/02, CEDH 2003-II (αποσπάσματα).....	62
<i>Durini κατά Ιταλίας</i> , αριθ.19217/91, απόφαση της Επιτροπής της 12 Ιανουαρίου 1994, DR 76-A.....	68

<i>E.B. κατά Γαλλίας</i> [GC], αριθ.43546/02, CEDH 2008-.....	126, 130
<i>Eckle κατά Γερμανίας</i> , απόφαση της 15 Ιουλίου 1982, série A αριθ.51....	110
<i>Eglise de X. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της Επιτροπής της 17 Δεκεμβρίου 1968, DR 29.....	79
<i>Egmez κατά Κύπρου</i> , αριθ. 30873/96, CEDH 2000-XII.....	32
<i>El Majjaoui και Stichting Touba Moskee κατά Ολλανδίας</i> [GC] (διαγραφή), αριθ. 25525/03, 20 Δεκεμβρίου 2007.....	27
<i>Ελληνικά Διυλιστήρια Στραν και Στρατής Ανδρεάδης κατά Ελλάδα</i> , απόφαση της 9 Δεκεμβρίου 1994, série A no. 301-B.....	142
<i>Ellī Poluhas Dödsbo κατά Σουηδίας</i> , αριθ. 61564/00, CEDH 2006-I.....	128
<i>Emesa Sugar N.V. κατά Ολλανδίας</i> (déc.), αριθ.62023/00 13 Ιανουαρίου 2005.....	105
<i>Emine Aras κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 9907/02, 23 Σεπτεμβρίου 2008.....	105
<i>Enea κατά Ιταλίας</i> [GC], αριθ. 74912/01 CEDH 2009-.....	104, 113
<i>Engel και λοιποί κατά Ολλανδίας</i> , απόφαση της 8 Ιουνίου 1976, série A no. 22.....	110, 112
<i>Erözdemir κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 57039/00, 31 Ιανουαρίου 2002.....	35
<i>Escoubet κατά Βελγίου</i> [GC], αριθ. 26780/95, CEDH 1999-VII.....	115
<i>Evans κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 6339/05, CEDH 2007-IV.....	125
<i>Evseen κατά Ολλανδίας</i> , αριθ. 32603/96, απόφαση της Επιτροπής της 3 Δεκεμβρίου 1997.....	137
<i>Eyoum-Priso κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 24352/94, 4 Σεπτεμβρίου 1996.....	163
<i>Ezeh και Connors κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 39665/98 και αριθ. 40086/98, CEDH 2003-X.....	113
<i>Fairfield κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 24790/04, CEDH 2005-VI.....	24
<i>Fayed κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 21 Σεπτεμβρίου 1994, série A no. 294-B.....	97
<i>Fédération Chrétienne des témoins de Jéhova de France κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 53430/99, CEDH 2001-XI.....	22

<i>Fedotova κατά Ρωσίας</i> , αριθ.73225/01, 13 Απριλίου 2006.....	16
<i>Feldbrugge κατά Ολλανδίας</i> , απόφαση της 29 ^{ης} Μαΐου 1986, série A no. 99.....	102
<i>Fener Rum Patrikliği (Οικουμενικό Πατριαρχείο) κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 14340/05, 12 Ιουνίου 2007.....	84
<i>Fernie κατά Ηνωμένο Βασίλειο</i> (déc.), αριθ. 14881/04, 5 Ιανουαρίου 2006.....	40
<i>Ferrazzini κατά Ιταλίας</i> [GC], αριθ. 44759/98, CEDH 2001-VII.....	94, 105
<i>Filipović κατά Σερβίας</i> , αριθ. 27935/05, 20 Νοεμβρίου 2007.....	84
<i>Φίλης κατά Ελλάδα</i> , αριθ.28970/95, απόφαση της Επιτροπής της 17 Οκτωβρίου 1996.....	65
<i>Findlay κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 25 ^{ης} Φεβρουαρίου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1997-I.....	112
<i>Fischer κατά Αυστρίας</i> (déc.), αριθ.27569/02, CEDH 2003-VI.....	121
<i>Fogarty κατά Ηνωμένο Βασίλειο</i> [GC], αριθ.37112/97, CEDH 2001-XI.....	97
<i>Folgerø και λοιποί κατά Νορβηγίας</i> (déc.), αριθ.15472/02, 14 Φεβρουαρίου 2006.....	51
<i>Folgerø και λοιποί κατά Νορβηγίας</i> [GC], αριθ. 15472/02, CEDH 2007-VIII.....	127
<i>Foti και λοιποί κατά Ιταλίας</i> , απόφαση του Δεκεμβρίου 1982, série A no. 56.....	90
<i>Freimanis και λοιποί κατά Λετονίας</i> , αριθ.73443/01 και αριθ.74860/01, 9 Φεβρουαρίου 2006.....	25
<i>Frérot κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 70204/01, CEDH 2007-VII (αποσπάσματα).....	139
<i>Fressoz και Roire κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 29183/95, 21 Ιανουαρίου 1999.....	31
<i>Friend και Countryside Alliance και λοιποί κατά Ηνωμένο Βασίλειο</i> (déc.), αριθ. 16072/06 και αριθ. 27809/08, 24 Νοεμβρίου 2009-.....	125, 126
<i>Funke κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 25 ^{ης} Φεβρουαρίου 1993, série A no. 256-A.....	127, 137

<i>Gäfgen κατά Γερμανίας</i> [GC], αριθ. 22978/05, CEDH 2010-.....	26
<i>Gagiu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 63258/00, 24 Φεβρουαρίου 2009.....	17
<i>Gakiyev και Gakiyeva κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 3179/05, 23 Απριλίου 2009.....	24
<i>Galev και λοιποί κατά Βουλγαρίας</i> (déc.), αριθ.18324/04, 29 Σεπτεμβρίου 2009.....	159
<i>Galić κατά Ολλανδίας</i> (déc.), αριθ.22617/07, 9 Ιουνίου 2009.....	71, 73
<i>Gallo κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 24406/03, 7 Ιουλίου 2009.....	57
<i>Garcia Ruiz κατά Ισπανίας</i> [GC], αριθ. 30544/96, CEDH 1999-I.....	152, 154
<i>Gardel κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 16428/05, 17 Δεκεμβρίου 2009.....	126
<i>Gasparini κατά Ιταλίας και Βελγίου</i> (déc.), αριθ.10750/03, 12 Μαΐου 2009.....	74
<i>Gast και Porp κατά Γερμανίας</i> , αριθ. 29357/95, CEDH 2000-II.....	121
<i>Gayduk και λοιποί κατά Ουκρανίας</i> (déc.), αριθ.45526/99, 46099/99, 47088/99, 47176/99, 47177/99, 48018/99, 48043/99, 48071/99, 48580/99, 48624/99, 49426/99, 50354/99, 51934/99, 51938/99, 53423/99, 53424/99, 54120/00, 54124/00, 54136/00, 55542/00 και 56019/00, CEDH 2002-VI.....	146
<i>Gennari κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 46956/99, 5 Οκτωβρίου 2000.....	53
<i>Gentilhomme, Schaff-Benhadj και Zerouki κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 48205/99, 48207/99 και 48209/99, 14 Μαΐου 2002.....	69
<i>Γεωργιάδης κατά Ελλάδας</i> , απόφαση της 29 ^{ης} Μαΐου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1997-III.....	94
<i>Gerasguyn Khorhurd Akumb κατά Αρμενίας</i> (déc.), αριθ.11721/04, 14 Απριλίου 2009.....	107
<i>Gillan και Quinton κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ.4158/05, CEDH 2010-... (αποσπάσματα).....	127
<i>Gillow κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 24 ^{ης} Νοεμβρίου 1986, série A no.109.....	78, 135
<i>Giovanni Montera κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 64713/01, 9 Ιουλίου 2002.....	116
<i>Giuntarra κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 61166/00, 12 Ιουνίου 2001.....	34
<i>Glass κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 61827/00, CEDH 2004-II.....	124

<i>Glor κατά Ελβετίας</i> , αριθ. 13444/04, CEDH 2009-.....	127
<i>Gorraiz Lizarraga και λοιποί κατά Ισπανίας</i> , αριθ. 62543/00, CEDH 2004-III.....	20, 21, 96, 99
<i>Grădinar κατά Μολδαβίας</i> , αριθ. 7170/02, 8 Απριλίου 2008.....	23
<i>Grässer κατά Γερμανίας (déc.)</i> , αριθ. 66491/01, 16 Σεπτεμβρίου 2004.....	35
<i>Gratzinger και Gratzingerona κατά Δημοκρατία της Τσεχίας (déc.) [GC]</i> , αριθ. 39794/98, CEDH 2002-VII.....	144, 149
<i>Grecu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 75101/01, 30 Νοεμβρίου 2006.....	122
<i>Groni κατά Αλβανίας</i> , αριθ. 25336/04, 7 Ιουλίου 2009.....	18
<i>Grzincic κατά Σλοβενίας</i> , αριθ. 26867/02, CEDH 2007-V (αποσπάσματα).....	38
<i>Guerra και λοιποί κατά Ιταλίας</i> , απόφαση της 19 Φεβρουαρίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-I.....	51, 126
<i>Guillot κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 24 Οκτωβρίου, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-V.....	124
<i>Guisset κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 33933/96, CEDH 2000-IX.....	25, 116
<i>Gül κατά Ελβετίας</i> , απόφαση της 19 Φεβρουαρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-I.....	130
<i>Gülmez κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 16330/02, 20 Μαΐου 2008.....	105
<i>Gurguchiani κατά Ισπανίας</i> , αριθ. 16012/06, 15 Δεκεμβρίου 2009.....	117
<i>Gutfreund κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 45681/99, CEDH 2003-VII.....	118
<i>Güzel Erdagoz κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 37483/02, 21 Οκτωβρίου 2008.....	124
<i>Guzzardi κατά Ιταλίας</i> , απόφαση της 6 Νοεμβρίου 1980, série A no.39.....	13
<i>Γώρον κατά Ελλάδα (αριθ.2)</i> , αριθ. 12686/03, 20 Μαρτίου 2009.....	95,102
<i>H.F. K.-F. κατά Γερμανίας</i> , αριθ. 25629/94, 16 Ιανουαρίου 1996.....	163
<i>Haas κατά Ολλανδίας</i> , αριθ. 36983/97, CEDH 2004-I.....	133
<i>Hadrabová και λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας (déc.)</i> , αριθ. 42165/02 και 466/03, 25 Σεπτεμβρίου 2007.....	61, 63, 64
<i>Hadri-Vionnel κατά Ελβετίας</i> , αριθ. 55525/00, CEDH 2008-.....	128
<i>Halford κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 25 ^{ης} Ιουνίου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1997-III.....	126, 127, 139
<i>Hamer κατά Βελγίου</i> , αριθ. 21861/03, 27 Νοεμβρίου 2007.....	120

<i>Haroutyounian κατά Αρμενίας</i> , αριθ. 36549/03, CEDH 2007-VIII.....	84
<i>Hartmann κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας</i> , αριθ. 53341/99, CEDH 2003-VIII (αποσπάσματα).....	32
<i>Hartung κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 10231/07, 3 Νοεμβρίου 2009... 136, 159	
<i>Helmers κατά Σουηδίας</i> , απόφαση της 29 Οκτωβρίου 1991, série A no.212- A.....	105
<i>Hingitaq 53 και λοιποί κατά Δανίας</i> (déc.), αριθ. 18584/04, 12 Ιανουαρίου 2006.....	79
<i>Hofmann κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ. 1289/09, 23 Φεβρουαρίου 2010.....	133
<i>Hokkanen κατά Φινλανδίας</i> (déc.), αριθ.25159/94 15 Μαΐου 1996.....	53
<i>Hokkanen κατά Φινλανδίας</i> , απόφαση της 23 Σεπτεμβρίου 1994, série A no. 299-A.....	130
<i>Hornsby κατά Ελλάδας</i> , απόφαση της 19 Μαρτίου 1977, Recueil des arrêts et décisions 1997-II.....	108
<i>Horsham κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 23390/94, απόφαση της Επιτροπής της 4 Σεπτεμβρίου 1995.....	69
<i>Horvat κατά Κροατίας</i> , αριθ. 51585/99, CEDH 2001- VIII.....	32
<i>Houtman και Meeus κατά Βελγίου</i> , αριθ. 22945/07, 17 Μαρτίου 2009.....	23
<i>Howard κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 10825/84, απόφαση της Επιτροπής της 18 Οκτωβρίου 1985, DR 52.....	137
<i>Humen κατά Πολωνίας</i> [GC], αριθ. 26614/95, 15 Οκτωβρίου 1999.....	90
<i>Hüseyin Turan κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 11529/02, 4 Μαρτίου 2008.....	115
<i>Hussein κατά Αλβανίας και 20 άλλων συμβαλλομένων Κρατών</i> (déc.), αριθ.23276/04, 14 Μαρτίου 2006.....	69
<i>Hutten-Czapska κατά Πολωνίας</i> [GC], αριθ.35014/97, CEDH 2006- VIII.....	81, 87
<i>I.T.C. κατά Μάλτας</i> , αριθ. 2629/06, 11 Δεκεμβρίου 2007.....	101
<i>Iambor κατά Ρουμανίας (αριθ.1)</i> , αριθ. 64536/01, απόφαση της 24 Ιουνίου 2008.....	16
<i>Ian Edgar (Liverpool) Ltd κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 37683/97, CEDH 2004-VII.....	145

<i>Ιατρίδης κατά Ελλάδας</i> [GC], αριθ. 31107/96, CEDH 1999-II.....	141
<i>Icyer κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 18888/02, 12 Ιανουαρίου 2006.....	36, 38
<i>Ιερές Μονές κατά Ελλάδας</i> , απόφαση της 9 Δεκεμβρίου 1994, série A no. 301-A.....	14
<i>Παζσι και λοιποί κατά Μολδαβίας και Ρωσίας</i> [GC], αριθ. 48787/99, CEDH 2004-VII.....	69, 70, 71, 72, 78, 87
<i>Illich Ramirez Sánchez κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 28780/95, απόφαση της Επιτροπής της 24 Ιουνίου 1996, DR 86.....	71
<i>Illi κατά Βελγίου</i> (déc.), αριθ. 14301/08, 19 Μαΐου 2009.....	51, 58
<i>Imakayeva κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 7615/02, CEDH 2006-XIII (αποσπάσματα).....	19
<i>Imbrioscia κατά Ελβετίας</i> , απόφαση της 24 ^{ης} Νοεμβρίου 1993, série A no. 275 σελ.13.....	119
<i>Ionescu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 36659/04, 1 ^η Ιουνίου 2010.....	164, 167
<i>Iordache κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 6817/02, 14 Οκτωβρίου 2008.....	43, 44
<i>Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 18 Ιανουαρίου 1978, série A no. 25.....	18
<i>Irwin Brown κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 38644/97, 24 Νοεμβρίου 1998.....	122
<i>Ισαάκ και λοιποί κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 44587/98, απόφαση της 28 Σεπτεμβρίου 2006.....	70, 71
<i>Issa και λοιποί κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 31821/96, 16 Νοεμβρίου 2004.....	71
<i>J.A. Pye (Oxford) Ltd και J.A. Pye (Oxford) Land Ltd κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 44302/02, CEDH 2007-X.....	140, 142
<i>Jeličić κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης</i> (déc.), αριθ. 41183/02, CEDH 2005-XII.....	29, 31, 55
<i>Jensen κατά Δανίας</i> (déc.), αριθ. 48470/99, CEDH 2001-X.....	25
<i>Jensen και Rasmussen κατά Δανίας</i> (déc.), αριθ. 52620/99, 20 Μαρτίου 2003.....	26
<i>Jian κατά Ρουμανίας</i> (déc.), αριθ. 46640/99, 30 Μαρτίου 2004.....	61
<i>Johansen κατά Νορβηγίας</i> , απόφαση της 7 Αυγούστου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-III.....	131

<i>John Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 8 Φεβρουαρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-I.....	119
<i>Johnston και λοιποί κατά Ιρλανδίας</i> , απόφαση της 18 Δεκεμβρίου 1986, série A no. 112.....	22, 129, 132
<i>Johtti Sarmelacat Ry και λοιποί κατά Φινλανδίας</i> (déc.), αριθ.42969/98, 18 Ιανουαρίου 2005.....	34
<i>Jovanović κατά Κροατίας</i> (déc.), αριθ.59109/00, CEDH 2002-III.....	85
<i>Jurisić και Collegium Mehrerau κατά Αυστρίας</i> , αριθ.62539/00, 27 Ιουλίου 2006.....	106
<i>Jussila κατά Φινλανδίας</i> [GC], αριθ.73053/01, CEDH 2006-XIII.....	111, 116
<i>K. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ.11468/85, απόφαση της Επιτροπής της 15 Οκτωβρίου 1986, DR 50.....	129
<i>K.H. και λοιποί κατά Σλοβακίας</i> , αριθ.32881/04, CEDH 2009-... (αποσπάσματα).....	126
<i>Kadikis κατά Λετονίας</i> (déc.), αριθ.47634/99, 29 Ιουνίου 2000.....	85
<i>Kalahnikov κατά Ρωσίας</i> , αριθ.47095/99, CEDH 2002-VI.....	90
<i>Kanthak κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ.12474/86, απόφαση της Επιτροπής της 11 Οκτωβρίου 1988.....	137
<i>Karakó κατά Ουγγαρίας</i> , αριθ.39311/05, 28 Απριλίου 2009.....	31
<i>Karner κατά Αυστρίας</i> , αριθ.40016/98, CEDH 2003-IX.....	21, 24, 25
<i>Kart κατά Τουρκίας</i> [GC], αριθ.8917/05, 3 Δεκεμβρίου 2009.....	120
<i>Kaya και Polat κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ.2794/05 και 40345/05, 21 Οκτωβρίου 2008.....	23
<i>Kearns κατά Γαλλίας</i> , αριθ.35991/04, 10 Ιανουαρίου 2008.....	130
<i>Keegan κατά Ιρλανδίας</i> , απόφαση της 26 ^{ης} Μαΐου 1994, série A no.290.....	130
<i>Kemenuako κατά Ολλανδίας</i> (déc.), αριθ.65938/09, 1 ^η Ιουνίου 2010.....	44, 45, 46
<i>Kemmache κατά Γαλλίας</i> (αριθ.3), απόφαση της 24 Νοεμβρίου 1994, série A no.296-C.....	150
<i>Kéréchachvili κατά Γεωργίας</i> (déc.), αριθ.5667/02, 2 Μαΐου 2006.....	61

<i>Kerimov κατά Αζερμπαϊτζάν</i> (déc.), αριθ.151/03, 28 Σεπτεμβρίου 2006.....	85
<i>Kerojärvi κατά Φινλανδίας</i> , απόφαση της 19 Ιουλίου 1995, série A no. 322.....	90
<i>Κεφαλάς και λοιποί κατά Ελλάδα</i> , αριθ.14726/89, απόφαση της 8 Ιουνίου 1995, série A no.318-A.....	85
<i>Khadjialiyeen και λοιποί κατά Ρωσίας</i> , αριθ.3013/04, 6 Νοεμβρίου 2008....	66
<i>Khan κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ.35394/97, CEDH 2000-V.....	153, 154
<i>Khashiyev και Akayeva κατά Ρωσίας</i> , αριθ.57942/00 και 57945/00. 24 Φεβρουαρίου 2005.....	33
<i>Kiiskinen κατά Φινλανδίας</i> (déc.), αριθ.26323/95, 1 ^η Ιουνίου 1999.....	32
<i>Kikots και Kikota κατά Λετονίας</i> (déc.), αριθ.54715/00, 6 Ιουνίου 2002.....	85
<i>Kipritci κατά Τουρκίας</i> , αριθ.14294/04, 3 Ιουνίου 2008.....	44
<i>Klass και λοιποί κατά Γερμανίας</i> , απόφαση της 6 ^{ης} Σεπτεμβρίου 1978, série A no. 28.....	14, 21, 134, 137, 138
<i>Klyakhin κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 46082/99, απόφαση της 30 Νοεμβρίου 2004.....	90
<i>Köç και Tosun κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 23852/04, 13 Νοεμβρίου 2008.....	41
<i>Kök κατά Τουρκίας</i> , αριθ.1855/02, 19 Οκτωβρίου 2006.....	100
<i>König κατά Γερμανίας</i> , απόφαση της 28 ^{ης} Ιουνίου 1978, série A αριθ.27.....	100, 101
<i>Korecký κατά Σλοβακίας</i> [GC], αριθ.44912/98, CEDH 2004-IX.....	80, 140, 141, 142, 143, 144
<i>Korpp κατά Ελβετίας</i> , απόφαση της 25 ^{ης} Μαρτίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions 1998-II</i>	139
<i>Korizno κατά Λετονίας</i> (déc.), αριθ.68163/01, 28 Σεπτεμβρίου 2006.....	90
<i>Kornakovs κατά Λετονίας</i> , αριθ.61005/00, 15 Ιουνίου 2006.....	15
<i>Korolev κατά Ρωσίας</i> (déc.), αριθ.25551/05, 1 ^η Ιουλίου 2010.....	164, 165, 167, 168

<i>Κουμουτσέα και λοιποί κατά Ελλάδα</i> (déc.), αριθ.56625/00, 13 Δεκεμβρίου 2001.....	163
<i>Κουζνέτσοβα κατά Ρωσίας</i> (déc.), αριθ.67579/01, 19 Ιανουαρίου 2006.....	49
<i>Κοζακιογλου κατά Τουρκίας</i> [GC], αριθ.2334/03, CEDH 2009-.....	30, 31
<i>Κοζλόνα και Σμίνονα κατά Λετονίας</i> (déc.), αριθ.57381/00, 23 Οκτωβρίου 2001.....	92
<i>Κροον και λοιποί κατά Ολλανδίας</i> , απόφαση της 27 Οκτωβρίου 1994, série A no. 297-C.....	132
<i>Κυδρίτς κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης</i> , αριθ.28971/05, 9 Δεκεμβρίου 2008.....	27
<i>Κυδλά κατά Πολωνίας</i> [GC], αριθ.30201/96, CEDH 2000-XI.....	29
<i>Κούρτ κατά Τουρκίας</i> , απόφαση της 25 ^{ης} Μαΐου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions 1998-III</i>	16, 22
<i>Κουάκγε-Ντί και Νυφιέ κατά Ολλανδίας</i> (déc.), αριθ.31519/96, 7 Νοεμβρίου 2000.....	131
<i>Κυπριανού κατά Κύπρου</i> [GC], αριθ. 73797/01, CEDH 2005-XIII.....	114
<i>Κύπρος κατά Τουρκίας</i> [GC] , αριθ. 25781/94, CEDH 2001-IV.....	70, 77, 137
<i>L'Erabliere A.S.B.L. κατά Βελγίου</i> , αριθ. 49230/07, 24 Φεβρουαρίου 2009.....	97, 99
<i>Laidin κατά Γαλλίας</i> (αριθ.2), αριθ. 39282/98, 7 Ιανουαρίου 2003.....	104
<i>Langborger κατά Σουηδίας</i> , απόφαση της 22 Ιουνίου 1989, série A no. 155.....	137
<i>Laskey, Jaggard και Brown κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 19 Φεβρουαρίου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions 1997-I</i>	125
<i>Lauko κατά Σλοβακίας</i> , απόφαση της 2 Σεπτεμβρίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions 1998-VI</i>	115
<i>Le Calvez κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 29 Ιουλίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions 1998-V</i>	98
<i>Le Compte, Van Leuven και De Meyere κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 23 Ιουνίου 1981, série A no. 43.....	95, 101
<i>Leander κατά Σουηδίας</i> , απόφαση της 26 Μαρτίου 1987, série A no. 116.....	126

<i>Lebbink κατά Ολλανδίας</i> , αριθ. 45582/99, CEDH 2004-IV.....	130
<i>Lechesne κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 20264/92, 4 Σεπτεμβρίου 1996.....	163
<i>Lederer κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ. 6213/03, CEDH 2006-VI.....	145
<i>Léger κατά Γαλλίας</i> [GC] (διαγραφή), αριθ. 19324/02, CEDH 2009-	24, 25, 167
<i>Lehtinen κατά Φινλανδίας</i> (déc.), αριθ. 39076/97, CEDH 1999-VII.....	30
<i>Lenzing AG κατά Γερμανίας</i> , αριθ. 39025/97, 9 Σεπτεμβρίου 1998.....	76
<i>Lerojić κατά Σερβίας</i> , αριθ. 13909/05, 6 Νοεμβρίου 2007.....	84
<i>Levänen και λοιποί κατά Φινλανδίας</i> (déc.), αριθ. 34600/03, 11 Απριλίου 2006.....	145
<i>Libert κατά Βελγίου</i> (déc.), αριθ. 44734/98, 8 Ιουλίου 2004.....	104
<i>Löffler κατά Αυστρίας</i> , αριθ. 30546/96, 3 Οκτωβρίου 2000.....	121
<i>Loiseau κατά Γαλλίας</i> (dec.), αριθ. 46809/99, 18 Νοεμβρίου 2003, CEDH 2003-XII.....	105
<i>Λοϊζίδου κατά Τουρκίας</i> (προκαταρκτικές ενστάσεις), απόφαση της 23 Μαρτίου 1995, série A no. 310.....	13, 70, 77, 86
<i>Λοϊζίδου κατά Τουρκίας</i> , απόφαση της 18 Δεκεμβρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1996-VI.....	136
<i>Lopez Cifuentes κατά Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 18754/06, 7 Ιουλίου 2009.....	71, 74
<i>López Ostra κατά Ισπανίας</i> , απόφαση της 9 Δεκεμβρίου 1994, série A no. 303-C.....	123, 127, 134, 137
<i>Lüdi κατά Ελβετίας</i> , απόφαση της 15 Ιουνίου 1992, série A no. 238.....	127
<i>Lukanov κατά Βελγίου</i> (déc.), αριθ. 21915/93, 12 Ιανουαρίου 1995.....	55
<i>Lukenda κατά Σλοβενίας</i> , αριθ. 23032/02, CEDH 2005-X.....	37
<i>Lutz κατά Γερμανίας</i> , απόφαση της 25 Αυγούστου 1987, série A no. 123.....	112, 115
<i>Lyons κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 15227/03, CEDH 2003- IX.....	93
<i>M. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 13284/87, 15 Οκτωβρίου 1987.....	65
<i>M.B. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 22920/93, απόφαση της Επιτροπής της 6 Απριλίου 1994.....	130

<i>Μααουία κατά Γαλλίας</i> [GC], αριθ. 39652/98, CEDH 2000-X.....	105, 117
<i>Malhous κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας</i> [GC] (déc.), αριθ. 33071/96, CEDH 2000-XII.....	24, 144
<i>Malige κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 23 Σεπτεμβρίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-VII.....	115
<i>Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 2 Αυγούστου 1984, série A no. 82.....	138
<i>Malsagova κατά Ρωσίας</i> (déc.), 6 Μαρτίου 2008.....	58
<i>Maltzan και λοιποί κατά Γερμανίας</i> [GC] (déc.), αριθ. 71916/01, 71917/01 και 10260/02, CEDH 2005-V.....	140, 144, 145
<i>Mamatkulov και Askarov κατά Τουρκίας</i> [GC], αριθ. 46827/99 και 46951/99, CEDH 2005-I.....	13, 16, 18
<i>Manoilescu και Dobrescu κατά Ρουμανίας και Ρωσίας</i> (déc.), αριθ. 60861/00, CEDH 2005-VII.....	72
<i>Manuel κατά Πορτογαλίας</i> (déc.), αριθ. 62341/00, 31 Ιανουαρίου 2002....	53
<i>Marckx κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 13 Ιουνίου 1979, série A no. 31.....	129, 133, 141
<i>Marckx κατά Βελγίου</i> , έκθεση της Επιτροπής της 10 Δεκεμβρίου 1977, série B-29.....	130
<i>Margareta και Roger Andersson κατά Σουηδίας</i> , απόφαση της 25 Φεβρουαρίου 1992, série A no. 226-A.....	134, 138
<i>Marie-Louise Loyen και Bruneel κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 55929/00, 5 Ιουλίου 2005.....	23, 24
<i>Marion κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 30408/02, 20 Δεκεμβρίου 2005.....	153
<i>Markovic και λοιποί κατά Ιταλίας</i> [GC], αριθ. 1398/03, CEDH 2006-XIV.....	70, 98
<i>Maslov κατά Αυστρίας</i> [GC], αριθ. 1638/03, 23 Ιουνίου 2008.....	132
<i>Maslova και Nalbandov κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 839/02, CEDH 2008.....	19
<i>Masson και Van Zon κατά Ολλανδίας</i> , απόφαση της 28 Σεπτεμβρίου 1995, série A no. 327-A.....	98
<i>Mata Estevez κατά Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 56501/00, CEDH 2001-VI.....	125
<i>Matter κατά Σλοβακίας</i> , αριθ. 31534/96, 5 Ιουλίου 1999.....	124

<i>Matthews κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 24833/94, CEDH 1999-I.....	75
<i>Matveïen κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 26601/02, 3 Ιουλίου 2008.....	91
<i>Matyjek κατά Πολωνίας</i> (déc.), αριθ. 38184/03, CEDH 2006-VII.....	117
<i>McCann κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 19009/04, 13 Μαΐου 2008.....	135
<i>McCann και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 27 Σεπτεμβρίου 1995, série A no. 324.....	22
<i>McElhiney κατά Ιρλανδίας και Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.) [GC], αριθ. 31253/96, 9 Φεβρουαρίου 2000.....	72
<i>McFeeley και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 8317/78, απόφαση της Επιτροπής της 15 Μαΐου 1980, DR 20.....	66
<i>McGinley και Egan κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 9 Ιουνίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-III.....	126
<i>McKay-Korecka κατά Πολωνίας</i> (déc.), αριθ. 45320/99, 19 Σεπτεμβρίου 2006.....	135
<i>McLeod κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 23 Σεπτεμβρίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-VII.....	127
<i>McMichael κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 24 Φεβρουαρίου 1995, série A no. 307 B.....	104
<i>McShane κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 43290/98, 28 Μαΐου 2002.....	16
<i>Medvedygen και λοιποί κατά Γαλλίας</i> [GC], αριθ. 3394/03, CEDH 2010-...	70, 71
<i>Meftah και λοιποί κατά Γαλλίας</i> [GC], αριθ. 32911/96, 35237/97 και 34595/97, CEDH 2002-VII.....	121
<i>Megadat.com SRL κατά Μολδαβίας</i> , αριθ. 21151/04, 8 Απριλίου 2008.....	146
<i>Mehmet Salih και Abdülsamet Çakmak κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 45630/99, 29 Απριλίου 2004.....	137
<i>Melnik κατά Ουκρανίας</i> , αριθ. 72286/01, 28 Μαρτίου 2006.....	62
<i>Meltex Ltd κατά Αρμενίας</i> (déc.), αριθ. 37780/02, 27 Μαΐου 2008.....	84
<i>Mentes και λοιποί κατά Τουρκίας</i> , απόφαση της 28 Νοεμβρίου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1997-VIII.....	123, 134, 135

<i>Mentzen κατά Λετονίας</i> (déc.), αριθ. 71074/01, CEDH 2004-XII.....	124, 149, 157, 158
<i>Merger και Cros κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 68864/01, 11 Μαρτίου 2004.....	30
<i>Merit κατά Ουκρανίας</i> , αριθ. 66561/01, 30 Μαρτίου 2004.....	35
<i>Micallef κατά Μάλτας</i> [GC], αριθ. 17056/06, CEDH 2009-... ..	24, 31, 107, 163
<i>Mieg de Boofzheim κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 52938/99, 3 Δεκεμβρίου 2002.....	116
<i>Mikhaïlenki και λοιποί κατά Ουκρανίας</i> , αριθ. 35091/02, 35196/02, 35201/02, 35204/02, 35945/02, 35949/02, 35953/02, 36800/02, 38296/02 και 42814/02, CEDH 2004-XII.....	68
<i>Mikolenko κατά Εσθονίας</i> (déc.), αριθ. 16944/03, 5 Ιανουαρίου 2006.....	56, 57
<i>Mikulić κατά Κροατίας</i> , αριθ. 53176/99, CEDH 2002-II.....	124
<i>Milosevič κατά Ολλανδίας</i> (déc.), αριθ. 77631/01, 19 Μαρτίου 2002.....	35
<i>Mirolubovs και λοιποί κατά Λετονίας</i> , αριθ. 798/05, 15 Σεπτεμβρίου 2009.....	15, 60, 63, 64, 67
<i>Mitlik Ölmez και Yıldız Ölmez κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 39464/98, 1 ^η Φεβρουαρίου 2005.....	42
<i>Monedero Angora κατά Ισπανίας</i> (déc.), αριθ. 41138/05, CEDH 2008-... ..	117
<i>Monnat κατά Ελβετίας</i> , αριθ. 73604/01, CEDH 2006-X.....	14, 21
<i>Montcornet de Caumont κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 59290/00, CEDH 2003-VII.....	120
<i>Moon κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 39973/03, 9 Ιουλίου 2009.....	26
<i>Mooren κατά Γερμανίας</i> [GC], αριθ. 11364/03, CEDH 2009-... ..	36
<i>Moreira Barbosa κατά Πορτογαλίας</i> (déc.), αριθ. 65681/01, CEDH 2004-V.....	31,39
<i>Moretti και Benedetti κατά Ιταλίας</i> , αριθ. 16318/07, CEDH 2010-... ..	131
<i>Moskovets κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 14370/03, 23 Απριλίου 2009.....	26
<i>Mouillet κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 27521/04, 13 Σεπτεμβρίου 2007.....	113

<i>Moustaquim κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 18 Φεβρουαρίου 1991, série A no. 193.....	132
<i>MPP Golub κατά Ουκρανίας</i> (déc.), αριθ. 6778/05, 18 Οκτωβρίου 2005.....	30, 35
<i>Mrkić κατά Κροατίας</i> (déc.), αριθ. 7118/03, 8 Ιουνίου 2006.....	83
<i>Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 28 Οκτωβρίου 1994, série A no. 300-A.....	137
<i>Mustafa Armağan Akin κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 4694/03, 6 Απριλίου 2010.....	131, 132
<i>Mutlu κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 8006/02, 10 Οκτωβρίου 2006.....	137
<i>Narinen κατά Φινλανδίας</i> , αριθ. 45027/98, 1 ^η Ιουνίου 2004.....	139
<i>Nee κατά Ιρλανδίας</i> (déc.), αριθ. 52787/99, 30 Ιανουαρίου 2003.....	38
<i>Niemietz κατά Γερμανίας</i> , απόφαση της 16 Δεκεμβρίου 1992, série A no. 251-B.....	124, 125, 126, 135
<i>Nikolova και Velichkova κατά Βουλγαρίας</i> , αριθ. 7888/03, 20 Δεκεμβρίου 2007.....	26
<i>Nogolica κατά Κροατίας</i> (déc.), αριθ. 77784/01, 5 Σεπτεμβρίου 2002.....	36
<i>Nolan και K. κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 2512/04, 12 Φεβρουαρίου 2009.....	19
<i>Nold κατά Γερμανίας</i> , αριθ. 27250/02, 29 Ιουνίου 2006.....	62
<i>Nölkenbockhoff κατά Γερμανίας</i> , απόφαση της 25 Αυγούστου 1987, série A no. 123.....	23
<i>Normann κατά Δανίας</i> (déc.), αριθ. 44704/98, 14 Ιουνίου 2001.....	26
<i>Norris κατά Ιρλανδίας</i> , απόφαση της 26 Οκτωβρίου 1988, série A no. 142.....	22
<i>Nourmagomedov κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 30138/02, 7 Ιουνίου 2007.....	17, 120
<i>Novinski κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 11982/02, 10 Φεβρουαρίου 2009.....	17
<i>Novoseletskiy κατά Ουκρανίας</i> , αριθ. 47148/99, CEDH 2005-II (αποσπάσματα).....	137, 138
<i>Nylund κατά Φινλανδίας</i> (déc.), αριθ. 27110/95, CEDH 1999-VI.....	130
<i>O'Halloran και Francis κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 15809/02 και 25624/02, CEDH 2007-VIII.....	118, 163
<i>O'Loughlin και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 23274/04, 25 Αυγούστου 2005.....	38

<i>Öcalan κατά Τουρκίας</i> [GC], αριθ. 46221/99, CEDH 2005-IV.....	19, 71
<i>Odièvre κατά Γαλλίας</i> [GC], αριθ. 42326/98, CEDH 2003-III.....	124
<i>Oferta Plus SRL κατά Μολδαβίας</i> , αριθ. 14385/04, 19 Δεκεμβρίου 2006.....	17
<i>Ohlen κατά Δανίας</i> (διαγραφή), αριθ. 63214/00, 24 Φεβρουαρίου 2005.....	27
<i>Olaechea Cahuas κατά Ισπανίας</i> , αριθ. 24668/03, CEDH 2006-X.....	18
<i>Olbertz κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ. 37592/97, CEDH 1999-V.....	145
<i>Olczak κατά Πολωνίας</i> (déc.), αριθ. 30417/96, CEDH 2002-X (αποσπάσματα).....	147
<i>Oleksy κατά Πολωνίας</i> (déc.), αριθ. 1379/06, 16 Ιουνίου 2009.....	25
<i>Olujić κατά Κροατίας</i> , αριθ. 22330/05, 5 Φεβρουαρίου 2009.....	104
<i>Omkarananda και le Divine Light Zentrum κατά Ελβετίας</i> , αριθ. 8118/77, 19 Μαρτίου 1981, DR 25.....	50
<i>Öneriyildiz κατά Τουρκίας</i> [GC], αριθ. 48939/99, CEDH 2004-XII.....	141
<i>Open Door και Dublin Well Woman κατά Ιρλανδίας</i> , απόφαση της 29 ^{ης} Οκτωβρίου 1992, série A no. 246-A.....	21
<i>Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 28 ^{ης} Οκτωβρίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-VIII.....	98
<i>Otto κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ.21425/06, CEDH 2009-.....	43, 45
<i>Öztürk κατά Γερμανίας</i> , απόφαση της 21 ^{ης} Φεβρουαρίου 1984, série A no. 73.....	110, 111, 112
<i>P.G και J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ.44787/98, CEDH 2001-IX.....	128, 139
<i>P.M. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ.6638/03, 24 Αυγούστου 2004.....	38, 45
<i>Raeffgren GmbH κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ.25379/04, 21688/05, 21722/05 και 21770/05, 18 Σεπτεμβρίου 2007.....	141
<i>Paladi κατά Μολδαβίας</i> [GC], αριθ.39806/05, CEDH 2009-.....	18
<i>Ranjeheighalehei κατά Δανίας</i> (déc.), αριθ.11230/07, 13 Οκτωβρίου 2009.....	106
<i>Rannullo και Forte κατά Γαλλίας</i> , αριθ.37794/97, CEDH 2001-X.....	128
<i>Παπαχελάς κατά Ελλάδας</i> [GC], αριθ.31423/96, CEDH 1999-II.....	42

<i>Παπαμιχαλόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδας, απόφαση της 24^{ης} Ιουνίου 1993, série A no. 260-B</i>	86
<i>Ραρον κατά Γαλλίας (déc.), αριθ.344/04, CEDH 2005-XI (αποσπάσματα)</i>	106
<i>Ραρίζον κατά Πρόην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, αριθ. 14258/03, 7 Φεβρουαρίου 2008</i>	37
<i>Paroisse Greco Catholique Sâmbata Bihor κατά Ρουμανίας (déc.), αριθ. 48107/99, 25 Μαΐου 2004</i>	46
<i>Paroisse Greco Catholique Sâmbata Bihor κατά Ρουμανίας, αριθ.48107/99, 12 Ιανουαρίου 2010</i>	101
<i>Parti travailliste géorgien κατά Γεωργίας (déc.), αριθ.9103/04, 22 Μαΐου 2007</i>	15
<i>Parti travailliste géorgien κατά Γεωργίας, αριθ.9103/04, 8 Ιουλίου 2008</i>	66
<i>Ραζα και Erkan Erol κατά Τουρκίας, αριθ.51358/99, 12 Δεκεμβρίου 2006</i>	22
<i>Ratera κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας (déc.), αριθ.25326/03, 10 Ιανουαρίου 2006</i>	53
<i>Rauger κατά Αυστρίας (déc.), αριθ.24872/94, 12 Οκτωβρίου 1995</i>	50, 59
<i>Paul και Audrey Edwards κατά Ηνωμένου Βασιλείου (déc.), αριθ.46477/99, 7 Ιουνίου 2001</i>	39
<i>Raulino Tomás κατά Πορτογαλίας (déc.), αριθ.58698/00, 27 Μαρτίου 2003</i>	34
<i>Reck κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αριθ.44647/98, CEDH 2003-I</i>	124, 127
<i>Peers κατά Ελλάδας, αριθ.28524/95, CEDH 2001-III</i>	15
<i>Pellegrin κατά Γαλλίας [GC], αριθ.28541/95, CEDH 1999-VIII</i>	103
<i>Pellegriti κατά Ιταλίας (déc.), αριθ.77363/01, 26 Μαΐου 2005</i>	35
<i>Peñafiel Salgado κατά Ισπανίας (déc.), αριθ.65964/01, 16 Απριλίου 2002</i>	92, 105, 117
<i>Peraldi κατά Γαλλίας (déc.), αριθ.2096/05, 7 Απριλίου 2009</i>	29, 56, 57, 58, 59
<i>Perez κατά Γαλλίας [GC], αριθ.47287/99, CEDH 2004-I</i>	101, 102
<i>Perlala κατά Ελλάδας, αριθ.17721/04, 22 Φεβρουαρίου 2007</i>	152, 153

<i>Petra κατά Ρουμανίας</i> , απόφαση της 23 Σεπτεμβρίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-VII.....	17
<i>Petrina κατά Ρουμανίας</i> , αριθ.78060/01, 14 Οκτωβρίου 2008.....	124
<i>Pfeifer κατά Αυστρίας</i> , αριθ.12556/03, CEDH 2007-XII.....	124
<i>Phillips κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ.41087/98, CEDH 2001-VII.....	120
<i>Pierre-Bloch κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 21 Οκτωβρίου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1997-VI.....	106, 116
<i>Pini κατά Ρουμανίας</i> , αριθ.78028/01 και 78030/01, CEDH 2004-V (αποσπάσματα).....	131
<i>Pisano κατά Ιταλίας</i> [GC] (διαγραφή), αριθ. 36732/97, 24 Οκτωβρίου 2002.....	27
<i>Pištorena κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας</i> , αριθ. 73578/01, 26 Οκτωβρίου 2004.....	142
<i>Pla Puncernau κατά Ανδόρας</i> , αριθ.69498/01, CEDH 2004-VIII.....	133, 152
<i>Ploski κατά Πολωνίας</i> , αριθ.26761/95, 12 Νοεμβρίου 2002.....	123
<i>Poron κατά Μολδαβίας (αριθ.1)</i> , αριθ.74153/01, 18 Ιανουαρίου 2005.....	63
<i>Post κατά Ολλανδίας</i> (déc.), αριθ.21727/08, 20 Ιανουαρίου 2009.....	15
<i>Powell και Rayner κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 21 Φεβρουαρίου 1990, série A no. 172.....	137
<i>Roznanski και λοιποί κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ.25101/05, 3 Ιουλίου 2007.....	61
<i>Predescu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ.21447/03, 2 Δεκεμβρίου 2008.....	61
<i>Predil Anstalt κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ.31993/96, 14 Μαρτίου 2002.....	36
<i>Prencipe κατά Μονακό</i> , αριθ.43376/06, 16 Ιουλίου 2009.....	34
<i>Pressos Compania Naviera S.A. και λοιποί κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 20 Νοεμβρίου 1995, série A no. 332.....	35
<i>Pretty κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 2346/02, CEDH 2002-III.....	124, 125
<i>Preussische Treuhand GmbH & Co. Kg a. A. κατά Πολωνίας</i> (déc.), αριθ.47550/06, CEDH 2008-.....	87
<i>Previti κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ.45291/06, 8 Δεκεμβρίου 2009.....	52, 53
<i>Price κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ.12402/86, απόφαση της Επιτροπής της 9 Μαρτίου 1998, DR 55.....	131

<i>Pridatchenko και λοιποί κατά Ρωσίας</i> , αριθ.2191/03, 3104/03, 16094/03 και 24486/03, 21 Ιουνίου 2007.....	103
<i>Prokhorovitch κατά Ρωσίας</i> , αριθ.58255/00, CEDH 2004-XI (αποσπάσματα).....	135
<i>Prystavska κατά Ουκρανίας</i> (déc.), αριθ.21287/02, CEDH 2002-X.....	32
<i>Putz κατά Αυστρίας</i> , απόφαση της 22 Φεβρουαρίου 1996, <i>Recueil des arrêts et décisions 1996-I</i>	114
<i>Quark Fishing Limited κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ.15305/06, 19 Σεπτεμβρίου 2006.....	79
<i>R κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ.33506/05, 4 Ιανουαρίου 2007.....	118
<i>Radio France και λοιποί κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ.53984/00, CEDH 2003-X.....	14, 35
<i>Raimondo κατά Ιταλίας</i> , απόφαση της 22 Φεβρουαρίου 1994, série A no. 281-A.....	24, 118
<i>Rambus Inc. κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ.40382/04, 16 Ιουνίου 2009.....	74
<i>Raninen κατά Φιλανδίας</i> , απόφαση της 16 Δεκεμβρίου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions 1997-VIII</i> , σελ. 2823.....	129
<i>Ravnsborg κατά Σουηδίας</i> , απόφαση της 23 Μαρτίου 1994, série A no. 283-B.....	111, 114
<i>Refah Partisi (το Κόμμα της Ευημερίας) και λοιποί κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ.41340/98, 41342/98, 41343/98, 41344/98, 3 Οκτωβρίου 2000.....	106, 116
<i>Řehák κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας</i> (déc.), αριθ. 67208/01, 18 Μαΐου 2004.....	62
<i>Reinprecht κατά Αυστρίας</i> , αριθ.67175/01, CEDH 2005-XII.....	122
<i>Ρέκλος και Δαβουρλής κατά Ελλάδας</i> , αριθ.1234/05, CEDH 2009-... (αποσπάσματα).....	124
<i>Revel και Mora κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ.171/03, 15 Νοεμβρίου 2005.....	96
<i>Rezgui κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ.49859/99, 7 Νοεμβρίου 2000.....	32
<i>Riabon κατά Ρωσίας</i> , αριθ.3896/04, 31 Ιανουαρίου 2008.....	17
<i>Riabykh κατά Ρωσίας</i> , αριθ.52854/99, CEDH 2003-IX.....	146

<i>Riad και Idiab κατά Βελγίου</i> , αριθ. 29787/03 και 29810/03, CEDH 2008-.....	31
<i>Ringeisen κατά Αυστρίας</i> , απόφαση της 16 ^{ης} Ιουλίου 1971, série A no. 13.....	30, 101
<i>Robert Lesjak κατά Σλοβενίας</i> , αριθ.33946/03, 21 Ιουλίου 2009.....	37
<i>Roche κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC]</i> , αριθ.32555/96, CEDH 2005-X.....	98, 99
<i>Rosenzweig και Bonded Warehouses Ltd κατά Πολωνίας</i> , αριθ.51728/99, 28 Ιουλίου 2005.....	146
<i>Rotaru κατά Ρουμανίας [GC]</i> , αριθ.28341/95, CEDH 2000-V.....	126
<i>Rudzińska κατά Πολωνίας (déc.)</i> , αριθ.45223/99, CEDH 1999-IV (αποσπάσματα).....	146
<i>Ruickonά κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας (déc.)</i> , αριθ.15630/05, 16 Σεπτεμβρίου 2008.....	45
<i>Ruiz-Mateos κατά Ισπανίας</i> , απόφαση της 23 Ιουνίου 1993, série A no. 262.....	104
<i>S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC]</i> , αριθ.30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008.....	126, 157
<i>S.H. και λοιποί κατά Αυστρίας</i> , αριθ.57813/00, CEDH 2010-.....	130
<i>Sablon κατά Βελγίου</i> , αριθ. 36445/97, 10 Απριλίου 2001.....	109
<i>Saccoccia κατά Αυστρίας (déc.)</i> , αριθ. 69917/01, 5 Ιουλίου 2007.....	120
<i>Saccoccia κατά Αυστρίας (déc.)</i> , αριθ. 69917/01, CEDH 2007-VIII (αποσπάσματα).....	108
<i>Sadak κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 25142/94 και 27099/95, 8 Απριλίου 2004.....	52
<i>Salabiaku κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 7 Οκτωβρίου 1988, série A no. 141-A.....	116
<i>Salesi κατά Ιταλίας</i> , απόφαση της 26 Φεβρουαρίου 1993, séries A no.257-E.....	102
<i>Sanles Sanles κατά Ισπανίας (déc.)</i> , αριθ. 48335/99, CEDH 2000-XI.....	24
<i>Sareϊan κατά Αρμενίας</i> , αριθ. 35738/03, 13 Ιανουαρίου 2009.....	40, 41
<i>Savino και λοιποί κατά Ιταλίας</i> , αριθ. 17214/05, 20329/05 και 42113/04, 28 Απριλίου 2009.....	104

<i>Scavuzzo-Hager κατά Ελβετίας</i> (déc.), αριθ. 41773/98, 30 Νοεμβρίου 2004.....	34
<i>Schalk και Korpf κατά Αυστρίας</i> , αριθ. 30141/04, 24 Ιουνίου 2010.....	132
<i>Scherer κατά Ελβετίας</i> , απόφαση της 25 Μαρτίου 1994, série A no. 287...24	
<i>Schmautzer κατά Αυστρίας</i> , απόφαση της 23 Οκτωβρίου 1995, série A no. 328-A.....	115
<i>Schouten και Meldrum κατά Ολλανδίας</i> , απόφαση της 9 Δεκεμβρίου 1994, série A no. 304.....	102
<i>Sciacca κατά Ιταλίας</i> , αριθ. 50774/99, CEDH 2005-I.....	124
<i>Scoppola κατά Ιταλίας</i> (αριθ.2) [GC], αριθ. 10249/03, CEDH 2009-.....	36, 46, 52
<i>Scordino κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 36813/97, CEDH 2003-IV.....	35
<i>Scordino κατά Ιταλίας</i> (αριθ.1) [GC], αριθ. 36813/97, CEDH 2006-V.....	20, 25, 26, 35, 37, 150
<i>Scozzari και Giunta κατά Ιταλίας</i> [GC], αριθ. 39221/98 και 41963/98, CEDH 2000-VIII.....	14
<i>Sdruzeni Jihoceske Matky κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας</i> (déc.), αριθ. 19101/03, 10 Ιουλίου 2006.....	96
<i>Section de commune d'Antilly κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 45129/98, CEDH 1999 VIII.....	14, 68
<i>Sejdic και Finci κατά Βοσνίας-Ερζεγοβίνης</i> [GC], αριθ. 27996/06 και 34836/06, 22 Δεκεμβρίου 2009.....	22, 67, 76
<i>Sejdovic κατά Ιταλίας</i> [GC], αριθ. 56581/00, CEDH 2006-II.....	32, 33, 35
<i>Selçuk και Asker κατά Τουρκίας</i> , απόφαση της 24 Απριλίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-II.....	137
<i>Selmouni κατά Γαλλίας</i> [GC], αριθ. 25803/94, CEDH 1999-V.....	29, 35
<i>Senator Lines κατά Κρατών της ΕΕ</i> [GC] (déc.), αριθ. 56672/00, CEDH 2004-IV.....	22
<i>Sergueï Zolotoukhine κατά Ρωσίας</i> [GC], αριθ. 14939/03, CEDH 2009-....	26, 122
<i>Shilbergs κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 20075/03, 17 Δεκεμβρίου 2009.....	26

<i>Sidabras και Džiautas κατά Λιθουανίας</i> (déc.), αριθ. 55480/00 και 59330/00, 1 ^η Ιουλίου 2003.....	117
<i>Sidabras και Džiautas κατά Λιθουανίας</i> , αριθ. 55480/00 και 59330/00, CEDH 2004-VIII.....	126
<i>Σιγάλας κατά Ελλάδα</i> , αριθ. 19754/02, 22 Σεπτεμβρίου 2005.....	101
<i>Siliadin κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 73316/01, CEDH 2005-VII.....	21, 72
<i>Šilih κατά Σλοβενίας</i> [GC], αριθ. 71463/01, 9 Απριλίου 2009.....	80, 81, 86, 88, 89
<i>Silver και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 25 Μαρτίου 1983, série A no. 61.....	138
<i>Skorobogatykh κατά Ρωσίας</i> (déc.), αριθ. 37966/02, 8 Ιουνίου 2006.....	95
<i>Slavgorodski κατά Εσθονίας</i> (déc.), αριθ. 37043/97, 9 Μαρτίου 1999.....	34
<i>Slavicek κατά Κροατίας</i> (déc.), αριθ. 20862/02, 4 Ιουλίου 2002.....	35
<i>Slivenko κατά Λετονίας</i> [GC], αριθ. 48321/99, CEDH 2003-X.....	131
<i>Slivenko και λοιποί κατά Λετονίας</i> (déc.) [GC], αριθ. 48321/99, CEDH 2002-II (αποσπάσματα).....	141
<i>Smirnov κατά Ρωσίας</i> (déc.), αριθ. 14085/04, 6 Ιουλίου 2006.....	106
<i>Smirnova κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 46133/99 και 48183/99, CEDH 2003-IX (αποσπάσματα).....	124
<i>Société Colas Est και λοιποί κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 37971/97, CEDH 2002-II.....	136
<i>Société Stenuit κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 27 Φεβρουαρίου 1992, série A no. 232-A.....	116
<i>Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 7 Ιουλίου 1989, série A no. 161.....	21, 70
<i>Solmaz κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 27561/02, CEDH 2007-II (αποσπάσματα).....	48
<i>Sovtransavto Holding κατά Ουκρανίας</i> , αριθ. 48553/99, CEDH 2002-VII.....	147
<i>Sporrong και Lönnroth κατά Σουηδίας</i> , απόφαση της 23 Σεπτεμβρίου 1982, série A no. 52.....	95, 101
<i>Σταμουλακάτος κατά Ελλάδα</i> (αριθ.1), απόφαση της 26 Οκτωβρίου 1993, série A no. 271.....	82, 84

<i>Σταμουλακάτος κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 27567, απόφαση της Επιτροπής της 9 Απριλίου 1997.....	62
<i>Star Cate – Επίλεκτα Γεύματα και λοιποί κατά Ελλάδα</i> ς (déc.), αριθ. 54111/07, 6 Ιουλίου 2010.....	153
<i>Stec και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.) [GC], αριθ. 65731/01 και 65900/01, CEDH 2005-X.....	148
<i>Steel και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 23 Σεπτεμβρίου 1998, Recueil des arrêts et décisions 1998-VII.....	122
<i>Stephens κατά Κύπρου, Τουρκίας και Ηνωμένων Εθνών</i> (déc.), αριθ. 45267/06, 11 Δεκεμβρίου 2008.....	69, 71
<i>Stephens κατά Μάλτας</i> (αριθ. 1), αριθ. 11956/07, 21 Απριλίου 2009.....	70, 72
<i>Štitić κατά Κροατίας</i> , αριθ. 29660/03, 8 Νοεμβρίου 2007.....	113
<i>Stjerna κατά Φινλανδίας</i> , απόφαση της 25 Νοεμβρίου 1994, série A no. 299-B.....	123
<i>Stojković κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας</i> , αριθ. 14818/02, 8 Νοεμβρίου 2007.....	24
<i>Stoll κατά Ελβετίας</i> [GC], αριθ. 69698/01, CEDH 2007-XIV.....	157
<i>Stukus και λοιποί κατά Πολωνίας</i> , αριθ. 12534/03, 1 ^η Απριλίου 2008.....	21
<i>Sud Fondi Srl και λοιποί κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 75909/01, 30 Αυγούστου 2007.....	120
<i>Suküt κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 59773/00, CEDH 2007-X (αποσπάσματα).....	106
<i>Sürmeli κατά Γερμανίας</i> [GC], αριθ. 75529/01, CEDH 2006-VII.....	36
<i>Surugiu κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 48995/99, 20 Απριλίου 2004.....	138
<i>Syssoyeva και λοιποί κατά Λετονίας</i> [GC], αριθ. 60654/00, CEDH 2007-II.....	17, 27, 152, 153
<i>Szabó κατά Σουηδίας</i> (déc.), αριθ. 28578/03, 27 Ιουνίου 2006.....	120
<i>Tahsin İpek κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 39706/98, 7 Νοεμβρίου 2000.....	39, 43
<i>Tănase κατά Μολδαβίας</i> [GC], αριθ. 7/08, CEDH 2010.....	92
<i>Tanrikulu κατά Τουρκίας</i> [GC], αριθ. 23763/94, CEDH 1999-IV.....	16
<i>Taşkin και λοιποί κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 46117/99, CEDH 2004-X.....	96, 104

<i>Tătar κατά Ρουμανίας</i> , αριθ. 67021/01, CEDH 2009-... (αποσπάσματα).....	127
<i>Taylor-Sabori κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 47114/99, 22 Οκτωβρίου 2002.....	139
<i>Tchernitsine κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 5964/02, 6 Απριλίου 2006.....	62
<i>Thévenon κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 2476/02, CEDH 2006-III.....	24
<i>Timurtaş κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 23531/94, CEDH 2000-VI.....	19
<i>Tinnelly & Sons Ltd και λοιποί και McElduff και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 10 Ιουλίου 1998, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1998-IV.....	101
<i>Todorov κατά Βουλγαρίας</i> (déc.), αριθ. 65850/01, 13 Μαΐου 2008.....	146
<i>Torri κατά Ιταλίας</i> , απόφαση της 1 ^{ης} Ιουλίου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1997-IV.....	108
<i>Tre Taktörer AB κατά Σουηδίας</i> , απόφαση της 7 Ιουλίου 1989, série A no. 159.....	101, 146
<i>Treska κατά Αλβανίας και Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 26937/04, 29 Ιουνίου 2006.....	72
<i>Trofimchuk κατά Γαλλίας</i> (déc.), αριθ. 4241/03, 31 Μαΐου 2005.....	161
<i>Turgut και λοιποί κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 1411/03, 8 Ιουλίου 2008.....	84
<i>Tyrer κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 25 Απριλίου 1978, série A no. 26.....	79
<i>Tyrer κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 5856/72, έκθεση της Επιτροπής της 14 Δεκεμβρίου 1976, série B no. 24.....	166
<i>Ülke κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 39437/98, 1 ^η Ιουνίου 2004.....	44
<i>Upédic κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 20153/04, 18 Δεκεμβρίου 2008.....	14
<i>Über κατά Ολλανδίας</i> [GC], αριθ. 46410/99, CEDH 2006-XII.....	125
<i>Van der Tang κατά Ισπανίας</i> , απόφαση της 13 Ιουλίου 1995, série A no. 321.....	13
<i>Van Droogenbroeck κατά Βελγίου</i> , απόφαση της 24 Ιουνίου 1982, série A no. 50.....	98
<i>Van Marle και λοιποί κατά Ολλανδίας</i> , 26 Ιουνίου 1986, série A no. 101.....	145
<i>Vanyan κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 53203/99, 15 Δεκεμβρίου 2005.....	121

<i>Varbanov κατά Βουλγαρίας</i> , αριθ. 31365/96, CEDH 2000-X.....	61
<i>Veeber κατά Εσθονίας (αριθ.1)</i> , αριθ. 37571/97, απόφαση της 7 Νοεμβρίου 2002.....	85
<i>Velikova κατά Βουλγαρίας (déc.)</i> , αριθ. 41488/98, CEDH 1999-V (αποσπάσματα).....	24
<i>Velikova κατά Βουλγαρίας</i> , αριθ. 41488/98, CEDH 2000-VI.....	15
<i>Vera Fernández-Huidobro κατά Ισπανίας</i> , αριθ. 74181/01, CEDH 2010-... ..	119
<i>Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας (αριθ.2) [GC]</i> , αριθ. 32772/02, CEDH 2009.....	31, 50, 93, 109
<i>Verlagsgruppe News GMBH κατά Αυστρίας (déc.)</i> , αριθ. 62763/00, 16 Ιανουαρίου 2003.....	107
<i>Vernillo κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 20 Φεβρουαρίου 1991, série A no. 198.....	34
<i>Vijayanathan και Pusparajah κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 27 Αυγούστου 1992, série A no. 241-B.....	21
<i>Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας [GC]</i> , αριθ. 63235/00, CEDH 2007-IV.....	103, 104, 106, 142, 143
<i>Vladimir Romanov κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 41461/02, 24 Ιουλίου 2008.....	31
<i>Voggenreiter κατά Γερμανίας</i> , αριθ. 47169/99, CEDH 2004-I.....	30
<i>Von Hannover κατά Γερμανίας</i> , αριθ. 59320/00, CEDH 2004-VI.....	124
<i>W.M κατά Δανίας</i> , αριθ. 17392/90, απόφαση της Επιτροπής της 14 Οκτωβρίου 1992.....	78
<i>Wakefield κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 15817/89, απόφαση της Επιτροπής της 1 ^{ης} Οκτωβρίου 1990, DR 66.....	132
<i>Weber κατά Ελβετίας</i> , απόφαση της 22 Μαΐου 1990, série A no. 177.....	114
<i>Weber και Saravia κατά Γερμανίας (déc.)</i> , αριθ. 54934/00, 29 Ιουνίου 2006.....	69, 78, 127
<i>Welch κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 9 Φεβρουαρίου 1995, série A no. 307-A.....	122
<i>Wendenburg και λοιποί κατά Γερμανίας (déc.)</i> , αριθ. 71630/01, CEDH 2003-II (αποσπάσματα).....	145

<i>Wieser και Bicos Beteiligungen GmbH κατά Αυστρίας</i> , αριθ. 74336/01, CEDH 2007-XI.....	139
<i>Williams κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> (déc.), αριθ. 32567/06, 17 Φεβρουαρίου 2009.....	40
<i>Worm κατά Αυστρίας</i> , απόφαση της 29 Αυγούστου 1997, <i>Recueil des arrêts et décisions</i> 1997-V.....	41
<i>Worwa κατά Πολωνίας</i> , αριθ. 26624/95, CEDH 2003-XI (αποσπάσματα).....	124
<i>Woś κατά Πολωνίας</i> , αριθ. 22860/02, CEDH 2006-VII.....	103
<i>X. κατά Γερμανίας</i> (déc.), αριθ. 1860/63, 15 Δεκεμβρίου 1965.....	52
<i>X. κατά Βελγίου και Ολλανδίας</i> , αριθ. 6482/74, απόφαση της Επιτροπής της 10 Ιουλίου 1975, DR 7.....	131
<i>X. κατά Γαλλίας</i> , απόφαση της 31 Μαρτίου 1992, série A no. 234-C.....	24,101
<i>X. κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 9587/81, απόφαση της Επιτροπής της 13 Δεκεμβρίου 1982, DR 29.....	82
<i>X. κατά Γαλλίας</i> , αριθ. 9993/82, απόφαση της Επιτροπής της 5 Οκτωβρίου 1982, DR 31.....	131
<i>X. κατά Ιταλίας</i> , αριθ. 6323/73, απόφαση της Επιτροπής της 4 Μαρτίου 1976, DR 3.....	82
<i>X. κατά Ολλανδίας</i> , αριθ. 7230/75, απόφαση της Επιτροπής της 4 Οκτωβρίου 1976, DR 7.....	92
<i>X. κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας</i> (déc.), αριθ. 2606/65, 1 ^η Απριλίου 1968.....	52
<i>X. κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας</i> , αριθ. 1611/62, απόφαση της Επιτροπής της 25 Σεπτεμβρίου 1965.....	78
<i>X. κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας</i> , αριθ. 7462/76, απόφαση της Επιτροπής της 7 Μαρτίου 1977, DR 9.....	92
<i>X. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 6956/75, απόφαση της Επιτροπής της 10 Δεκεμβρίου 1976, DR 8.....	68
<i>X. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , αριθ. 7308/75, απόφαση της Επιτροπής της 12 Οκτωβρίου 1978, DR 16.....	138

<i>X. κατά Τσεχοσλοβακίας</i> , αριθ. 262/57, απόφαση της Επιτροπής της Επετηρίδας I 1955-57.....	68
<i>X. και Y. κατά Βελγίου</i> , αριθ. 8962/80, απόφαση της Επιτροπής της 13 Μαΐου 1982, DR 28.....	139
<i>X. και Y. κατά Ολλανδίας</i> , απόφαση της 26 Μαρτίου 1985, série A no. 91.....	124
<i>X., Y. και Z. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , απόφαση της 22 Απριλίου 1997, Recueil des arrêts et décisions 1997-II.....	129
<i>Y.F. κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 24209/94, CEDH 2003-IX.....	124
<i>Yagmurdereli κατά Τουρκίας</i> (déc.), αριθ. 29590/96, 13 Φεβρουαρίου 2001.....	57
<i>Yaşa κατά Τουρκίας</i> , απόφαση της 2 Σεπτεμβρίου 1998, Recueil des arrêts et décisions 1998-VI.....	22
<i>Yonghong κατά Πορτογαλίας</i> (déc.), αριθ. 50887/99, CEDH 1999-IX.....	78
<i>Yorgiyadis κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 48057/99, 19 Οκτωβρίου 2004.....	82
<i>Yurttas κατά Τουρκίας</i> , αριθ. 25143/94 και 27098/95, 27 Μαΐου 2004.....	53
<i>Z. κατά Φινλανδίας</i> , 25 Φεβρουαρίου 1997, Recueil des arrêts et décisions 1997-I.....	126
<i>Z. και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> [GC], αριθ. 29392/95, CEDH 2001-V.....	98
<i>Zagarìa κατά Ιταλίας</i> (déc.), αριθ. 24408/03, 3 Ιουνίου 2008.....	56, 57, 59
<i>Zaicevs κατά Λετονίας</i> , αριθ. 65022/01, 31 Ιουλίου 2007.....	114
<i>Zana κατά Τουρκίας</i> , απόφαση της 25 Νοεμβρίου 1997, Recueil des arrêts et décisions 1997-VII.....	85
<i>Zehentner κατά Αυστρίας</i> , αριθ. 20082/02, 16 Ιουλίου 2009.....	14
<i>Zhigalev κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 54891/00, 6 Ιουλίου 2006.....	142
<i>Zietal κατά Πολωνίας</i> , αριθ. 64972/01, 12 Μαΐου 2009.....	21
<i>Znamenskaïa κατά Ρωσίας</i> , αριθ. 77785/01, 2 Ιουνίου 2005.....	133